

Антологија

СРПСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ

Антологија
СРПСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ

Др Војислав Ђурић

АНТОЛОГИЈА НАРОДНИХ ПРИПОВЕДАКА

„Антологија српске књижевности“ је пројекат дигитализације класичних дела српске књижевности Учитељског факултета Универзитета у Београду и компаније Microsoft®

Није дозвољено комерцијално копирање и дистрибуирање овог издања дела. Носиоци пројекта не преузимају одговорност за могуће грешке.

Ово дигитално издање дозвољава уписивање коментара, додавање и брисање делова текста. Носиоци пројекта не одговарају за преправке и дистрибуцију измењених дела. Оригиналno издање дела налази се на Веб сајту www.ask.rs.

2009.

Др Војислав Ђурић

АНТОЛОГИЈА НАРОДНИХ ПРИПОВЕДАКА

Садржај

БЕКСТВО ОД СМРТИ	2
СОЛДАТ И СМРТ	8
БЕСМРТНИ СТАРАЦ	11
НЕМУШТИ ЈЕЗИК.....	15
ЧУДОТВОРНИ ПРСТЕН	19
ЗЛАТНА ЈАБУКА И ДЕВЕТ ПАУНИЦА	28
ЧАРДАК НИ НА НЕБУ НИ НА ЗЕМЉИ.....	38
АЖДАЈА И ЦАРЕВ СИН	40
АЛА	46
ЗМИЈА МЛАДОЖЕЊА.....	49
БАШ-ЧЕЛИК.....	54
СТАРАЦ ПРЕВАРИО ДИВОВЕ	70
ОЧЕВ ТРС	73
ТРИ ЈЕГУЉЕ	82
ЗЛАТОРУНИ ОВАН	85
ЦАРЕВ ЗЕТ И КРИЛАТА БАБА.....	90
ЦАРЕВ СИН И ОШТАР ДАН	95
ВЕЗИРОВ СИН.....	99
У ЦАРА ТРОЈАНА КОЗЈЕ УШИ	105
КО ДОБРО ЧИНИ НЕ КАЈЕ СЕ	107
ПЕПЕЉУГА.....	113
КРАВАРИЋ МАРКО.....	117
ЗЛА ЖЕНА.....	127

ЖЕНА ВРАГА ПРЕВАРИЛА.....	130
СВЕТИ САВА И ЂАВО.....	132
ДЕЧКО КОЈИ СЕ НИЧЕГА НЕ ПЛАШИ.....	135
ЂАВО И ЊЕГОВ ШЕГРТ	140
ГРБО И КРАЉ ЂАВОЛСКИ.....	144
ОЧИНА ЗАКЛЕТВА	157
УСУД	161
ПРАВДА И КРИВДА	168
ПРАВДА	170
ОКЛЕН ИНГЛЕСКОЈ КРАЉИЦИ ТОЛИКЕ ПАРЕ	175
ИМА ЈУНАКА НАД ЈУНАКОМ	180
ВИЛОВСКА КОЧИЈА.....	182
ЧУДНОВАТА ДЛАКА.....	184
ТАМНИ ВИЛАЈЕТ	186
КАКО ЈЕ ПОСТАЛА КРТИЦА	187
ОТКУД ЧОВЈЕКУ ОСАМДЕСЕТ ГОДИНА	188
ЦАРИГРАД.....	190
ЗАШТО КРАЉЕВИЋ МАРКО НИЈЕ БИО НА КОСОВУ.....	192
КАКО СЕ КРАЉЕВИЋ МАРКО ЈУНАШТВУ НАУЧИО.....	193
ПРОКЛЕТА ЈЕРИНА.....	194
ПИЈЕВАЦ НА ДИВАНУ	196
ЈАРАЦ ЖИВОДЕРАЦ.....	200
КАКО СЕ МЕДВЈЕД ПРЕВАРИО	202
МЕДВЈЕД И ЛИСИЦА.....	203
ЛИСИЦА СЕ ОСВЕТИЛА ВУКУ	206
НЕВЈЕРА СТРАДА.....	209
ЛИСИЦА И КОКОТ.....	212
СВЕТИ САВА И ВУК.....	213
РАЗГОВОР ОВАЦА У ПЛАНДИШТУ	214
КУРЈАК И КОЗА.....	215
А ЗАШТО ШИЧЕ НА СВЕЦА?	216
ЧОЕК И ЗМИЈА.....	217
ЗЕЧЕВИ НИЈЕСУ НАЈСТРАШИВИЈИ	218
ЗЕЦ И ЖАБА КОРЊАЧА	219
ПАС ХТИО ГРАДИТИ КУЋУ, ПА НЕ ХТИО.....	220
ЗВАЛИ МАГАРЦА НА СВАДБУ	221
САСТАНАК МАЧАКА И МИША.....	222
КРАВА И ВО	223

ЛАЖ ЗА ОПКЛАДУ	224
ЈЕДНА ГОБЕЛА У КАО, А ДРУГА ИЗ КАЛА	227
ДЈЕВОЈКА ЦАРА НАДМУДРИЛА	229
КРАЉ И ЧОБАНИН	232
КО ЈЕ ЧОВЈЕКУ НАЈВЕЋИ ДУШМАНИН.....	237
БЕКРИ-МУЈО.....	240
БОШЊО У СТАМБОЛУ	242
ДВА НОВЦА	246
МУДРА СНАХА.....	250
СИРОМАХ И МУДРИ САВЈЕТИ.....	254
ЗАШТО СУ ПРОСТАЦИ СИРОМАСИ.....	257
АГА И ЧИПЧИЈА	258
РАВНОДУШНОСТ	259
КАДИЈА И КАДИНИЦА	260
ВЕЗИР И КНЕЗ ХЕРЦЕГОВАЧКИ.....	261
ЧИПЧИЈА НЕЋЕ С АГОМ У РАЈ	262
РАЈА, АГА И КАДИЈА.....	264
СЕЉАНИН КОД КАДИЈЕ У СУДУ	265
СЕЉАК И КАДИЈА.....	266
ЗАКОВРЧИТИ И ОТКОВРЧИТИ.....	267
ПЕЦИ, БАБА, ДЕВЕТ-ДЕСЕТ ЈАЈА.....	268
КРШЋАНИН И ТУРЧИН.....	269
ХАЏИЈА С ЋАБЕ ЧУВА ПРАВЕ РАЈЕ	270
ЧИПЧИЈА И АГИНСКИ КОЊ	271
РАЈА И ТУРЦИ.....	272
ДОБРО ЈЕ ЋЕ И ЖЕНУ ПОСЛУШАТИ.....	273
ЖАЛИ ЧИПЧИЈА СВОЈЕГА АГУ	274
РАЈА ВЈЕРУЈЕ И НЕ ВЈЕРУЈЕ (ТУРЧИНУ)	275
ВАЛАЈ, ВЛАШЕ, И ЈА — КАД МУ СУДА НЕМА.....	277
НИЈЕСУ ТУРЦИ ВРАПЦИ.....	278
ЋЕРА ТУРЕ КРАЉЕВИЋА МАРКА	279
ПОБРАТИМИ	280
О БРИЊСКОМ ГРАДУ	281
ПОМАЖЕМ ТИ СПРДАТИ.....	282
ХЕРО И ЦАР	283
ХЕРО ПЛАЋА ГЛОБУ	284
ЕРО И КАДИЈА	285
ЕРО И ТУРЧИН	286

ЕРО С ОНОГА СВИЈЕТА.....	288
ЕРА У ЦРКВИ.....	290
ЕРЕ ПОЈЕ ВРБУ	291
КАЛУЂЕР И ЕРА	292
ГЛАДНЕ СЕ ГОДИНЕ НЕ НАПЛАЋУЈУ ДУГОВИ	294
ЉУДИ ДИЈЕЛЕ ЖЕНЕ	295
ЗАШТО ЛАТИНСКИ ПОПОВИ НОСЕ КЛОБУК НА ТРИ ЋОШЕ	297
КРЕЋИ, ОЧЕ ИГУМАНЕ!.....	298
КАЛУЂЕР И ДИЈЕТЕ СЕОСКО.....	299
МЛАДОЖЕЊА И КАЛУЂЕР	300
НЕВЈЕСТА, ЗАОВА И КАЛУЂЕР	301
ЂАВОЛАК.....	302
СЛОВО ИЖЕ, АЛИ СИРЦА НИЖЕ.....	303
БОНИК И БОЛЕСТ.....	304
АКО ЈЕ И БОГУ, МНОГО ЈЕ	305
ДЕРВИШ И КУВАР	306
А КИ ЈЕ ВРОГ ПЛОТ ЗДЕЛАЛ?	308
ПОП И ПАРОХИЈАНИ.....	309
КУДРОВ И КУСОВ	311
ЦРНОГОРСКИ ПОП.....	312
ДВА ПОПА У ЦИЈЕЛОМ СВИЈЕТУ.....	313
ПОМИРУЦКА И — ПОМРИЈЕ СВИЈЕТ	314
ТЕСТАМЕНАТ	315
УТОПИО СЕ ПОП ШТО НИЈЕ РУКУ ДАО.....	316
ПРАВОГА, БОЖЕ!	317
ГРЈЕШНИК И ЛУДИ ИСПОВЈЕДНИК.....	318
ЧОБАНЧЕ ПРЕВАРИЛО ПОПА	319
СЛИПАЦ И ХАЦИЈА	320
ГРАДИ КО ИМА, А КРАДЕ КО НЕМА	321
КРЕПАО КОТАО	322
МУДРИЈИ ЈЕ МОЈ МАГАРАЦ НО ВИ СВА ТРИ	324
НАСРЕДИН ДИЈЕЛИ ОВНОВЕ.....	326
НАСРЕДИН У БОСТАНУ	327
НАСРУДИН И ПАС	328
НАСРЕДИН МИРИ КАВГАЦИЈЕ	329
НАСРЕДИНОВ МУДРИ ЗЕЦ	330
НАСРАДИН ХОЏА И ФРАНЦУЗ	332
ЦИГАНИН И ЦАР	334

ТУРЧИН И ЦИГАНИН	335
ЦИГАНКА ЗВАЛА МУЈА	336
ЦИГАНИН И СВЕТИ ДУХ	337
ЦИГАНИН И ДИЊА	338
ЦИГАНСКО ДИЈЕТЕ У ХРИШЋАНКЕ	339
ДОБРА ХВАЛА	340
ЦИГАНСКА ПИТА	341
ОТАЦ ТУРЧИН, А МАЈКА ХРИШЋАНКА	342
АКО СТЕЧЕ ПАМЕТ, НЕЋЕ СЕ ОЖЕНИТИ	343
ЂЕВОЈКА, МАГАРЕ И БАБА	344
НЕМА БОЛЕЋЕГА.....	345
ЈУНАЧКО СРЦЕ.....	346
ЗЛА ЖЕНА САЧУВАЛА МУЖА	347
БАБА И ЂЕД У ЛОВУ	348
БАБА И БЛАГОВИЈЕСТ	349
БАБА И СМРТ	350
СВЕТИ АРАНЂЕО И БАБА	351
НАЗИРЕМ.....	352
ХУРИЈЕ И ХУРЦИ.....	353
КО НАЈБОЉЕ МИЛУЈЕ?.....	354
ШТА ЈЕ ЗАПОВИЈЕД — ЗАПОВИЈЕД ЈЕ	355
СВОЈСТВА ЛИЈЕПЕ ЂЕВОЈКЕ	356
И ВРИЈЕДИ.....	357
ПОМОЏ БОГ, ЗЛА ЖЕНО!.....	358
МОЈ ЈЕ ПРЕДЊАК.....	359
ЂЕВОЈКА И КНЕЗ ЈОВО	361
БОРОВИЧАНИ СКАЧУ У МАГЛУ	362
СЕЉАНИ И ВОДЕНИ РАК	363
ЗА ОКУ СОЛИ ПОШАО У МОСТАР	364
НИЈЕСАМ БАШ ИЗ САРАЈЕВА.....	365
БАЧВАНИН И ГРК	366
ПУСТИО БИХ ЈА ЊЕГА, АЛИ НЕЋЕ ОН МЕНЕ	367
ЂОСО ЖУТЕ БРАДЕ И ТОМА ГА ЗНАДЕ.....	368
СТРАНАЦ И ЦРНОГОРАЦ	369
ЛАЈУ ПСИ У СЕЛУ.....	370
ДА ХОЋЕ СВАК УМРИЈЕТИ!.....	371
ОБРАЗ БЕЗ ОБРАЗА	372
ОПЕТ ДОБРА ХВАЛА	373

КАД СЕ ХАРЧИ, НЕК СЕ ХАРЧИ.....	374
Е ЛИЈО, САД СИ ДОЛИЈАЛА.....	375
ЗЕТ У ПУНИЦАМА	376
КЛИНЧОРБА	377
САМОУК И ЊЕГОВО ПИСМО	378
УЧИТЕЉ И УЧЕНИК	379
ЦАР И ДИЈЕТЕ.....	380
ТИ ЋЕШ СВИРАТИ	381
ЗНАМ И ЈА КАО БОГ, ДА СМИЈЕМ КАЗАТИ	382
МЕНИ ЈЕДАН, А ТЕБИ ОСТАЛО.....	383
НЕСРЕТНИКУ СЕ НЕ МОЖЕ ПОМОЋИ	385
И ТО ЋЕ ПРОЋИ.....	386
ШТО ЗОВЕТЕ МРТВЕ?.....	387
РЕЧНИК.....	388

АНТОЛОГИЈА НАРОДНИХ ПРИПОВЕДАКА

БЕКСТВО ОД СМРТИ

У

неком селу живљаше један човек, који имађаше сина Петра. Кад му је

син дорастао до осамнаесте године, удари помор по целој земљи. Народ се поплаши и почне бежати на све стране. Помор се ширио од запада према истоку и остављао за собом читаву пустош.

Једног дана дозове отац свога сина Петра и рече му:

— Петре, видиш ли ти како свет овде умире?

Петар му на то одговори:

— Ја видим, али шта ми можемо за то, кад је тако божја воља.

Онда му отац рече:

— То је истина, али може бити да има гдегод у свету места где би се човек и спасти могао. Ти би, синко, сад тек требало да живиш, а не да умреш, добро би дакле било да идеш у свет, па можда ћеш наћи гдегод за себе спасења, али мораш увек само према истоку ићи, јер тамо још не влада помор.

Петар послуша оца, па узме што му је за пут требало и оде. Идући тако по свету, наиђе једном на три врло лепе девојке, где ломе чиоде. Ове, видећи Петра где им се приближује, повикаше као из једног грла:

— Петре, ходи да ломимо чиоде, па колико чиода данас сломијемо, толико ћемо дана живети.

Кад је чуо Петар шта му ове девојке рекоше, он им онда одговори:

— Тешко вама и вашем животу! Кад ја опет овуда пређем, сигурно ћу наићи само на ваше кости.

Затим се окрене и пође својим путем даље. Идући тако, нађе на једној пољани троје деце где се међу собом свађају, па им приступи и запита их:

— Што се ви, децо, свађате?

Једно му од њих рече:

— Остало нам је од оца три ствари: капа, штака и папуча, па сад не можемо да се поделимо.

Петар на то рече да се због тих ситница не вреди свађати, али му дечко одговори:

— Нису то ситнице. Капу кад метнеш на главу, онда те нико не може видети; кад штаком прекрстиш, свашта се мора пред тобом окаменити, или, ако хоћеш, оживети; папучу кад обујеш, можеш прећи преко сваке воде.

Кад је Петар ово чуо, мало се промисли па им онда рече:

— Децо, ја ћу вам те ствари поделити.

Затим их узме од њих, и каже им да иду сви троје тамо на један брег, „па кад ја махнем руком на вас, а ви онда потрчите, и који први дође до мене — тај ће добити капу, други ће добити штаку, а који последњи дође — онај ће добити папучу“. Деца се обрадују и отрче на брег где им је Петар казао. Петар сад дигне руку, махне на децу, а деца потрче, но кад су дошла већ близу њега, он онда прекрсти штаком, и деца се окамене.

Сад Петар узме све три ове ствари и пође даље. Идући тако, наиђе на неку велику шуму, и упути се једном стазом. Ишао је тако читав дан кроз ту шуму, а није могао нигде никога да види; тек после неколико дана наиђе на једног старца где поред ватре седи:

— Добро јутро, старче! — каже му Петар.

Старац му одговори:

— Бог ти добро дао, синко! А откуда ти овамо дође!

Петар му рече:

— Бежим од помора, јер тамо код нас на западу страшно умире свет, и где помор пређе, ниједна жива душа не остане.

Старац му на то одговори:

— То је истина, али куда си ти наумио да побегнеш када ће помор по целом свету прећи?

Кад, је Петар чуо шта старац вели, он му онда рече:

— Ваљда ће ме сам бог упутити у земљу где неће бити помора.

Старац му онда каже:

— Јесте, има и таква земља, само тамо не може нико отићи.

Петар сад запита старца:

— Па где је та земља?

Старац му одговори:

— Та је земља тамо на истоку, и у тој земљи живи само једна девојка, и она има дванаест џинова што јој земљу чувају. Та је земља сва опкољена водом, па ако ко и пређе воду и на земљу корачи, тога ти њени џинови одмах осете и свег растргну. Ко би у ту земљу отићи могао, тај не би никад остарио нити умро; али тамо не може нико отићи, јер који год је досад у ту земљу одлазио, сваки је главом платио.

Петар, чувши ове речи, одмах се са старцем опрости и оде брже-боље да потражи ту земљу.

Идући тако, дође до неке воде. Сад извади папучу па је обује и пређе на другу страну. Кад је већ прешао, осете га џинови и потрче пред њега, а Петар, како их опази, метне капу на главу, те се џинови поврате натраг, не видећи пред собом никога. Петар је непрестано ишао напред, па, идући тако, опази пред собом један велики двор, те се упуту право к њему. Кад је дошао до двора, није смео одмах да уђе унутра, него оде у једну врло лепу башту, која је била поред двора. У тој башти било је много лепог и разноврсног цвећа а поред свију стаза биле су понамештане камените клупе. Шетајући горе-доле по башти, оде до једне такве клупе, па седне и почне размишљати шта да ради, и како да дође до те девојке. Петар је ту седео све до мрака, па кад се већ смркло, он није имао куда, него остане ту и да преноћи. Кад је ујутру свануло, уђе у башту једна врло лепа девојка и почне да бере цвеће. Петар је гледао у девојку, а кад је ова поред њега прошла, он онда скине капу да га види кад се натраг врати. Кад је девојка набрала цвећа, окрете се, па кад опази Петра, дрекне од страха и падне у несвест. Петар јој притрчи у помоћ. Кад је девојка дошла к себи, запита га:

— Како си могао овамо доћи, и како те џинови нису растргли?

Петар јој одговори:

— Бог милостиви био ми је у помоћи.

Девојка му на то рече:

— Онда можеш остати овде и живети са мном у овоме двору, па буди цар над овом земљом.

Чим је Петар коракнуо на ову земљу, заборавио је и на оца и на помор. И тако је овде већ сто година провео, па је још увек био онако млад као кад је дошао. Једнога дана рече му девојка:

— Хајде, Петре, да видиш моје пустаре, марву и сву земљу моју.

Петар пристане и пође с њом. Идући тако, девојка му је показивала своје пустаре и марву која је на њима пасла. Напоследку дођу до једне бразде, на којој ниједне травке није било. Са оне стране уз бразду било је тако лепог цвећа да се Петар зачудио, па запита девојку:

— Каква је то земља где не може трава да расте?

Девојка му одговори:

— То је жалосно поље.

Петар је опет запита:

— А какво је то цвеће тамо? Идем да узаберем онај цвет што на бразди стоји.

Девојка на то повиче:

— Немој, Петре, нипошто дирати у тај цвет.

Петар запита:

— А зашто? Шта ће тај цвет мени учинити?

Девојка му рече:

— Немој га узабрати, остави га на миру, па немој ни гледати у њега, јер ћеш за цветом и бразду прекорачити.

Петар не послуша девојку, него јој рече:

— Нећу ја бразду прекорачити, — па пружи руку да узабере цвет, но у који мах да ухвати за цвет, а цвет се превије и Петар мораде прекорачити бразду.

Чим је прекорачио бразду, одмах се сети на свога оца, па повиче:

— Идем да видим шта ми ради отац.

Девојка га почне молити да не иде, али Петар не хтеде слушати, него узме оне своје три ствари и одмах оде. Идући тако, дође до оно троје деце што су се били окаменили, затим дође и до девојака, па види да су и ове давно преминуле, и свугде где год је пролазио, нигде није могао ни села ни живе душе наћи. Онда Петар похита да види шта је од његовог села. Он је знао где му је село, но ту сада села не беше, него се само познавало место где је некада било. Он се томе јако зачуди, па пође да потражи где је некад његовог оца кућа била; кад је нашао, дође и до овог места где им је сто стајао, и ту нађе један велики камен положен, па онда помисли у себи:

— Боже мој, шта мора бити под овим каменом? Сигурно је мој отац мени нешто оставио под њим, кад се вратим да нађем и узмем.

И тако почне дизати камен, да види шта има под њиме; али чим га одиже, а смрт испод камена проговори:

— А, мој Петре, одавно ја већ на тебе чекам овде под овим каменом.

Кад је Петар опазио смрт, он онда брже-боље спусти камен и почне бежати к оној девојци, да у њену земљу пређе. Смрт сад изиђе испод камена и потрчи за њим. Петар бежећи стигне до оне три девојке, па одмах прекрсти штаком, а девојке оживеше и почну опет ломити чиоде, па кад га опазе, а оне из свег грла повичу:

— Петре, ходи да ломимо чиоде, па колико год данас чиода сломијемо, толико ћемо дана живети.

Петар им на то одговори:

— Тешко вама и вашем животу! Да ја нисам овамо дошао, ваше би кости још и сад расуте биле. Него чујте: задржите смрт док ја одавде не одмакнем.

Петар оде, а девојке дочекају смрт, подрже је мало, па је онда пусте, а смрт опет потрчи за Петром. Петар је, сиромах, из све снаге бежао, али га је смрт већ била готово стигла. У том бежању дође он и до оно троје деце што беху окамењена, па брзо прекрсти штаком, а деца оживе, па потрче к њему. Петар им сад подели њихове ствари и рече:

— Задржите, децо, смрт која за мнош ево јури, и не пуштајте је све донде док ја мало одавде не одмакнем.

Деца дочекају смрт, ухвате је, па су је држали док год Петар није већ далеко одмакао. Онда и деца пусте смрт, а ова сад из све снаге појури за Петром. Кад је Петар већ дошао био близу оне земље, опази га она девојка и изиђе пред њега, да га одбрани од смрти и пребаци преко воде у своју земљу. Док је Петар дошао до девојке и бацио јој се у наручје, дотле га је већ и смрт стигла и ухватила за врх од чизме. Девојка је сад вукла Петра к себи, а смрт опет к себи, и ниједна није могла да га отме од друге. Тако су се ове две надвлачиле читав један сахат. Најпоследње ће смрт рећи:

— Девојко, нити га ти можеш отети од мене нити га ја од тебе, него хајде да га измеримо — мој нека буде врх од његове чизме, а твоје нека буде све остало, па на чију страну претегне, нека буде и Петар њен.

Девојка се на то обрадује и помисли у себи да врх од чизме не може никад бити тежи од целог Петра, и рече:

— Па хајде.

Смрт одмах направи теразије и метне на један крај врх од чизме, а на други крај седне Петар, али врх чизме претегне целог Петра, па се и девојка беше обесила са његове стране о теразије, но поред свега тога опет је врх од чизме и њу и Петра претегао. После тога мораде се Петар предати смрти и умре. Девојка га лепо сахрани, и жалила је много година за њиме.

СОЛДАТ И СМРТ

Б

ио тако један солдат, па је толико згријешио да кад је умро и дошао

пред бога, нити га је бог хтио у рај ни у пакао метнути, него га постави да чува стражу међу рајем и паклом, куда највише врагови пролазе, да се с њима конаба и туче, и да га паклени дим непрестано коље.

Кад је он тако на стражи стајао, ал' ето ти смрти гдје иде да пита бога шта ће радити, а кад дође до њега, рече јој он да стане и она стане. Он ју пита куда ће, а она му рече:

— Идем питати бога шта бих сад радила.

А солдат јој рече:

— Ти не мореш тамо, него остани овдје, а ја идем питати, јер је бог мене за то овдје и поставио да ти не траљаш сваки час пред њега.

Кад то смрт чује, остане стојећи, а он отиде. Кад дође унутра, пита га господ бог што је дошао, а он рече:

— Ево пита смрт што би радила.

А бог рече:

— Нека мори малу дјецу.

Солдат закала па ван, а кад изиђе, пита га смрт шта је рекао бог, а он рече:

— Рекао ти је да идеш на оно највеће брдо па да све раскопаш и повадиш камен из земље.

Кад то смрт чује, закала па отиде, те стане копати, па копај девет година. Кад је све раскопала, иде опет богу питати шта ће сад радити. Она дође горе, а солдат је опет устави, па је упита куда ће. Она рече да иде питати шта ће сад, а солдат јој каже:

— Ја идем, — па отиде, а бог га пита:

— Што си дошао?

Он рече:

— Ево смрт пита шта ће сад радити.

А бог рече:

— Нека мори средовјечне људе и жене.

Кад он то чује, изиђе ван, а смрт га пита:

— Шта је сад рекао бог?

— Рекао ти је да идеш па да сав онај камен што си ископала снесеш на једну хрпу на равницу.

Кад то она чује, отиде, па вуци камен, те опет девет година ради она у камену, а нигдје нитко не умире, већ има стараца и болесника који моле бога дан и ноћ да умру, али да: гдје је смрт? Она копа камен.

Кад је прошло девет година и она сав камен санијела на једну хрпу, закала па опет дође к богу питати што ће сад, а кад дође горе, види је солдат, а она кома путем плете од велике мршавости. Кад смрт дође до њега, пита је он је ли готова, а она рече да јест, па да иде опет питати што ће сад, „и то — рече му — ја ћу сад сама ићи“. Али јој солдат опет не даде, него отиде сам, па каже:

— Ево је дошла опет смрт, па пита шта ће сад радити.

Бог рече:

— Нека сад мори старе људе.

Он изиђе ван, а она пита шта је бог сад рекао, а солдат рече:

— Рекао ти је да идеш па да сав онај камен што си ископала, лијепо ситно стучеш, да ти ниједан крупни не остане.

Кад то смрт чује, закала па отиде те стане тући, па удриде дан и ноћ, те опет девет година. Кад је сав стукла, ал она начинила се као кукац, згрчила се, једва иде, па пође опет горе да пита шта ће сад. Солдат хтједе да је устави, али се она не даде уставити. него утече унутра, а он остане вани. Кад смрт уђе унутра и бог је види каква је, препане се, па ју упита:

— Јеси ли све поморила како сам ја рекао?

Она рече:

— Шта, господе, поморила?

А бог рече:

— Најприје дјецу, па онда средовјечни свијет, а најпосле старе људе.

Смрт каже:

— Нијесам ја, господе, никога морила, ван копала камен.

— Какав камен? пита је бог.

А она рече:

— Кад сам дошла најпрви пут, пошла сам да те питам шта ћу радити, а солдат ми није дао уићи, него ми рече да си ти њега овдје поставио да само он к теби улази, а ја не, па те је он отишао питати, а ја сам остала вани; а кад је он изишао, казао ми је да си ти рекао да идем највеће брдо раскопавати и вадити камен из земље. Ја сам отишла па сам девет година копала, а кад сам све раскопала, дођем опет да те питам, али ми он опет не даде к теби, него отиде он, па кад је изишао, каже ми да си ти рекао да сав онај камен санесем на равницу на једну хрпу. Ја отидем па опет девет година носи, а кад сам санијела сав, пођем к теби, али ми он опет не даде него уђе он, а кад изиђе, каже ми да си ти рекао да онај сав камен наситно стучем, те ја отидем, па опет девет година удриде, ево све досад, па видиш каква сам се начинила. Па ме још ни сад не би пустио, да нијесам утекла.

А кад то бог чује, рече:

— Што ћу сад од њега? Јер већ за њега немам веће каштиге него да га пошаљем на земљу па да још једанпут умире.

А смрт рече:

— А ко ће га уморити?

— Ти, — рече јој бог.

— Нећу ја, господе. Ја више не пачам у њега, него ти њега пусти у рај, па ти више неће додијавати.

Кад то бог чује, пусти га у рај, и тако се солдат докопа раја на силну руку.

БЕСМРТНИ СТАРАЦ

Т

ако је био један старац и имао пет синова. Кад је једанпут била гладна

година, а старац није имао нигдје ништа, молио се богу да му дјецу сачува и да им даде хране; али то бог не хтједе чути, него му помру синови. Кад то старац види, дигне се па отиде по свијету. Идући тако, намјери се на једнога господина (а то је био враг). Овај га пита шта тражи, а старац му рече да би служио кад би имао гдје. Враг му рече:

— А хоћеш ли код мене служити, па ћу ти дати шта будеш тражио? Старац на то пристане, а враг му рече: — Посла никаква нећеш имати, него ћеш само ватру ложити под овај котао. — И с тим враг отиде.

Кад прође већ близу година дана, врага никада кући нема, а стари једнако ложи ватру, па и не зна кад му је година. Кад то види господин бог, рече светом Илији:

— Илија, хајде доље па кажи ономе староме код кога служи и кад му је година, јер он не зна ни кога служи ни кад му је година, а враг му неће хтјети казати, па ће га тако до смрти служити. Кад му то кажеш, онда му реци нека ништа не узима за плату осим нека му враг даде ону стару кабаницу иза врата, па кад пође од њега, нека онда кабаницу замочи до половине у котао, а кад дође напоље, нека је онда оциједи.

Кад то свети Илија чује, закала па дође тамо. Кад он тамо, ал' стари сједи и ложи ватру, а Илија му рече:

— Помози бог, старче!

— Бог помогао! — одговори старац.

— Па шта радиш? — пита га свети Илија.

— Ево ложим ватру — изадре се старац онако љутито, а свети Илија му рече:

— Немој се љутити, јер ти не знаш с ким имаш посла. Ти служиш врага; он је отимао и неће доћи док ти не прође година, а ти не знаш кад ти је година.

Старац му рече:

— Не знам.

А свети Илија му рече:

— Теби је година ујутру. Кад враг дође, питаће те шта радиш, а ти реци: ложим ватру; он ће те питати да ли знаш кад ти је година, а ти реци: данас. А кад те он упита хоћеш ли још бити код њега, ти реци да нећеш, него нека ти плати, па да идеш даље. Он ће ти давати новаца, али ти немој ништа него нека ти даде ону стару кабаницу иза врата. Кад ти је даде, а ти је замочи у котао до половице, па онда отиди од њега, па кад дођеш на једно поље, а ти онда кабаницу оциједи.

Потом свети Илија отиде, а стари остане сам. Кад замало ал' дође враг, па га пита:

— Шта радиш, стари?

А стари се изадре:

— Ево ложим ватру.

— А кад ти је година? — пита га враг.

— Данас, — одговори стари опет љутито.

— Па хоћеш ли још служити? — пита враг.

— Нећу, — рече старац — него ме плати, па да идем даље.

Потом га враг пита:

— Шта иштеш за плату? Колико ћеш новаца?

А старац му рече:

— Ја новаца нећу, да ме ко за њих убије, него дај ми ону стару кабаницу иза врата.

А враг му рече:

— Бољи би ти били новци.

Али стари рече:

— Нећу, него кабаницу, па ћу се покрити с њоме гдје будем спавао.

Кад то враг чује, даде му кабаницу, а он је узме па је замочи у котао и отиде. Кад стари дође на једно поље, узме и оциједи кабаницу, а од оне сваке капи постане овца, тако да наједанпут све поље око старога закриле овце. Кад то старац види, сједе међу њих, па је код њих био. А господ бог рече светом Петру:

— Петре, хајде доље к староме па реци да сам те ја послао да ми прода оне овце (јер оно су душе) и што год буде тражио за њих, подај му.

Свети Петар закала па сиђе к староме, па му рече:

— Помоз бог, старче!

— Бог помогао! одговори старац. Свети Петар му онда рече:

— Мене је послао бог да му те овце продаш, ако хоћеш.

— Боме не дам њему ни за какве новце, јер он је пустио мојијех пет синова да помру од глади, а није им дао круха, — рече старац.

А кад то свети Петар чује, отиде назад па каже богу шта је стари рекао, а бог му рече:

— А ти хајде па их ишти за себе, нека их теби прода кад не да мени, јер су његове, може да ради шта хоће.

Потом се свети Петар врати, па дође опет к староме па му рече:

— А би ли ти хтио мени овце продати?

— Теби бих, — рече старац — али само ако нијеси с њим у кумпанији.

А свети Петар рече:

— Добро, па што тражиш за њих?

— Начини ми — рече старац кулу до небеса, и дај ми у њој свега доста, и да живим девет стотина година, па ћу ти онда дати.

Кад то свети Петар чује, рече му:

— Па нека ти буде. — И њему се одмах створи кула, а свети Петар одаждене овце.

Потом прође девет стотина година, а бог рече Петру:

— Петре, хајде сад по старог, па му реци да дошло вријеме да тело иде у земљу, а душа у рај.

Кад свети Петар чује, дође к старом па рече:

— Старче, протекло је вријеме твога живота. Сад треба тело у земљу, а душа у рај.

Али се старац наљути па рече:

— Богме нећу још, него ми продужи још триста година, или ми дај моје овце.

Кад то чује свети Петар, отиде па каже господу, а бог рече:

— Па нека му још и то буде.

Кад паше још триста година, дође свети Петар па рече:

— Старче, сад мораш ићи, друге није.

А старац рече:

— Е, па кад није другаче, ја хоћу, али само да видим како ће ми бити души.

Свети Петар га пусти, па стане пред њега и рај отшкрине, а старац упази своје старе лаће што је још негда дао просјаку, па на лакат ђик у рај, па сједе на своје лаће. Они у рају стану диванити да га не спада живога у рај, али им старац рече:

— Ето вам вашег раја, ја ћу бити само са мојим лаћама.

И тако стари остане у рају.

НЕМУШТИ ЈЕЗИК

У

некаква човека био један чобан, који га је много година верно и

поштено служио. Једном, идући за овцама, чује у шуми неку писку, а не знадијаше шта је. На тај глас отиде он у шуму да види шта је. Кад тамо, али се запожарило, па у пожару змија пишти. Кад чобан то види, стане да гледа шта ће змија радити, јер се око ње са свију страна било запожарило, а пожар се једнако к њој примицао. Онда змија повиче из пожара:

— Чобане, забога, избави ме из ове ватре!

Онда јој чобан пружи свој штап преко ватре, а она по штапу изађе па њему на руку, па по руци домили до врата и савије му се око врата. Кад чобан то види, нађе се у чуду, па рече змији:

— Шта је то, у зао час! Ја тебе избавих, а себе погубих.

Змија му одговори:

— Не бој се ништа, него ме носи кући моме оцу. Мој је отац змијињи цар.

Онда јој се чобан стане молити и изговарати да не може оставити својих оваца, а змија му рече:

— Не брини се нимало за овце; овцама неће бити ништа; само хајде што брже.

Онда чобан пође са змијом кроз шуму и најпосле дође на једну капију која је била од самих змија. Кад дођу ту, змија на врату чобанову звизне, а змије се све одмах расплету. Онда змија рече чобану:

— Кад дођемо у двор к моме оцу, он ће теби давати шта год заиштеш: сребра, злата и камења драгог, али ти не узимај ништа, него ишти немушти језик. Он ће се дуго затезати, али ће ти најпосле опет дати.

У томе дођу у двор к оцу, и отац плачући запита змију:

— Забога, синко, где си?

А она му каже све по реду како је био опколио пожар и како је чобан избавио. Онда цар змијињи рече чобану:

— Шта ћеш да ти дам за то што си ми сина избавио?

Чобан одговори:

— Ништа друго нећу, него да ми даш немушти језик.

А цар рече:

— Није то за тебе, јер да ти то дам, па да коме кажеш, ти би одмах умро, него ишти друго шта год хоћеш, даћу ти.

На то му чобан одговори:

— Ако ћеш ми што дати, дај ми немушти језик; ако ли ми то не даш, а ти збогом остај! Мени друго не треба ништа. — Па пође да иде.

Онда га цар врати натраг говорећи му:

— Стани! Ходи овамо, кад баш то хоћеш. Зини.

Чобан зине, а змијињи му цар плуне у уста, па му рече:

— Сада ти плуни мени у уста.

Чобан му плуне у уста, а змијињи цар опет чобанину. И тако три пута плуну један другоме у уста, па му онда змијињи цар рече:

— Сад имаш немушти језик. Иди збогом, али за главу своју ником не казуј, јер ако кажеш коме год, одмах ћеш умрети.

Чобан пође кроз шуму, и идући чујаше и разумеваше све што говоре тице и траве и све што је на свету. Кад дође к овцама и нађе их све на броју и на миру, леже мало да се одмори. Тек што легне, али долете два гаврана те падну на једно дрво и почну се разговарати својим језиком говорећи:

— Кад би знао овај чобан, овде где лежи оно црно шиљеже има у земљи пун подрум сребра и злата.

Чобан, кад је чуо то, отиде своме господару те му каже, а господар дотера кола, па откопају врата од подрума и крену благо кући. Овај је господар био поштен човек, па све благо даде чобану говорећи му:

— Ево, синко, ово је све твоје благо, то је теби бог дао. Него ти начини себи кућу, па се жени, те живи с отим благом.

Чобан узме благо, начини кућу и оженивши се стане живети, и мало по мало изиђе он најбогатији човек — не само у ономе селу, него у свој околини није га било.

Имао је свога овчара, говедара, коњушара, свињара, многу имовину и велико богатство. Једном, лицем на Божић, рече он својој жени:

— Спреси вина и ракије и свега што треба, па ћемо сутра ићи на салаш да носимо пастирима нека се и они провеселе.

Жена га послуша и уради све како је заповедио. Кад сутрадан отиду на салаш, онда газда увече каже свима пастирима:

— Сад сви скупите се, па једите и пијте и веселите се, а ја ћу бити код стоке сву ноћ.

И тако газда отиде и остане код стоке. Кад је било око поноћи, али курјаци заурлају, а пси залају. Курјаци говоре својим језиком:

— Можемо ли доћи да учинимо штету, па ће бити меса и вама?

А пси одговарају својим језиком:

— Дођите, да бисмо се и ми најели.

Али међу псима бијаше један матори пас, који само још два зуба имадијаше у глави. Онај мотори пас стане говорити курјацима:

— Тамо њима то и то! Док су још ова два зуба мени у глави, нећете ви учинити штете моме господару.

А то газда све слуша и разуме што они говоре. Кад ујутру сване, онда газда заповеди да све псе потуку, само онога маторога пса да оставе. Слуге стану говорити:

— Забога, господару, штета је!

А газда им одговори:

— Што рекох, то да учините.

Па се оправи са женом кући, па пођу на коњма: под њиме бијаше коњ, а под женом кобила. Идући тако, човек измакне напред, а жена заостане. Онда коњ под човеком зарже. Коњ вели кобили:

— Хајде брже! Што си остала?

А кобила одговара:

— Ласно је теби: ти носиш једнога господара, а ја троје: носим газдарицу, и у њој дете, па у себи ждребе.

На то се човек обазре и насмеје, а жена то опази, па брже ободу кобилу и стигне човека, па га запита зашто се насмеја. Он јој одговори:

— Низашто, само онако.

Али жени не буде то доста, него салети мужа да јој каже зашто се насмејао. Он се стане бранити:

— Прођи ме се, жено, бог с тобом! Што ти је? Не знам ни сам.

Али што се он више брањаше, она све више наваљиваше на њ да јој каже зашто се насмејао. Најпосле јој човек рече:

— Ако ти кажем, ја ћу одмах умрети.

Она опет, ни за то не марећи, једнако навали говорећи да друкчије не може бити него да јој каже. Утом дођу кући. Одседнувши с коња, човек одмах наручи мртвачки сандук, и кад буде готов, метне га пред кућу, па каже жени:

— Ево, сад ћу лећи у сандук, па да ти кажем зашто сам се насмејао; али како ти кажем, одмах ћу умрети.

И тако легне у сандук, па још једанпут обазре се око себе, кад али онај матори пас дошао од стоке и сео му чело главе па плаче. Човек, опазивши то, рече жени:

— Донеси један комад хлеба те подај томе псу.

Жена донесе комад хлеба и баци пред пса; али пас неће ни да гледи, а петао дође и стане кљувати у комад. Онда пас рече петлу:

— Несрећо несити, теби је до јела, а видиш где газда хоће да умре!

А петао му одговори:

— Па нек умре кад је луд. У мене има сто жена, па их свабим све на једно зрно проје кад где нађем, а кад оне дођу, ја га прождерем; ако ли се која стане срдити, ја је одмах кљуном; а он није вредан једну да умири.

Кад то човек чује, он устане из сандука, па узме батину и дозове жену у собу:

— Ходи, жено, да ти кажем! — па све батином по њој: — Ето то је, жено! Ето то је, жено!

И тако се жена смири и никад га више не запита да јој каже зашто се смејао.

ЧУДОТВОРНИ ПРСТЕН

Б

ила једна удовица са једнијем малијем синчићем. Није имала нигдје

ништа осим једне мале кућице и једне башче. Сирота удовица није могла ништа радити, јер је била саката, него је од милостиње живјела и дијете хранила.

Пошто се малиша докопа снаге, рећи ће један дан матери:

— Вала, мати, срамота је да ми просимо када сам ја, хвала богу, поодрастао; него дај да ми продамо оно мало башчице па да купимо коња, могао бих ја већ дрва годити па се обоје хранити, а да другоме не додијавамо.

— Е, мој синко, — рећи ће му мати — сада да ја продам башчицу па да купим коња, ти, бој се, нећеш хтјети добро коња чувати, па ће га вук изјести, те тако нећемо имати ни башче ни коња.

Јест, ама богме малиша неће да се окани, но салети отуд, салети одовуд, док једва мати укабули и прода башчу те купи коња.

Пошто се малиша докопа коња, поче дрва гонити и продавати, те је некако животарио с матером. И ако нијесу имали да им се пресицпе, нијесу били ни гладни, ни без ватре.

Једно јутро нареди мати сину да доћера кући суховине, јер да ће тај дан парити и прати хаљине. „Добро“, рече мали, па по обичају пољуби матер у руку и оде у дрва. Када је у шуму дошао, припе на једној пољани коња да пасе, а он оде сабирати по шуми суховину. Не потраја дуго, а он зачује неку јаку јеку и писку, па потрчи да види шта је и како је. Када дође над једну долину, има шта и видјети. Аждаха прождрла јелена, па јој запели рогови у чељустима, па не може ни натраг ни напред, но се мучи и јечи. Чим њега угледа, рећи ће му:

— Чујеш, момче! Кумим те богом и по богу да си ми брат, кад те је бог намјерио са том сјекиром, осигејци овоме јелену рокове и кутариши ме белаја.

А јелен ће му:

— Немој, ако знаш за бога, него уби аждаху, не бих ли ја жив остао.

Малиша се стаде мислити, мисли, мисли: е, да сада почне тући змију, може бити да ће она избљувати јелена, па и њега прождријети, а напошљетку она га је прва богом заклела и побратимила, те смисли да њој поможе. Брже-боље полети тамо те сјекиром јелена по роговима клеп, клеп, док рогови отпадоше, те га аждаха сербез прождрије.

Пошто аждаха прождрије јелена, рећи ће му:

— Е, побратиме, ти мене курталиса смрти, а сад је ред на мене да се одужим. Мој је отац змијски цар, па хајдемо њему, он ће те добро даривати. Него немој се преварити; што ти год уздаје немој узети, него му ишти прстен.

Па пође пред њим. Малиша ће те за њом, а она ти га уведе, побратиме си драговићу, у некакву пећину. Када га проведе кроз пећину, дођоше на једно велико поље, а напред поља велики сто, а на њему се змијски цар курисао, а цијело поље притисле свакојаке змијурине. Богме када змије угледаше царску кћер, начинише поширок пут, те се малиша мало ослободи, а бијаше се препао кад је угледао онолику гамад. Када аждаха дође до оца, све му исприча шта је било и како је било, како је ово момче кутарисало и како га је побратила, и како га је, ево, довела њему да га за то дарује. Када то чу цар, рећи ће одмах млађима да се момку натовари двадесет товара блага и даде, али нуто чуда, момак неће на то ни да погледа, но ће цару:

— Хвала ти, царе, на благу. Ако ћеш ми дати што, дај ми прстен с руке, а ако ми прстен нећеш дати, ја ти нећу ништа друго.

Цар му је давао шта хоће друго, само не прстен, ама он запео на једну: прстен те прстен. Цар му напошљетку одговори да му прстен не може дати, а он се окрену па пође и рече цару и царској кћери збогом. Када мали пође, а змија, царска кћи, пође за њим.

— Куда ћеш ти? — упита отац.

— Како куда? Идем са побратимом главом по свијету, када га ти не хтједе даривати онако како је заслужио.

Цару би жао кћери, кан' ти кад му је једна, па поврати младића и даде му тражен прстен. Тада га змија посестрима испрати до онога мјеста гдје су се први пут састали, па ће му:

— Кад год ти што устреба, принеси прстен к ватри, па ћеш свега имати.

Малиша је у мислима за коња, а не мисли на прстен; а када дође гдје му је коњ припет био, кад ни коња ни од коња гласа само самар и четири плоче, а цијела коња вукови појели. Кô јадан, кô жалостан, не имајући куд камо, упрти самар на леђа, а четири плоче метну за пас, па једва ни жив ни мртав у мртви акшам дође кући. Бре, све је добро досада; али да видиш сада јада, када га мати опази без коња, па још када сазнаде да га је вук појео, стаде га грдити и ружити на пасја прескакала, па да се и на том размину, но докопа штапину, па одовуд па отуд, кô вола у купусу. Бре, не да му ништа ни вечерати, нити у соби спавати. Он јадан, жалостан, убијен и пребијен,

гладан и прегладан, сави се па малко онако уморан заспа, ама када по њему почеше пријева крчати и гудјети, пробуди се. Тад се тек сјети прстена, па га принесе к ватри, а два Арапа па преда њ:

— Шта заповиједаш, господару?

— Заповиједам да ми подоста донесете, и то одмах, сваке захире, и пуну авлију дрва, све суховине, нека ми има мати су чијем парити хаљине.

— Све ће бити, господару.

Поклонише се и одоше. Не би штоно се рече дланом о длан ударио, а то се све испуни као што је он наредно, а он онако гладан примаче се па се оне разне ђаконије нађаваса, а оне пусте суховине стаче на ватру, па уза њу леже и заспа кô заклан.

Ујутру му мати поранила, јер се, богме, ни њој није дало спавати — није шала, оде коњ, оде живљење! — па изиђе пред кућу, кад има шта видјети: пуна авлија дрва. Поврати се сад да буди сина, кад погледа око њега чудо и захиру, пробуди га, па му рече:

— А шта је ово, синко?

— Ето видиш, мати, то сам ти стекао за коња.

— А што ти то не каза својој матери синоћ, него те онако избих?

— Ево ти кажем сад, него кажи ти мени јесмо ли се сад помирили.

— Јесмо, сине, јесмо, — па га стаде грлити и љубити.

Ту ти је он неко вријеме с матером у изобиљу живио, па се једном присјети и рече:

— Што бих ја живио у овако тијесној кућици? — па принесе прстен к ватри, а два Арапа па преда њ:

— Заповиједај, господару!

— Заповиједам да ми на тој и тој мераји начините сарај као што је у цара, а у сарај намјешај као што је у цара, па када све буде готово, да мене и матер тамо преселите.

Ту се они поклоне и оду, а он са матером заноћи у својој малој кућици, а кад се пробуди, има шта и видјети: као што је год наредио, све онако учињено, па још и њега и матер му пренијели, а он нити је шта чуо ни видио. Сада ти се истом он куриса у сарајима, па нареди матери да никога испред сараја не пропусти, него ко је гладан — да га нахрани, ко је жедан — да га напоји, које бос — да га обује, ко је го — да га заодјене. „Кад је, вели, нама бог дао, нека и сиротиња живи.“

Једне вечери овако сједећи, рећи ће сам себи:

— А кад је мени овако бог дао, зашто се ја не бих и оженио, да нијесам сам? — па се мисли, мисли, док нешто смисли, па прстен те к свијећи, а Арапи као и вазда:

— Заповиједај, господару!

— Заповиједам да ми донесете султанију, царску најљепшу кћер.

Они се поклонили и нестале их, и за тили час ево их гдје донесоше султанију. Ту је он лијепо дочека и стаде миловати, а богме и она кад се видје у онаком истом добру као и код оца, помисли да је он ја цар ја царевих, па стаде и она њега миловати, те ти се ту лијепо по закону вјенчаше и лијепо живише.

Када цар опази да му нема кћери, стаде је тражити и распитивати, али је нигдје не може пронаћи, као да је у воду или земљу пропала. Тада цар поче обећавати велико благо ко му кћер прозна, а то чу једна стара баца-вјештица — па од града до града, од врата до врата, док је нађе и позна, па се одмах врати цару и погоди се с њиме за велико благо да му кћер живу доведе. Пошто то све лијепо уговори, узме бака некакову кожу и шипку, па ос-бос опет од врата до врата, док опет дође пред онај двор. Када је била близу двора, опази је онај бивши сиромашак, па ће жени:

— Ено некакове сироте жене, голе и босе, но реци матери нека је сврати, па нека је обуче, обује и нахрани.

— Прођи се, бога ти, старијех бабетина! — стаде га жена разбијати, а он јој вели:

— Нећу ја да нико прође мимо моју кућу гладан ни го. Кад је мени бог дао, што ја не бих сиротињи?

Жена као жена, е, бива, оно и треба да послуша мужа, оде доље па сврати стару, а свекрви рече да јој донесе захире и хаљине. Када свекрва оде да тражи хаљине, вјештица ће:

— Бога ти, султанија, милује ли те како муж?

Султанија се зачуди, па ће јој:

— Бога ми, милује, ама ми је за чудо оклен ти знаш да сам ја султанија.

— Како ја не бих знала, кад ја свашта знам? Та ја сам то и припомогла да ти дођеш за њ. Него, чу ли ме, хајде ти донеси они његов прстен да ја у њему нешто проучим, па ће те десет пута више миловати него досада.

Давно се рекло: у жене дуга коса а кратка памет, те ти и она повјерова баби, па излеће брже-боље к њему у одају. По његовој несрећи он бијаше заспао, те му она понајлак сними прстен с прста, а свој му намаче на прст, па са његовијем прстеном те баби. Када се баба докопа прстена, рећи ће јој:

— Ходи сједи, душо, за ме на ову кожу!

Она сједе, а бака шипком пуц по кожи, и обје одлетише. Није шала, брате, вјештица и њезина сила, налет је био од нас и наше куће! Она ти тако лети, док долетише код цара, те му бака претеслими кћер и узе бакшиш.

Кад се сиромашак пробуди, зовну жену. Јест, али ње нема. Зовну матер, па пита за жену, али му она одговори:

— Богме, ја не знам, ја одох да потражим оној баби што од одијела, а када се вратих, не нађох ни једне, те помислих да није ту с тобом у одаји.

— Е, вала, гдје је да је, ја ћу је додати, — па брже-боље за прстен. а кад погледа, кад нема његова прстена, но му женин на прсту.

Сада наједанпут као да га гром из ведре неба удари, ко је жалоснији од њега? Видје гдје је преварен, ама је затврдо држао да га жена није преварила, па се брже-боље преобуче у сиромашке хаљине и оде главом по свијету. Куд год је ходио, дође у Стамбол, ама како ће сад да се састане са султанијом? Мисли, мисли, па смисли те оде право пред царски двор и прислони се уз врата. Царски га ашчибаша спази, помисли да је гладан, те га упита:

— Шта ти ту чекаш?

— Немам посла, па бих рад да ме примите у ту ашчиницу макар и за храну, а могао бих ви, ако ништа, суде прати.

— Добро, добро, — рече му ашчибаша — хајде унутра, добићеш посла.

Ту ти се он сада куриса и намјести и за неколико мјесеци научи занат, и постаде први ашчија иза ашчибаше. Пошто је био јабанџија, а остале ашчије из мјеста, то су све ашчије ишле својим кућама на конак, а он сам остајао у ашчиници. Да му не би било необично саму по ноћи, набави једну мачку и једно псето, које је добро гледао и миловао. У царском сарају била је једна робиња, која је из ашчинице у харем носила јело те ти се он с њоме добро упозна и побратими. Једном ће он њој:

— Вала, посестримо, ја бих те нешто молио, ако ми даш вјеру да о томе нећеш никоме ништа казати.

— Тврђа вјера од камена, побро, казуј слободно.

Онда ће он њој:

— Видиш овај прстен? Ја ћу овај прстен метнути ево на овај крај пилава и сахана да дође пред цареву кћер.

— Хоћу, побратиме, да је и шта више.

Ту ти он метну онај султанијин прстен у пилав, а посестрима добро уочи гдје га је метнуо, па окрену онај крај пред султанију, царску кћер. Царска кћи када захвати други пут пилава, угледа прстен у кашици. Чим га видје, одмах га познаде, а како и не би познала свој најмилији адиђар? Брже-боље вјешто сакри прстен да не би још ко видио, па га спусти у џеп. Увечер када оде спавати, зовну она робињу што улази у ашчиницу, па је упита:

— Ти улазиш у ашчиницу, знаш ли има ли какав јабанџија тамо?

— Имаде вели један, има три-четири мјесеца дошао, па га ашчија узео за севап, а он сада научио занат, па је први до ашчибаше.

— А знаш ли гдје ноћива?

— Знам, ноћива у ашчиници.

— А ноћива ли још ко с њиме?

— Јок, нико, само што има штене и мачку.

— А знаш ли ти што за овај прстен? — Па јој извади прстен и показа. Робиња се малко осмјехну па ће:

— Знам, богме. Он је добар и поштен човјек, па сам се с њиме побратила, те ме је он, пошто сам му задала божју вјеру да нећу никоме казати, замолио да пилав окренем тако да прстен дође преда те.

— Добро је, него сада да и мени вјеру задаш да ћеш шутити, па ћу ти нешто казати, а безбели ћеш и ти са мнош срећна остати.

— Тврђа вјера него камен стјена, слободно говори.

— Е кад је тако, знај да је оно мој бивши човјек, него узми ове женске хаљине па му носи у ашчиницу, нека се преобуче и нека с тобом дође к мени.

У млађег нема поговора, него бошчу под пазуху па побратиму у ашчиницу. Кад је њему све казала, нико срећнији од њега, — обуче се у женске хаљине, па полагано за робињом те жени у одају. Је ли ико срећнији но њих двоје кад се састадоше, ама кад прође прва радост, запитаће он жену гдје је онај његов прстен.

— Богме га однијела она бака, — па му онда све исприча шта се је и како догодило.

— Зло и наопако, — одговори он — никад се више нећемо моћи нашој кући повратити!

— Па мажемо се ми и овдје овако тајно састајати и лијепо живљети.

Тако је и било. Он ти прео дан у ашчиницу, а прео ноћ к султанији. Не прође много времена — е, шта ћеш, свашто на своје вријеме — када цар некако за то сазнаде, и би му велика мука: није шала така брука у царском двору.

Цар је толико слуга намучио и посјекао, ама све узалуд: неће нико да укабули оно што није учинио. Најпослије цар зовне ону исту бацу, па ће њој све казати, а она ће њему:

— Имадеш у ашчиници једнога јабанџију. Он је онај исти што ти је кћер одвео био, ја сам га одавно познала.

Цар одмах зовне ашчибашу, и нареди му да му доведе јабанџију што је у ашчиници. Када су тога јабанџију пред дара извели, цар без сувала, без џевапа осуди јабанџију на смрт. Баца ће на то цару:

— Дај, царе, мени два џелата, па ћу га погубити.

Цар јој даде, те ти мога сиротог јабанџију поведоше џелати с бацом у једну велику планину, и доведоше га над једну велику рупу. Ту баца нареди те га бацише у рупу, а за њим бацише једну велику стијену. За њим бијаше пристала мачка и куче, те по бабиној наредби и њих двоје за њим бацише у јаму. Ако коме бог помаже, не може му нико наудити, те тако би и њему. Кад га бацише у јаму, не овариса на дно, но се устави на једном опећку и мало сколони, док она стијена протутњи, у том и куче и маче падну поред њега. Јест, ама су сад муке, нема се шта јести, а не може се изићи, те у своме јаду стаде миловати штене и мачку и с њима се гладнијем гладан разговарати. Тако је прошло два дана, кад, једном у ономе мраку попипа око себе, кад му нема мачке ни штенета. Сада му још теже бијаше сносити своју судбину, али не потраја дуго, док се опет они стадоше око њега умиљавати. Кад их поче миловати, опази им по трбусима да су сити, па ће сам себи:

— Богме они су негдје нашли нешто те се најели; чекаћу док огладне, па ћу за њима, не бих ли и ја нашао селамета.

До неколико крену кучка и мачка опет да иду, а он ти се лијепо ухвати штенету за реп, па за њима понајлак побачке. Нијесу дуго ишли, кад дођоше на чистину. у некакав вилајет. Ту ти нигдје ништа нема но сами миши. Мачка и штене, кај ти гладни, одмах скочише па почеше давити, а миши сви побјегоше к цару. Кад цар опази њега, завикаће:

— Аман, господару, устави ту војску, а ишти што год хоћеш.

Он викну на мачку и штене те дођоше к њему, па ће цару:

— Нећу ти ништа друго, него од те и те баке таки и таки прстен!

Цар одмах викну два стара миша, те их посла, и не потраја дуго а они донесоше преко педесет прстенова разне величине, а то је све што су од исте баце купили. Он разгледа све прстење, али његова прстена ту не бијаше.

— Нема овдје мога прстена, него одмах ја прстен овамо или ћу послати сада овога једног слугу по велику војску.

— Нема у бабе више ниједног прстена, осим једног што га вазда држи под језиком, па га ми не можемо никако украсти.

— Брже прстен како год знате, или ћу сад послати по војску!

На то ће један мали, сакати миш, који се је бојао ако се војска пусти да је он први на реду:

— Не пуштај, ако бога знаш, ја ћу ићи, па што год бог даде! Него, царе, дај ми два поуздана и јака друга, који ће ме носити, јера ја као сакат не бих могао отићи.

Цар му одмах даде, и они га упртише, те баћи у собу. Ту се мали помокри у сметље за вратима, па у то сметље замеља реп, и рече друговима: „Чим ја зграбим прстен, зграбите ви мене па бјежите“, па онда понајлак привуче се баби која спаваше на прса и браду, па јој онако мокар и прашљив реп сукну у нос. Баба кихну, а из уста јој излеће прстен. Хроми шчепа брже-боље прстен, а она два друга хромога, те умакоше прије него се је баба освијестила, — утекоше срећно и весело, и однијеше прстен да и другове овеселе.

Када сиромашак спази прстен, обрадова му се веома. Јест, али сада нема ватре, а без ватре се не може ништа. Мисли се шта ће, док се нешто присјети па стаде пребирати џепове и по његовој срећи нађе једнудвије кресавице, па украса и принесе прстен, а Арапи одмах:

— Заповиједај господару!

— Заповиједам да изнесете на они свијет мене, мачку и кучку.

И што би длан о длан, сви се наврх јаме обреше. Сада опет украса па нареди Арапима те одмах донесоше бабу, па онда извадише ону велику стијену што је баба за њим у јаму бацила. Најприје бацише бабу у јаму — јала, душо, држи се зубима за вјетар! — па за њом закотураше стијену. Лети баба, лети стијена, док одједном доље у бездан буб, оста заувјек.

Сада он рахат узе прстен па дође близу Стамбола и заноћи у једној кахвици. Увече пошто сви поспу, примаче прстен к ватри, а кад Арапи искочише, нареди им те га одмах пренесу к султанији у одају. Када га она видје, и обесели му се и ожалости: обесели што га опет види жива, а ожалости бојећи се да ће сазнати цар, па да ће их обоје посјећи.

— Не бој се ништа више, — рече јој он — ја сам опет прстен кутарисао, — па јој поче причати шта је све претрпио, и како је бабу убио и до прстена опет дошао.

Ту се они рахат учинише, а кад ујутру свану, он неће да иде, те га слуге припознаше и јавише цару. Цар одмах узе собом два целата, па дође да их обоје

погуби. Кад он опази цара и целате, брже-боље прикреса па прстен к ватри: Арапи искочише, а он нареди те његова четири целата спрам царска два стадоше. Кад цар видје то чудо, завика му:

— Устави ти твоје целате, а ја ћу своје, па да се мало поразговарамо.

Он то једва дочека, те устави целате, а цар га упита ко је и оклен је. Он цару све исприча по реду ко је и оклен је и шта је доживио — овако као ја вама па му најпоследње рече:

— Честити господару, мене је бог досада чувао, а твоја кћи колико је мени мила толико сам и ја њој, него да нам и ти дадеш дову па да се узмемо.

Цар се мало промисли, па ће му:

— Тако је суђено. Дајем ти је, само под тијем уговором да останеш уза ме.

— Лијепо, честити господару, само ћеш ми дати узун да одем по матер, да је обрадујем и овамо доведем.

Цар му то допусти, те он доведе матер, па цар учини велики шенлук и вјенча их. Ако су живи, и данас су добро.

ЗЛАТНА ЈАБУКА И ДЕВЕТ ПАУНИЦА

Б

ио један цар, па имао три сина и пред двором златну јабуку, која за

једну ноћ и уцвета и узре и неко је обере, а никако се није могло дознати ко. Једном стане се цар разговарати са својим синовима:

— Куд се то дева род с наше јабуке?

На то ће рећи најстарији син:

— Ја ћу ноћас чувати јабуку, да видим ко је то бере.

И кад се смркне, он отиде под јабуку па легне под њом да је чува, али кад јабуке већ почну зрети, он заспи па кад се у зору пробуди, а то јабука обрана. Онда он отиде к оцу и каже му све по истини.

Тада се понуди други син да чува јабуку, али и он прође као и онај: заспи под јабуком, па кад се у зору пробуди, а то јабука обрана.

Сад дође ред на најмлађега сина да и он чува јабуку; он се оправи, дође под јабуку и намести кревет под њом, па легне спавати. Кад буде испред поноћи, он се пробуди па погледа на јабуку, а јабука већ почела зрети, сав се двор сјаје од ње. У тај час долети девет златних пауница, осам падну на јабуку, а девета њему у кревет. Како падне на кревет, створи се девојка да је није било лепше у свему царству. Тако су се њих двоје грлили и љубили до после поноћи. Па онда девојка устане, и захвали му на јабукама, а он је стане молити да му остави барем једну; а она му остави две: једну њему, а другу да однесе своме оцу. Девојка се потом опет претвори у пауницу и одлети са осталима. Кад ујутру дан осване. Устане царев син па однесе оцу оне обадве јабуке. Оцу буде то врло мило, и похвали најмлађега сина. Кад буде опет увече, најмлађи царев син опет се намести као и пре да чува јабуку, и сачува је опет онако, и сутрадан опет донесе оцу две златне јабуке.

Пошто је тако неколико ноћи једнако радио, онда му браћа почну злобити — што они нису могли јабуке сачувати, а он је сваку ноћ сачува. У томе се још нађе некака проклета бабетина која им се обећа да ће ухватити и дознати како он јабуку сачува. Кад буде увече, та се баба прикраде под јабуку, па се подвуче под кревет и онде се притаји. После дође и најмлађи царев син, те легне као и пре. Кад буде око поноћи али ето ти девет пауница, осам падну на јабуку, а девета њему у кревет, па се претвори

у девојку. Онда баба полагано узме девојчину плетеницу, која је висила низ кревет, па је осече, а девојка одмах ђипи с кревета, створи се пауница па полети, а остале паунице с јабуке за њом, и тако их нестане. Онда ђипи и царев син па повиче:

— Шта је то?

Кад тамо, али баба под креветом. Он зграби бабу па је извуче испод кревета и сутрадан заповеди те је растргну коњма на реповима.

Паунице више не дођу на јабуку, и зато је царев син једнако тужио и плакао. Најпосле науми да иде у свет да тражи своју пауницу, и да се не враћа кући док је не нађе; па онда отиде к оцу и каже му што је наумио. Отац га стане одвраћати и говорити му да се махне тога, него ће му он наћи другу девојку коју год хоће у свему царству. Али је то све било залуду, он се спреми и још с једним слугом пође у свет да тражи своју пауницу.

Идући тако задуго по свету, дође једанпут на једно језеро, и онде нађе једне велике и богате дворе и у њима једну бабу, царицу, и једну девојку, бабину кћер, па запита бабу:

— Забога, бако, еда ли ти што знаш за девет златних пауница?

А баба му стане казивати:

— Е, мој синко, знам ја за њих: оне долазе свако подне овде на ово језеро те се купају; него се ти прођи пауница, већ ево ти моја кћи красна девојка и толико благо, све ће теби остати.

Али он, једва чекајући да види паунице, није хтео ни слушати шта баба говори за своју кћер. Кад буде ујутру, царев син устане и оправи се на језеро да чека паунице, а баба поткупи слугу његова и да му један мешчић, којим се ватра пири, па му рече:

— Видиш овај мешчић; кад изиђете на језеро, а ти му кришом само мало дуну за врат, па ће заспати те се неће моћи с пауницама разговарати.

Несретни слуга тако и учини: кад изиђу на језеро, он нађе згоду па своме господару дуне за врат из онога мешчића, а он сиромаш одмах заспи као мртав. Тек што он заспи, али ето ти девет пауница. Како дођу, осам падну на језеро, а девета њему на коња, па га стане грлити и будити:

— Устај, храно! Устај, срце! Устај, душо!

А он ништа не зна као да је мртав. Паунице, пошто се окупају, одлете све заједно. Онда се он одмах пробуди, па запита слугу:

— Шта је? Јесу ли долазиле?

А слуга одговори да су долазиле и како су осам пале у језеро, а девета њему на коња, и како га је грлила и будила. Царев син, сиромах, чујући то, да се убије. Кад буде други дан ујутру, он се опет оправи са слугом, седне на коња, па све поред језера шеће. Слуга опет нађе згуду те му дуне за врат из мешчића, а он одмах заспи као мртав. Тек што он заспи, али ето ти девет пауница: осам падну у језеро, а девета њему на коња, па га стане грлити и будити:

— Устај, храно! Устај срце! Устај, душо!

Али ништа не помаже: он спава као мртав. Онда она рече слуги:

— Кажи господару своме: још сутра може нас овде дочекати, па нас више никад овде неће видети.

И тако опет одлете. Тек што оне одлете, пробуди се царев син, па пита слугу:

— Јесу ли долазиле?

А слуга му одговори:

— Јесу и поручиле су ти да их још и сутра можеш овде дочекати, па више никад овде неће доћи.

Он сиромах, кад то чује, не зна шта ће од себе да ради: све чупа косу с главе од муке и жалости. Кад трећи дан осване, он се опет оправи на језеро, уседне на коња, па све покрај језера, али није хтео шетати, него све стане трчати да не би заспао. Али опет слуга некако нађе згуду те му дуне из мешчића за врат, а он одмах падне по коњу и заспи. Тек што он заспи, али ето ти девет пауница. Како дођу, осам падну у језеро, а девета њему на коња, па га стане будити и грлити:

— Устај, храно! Устај, срце! Устај, душо!

Али ништа не помаже: он спава као мртав. Онда рече пауница слуги:

— Кад ти устане господар, кажи му нека смакне горњи клин на доњи, па ће ме онда наћи.

С отим одлете све паунице. Како оне одлете, а ца

рев се син пробуди, па запита слугу:

— Јесу ли долазиле?

А слуга одговори:

— Долазиле су, и она што је била пала теби на коња, рекла ми је да ти кажем да смакнеш горњи клин на доњи, па ћеш је онда наћи.

Како он то чује, истргне сабљу те осече служи главу. После тога почне сам путовати по свету, и, тако путујући задуго, дође у једну планину, и онде заноћи у једнога пустиника. па га запита не би ли му знао казати што за девет златних пауница. Пустиник му одговори:

— Е, мој синко, срећан си, сам те је бог упутио куда треба. Одавде нема до њих више од по дана хода. Само ваља управо да идеш, па ћеш наћи једне велике вратнице; кад прођеш оне вратнице, држи десно, па ћеш доћи управо у њихов град, онде су њихови двори.

Кад ујутру сване, царев син устане, оправе се, и захвали пустинику, па пође како му је казао. И тако путујући, наиђе на велике вратнице, и прошавши их, одмах узме десно, и тако око подне угледа град где се бели, и врло се обрадује. Кад уђе у град, напита и двор златних пауница. Кад дође на врата, онде га заустави стража, и запита ко је и откуда је, па пошто се он каже, отиду те јаве царици, а она, како чује, као без душе дотрчи пред њега онако као девојка, па узевши се с њим по руке, уведе га у дворе. Ту буде велика радост, и после неколико дана венчају се њих двоје, и он остане живети онде код ње.

После некога времена пође царица у шетњу, а царев син остане у двору; царица му на поласку да кључеве од дванаест подрума, па му рече:

— У све подруме можеш ићи, али у дванаести не иди нипошто, нити га отварај, не шали се главом!

С отим она отиде. Царев син, оставши сам у двору, стане мислити у себи: „Шта би то било у дванаестом подруму!“ Па онда стане отварати подруме све редом. Кад дође на дванаести, није изнајпре хтео отварати га, али га опет стане копати: шта би то било у томе подруму! Па најпосле отвори и дванаести подрум; кад тамо, али насред подрума једно велико буре са гвозденим обручима одврањено, па из њега изиђе глас:

— Забога, брате, молим те, умрех од жеђи; дај ми чашу воде.

Царев син узме чашу воде па успе у буре, али како је он успе, одмах пукне један обруч на бурету. Затим опет изиђе глас из бурета:

— Забога, брате, умрех од, жеђи; дај ми још једну чашу воде.

Царев син опет успе чашу воде, а на бурету пукне још један обруч. По трећи пут изиђе глас из бурета:

— Забога, брате, умрех од жеђи; дај ми још једну чашу воде.

Царев син успе још једину чашу воде, пукне обруч и трећи; онда се буре расападне, а змај излети из њега, па на путу ухвати царицу и однесе је.

После дођу слушкиње и кажу царевом сину шта је и како је, а он, сиромах, од жалости није знао шта ће радити; најпосле науми опет да иде у свет да је тражи. И

тако путујући по свету задуго, дође на једну воду, па идући покрај оне воде, опази у једној локви малу рибицу где се праћака. Рибица, кад види царевог сина, стане му се молити:

— По богу да си ми брат, баци ме у воду; ја ћу теби једаред врло требовати, само узми од мене једну љуску, па кад ти затреbam, само је протри мало.

Царев син дигне рибицу, узме од ње једну љуску, па рибицу баци у воду а љуску завије у мараму. После некога времена, идући тако по свету, нађе лисицу где се ухватила у гвожђа. Кад га лисица опази, рече му:

— По богу да си ми брат, пусти ме из ових гвожђа, ја ћу ти кадгод требати, само узми од мене једну длаку, па кад ти затреbam, само је мало протри.

Он узме од ње једну длаку, па је пусти. Опет, тако идући преко једине планине, нађе курјака где се ухватио у гвожђа. И курјак, кад га види, рече му:

— По богу да си ми брат, пусти ме, ја ћу теби бити у невољи, само узми од мене једну длаку, па кад ти затреbam, само је мало протри.

Он узме длаку од курјака, па га пусти. Иза тога царев син, опет дуго путујући, сrete једнога човека, па га запита:

— Забога, брате, еда ли си чуо кад од кога где су двори змаја цара?

Овај га човек лепо упуту и каже му и време у које ваља да је тамо. Онда му царев син захвали, па пође унапредак и једва једном дође у град змајев. Кад уђе у змајеве дворе, нађе своју љубу, и обоје се врло обрадују кад се састану, па се стану разговарати шта ће сад, како ће се избавити. Најпосле се договоре да беже. Брже-боље спреме се на пут, седну на коње, па бежи.

Како они умакну из двора, а змај на коњу дође. Кад уђе у двор, али царице нема. Онда он стане говорити коњу:

— Шта ћемо сад? Или ћемо јести и пити или ћемо терати?

Коњ му одговори:

— Једи и пиј стићи ћемо их, не старај се.,

Кад змај руча, онда седне на коња, па терај за њима, и за тили час их стигне. Како их стигне, царицу отме од царевог сина, па му рече:

— Ти иди збогом, сад ти праштам за оно што си ми у подруму дао воде; али се више не враћај ако ти је живот мио.

Он сиромах пође мало, али, не могавши срцу одолети, врати се натраг, па сутрадан опет у змајев двор, и нађе царицу, а она седи сама у двору и сузе рони. Кад се

наново видеше и састаше, почеше се опет разговарати како би побегли. Онда рече царев син њојзи:

— Кад дође змај, питај ти њега где је добио онога коња, па ћеш ми казати, да и ја тражим онакога, не бисмо ли му како утекли.

С отим отиде из двора. Кад змај дође кући, она му се стане умиљавати и превијати се око њега, и од свашта се с њиме разговарати, па му најпоследње рече:

— Ала имаш брза коња! Где га доби, тако ти бога!

А он јој одговори:

— Е, где сам ја добио, онде не може свако добити. У тој и тој планини има једна баба, па има дванаест коња, за јаслама, да не знаш који је од кога лепши. А има један у буџаку коњ као да је губав, тако се чини, али је он најбољи; он је брат мога коња; њега ко добије, може у небеса ићи. Али ко хоће да добије од бабе коња, ваља да служи у ње три дана: у бабе има једна кобила и ждребе, па ту кобилу и ждребе ваља чувати три ноћи, и ко за три ноћи сачува кобилу и ждребе, баба му да коња да бира којег хоће. А ко се у бабе најми, па за три дана не сачува кобиле и ждребета, он је изгубио главу.

Сутрадан, кад змај отиде од куће, царев син дође, па му она каже све шта је чула од змаја. Онда он отиде у ону планину к баби, и дошавши к њој рече јој:

— Помози бог, бако!

А она му прихвати бога:

— Бог ти томагао, синко; а које добро?

Он јој рече:

— Рад бих у тебе служити.

Онда му баба рече:

— Добро, синко. За три дана ако ми сачуваш кобилу, даћу ти коња кога год хоћеш; ако ли не сачуваш, узећу ти главу.

Па га онда изведе насред двора, око којег је био све колац до коца, и на свакоме коцу по људска глава, само на једноме није била, и овај је колац све једнако викао:

— Дај, баба, главу.

Баба му ово све покаже, па му рече:

— Видиш, ови су сви били у мене у најму, па нису могли кобиле сачувати.

Али се царев син од тога не поплаши, него остане код бабе да служи. Кад буде увече, уседне он на кобилу па у поље, а ждребе трчи уз кобилу. Тако је седео на кобили једнако, а кад буде око поноћи, он задрема на кобили и заспи, а кад се пробуди, а он опкорачио некаку кладу па седи на њој и држи улар у рукама. Како то види, препадне се па скочи да тражи кобилу, и тако тражећи је удари на некаку воду. Кад је види, онда се сети оне рибице што је из локве у воду бацио, па извади из мараме ону њезину љуску, протре је мало међу прстима, а рибица му се уједанпут јави из воде:

— Шта је, побратиме?

А он јој одговори:

— Утекла ми бабина кобила, па не знам где је.

А рибица му рече:

— Ево је међу нама, створила се риба а ждребе рибић: него удри уларом по води и реци: дура, бабина кобила.

Онда он удари уларом по води говорећи: „Дура, бабина кобила!“ а она одмах постане кобила као што је и била и изиђе са ждребетом на обалу. Онда је он заулари и узјаше па кући, а ждребе уз кобилу. Кад дође кући, баба њему да јести, а кобилу уведе у коњушницу, па све жарачем:

— У рибе, курво!

А кобила јој одговори:

— Ја сам била у рибама, али су њему рибе пријатељи, па ме проказаше.

Онда опет баба:

— А ти у лисице!

Кад буде пред ноћ, он уседне на кобилу па у поље, а ждребе трчи уз кобилу. Тако је седео једнако на кобили, а кад буде око поноћи, он задрема на кобили и заспи, а кад се прене, а он опкорачио некаку кладу па седи на њој и држи улар у рукама. Кад то види, препадне се па скочи да тражи кобилу. Али му одмах падне на памет што је баба кобили говорила, па извади из мараме ону лисичју длаку и протре је, а лисица уједанпут те преда њ:

— Шта је, побратиме?

А он одговори:

— Утекла ми бабина кобила, па не знам где је.

А лисица му одговори:

— Ево је међу нама, створила се лисица а ждребе лисичић; него удри уларом о земљу па реци: дура, бабина кобила!

Он онда удари уларом о земљу говорећи: „Дура, бабина кобила!“ а кобила постане кобила као што је и била и уједанпут се са ждребетом обри пред њим. Онда је он заулари и узјаше па кући, а ждребе уз кобилу. Кад дође кући, баба му изнесе ручак, а кобилу одмах уведе у коњушницу, па све жарачем говорећи:

— У лисице, курво!

А она јој одговори:

— Била сам у лисицама, али су лисице њему пријатељи, па ме проказаше.

Онда опет баба:

— А ти у курјаке!

Кад буде пред ноћ, царев син уседне на кобилу па хајде у поље, а ждребе трчи уз кобилу. Тако је седео на кобили једнако, а кад буде око поноћи, он задрема и заспи на кобили, а кад се прене, а он опкорачио некаку кладу па седи на њој и улар држи у рукама. Кад то види, препадне се па скочи да тражи кобилу; али му одмах падне на памет што је баба кобили говорила, па извади из мараме курјачју длаку и протре је, а курјак уједанпут те преда њ:

— Шта је, побратиме?

А он му рече:

— Утекла ми бабина кобила, па не знам где је.

А курјак му рече:

— Ево је међу нама, створила се курјачица а ждребе курјачић; него удри уларом о земљу па реци: дура, бабина кобила!

Он онда удари уларом о земљу говорећи: „Дура, бабина кобила!“ а кобила постане кобила као што је и била и уједанпут се са ждребетом обри пред њим. Онда је царев син заулари и узјаше па кући, а ждребе уз кобилу. Кад дође кући, баба му да ручак, а кобилу уведе у коњушницу, па све жарачем говорећи:

— у курјаке, курво!

А кобила јој одговори:

— Била сам у курјацима, али су курјаци њему пријатељи, па ме проказаше.

Онда баба изиђе напоље, а царев јој син рече:

— Е, баба, ја сам тебе служио поштено, сад ми дај што смо погодили.

Баба му одговори:

— Синко, што је погођено, оно ваља да буде. Ето, од дванаест коња бирај којег хоћеш.

А он рече баби:

— Та шта ћу бирати, дај ми онога из буџака, губавог, за мене нису лепи.

Онда га баба стане одвраћати:

— Како би ти узео онога губавог код таквих красних коња!

Али он једнако остане на своме говорећи:

— Дај ти мени кога ја хоћу, тако је погођено.

Баба, не имајући куд камо, да му губавога коња, а он се онда с њом опрости, па пође водећи коња на улару. Кад га одведе у једну шуму, отре га и уреди, а коњ сине као да му је златна длака. Онда он уседне на њега па га потрчи, а он полети баш као тица, и за тили час га донесе пред змајеве дворе. Царев син, како уђе унутра, одмах рече царици:

— Спремај се што брже.

И тако се брзо спреме, седну обоје на онога коња, па хајде збогом путовати. После мало, кад змај дође и види да царице нема, рекне своме коњу:

— Шта ћемо сад? Или ћемо јести и пити или ћемо терати?

— Јео не јео, пио не пио, терао не терао, нећеш га стићи.

Кад то змај чује, одмах седне на коња, па потерај. А њих двоје, кад опазе за собом змаја где их тера, препадну се, те стану нагонити коња да брже трчи, али им коњ одговори:

— Не бојте се, не треба бежати.

Кад једанпут; али змај већ да их стигне, онда коњ под змајем повиче коњу под царевим сином и царицом:

— Забога, брате, причекај ме, хоћу да цркнем тебе вијајући.

А овај му одговори.:

— А што си луд те носиш ту алу! Ногама у вретен, те њега о камен, па хајде са мнош.

Кад то чује коњ под змајем, а он махне главом и снагом, а ногама у вретен, те змаја о камен; змај сав прсне на комаде, а коњ се с њима удружи. Онда царица уседне на овога коња, и тако отиду сретно у њезино царство и онде остану царујући до свога века.

ЧАРДАК НИ НА НЕБУ НИ НА ЗЕМЉИ

Б

ио један цар, па имао три сина и једну кћер, коју је у кафезу хранио и

чувао као очи у глави. Кад ђевојка одрасте, једно вече замоли се оцу своме да јој допусти да изиђе са браћом мало пред двор у шетњу, и отац јој допусти. Али тек што изиђе пред двор у један мах долети из неба змај, шчепа ђевојку између браће и однесе је у облаке. Браћа отрче брже-боље к оцу и кажу му шта је било, и реку да би они ради своју сестру потражити. Отац им допусти да иду да је траже, и да им свакоме по коња и остало што треба за пут, и тако они отиду.

По дугоме путовању наиђу на један чардак, који нити је на небу ни на земљи. Дошавши онђе, помисле да неће у ономе чардаку бити њихова сестра, па се одмах стану договарати како би се у њ пепели, и послије дугога промишљавања и договора, договоре се да један од њих свога коња закоље, и од коже коњске да окроје опуту, па притврдивши један крај од ње за стријелу, да пусте одоздо стријелу из лука да се добро за чардак прихвати, како би се уз њу пети могли. Млађа два брата реку најстаријему да он свога коња закоље, али он не шћедне, па ни средњи не шћедне; онда најмлађи закоље свога, од коже његове окроји опуту, један крај од ње веже за стријелу, пак је пусти из лука у чардак. Кад дође да се пење уз опуту, опет најстарији и средњи не шћедну се пети, него се попне најмлађи.

Попевши се горе, стане ићи из једне собе у другу, и тако наиђе на једну собу у којој види своју сестру ђе сједи а змај јој метнуо главу на крило па спава а она га биште. Она, кад види брата својега, уплаши се и почне га тихо молити да бјежи док се није змај пробудио, али он не шћедне, већ узме буздован, па размахне њиме и удари змаја у главу, а змај иза сна маши се руком на оно мјесто ђе га је он ударио, па рече ђевојци:

— Баш овђе ме нешто уједе.

Кад он то рекне, а царев га син још једном удари у главу, а змај опет рече ђевојци:

— Опет ме нешто овђе уједе.

Кад он и трећи пут замахне да га удари, онда му сестра руком покаже да га удари у живот, и он га удари онамо, и како га удари, змај остане на мјесту мртав, а цареви га

кћи стурѝ с крила, па притрчи брату своме, те се с њиме пољуби, па онда, узевши га за руку, стане га водити кроз све собе.

Најпре га уведе у једну собу у којој је био један вран коњ за јаслима привезан с цијелијем такумом од чистог сребра. Потом га одведе у другу собу у којој је за јаслима стајао бијел коњ с такумом од сухога злата. Најпослије га одведе и у трећу собу где је за јаслима био кулатаст коњ и на њему такум драгијем камењем искићен. Кад прође те собе, онда га сестра одведе у једну собу у којој је ђевојка једна сједила за златнијем ђерђефом и златном жицом везла. Из те собе одведе га у другу у којој је друга ђевојка златне жице испредала. А најпослије уведе га у једну собу у којој је трећа ђевојка бисер низала, и пред њом на златној тепсији од злата квочка с пилићима бисер кључала.

Све ово обишавши и виђевши, врати се натраг у ону собу где је змај мртав лежао, па га извуче напоље и баци на земљу, а браћа, кад га виде, умало их грозница не ухвати. Потом најмлађи брат спусти најприје сестру своју браћи па онда све три ђевојке сваку с њезинијем радом, једну за другом; спуштајући ђевојке браћи, сваку је намјењивао чија ће која бити, а кад спусти трећу, и то ону с квочком и пилићима, он њу за себе намијени. Браћа његова, завидећи му што је он био јунак те је сестру нашао и избавио, пресијеку опуту да он не би могао сићи, па онда нађу у пољу једно чобанче код оваца и преобуку га и мјесто брата свога оцу поведу, а сестри својој и ђевојкама оштро запријете да никоме не казују шта су они учинили.

Послије некога времена дозна најмлађи брат на чардаку да се браћа његова и оно чобанче онијем ђевојкама жене. Онај исти дан у који се најстарији брат вјенчавао, он узјаше на вранца, па, баш кад су сватови из цркве излазили, долети међу њих, те свога брата, младожењу, удари мало бузованом у леђа, да се одмах с коња праметнуо, па онда одлети опет натраг у чардак. Кад дозна да му се средњи брат жени, а он, у оно исто вријеме кад су сватови из цркве ишли, долети на ђогату, те и средњега брата онако удари, да се одмах с коња праметнуо, па између сватова опет одлете. Напошљетку, дознавши да се чобанче његовом ђевојком жени, узјаше на кулаша, и одлети у сватове баш кад су из цркве излазили, те младожењу буздованом удари у главу, да је на мјесто мртав пао, а сватови онда ђипе да га ухвате, али он не шћедне ни бјежати, него остане међу њима, па се покаже да је он најмлађи царев син а не оно чобанче, и да су га браћа из зависти оставила на ономе чардаку у коме је он сестру нашао и змаја убио, а то све засвједочи и сестра и оне ђевојке. Кад цар то чује, он се наљути на своја два старија сина и оћера их одмах од себе, а њега ожени ђевојком коју је себи изабрао, и остави га наком себе да царује.

АЖДАЈА И ЦАРЕВ СИН

Био један цар, па имао три сина.

Једном најстарији син пође у лов, па како изиђе иза града, скочи зец иза грма, а он за њим, те овамо те онамо док утече зец у једну рекавицу, а царев син за њим, кад тамо, а то не био зец него аждаја, па дочека царева сина те га прождере.

Кад после тога прође неколико дана а царев син не долази кући, стану се чудити шта би то било да га нема. Онда пође средњи син у лов, па како изиђе иза града, а зец скочи иза грма, а царев син за њим, те овамо те онамо док утече зец у ону рекавицу, а царев син за њим, кад тамо, а то не био зец него аждаја, па га дочека те прождере.

Кад после тога прође неколико дана а цареви синови не долазе натраг ниједан, забрине се сав двор. Онда и трећи син пође у лов, не би ли браћу нашао. Како изиђе иза града, опет скочи зец иза грма, а царев син за њим, те овамо те онамо док утече зец у ону рекавицу. А царев син не хтедне ићи за њим, него пође да тражи другога лова говорећи у себи: „Кад се вратим, наћи ћу ја тебе“. Потом ходајући дуго по планини, не нађе ништа, па се онда врати у ону рекавицу, кад тамо, али у рекавици једна баба. Царев син јој назове бога:

— Помози бог, бако!

А баба му прихвати:

— Бог ти помогао, синко!

Онда је запита царев син:

— Где је, бако, мој зец?

А она му одговори:

— Мој синко, није оно зец, него је оно аждаја. Толики свет помори и затоми.

Чујући то царев син, мало се забрине, па рече баби:

— Шта ћемо сад? Ту су ваљада и моја два брата пропала.

Баба му одговори:

— Јесу богме; али није фајде, него, синко, иди кући, док ниси и ти за њима.

Онда јој он рече:

— Бако, знаш ли шта је? Ја знам да си и ти рада да се опростиш од те напасти.

А баба му се утече у реч:

— О, мој синко, како не бих! И мене је тако ухватила, али сад се нема куд.

Онда он настави:

— Слушај добро што ћу ти казати. Кад дође аждаја, питај је куда иде и где је њезина снага, па све љуби оно место где ти каже да јој је снага, као од милине, докле је искушаш, па ћеш ми после казати кад дођем.

После царев син отиде у двор, а баба остане у рекавици. Кад дође аждаја, стане је баба питати:

— Та где си забога? Куда тако далеко идеш? Никад нећеш да ми кажеш куда идеш.

А аждаја јој одговори:

— Е, моја бако, далеко ја идем.

Онда јој се баба стане умиљавати:

— А зашто тако далеко идеш? Кажи ми где је твоја снага. Ја да знам где је твоја снага, ја не знам шта бих урадила од милине, све бих оно место љубила.

На то се аждаја насмеје, па јој рече:

— Онде је моја снага у оном огњишту.

Онда баба притисне грлити и љубити огњиште, а аждаја, кад то види, удари у смех, па јој рече:

— Луда жено, није ту моја снага. Моја је снага у оном дрвету пред кућом.

Онда баба опет притисне грлити и љубити дрво, а аждаја опет у смех, па јој рече:

— Прођи се, луда жено, није ту моја снага.

Онда баба запита:

— Да где је?

А аждаја стане казивати:

— Моја је снага далеко, не можеш ти тамо отићи. Чак у другоме царству код царева града има једно језеро, у оном језеру има једна аждаја, а у аждаји вепар, а у вепру зец, а у зецу голуб, а у голубу врабац, у ономе је врапцу моја снага.

Баба, кад то чује, рече аждаји:

— То је богме далеко, то ја не могу љубити.

Сутрадан, кад аждаја отиде из рекавице, царев син дође к баби, па му баба каже све што је чула од аждаје. Онда он отиде кући, па се преруши: обуче пастирске хаљине и узме пастирски штап у руке, те се начини пастир, па пође у свет. Идући тако од села до села и од града до града, најпосле дође у друго царство и у царев град, под којим је у језеру била аждаја. Дошавши у онај град, стане распитивати коме треба пастир. Грађани му кажу да треба цару. Онда он управо к цару. Пошто га пријаве, пусти га цар преда се, па га запита

— Хоћеш ли чувати овце?

А он одговори:

— Хоћу, светла круно!

Онда га цар прими И стане га световати и учити:

— Има овде једно језеро, и покрај језера врло лепа паша, па како изјавиш овце, оне одмах иду онамо те се развале око језера, али који год чобан тамо отиде, онај се више не враћа натраг; зато, синко, кажем ти, не дај овцама на вољу куд оне хоће, него држи куда ти хоћеш.

Царев син захвали цару, па се оправи и изјави овцев, и узме са собом још два хрта што могу зеца у пољу стићи, и једног сокола што може сваку тицу ухватити, и понесе гајде. Како он изјави овце, одмах их пусти к језеру, а овце како дођу на језеро, одмах се развале око језера, а царев син метне сокола на једну кладу а хрте и гајде под кладу, па засуче гаће и рукаве те загази у језеро, па стане викати:

— О аждајо, о аждајо! Та изиђи ми данас на мејдан да се огледамо, ако жена ниси!

Аждаја се одзове:

— Сад ћу, царев сине, сад.

Мало час, ето ти аждаје, велика је, страшна је. гадна је! Како аждаја изиђе, ухвати се с њим попојаске, па се понеси летни дан до подне. А кад подне пригреје, онда рече аждаја:

— Та пусти ме, царев сине, да замочим своју пуну главу у језеро, па да те бацам у небеске висине.

А царев син јој одговори:

— Бре аждајо, не копај трица; да је мени царева девојка да ме пољуби у чело, још бих те више бацио.

Аждаја се на то одмах отпусти од њега и отиде у језеро. Кад буде пред вече, он се лепо умије и оправи, сокола метне на раме, а хрте уза се, а гајде под пазухо, па крене овце и пође у град свирајући у гајде. Кад дође у град, сав се град слегне као на чудо где он дође а пре ниједан чобан није могао доћи с оног језера.

Сутрадан царев син оправи се опет и пође с овцама управо к језеру. А цар пошље за њим два коњаника да иду крадом да виде шта он ради, те се они попну на једну високу планину откуда ће добро видети. А чобан, како дође, метне хрте и гајде под кладу ону. а сокола на њу, па засуче гаће и рукаве те загази у језеро, па повиче:

— О аждајо, о аждајо! Изиђи ми на мејдан да се још огледамо, ако жена ниси!

Аждаја му се одзове:

— Сад ћу, царев сине, сад.

Мало час, ето ти аждаје, велика је, страшна је. гадна је! Па се ухвате попојаске, те се понеси летни дан до подне. А кад подне пригреје, онда рече аждаја:

— Та пусти ме, царев сине, да замочим своју пуну главу у језеро, па да те бацам у небеске висине.

А царев јој син одговори:

— Бре аждајо, не копај трица; да је мени царева девојка да ме пољуби у чело, још бих те више бацио.

Аждаја се на то одмах отпусти од њега и отиде у језеро. Кад буде пред ноћ, царев син крене овце као и пре, па кући свирајући у гајде. Кад уђе у град, сав се град ускочеба и стане се чудити где чобан долази кући свако вече, што пре ниједан није могао. Она два коњаника још су пре од царевога сина била дошла у двор и приповедила цару све по реду шта су чули и видели. Сад кад цар виде чобана где се врати кући, одмах дозове к себи своју кћер и каже јој све шта је и како је, „него — вели — сутра да идеш с чобанином на језеро, да га пољубиш у чело“.

Она, кад то чује, бризне плакати и стане се молити оцу:

— Нигде никог немаш до мене јединицу, па и за мене не мариш да погинем.

Тада је отац узме слободити и храбрити:

— Не бој се, кћери моја, видиш, ми променисмо толике чобане, па који год изиђе на језеро, ниједан се не врати, а он ево два дана како се с аждајом бори, па му ништа не науди. Ја се уздам у бога да он може ту аждају свладати, само иди сутра с њиме, еда би нас опростио те напасти што толики свет помори.

Кад ујутру бео дан освану, дан освану и сунце ограну, уста чобан, уста и девојка, па се сташе опремати на језеро. Чобанин је весео, веселији него игда, а девојка царева тужна, сузе пролива, па је чобан теши:

— Госпођо секо, ја те молим немој плакати, само учини што речем кад буде време, ти притрчи и мене пољуби, па се не бој.

Кад пођоше и кретоше овце, чобан путем једнако весео, свира у гајде весело, а девојка иде покрај њега па једнако плаче, а он кашто пусти дулац па се окрене њојзи:

— Не плачи, злато, не бој се ништа.

Кад дођу на језеро, овце се одмах развале око језера, а царев син метне сокола на кладу, а хрте и гајде под њу, па засуче гаће и рукаве па загази у воду и повиче:

— О аждајо, о аждајо! Изиђи ми на мејдан да се још огледамо, ако жена ниси!

Аждаја се одзове:

— Сад ћу, царев сине, сад.

Мало час, ето ти аждаје, велика је, страшна је. гадна је! Како изиђе, ухвате се попојаске, па се понеси летни дан до подне. А кад подне пригреје, тада беседи аждаја:

— Та пусти ме, царев сине, да замочим своју пусту главу у језеро, па да те бацим у небеске висине.

А царев син јој одговори:

— Бре аждајо, не копај трица; да је мени царева девојка да ме пољуби у чело, још бих те више бацио.

Како он то рече, а царева девојка притрчи и пољуби га у образ у око и у чело. Онда он махне аждајом и баци је у небеске висине, те аждаја, кад падне на земљу, сва се на комаде разбије; а како се она на комаде разбије, скочи из ње дивљи вепар, па нагне бегати, а царев син викне на чобанске псе:

— Држи! не дај!

А пси скоче те за њим, па га стигну, и одмах га растргну, али из вепра скочи зец, па нагне преко поља, а царев син пусти хрте:

— Држи! не дај!

А хрти за зецом те га ухвате и одмах растргну, али из зеца полети голуб, а царев син пусти сокола те соко ухвати голуба и донесе царевом сину у руке. Царев син узме голуба те га распори, а то у голубу врабац, а он држ' врапца. Кад ухвати врапца, рече му:

— Сад да ми кажеш где су моја браћа.

А врабац му одговори:

— Хоћу, само ми немој ништа учинити. Одмах иза града твојега оца има једна рекавица, и у оној рекавици имају три шибљике; подсеци оне три шибљике, па удри њима по корену; одмах ће се отворити гвоздена врата од великога подрума, у ономе подруму има толико људи и старих и младих, и богатих и сиромаша, и малих и великих и жена и девојака, да можеш населити читаво царство; онде су и твоја браћа.

Кад врабац то све искаже, царев га син одмах за врат те удави.

Цар главом бијаше изишао и попео се на ону планину откуда су они коњаници гледали чобана, те и он гледао све што је било. Пошто чобан тако дође главе аждаји, почне се и сутон хватати, и он се лепо умије, узме сокола на раме, а хрте уза се, а гајде под пазухо, па свирајући крене овце и пође двору цареву, а девојка поред њега још у страху. Кад дођу у град, сав се град слегне као на чудо. Цар, који је све његово јунаштво гледао с планине, дозове га преда се па му да своју кћер, те сместа у цркву па их венчају и учине весеље за недељу дана. Потом се царев син каже ко је он и откуд је, а цар се онда и сав град још већма обрадује, па пошто царев син навали да иде својој кући, цар му да многе пратиоце и оправи га на пут.

Кад буду код оне рекавице, царев син заустави све пратиоце, па уђе унутра те подсече оне три шибљике и удари њима по корену, а гвоздена се врата одмах отворе, кад тамо, а то у подруму свет божиј. Онда царев син заповеди да сви излазе један по један и да иду куд је коме драго, а он стане на врата. Излазећи тако један за другим, ето ти и браће његове; он се с њима загрли и ижљуби. Кад већ сав народ изиђе, захвале му што их је попуштао и избавио, и отиду сваки својој кући. А он са својом браћом и младом отиде кући своме оцу, и онде је живео и царовао до свога века.

АЛА

Б

ио тако један човек убити сиромах, па имао неку ливаду на једном

брегу, која од памтивека није работана. Земља беше много арна и за сваки рад згодна, ама је сељак није никако ни орао ни косио. Лежала је тако и ђубрила се. Питали га сељани:

— А бе, будало, а што не работиш ону твоју ливаду, него ти лежи тако без вајде?

Он им је одговарао:

— Како ћу да је работим, кад је на њој врзино коло? Ту се збирају нечастивници и самовиле.

— Море, није то истина, — рекли су му сељани. — Тебе варају. Посади ти онамо виноград, па ћеш да береш грожђе лепше од свију нас.

Сељак послуша село. Разоре ливаду, посади лозу, а после три године виноград стане толико да рађа да већ није имао где да си збере бербу. Тако четврте године, тако пете и шесте лојзе си рађа да лепше бити не може. Имало где рода не имало, ту је морало да роди и да буде и земљи тешко. Сељак постане богат. Заима се, огради дом, ожени се, купи стоку и сермију, нико бољи од њега у селу. Али једне године, баш пред бербу, дуне нека олуја, а из облака оспе градушка, као кокошје јајце, па утепа цео виноград. Друге године баш у исто време уби га опет, па треће, пак га више никад и не остављаше. Сељак напусти виноград, па постаде опет сиромах какав је био и пре. Испродаје све што је спечалио, па си штурну у свет да печали колико хлебом да се храни.

Тумарајући тако по белом свету, намери се у неком селу да коначи у некога големога домаћина. Кад је било увече, жене турише две големе софре насред куће, и почеше да износе јело. На једну софру турише једно ведро с вареним млеком, принеше ложице, и ту поседаше сви, па и сиромаша понудише да и он са њима вечера за том софром. На другу софру турише четири ведра са вареним млеком. У једно удружише црн хлеб, у друго зелен хлеб, а у треће бео хлеб. Принесоше и три велике кутлаче, па их оставише на софру. Наједанпут кућа се затресе, а голем и сув неки човек, са големом белом брадом и великим ноктима, дође до софре и стаде кусати. Кад је све покусао, бркну кутлачом у ону четврту ведрицу, па кад виде да није дробљена, викне:

— А бе, пезевен! А зашто ово није дробљено?

— Нема се чим, — рече му баба.

Човек зграби ведро с млеком, испи га, па га баци насред куће, и изиђе на врата псујући. За оном другом софром сви су се најели, па је и претекло млека. Тада ће да рече онај сељанин:

— А бе, домаћине, какав је онај човек што тамо поједе онолико млеко?

— Па то је наш татко.

— Бре брате, па он много једе, а опет је гладан!

— То је ала, зар ти не видиш?

— А што му дадoste хлеб од три сорте?

— Ето зашто: црн хлеб, то је од године неродне, кад у житу гар роди; зелен је хлеб од године поплавне и градобитне; а бео хлеб, то је од берићетне године.

— А пије ли та ала друго што осим млека?

— Пије си он вино, ракију као воду, али сад нема. Све је то смлатио прошлих година. Сад мора да си трпи, кад није умио да си чува.

— А откуда добиваше вино?

— Пре пет и више година, у неком селу далеко одавде, имаше један сиромаш човек неки виноград, који је преко мере рађао грожђе. На то грожђе навади се ова ала, па га позоба сваке године. Сиромаш сељак прода дом, па ухвати свет на главу. Ова га ала доправи.

Опет их попита сељак:

— Па вама је тешко да га храните, он ће све вас да поједе. Ја да сам на вашем месту, ја бих га утепао.

— Е, ми то не смемо од бога, он је наш татко. Али да нешто зна онај сељак што му је упропастио виноград, па да га причека под оном крушком што је на средини винограда, с пушком, али да метне једно зрно олова, друго сребра, треће од злата, а четврто од челика, он би га одмах утепао, и опет би постао богат.

Кад је чуо то сељак, он си рано порани па оде своме дому. Ореже и окопа виноград, па га опет работаше као и пре. Виноград понесе диван род. Све се село чудило роду. Кад је било по Светом Илији на десет дана, а небо се над виноградом страшно наоблачи. Почеше па севају муње и пуцају громови, а градушка тек што се није просула. Сељак брже спреми пушку, па се скута под голему крушку. Чим је он ту

стао, голема нека орлушина долети и падне на крушку. Сва се крушка затресе а силно грање поломи се и падне доле на земљу. Сељак опали из пушке, а орлушина се скотрља озго и паде под крушку. Сељак окрене кундак па је домлати. Одмах затим разиђоше се облаци, а виноград никад више град није био. Сељак се после тога опет обогати.

ЗМИЈА МЛАДОЖЕЊА

Б

ила једна царица која није имала од срца порода, па се једнако молила

богу да јој дâ да роди. Једно вече, молећи се тако, уздахне и рече:

— Та дај ми, боже, од срца порода, да би и љута змија била!

После некога времена она се осети трудна, и кад буде на том доба, роди змију, па је стане неговати, хранити, дојити, као свака мати своје дете. Та змија за двадесет и две године није од себе пустила никаква гласа, а кад јој се наврше двадесет и две године, она проговори и рече оцу и матери:

— Сад хоћу да ме жените.

А они јој одговоре:

— Ко ће дати за змију девојку, која ли ће девојка поћи за змију?

— Е, — одговори им змија — ви не гледајте од царскога или господског рода, него ону која ће доћи у царство да живи.

На то му реку отац и мати да би он сам себи изабрао коју хоће. Он онда нађе сам једну сироту и пошље оца да му је проси. Отац отиде и девојку запроси, а она онако у сиротињи пође радо и весело. После је прстенују, доведу је и венчају их, и змија стане живети са својом невестом, те ти она, богме, затрудни. Онда рече свекрва снаси:

— Како, ћерко, забога, остаде трудна са змијом?

А она јој не хтедне одмах казати, али кад је свекрва закупи неколико дана једнако за то питати, најпоследње јој рече да он није змија него момак да га лепшег у свету нема.

— Прекодан је — вели — змија, али како вече дође, он свуче са себе ону змијињу кошуљу, те изиђе момак, лепота на свету. Кад би само и дању онакав био као што ноћу бива, али како зора забели, он се опет увуче у своју кошуљу и постане змија.

Свекрва, кад то чује, врло се обрадује, па рече снаси:

— Е, кад је тако, то ћемо ми учинити да он такав остане какав је ноћу с тобом.

Па се онда договоре шта ће радити. Кад буде увече, а он свуче кошуљу змијињу са себе, те је као и прије метне под узглавље, па легне спавати. Кад га први сан ухвати, жена му полако извуче кошуљу испод, главе, и матери кроз пенџер дода, а матери је одмах баци у ватру. Како кошуља почне горети, а он скочи од сна па повиче:

Шта то уради, да од бога нађеш! Сад ме видиш, па ме више нећеш видети док не подереш гвоздене опанке и не сатреш гвозден штап тражећи ме, нити ћеш се с тим дететом што ти је под срцем пре растати докле руку преко тебе не пребацим.

То изрече, па га нестане. Она је после носила оно дете пуне три године, и напослетку јој дотужи, па науми тражити свога мужа. И тако начини гвоздене опанке и гвозден штап, па пође у свет. Идући тако и тражећи га свуда, дође к сунчевој мајци и нађе је где пећ жари и голим рукама ватру изгрће: А она, кад то види, брже-боље одреже свој скут па јој њим руке умота, а сунчева је мајка запита:

— Откуд, ти овде, рајска душице?

Она јој одговори:

— Невоља ме, мајко, натерала, — па јој приповеди како је страдала, како је муж проклео и како иде по свету те га тражи — па сам, вели, дошла питати твога сина, не би ли ми могао он за њега што казати, није ли га где видео, јер он преко свега света прелази.

Сунчевој се мајци на то врло ражали, па јој рече да се склони мало за врата.

— Ето, иде сунце уморно, а може бити да су га и облаци наљутили, пак ти у љутини може што учинити, већ се притаји док се оно не одмори.

И се склони за врата, али ето ти сунца, па, назвавши матери добар вече, рече јој:

— Мајко, ту мирише рајска душица.

А мајка му одговори:

— Нема ту, синко, никога; та не може овамо ни тица долетети, а како би рајска душица дошла?

Сунце јој одговори:

— Има, има, мајко, него нека изиђе слободно, нећу јој ништа.

Она онда изиђе, пак му приповеди сву своју невољу; најпоследње му рече:

— Јарко сунце, ти сијаш по целој свету, ниси ли гдегод видело такога и такога човека?

Сунце јој одговори да га оно није дању нигде видело, и пошаље је к месецу да пита њега није ли га он где видео ноћу. На походу оданде поклони јој сунчева мајка златну преслицу са златном кудељом и са златним вретеном. Кад она отиде к месецу, нађе месечеву мајку код куће, па је пољуби у руку и назове:

— Помози бог, месечева мајко!

А она јој одговори:

— Бог ти помогао, рајска душице! А откуда ти овде?

Онда јој она каже сву невољу своју, и како је била код сунца, и покаже јој што јој је његова мајка поклонила, и рече како је сунце послало да пита месеца није ли он где видео њезина мужа. Месечева јој мајка одговори да се мало склони за врата, јер ће сад доћи месец љутит и уморан, и она се склони. Кад али ето ти месеца; како дође, назва матери добро јутро, па јој рече:

— Овде мирише рајска душица.

А матери му одговори:

— Нема, синко, никога; та овамо не може ни тица долетети, а како ће рајска душица доћи?

Месец јој опет рече:

— Има, мајко, има, него нека изиђе слободно, нећу јој ништа.

Онда она изиђе, па му приповеди све што је и како је, па му најпоследње рече:

— Сјајни месече, ти сјаш целу ноћ по свему свету, ниси ли гдегод видео такога и таког човека?

А месец јој одговори:

— Рајска душице, ја га ноћу на земљи нисам нигде видео, него иди ти к ветру те њега запитај није ли га где видео, он преврће дрвље и камење и завлачи се свуда.

Кад она оданде пође, поклони јој месечева мајка златну квочку с пилићима. По томе она дође к ветровој мајци, те јој приповеди све како је страдала, и како је дошла да пита њенога сина ветра није ли он гдегод видео такога и таког човека. Ветрова јој мајка на то рече:

— Уклони се малко за врата, рајска душице, јер ће сад мој син срдит доћи, па те може сву издрапати.

И она се склони за врата. Кад али ето ти ветра, дува, руши, крши, преврће где год што нађе, сав изгребан и подеран. Па како дође, назва матери „помоз' бог“, па јој рече:

— Мајко, овде мирише рајска душица.

А она му одговори:

— Бог с тобом, синко! Овамо не може ни тица долетети, а како ће рајска душица доћи?

Ветар јој одговори:

— Има, мајко, има, већ нека изиђе слободно, нећу јој ништа.

И тако она изиђе пред ветра, приповеди му невољу своју; а ветар јој одговори:

— Ја сам га видео, он је чак у другоме царству, тамо се оженио и царује. Него моја ће ти мајка дати златан разбој са златном пређом и чекрком, па кад дођеш у онај град, а ти намести према царевом двору тај разбој па ткај, и пусти квочку и пилиће па их храни, и изнеси преслицу.

Она тако и учини. Кад дође у онај град, и опанци јој се подеру и штап пребије. Она према царевоме двору намести разбој, пусти квочку с пилићима, и изнесе преслицу, па стане ткати. Али је царица угледа с двора, па стане говорити сама себи: „О боже мој, ја сам царица, па немам златног разбоја ни преслице, ни златне квочке ни пилића“. И пошље свога слугу к жени да је пита хоће ли продати те ствари. Она одговори:

— Нећу продавати, него да ме пусти царица да преноћим једну ноћ с царем њеним, па ћу јој дати преслицу.

Царица обенђелучи цара и допусти јој преноћити с њиме. Цар како легне у постељу, он се занесе и као мртав утиша се, а она кад остане сама с њим, стане му говорити:

— Светли царе, сунце огрејало, баци десну руку преко мене, не бих ли се растала с твојим дететом.

Али цар нити што види ни чује. Сутрадан она да царици златну преслицу са златним повесмом и златним вретеном, а царица заиште и квочку с пилићима, а она јој рекне да ће јој дати ако је пусти још једну ноћ да преноћи с њеним царем. Царица пристане и на то, па цара опет обенђелучи, и тако се цар опет занесе и не чује кад она стане викати:

— Светли царе, сунце огрејало, баци десну руку преко мене, не бих ли се растала с твојим дететом.

Кад буде ујутру, стража приповеди цару како већ две ноћи она жена с њиме спава, и једнако виче да пребаци десну руку преко ње, не би ли се растала с његовим дететом. Кад царица прими квочку с пилићима, заиште и разбој са златном пређом и чекрком, и жена јој обећа ако јој допусти још једну ноћ с њеним мужем да преноћи. Она допусти у мисли да мужа опет опоји, али он, дознавши од слугу шта је и како је, метне увече под браду сунђер, те у њ саспе оно пиће које му царица донесе, и тако остане при себи. Кад легну у кревет, он се учини као да спава, а она повиче:

— Светли царе, сунце огрејало, пребаци руку преко мене, не бих ли се растала с твојим дететом.

А цар, кад то чује, одмах руку преко ње пребаци, и онај час почне се она трудити, и роди му мушко чедо златоруко и златокосо. Потом он остави ону земљу и царицу, а с првом се женом и дететом врати у пређашње царство своје.

БАШ-ЧЕЛИК

Бијаше један цар, и имађаше три сина и три ћерке.

Кад га већ старост дође вријеме да умре. На смрти дозове синове и шћери своје, па синовима препоручи да своје сестре даду за онога који први дође и запроси их. „Подајте“, рече, „тако не били проклети.“ Потом цар умре.

Послије његове смрти стане земан по земану, док на једну ноћ стане неко на вратима лупати: задрма се цијели двор, нека хука, вриска, пјевање, сијевање, би рекао сама ватра око двора сипа. У двору се поплашише и стану од страха дрктати. Наједанпут неко проговори:

— Отворите, царевићи, врата!

На то вели најстарији син царев:

— Не отворајте!

Средњи рече:

— Не отварајте нипошто!

Али најмлађи рече:

— Ја ћу да отворим врата, — па скочи и врата отвори.

Како врата отвори, нешто уђе у двор од чега нијесу могли виђети друго ништа осим ватре да сипа, па проговара:

— Ја сам дошао да вам просим сестру најстарију, и то сад, овај час да је водим, јер ја не чекам, ни ти ћу више доћи да је просим, па ми сад одговор дајте, или је дате или не дате, хоћу да знам.

Вели најстарији брат:

— Ја је не дам. Како ћу је дати, кад не знам шта си и откуда си? Ноћас дошао, хоћеш одмах да је водиш, па не знам ни ће би ишао сестри у походе.

Средњи вели:

— Ја не дам сестре ноћас да се води.

Али најмлађи вели:

— Ја је дам, ако је ви не дате; зар не знате што је наш отац казао? — па сестру ухвати за руку и дајући је рече: — Нека ти је сретна и честита!

Кад им сестра преко прага пређе, сви у двору падну по земљи од страха. Сева, грми, тутњи, пуца, вас се двор стане љуљати, но то прође, и сјутра осване дан. Како сване, они одмах стану гледати да ли има какога год трага куд је она сила ишла од двора царског, али се ништа знати не море; нигдје никакога ни трага ни гласа.

Друге ноћи у исто вријеме стане опет онака сила, хука и писка око двора царског, и неко почне на вратима говорити:

— Отвор, царевићи, врата!

Они се препану и отворе врата и неке силе страховите почну говорити:

— Дајте ђевојку, средњу сестру, ми смо дошли да је просимо.

Вели најстарији брат:

— Ја је не дам.

Средњи вели:

— Ја не дам сестре наше.

Али најмлађи вели:

— Ја је дам; зар не знате више што је отац наш рекао? — па узме сестру за руку и дајући је рече: — На, нека вам је сретна и честита!

И она сила с ђевојком отиде. Сјутрадан, како сване, отиду браћа око двора и даље, па траже трага да ли се што гођ знати може куд је она сила отишла, али ништа на овом свијету није се могло дознати као да није ни долазила.

Треће ноћи у оно исто доба опет се затресе из темеља двор од велике силе и тутњаве, и неки глас повиче:

— Отвори врата!

Цареви синови скоче и отворе врата, уђе нека сила па повиче:

— Дођосмо да просимо вашу најмлађу сестру. Старији и средњи брат повичу:

— Не дамо је ове треће поноћи, заиста морамо бар за ову најмлађу сестру знати куд је дајемо и за кога је дајемо, да је моремо походити као сестру своју.

На то рече брат најмлађи:

— Ја је дајем, ако је ви не дате; зар сте заборавили шта је отац на смрти нама препоручио, то није давно било? — па ђевојку за руку говорећи: — На, води је, па нека ти је сретна и весела!

А она сила оног часа отиде с великом хуком. Кад сјутрадан сване, браћа се врло забрину што се учини с њиховијем сестрама.

Пошто прође доста времена, стану се браћа једанпут међу собом разговарати:

— Мили боже, да чуда великога! Шта се учини с нашијем сестрама, кад не знадосмо ни трага ни гласа куд одоше и за кога се удадоше!

Најпослије један другоме рече:

— Да идемо сестре наше потражити.

И одмах стану се опремати сва три брата, узму новаца за пута, па пођу тражити сестре своје. Тако путујући заиђу у једну планину и цијели дан путоваше. Кад се мрак ухвати, они се договоре да им треба воду имати ће буду законачили, па то и учине; дођу једном језеру, па ту конач учине и седну вечерати. Кад почну лијегати да спавају, онда рече најстарији брат:

— Ви спавајте, а ја ћу стражу чувати.

Тако они два млађи брата заспе, а најстарији остане стражу чувати. Кад буде неко доба ноћи, заљуља се језеро, он се јако препане кад види да нешто од средине иде управо њему: то је била аждаха страховита са двије уши, па јуриш на њега учини, но он потегне нож и удари је и главу јој одсијече, па уши обадвије одсијече и к себи их у џеп остави, трупину и главу баци у воду натраг. Утом сване; али браћа јоште спавају, ништа нијесу знали шта је најстарији брат учинио. Он их пробуди, а не каже им ништа.

Отале се подигну и стану путовати даље. Кад се мрак почне приближавати, стану они једнако говорити да треба ђегођ близу воде зановити, и сами се уплаше, јер су заишли у неке опаке планине. Дођу једноме малом језеру, ту реку ноћити; наложе ватру и што су имали вечерају, потом пођу да легну спавати. Тада вели онај средњи брат:

— Ви спавајте, ја ћу ноћас чувати стражу.

Они два заспе, а он остане да чува стражу. Уједанпут брчак удари из језера, кад имаш шта и виђети! Аждаха са двије главе, па јуриш да их сва три прождере; али он скочи и повади нож, дочека аждаху и одсијече јој главе обадвије; потом одсијече уши

и себи их у џеп остави, а остало баци у језеро. Но браћа за то ништа не знају, јер оба спаваше до бијеле зоре. Кад се сване, онда средњи брат повиче:

— Устајте, браћо, свануло се!

А они одмах скоче, опреме се и пођу даље путовати, ама нијесу знали ни где су ни у којој земљи. Велик страх их попадне да у оној пустињи од глади не поскапају, па се стану богу молити да би се пуста села, вароши оли ма кога виђети могло, јер већ трећи дан врљаше по истој пустињи и нигдје краја ни конца виђети не моглоше. Најпослије дођу порано опет код једног великог језера, и договоре се да даље не путују, него ту код језера да преноће, „јер — веле — може бити, ако даље одемо, да воде не нађемо где би могли заноћити“, па тако ту и остану. Наложу ватру велику, вечерају и спреме се да легну спавати. Онда најмлађи брат рече:

— Спавајте вас двоје, ноћас ћу ја стражу чувати, — те тако она двојица легну и заспе, а најмлађи најбоље гледаше око себе и често на језеро очи обраћаше.

Прође неко доба ноћи, док се све језеро стаде љуљати, плусак од језера удари по ватри и загаси је половину, он потегне сабљу па стане до саме ватре, ал' ето се помоли аждаха са три главе, па на браћу јуриши да их сва три прождере. Но најмлађи брат буде јуначка срца, не буди браћу своју, него срету аждаху па је удари трипут и све три јој главе одсијече, потом одмах уши одсијече и остави их себи у џеп, а трупину баци у језеро. Док је он то чинио, ватра се од оног великог плуска угасила сасвијем. Онда он не имајући чим ватру зажећи а браћу не хотећи будити, пође мало у пустињу не би ли штогођ виђети могао, али нигде ништа. Најпослије попне се на једно дрво високо, па кад изађе уврх дрвета, погледа на све стране не би ли штогођ виђети могао. Гледајући тако дуго опази ватру да се сјаји, па му се учини то близу, скине се са дрвета, па пође да ватру донесе и код браће наложи. Тако је дуго ишао, све му се чинило близу, кад наједанпут дође у једну пећину, у пећини гори велика ватра и ту има девет дивова, па натакли два човека те их пеку уз ватру, једног са једне а другог са друге стране ватре, а на ватри стоји једна оранија велика пуна исјеченијех људи. Кад то царев син виђе, јако се препане, би се вратио, ама се не може, нема се куд камо. Онда повиче:

— Добар вечер, моја дружино, ја вас тражим одавно.

Они га добро дочекају и реку му:

— Бог ти помогао, кад си нам друг!

Он одговори:

— Ваш довијека остајем и за вас ћу мој живот дати.

— Хе, — веле — кад ти мислиш наш друг да будеш, хоћеш ли ти људе јести, и с нама у чету ићи?

Одговори царевић:

— Хоћу, што гођ ви радите, то ћу и ја радити.

— Е вала, добро кад је тако, сједи!

Па сви посједају око ватре, скину ону оранију, поваде онда месо па почну јести. С њима и царевић једе, ама им очи завајаје па баца месо преко себе, тако и печење поједу све; па онда рекоше:

— Хајде да идемо у лов, јер сјутра треба јести.

Отале пођу сви девет и царевић десети.

— Хајде, — веле му — овђе има један град и у њему цар сједи, отале се ми хранимо већ има томе више година.

Кад се близу града примакну, онда изваде двије јеле с гранама из земље па их понесу са собом, а кад дођу до града, једну јелу прислоне уз бедем и повичу царевићу:

— Хајде, — веле — ти пењи се горе на бедем да ти ову другу јелу додамо, па је узми за врх и пребаци је у град, а врх јој код себе, да се скинемо низ њу доле у град.

Он се попење, па онда рече њима:

— Ја не знам што ћу, нијесам овђе увјежбао ово мјесто, не умијем је претурити, но ходите који од вас да ми покажете како ћу је претурити.

Један се од дивова испење, ухвати за врх од јеле и претури је у град, а врх јој задржи код себе. Кад се он тако намјести, онда царев син тргне сабљу па га дохвати по врату те му одсијече главу, а див пане у град унутра. Онда он рече:

— Е сад хајте по један редом да вас ја овамо спуштим.

Они, не знајући што је са онијем горе на бедему било, пођу један по један, а царевић њих све по врату, док све девет посијече, па се скине низ јелу и полако сиђе доле у град. Онда пође по граду унакрст, али никог жива да чује, све пусто! Сам у себи помисли: „Баш су то све дивови искоријенили и понијели!“ па онда дуго по граду тумарајући, нађе једну кулу здраво високу, и види је у једној соби свијећа гори. Он отвори врата па уз кулу те у собу. Кад тамо, ал' има шта и виђети: соба украшена златом и свилом и кадифом, у њој нема никог до једне ђевојке, а та ђевојка лежи на једном кревету па спава. Чим царевић уђе у собу, отму му се очи гледати ђевојку, како је врло лијепа. У исто вријеме смотри да иде једна велика змија низ дувар, тако се пружила да јој је глава више главе ђевојчине била близу, па се издигне и уједанпут ђевојку у чело међу очи да уједе. Онда он притрчи, па повади мали нож, и прибоде змију у чело уз дувар, па онда овако проговори: „Да бог да да се овај мој ножић не да ником извадити без моје руке!“ па онда похита да се натраг врати. Пређе преко бедеме, уз јелу се испење и низ јелу сиђе на земљу. Кад дође у пећину је су дивови били, узме ватре па потрчи и дође браћи је их још застане да спавају. Он ватру наложи, а сунце огране и сване се; онда он браћу избуди те устану и тако пођу даље.

Истог дана наиђу на пут који води томе граду. У том је граду живљео један силан цар који је свакога јутра ишетао у град и тужно сузе прољевао што му народ у граду од дивова страда и поједен би, па се све бојао да му и ћерка једном не буде поједена; зато порани истога јутра па стане гледати по граду, а град опустјео, већ је мало и народа још остало, јер су све дивови појели, па оде тамо-амо по граду, кад наједанпут види неке јеле онако читаве из земље извађене па уз бедем прислоњене, а кад дође ближе, има чудо и виђети: девет дивова баш онијех крвника градскијех, а њима свијема главе посјечене. Кад цар то види, јако се обрадује, а свијет се скупи и бога стане молити за здравље онога који их је посјекао. У исто вријеме дођоше и слуге из двора царскога и јаве цару како је шћела змија да његову ћерку уједе. Како то цар чује, одмах отиде у двор па управо у ону собу својој шћери, кад тамо, види змију прибодену уз дувар, па шћаше сам нож да извади из дувара, ама није могао.

Онда цар учини заповијест на све стране по његовом царству и огласи ко је дивове побио и змију прибо, нека дође да га цар обдари великијем даром и да му шћерку за жену даде. То се огласи по цијеломе царству његовом и цар заповједи да се главне механе по великим друмовима поставе, па свакога путника да питају, није ли дознао, ко је дивове погубио, па кад који чује за тог чоека, да цару јави, а тај чоек нека брже на муштулук оде цару, да га цар обдари. То се тако по царевој заповијести и учини, механе поставе на главне друмове и сваког путника питали би и за то казивали му.

Послије неког времена ови тројица царски синови, тражећи сестре своје, дођу у једну од тијех механа да заноће, те учине ту конак, а послвије вечере дође механџија и у разговору с њима стане се фалити шта је он јунаштва починио, па онда запита њих:

— А јесте ли и ви штогођ учинили досад?

Онда отпочне најстарији брат говорити:

— Кад сам пошао с мојом браћом по овом путу, прву ноћ кад смо дошли коначити код једног језера у некој великој пустињи, кад браћа моја оба спаваху а ја чувах стражу, наједанпут аждаха пође из језера да нас прождере, а ја онда повадим нож и одсијечем јој главу: ако се не вјерујете, ево јој увета од главе! — па извади уши и на сто их баци.

Кад то чу онај средњи брат, и он рече:

— Ја сам, кад сам чувао стражу на другом конаку, посјекао аждаху од двије главе: ако се не вјерујете, ево увета од обје главе! — па извади уши и њима их покаже.

Онај најмлађи ћути. Поче га механџија питати:

— Богме, момче, твоја су браћа јунаци, а да чујемо јеси ли и ти штогођ учинио од јунаштва?

Онда најмлађи брат отпочне да казива:

— И ја сам нешто мало учинио. Кад смо заноћили ону ноћ код језера у пустињи, ви сте, браћо, спавали, а ја сам чувао стражу. Кад би неко доба ноћи, заљуља се све језеро и изађе троглава аждаха и шћаше нас да прождере; онда ја повадим сабљу и главе јој све три одсијечем ако не вјерујете, ево шест увета од аждахе.

Томе се и сама браћа зачуде, а он настави казивати:

— У томе се ватра угаси, а ја пођем да ватре потражим. Тумараући по планини, нађем у једној пећини девет дивова, — и тако им све по реду каже што је учинио, и сви се томе чуду зачудише.

Кад то механџија чује, брже потрчи и цару све јави, а цар му даде много новаца, па брже пошаље своје људе да сва три царева сина њему доведу. Кад они изиђу пред цара, цар запита најмлађег царевића:

— Јеси ли ти све то чудо у овоме граду починио, дивове исјекао и шћер моју од смрти сачувао?

— Јесам, честити царе, — одговори најмлађи царевић.

Онда му цар даде своју шћер за жену, и допусти му да је он први до њега у своме царству, а оној двојици старије браће рече цар: „Ако хоћете, и вас хоћу оженити, па вам добре дворе саградити“, но они њему кажу да су ожењени обојица, и цијелу му истину открију, како су пошли да сестре своје траже. Кад цар све то чује, заустави само оног најмлађег код себе као зета, а оној двојици даде двије мазге новаца, и тако оба старија брата врате се своме двору и у своје царство.

Онај најмлађи једнако мишљаше за својијем сестрама, и шћаше да иде да их тражи, али му је опет било и жао оставити своју жену, а и цар му то не даше учинити, и тако он за сестрама својима једнако вењаше. Једном цар пође у лов, а њему каже:

— Остани ти ту код двора и ево ти девет кључева, чувај их код себе; можеш — вели — да отвориш тричетири одаје, тамо ћеш виђети да имаде и сребра и злата, оружја и многијех другијех драгоцености, напосљетку можеш отворити све осам одаја, ама девету да се нијеси усудио нипошто отворити, јер — вели — ако то учиниш, зло ћеш проћи.

Онда цар оде, а зета остави код куће. Овај, чим цар отиде, отвори једну, па другу собу, и тако редом све осам соба, и види у њима свакојакијех драгоцености; напосљетку, кад дође и на врата од девете собе, рече у себи: „Ја сам много чуда претурио, а сад да не смем отворити ову собу!“ — па и ту собу отвори. Кад уђе унутра, има шта и виђети! У соби један чоек до каљена у гвожђе заковат и руке до лаката заковате обје; на четири стране имаду четири дирека, а тако од свакога дирека има по један сиинџир од гвожђа, и тако су крајеве своје саставили па онамо чоек у око врата обавили, и тако је тврдо оковат био да се није могао никако мицати. Пред њим је била једна чесма, на златном чунку извирала, и тако саљева се пред њим у једно корито златно. Близу њега стоји једна маштрава украшена драгијем камењем. Чоек би хтио да

воде пије, ама не може да дохвати. Кад царевић све то види, он се већма зачуди, па се тргне мало натраг, а овај чоек проговори:

— Ходи унутра код мене, заклињем те богом живијем.

Овај уђе унутра код њега, онда му онај чоек рече:

— Дај учини један севап, те ми дај једну маштраву воде да попијем, и знај зацијело да ћеш од мене за то добити на дар јошт један живот.

Царевић се промисли: „Шта има боље него да добијем два живота?“ па узме маштраву, и да му пуну воде, те овај попије. Онда га царев син упита:

— Како се ти зовеш, бога ти, по имену?

Овај одговори:

— Ја се зовем Баш-Челик.

Царевић пође ка вратима, а овај га стане молити:

— Дај ми и другу маштраву воде, па ћу ти поклонити и други живот.

Царевић помисли: „Сад два живота да ми поклони, а трећи имам, то је чудо велико!“ па узме маштраву те му даде, а овај попије. Царевић пође па почне да врата затвори, а Баш-Челик рече:

— О јуначе, поврати се код мене, кад си већ два добра учинио, учини и треће, даћу ти и трећи живот. Узми ову маштраву, наточи је па ми успи на главу, а ја ћу ти за то што ми воду успеш на главу дати и трећи живот те живи.

Кад царевић то чује, поврати се натраг, узме маштраву па наточи воде и успе му на главу. Како му вода поспе главу, у онај мах прснуше алке око врата, и све гвожђе које је Баш-Челика држало. А Баш-Челик скочи као муња, па рашири крила, полети, и у исто вријеме узме под крило цареву ћерку, жену његова избавитеља, и тако наједанпут ишчезне из очију. Сад да видиш чуда: препане се царев син од цара! Утом кад цар дође из лова, каже му зет његов све по реду, цар се већма у бригу даде, па му рече:

— зашто тако учини? Јесам ли ти казао да не отвориш девету собу?

Царевић му одговори:

— Немој се срдити на мене, ја ћу да идем да Баш-Челика тражим и да повратим моју жену.

Они цар га стане од тога одвраћати:

— Немој — вели — да идеш нипошто! Ти не знаш ко је Баш-Челик, мене је много војске и новаца пропало док сам Баш-Челика ухватио, него остани код мене, ја ћу ти испросити другу ђевојку, и не бој се, ја те опет милујем као сина свога.

Али царев син није хтио никако слушати, него узме новаца за пута, узјаше свога коња па пође у свијет тражити Баш-Челика. Путујући овако задуго, дође у једну варош. Како уђе, гледа тамо-амо, док наједанпут повиче једна ђевојка с чардака:

— Е, царевићу, одјаш коња па ходи у авлију.

Кад царевић дође у авлију, и онде га срене ђевојка, а он погледа и познаде своју сестру најстарију: руке шире, у лица се љубе, а сестра њему говори:

— Хајде, брате, са мном на чардак.

Кад изиђу на чардак, онда царевић стане питати сестру своју ко је њен чоек за кога се она удала, а она му одговори:

— Ја сам се — вели — удала за цара змајског, и мој је чоек змај, него, брате, да те добро сакријем, јер мој чоек вели да би своје шуре исјекао кад би их само виђети могао; ја ћу њега најприје кушати; ако ти ништа неће учинити, ја ћу му казати за тебе.

Па тако и учини: брата и коња му сакрије.

Кад вече дође, змају зготове вечеру па га чекају, кад, ето ти змајског цара! Како долеће у двор, сав се двор засветли и заблиста. Како уђе, одмах зове своју жену:

— Жено, — вели — овдје чоечја кост мирише; који имаде? Казуј одмах!

Она му рече:

— Нема никога.

А он вели:

— То не може бити.

Онда му жена одговори:

Бога ти, што те питам да ми право кажеш: би ли ти штогођ мојој браћи да сад који од њих овамо дође?

А змајски цар одговори:

— Оног најстаријег и средњег бих заклао па их пекао, а најмлађем не бих ништа.

Онда она вели:

— Дошао је мој најмлађи брат, а твој шурак.

Кад цар чује, он повиче:

— Дајте га.

Кад шурака сестра доведе пред цара, цар скочи, руке шире, у лица се љубе:

— Добро дошао, шураче!

— Боље тебе нашао, зете!

— Гдје си?

— Ево ме.

Па му прича од краја до конца. Онда му цар рече змајски:

— Та куд идеш бога ти! Прекојуче Баш-Челик прође и пронесе твоју жену, ја га дочекам са седам хиљада змајева, па му не могах ништа учинити; прођи се ђавола, молим те, да ти дам новаца колико хоћеш, па иди кући.

Но царевић није хтио никако да га слуша, него сјутрадан наумио да пође, а кад цар види да га не може да заустави и с пута да га одврати, онда му извади једно перо па му га даде у руке, и овако му рече:

— Добро слушај шта ти кажем, и ево ти ово моје перце, па кад ти буде велика нужда и Баш—Челика нађеш, а ти запали ово перо моје, ја ћу онда у исто вријеме да долетим са свом мојом силом теби у помоћ.

Царевић узме перо те пође. Путујући опет по свијету, дође у другу велику варош и идући кроз варош, повиче опет једна ђевојка са чардака:

— Е ти, царевићу, одјаши коња па ходи у авлију.

Царевић уђе с коњем у авлију, кад тамо, а сестра средња сrete га у авлији, руке шире па се у лица љубе; води брата на кулу. Пошто сестра одведе коња у арове, а брата на кулу, пита брата како је дошао, а он њојзи све по реду каже, па је пита:

— За кога си се — вели — удала?

А она му одговори:

— Ја сам се удала за цара соколовског, и он ће довече доћи; него да те добро ђегођ сакријем, јер он браћи мојој прети.

Тако и учини и брата сакрије. Кад дуго не прође, ал' ето ти цара соколовског! Како долеће, сва се кула заљуља од велике силе. Одмах му поставе вечеру, но он, како дође, проговори својој жени:

— Овђе има чоечја кост.

Жена говори:

— Нема, чоече! — Па по другом разговору она му вели: — Би ли ти мојој браћи штогођ, кад би који дошао?

Цар вели:

— Ја бих најстаријег и средњег много мучио, а најмлађем не бих ништа.

Онда му она за брата каже. Он брзо нареди да га доведу, а кад га цар види, скочи на ноге, руке шире па се у лица љубе.

— Добро дошао, шураче! — вели соколовски цар.

— Боље тебе нашао, зете! — одговори њему царевић, па одмах сједну вечерати.

Послије вечере пита цар шуру свога куд је пошао, а овај му одговори да тражи Баш-Челика, и све му редом прича. А цар га стане сјетовати:

— Немој — вели — даље да идеш, ја ћу ти за БашЧелика казати: оног истог дана хад је твоју жену уграбио, ја сам га дочекао са пет хиљада соколова, па страшно смо се побили с њиме, крв паде до кољена, и ништа му учинити не могосмо, а ти да му један нешто учиниш! Зато те сјетујем ја да се вратиш кући, и ево ти блага, узми и понеси колико гођ хоћеш.

Али царев син вели:

— Хвала ти на свему, али се вратити нећу никако, него хоћу Баш-Челика да тражим, — а сам у себи мисли: зашто не бих, кад имам још три живота!

Кад соколовски цар већ види да га никако одвратити не може, извади једно перце па му даде говорећи:

— На ти — вели — то моје перо, па кад ти буде велика невоља, а ти искреши ватру па га запали, а ја ћу ти онда доћи с мојом силом у помоћ.

Онда царевић узме перце, па пође тражити БашЧелика.

Путујући тако задуго по свијету, дође у трећу варош. Како уђе у варош, ал' ето ти ђевојке па повиче са чардака:

— Одјаши коња па ходи у авлију.

Царевић сврати коња па управо у авлију, кад тамо, ал' ево ти његове сестре најмлађе, руке шире па се у лица љубе, води брата на кулу а коња у арове.

Брат је пита:

— За кога си се, сестро, ти удала, који је твој чоек?

Она му одговори:

— Мој је чоек цар орлујски, за њега сам се удала.

Кад цар дође увече кући, жена га дочека, а он ни речи, него вели:

— Ко је овдје у двор од људи дошао, казуј одмах!

Она му одговори:

— Није нико, — па почну вечерати, Онда му жена вели: — Да ли би ти штогођ мојој браћи учинио, да откуд дођу?

Цар јој рече:

— Ја бих најстаријег ти и средњег брата убио, а најмлађег не бих: њему бих и у помоћ свакад притекао кад бих могао.

Онда она цару каже:

— Ево онај мој најмлађи брат а твој шурак дошао да ме види.

Онда цар заповједи дај га преда њ доведу, дочека га на ноге, па се с њиме пољуби и рече му:

— Добро дошао, шуро!

А тај њему одговори:

— Боље тебе нашао, зете! — па одмах сједну вечерати.

За вечером се разговарају о свачему, и напосљетку царевић каже да иде Баш-Челика да тражи. Кад то зачу цар орлујски, стане га одвраћати говорећи му:

— Прођи се ти, шуро, тога ђавољег врага, и не иди тијем путем, него остани овдје код мене, бићеш свега задовољан.

Али царев син то не слуша, него сјутрадан, како сване, опреми се и пође даље тражити Баш-Челика. Онда цар орлујски, кад види да га одвратити не може, извади једно перце па га даде шури:

— На, — вели — шуро, кад ти буде невоља, ти укреси ватру па га запали, ја ћу ти онда с мојијем орловима одмах у помоћ доћи.

Царевић узме перце и пође тражити Баш-Челика. Путујући по свијету од града до града тако све даље и даље, најпослије нађе своју жену у једној пећини.

Жена, како га види, зачуди се па му рече:

— Забога, чоече, откуда ти овдје?

А он јој све по истини каже, и вели:

— Бјежи, жено, да бјежимо!

Но она му на то одговори:

— Куда ћеш кад ће нас Баш—Челик стићи одмах, па ће — вели — тебе погубити, а мене вратити?

Царевић, знајући да има још три вијека да живи, наговори жену да бјеже, па тако и учине. Но кад они почну бјегати, Баш-Челик то дозна, па брже потрчи и царевића стигне, па повиче:

— Е, царевићу, зар ти украде жену! — па му жену отме и каже: — ја ти сад живот праштам, јер знам да сам ти казао да ћу ти дати три живота, па сад иди, ама више за жену немој да се враћаш, јер ћеш погинути.

Пошто то рече Баш-Челик, одведе жену са собом, а царевић опет остане сам не знајући што ће. Најпослије се ријеша да наново иде за жену своју. Кад дође близу оне пећине, улучи прилику кад Баш-Челик буде отишао, па жену опет поведе са собом да бјеже. Но Баш-Челик одмах то дозна, па потрчи и царевића стигне, па повади стријеле и повиче:

— Волиш ли — вели — да те устријелим или да те сабљом посијечем?

Царевић стане се молити, и Баш-Челик му рече:

— Ја ти сад и други живот поклањам, но ти кажем да се више не усудиш да се за жену вратиш, јер ти нећу више да поклањам живот, но ћу те на мјесту погубити.

Пошто то рече, узме жену па је одведе, а царевић опет остане сам мислећи све једнако како би жену своју избавио. Најпослије сам себи каже: „А што бих се Баш-Челика бојао, кад још имам два живота, један што ми је он поклонио а један мој?“ па закључи да се сјутра жени поврати, кад Баш-Челика није било код ње:

— Хајде — вели — да идемо бјежати.

Она га разбијаше да им није вајде бјежати, јер ће их стићи, но чоек њен примора је, па почну бјежати, а Баш-Челик брзо их стигне, па повиче:

— Чекај, ја ти више не праштам!

Царевић се препане и почне га молити да му опрости, али Баш-Челик рече му:

— Знаш ли да сам ти казао да ћу ти поклонити три вијека? Ето сад ти трећи поклањам, и више живота од мене немаш, него иди кући, и немој живот свој што ти га је бог дао да изгубиш.

Царевић, видећи да против ове силе не може ништа, пође кући, но једнако мишљаше како би жену своју Баш-Челику отео, док му наједанпут падне на ум што су му зетови казали, кад му је сваки од њих по једно перце дао. Онда рече сам себи: „Хоћу баш и четврти пут да се вратим да жену моју повратим, па ако ми буде до невоље, онда ћу пера да запалим да ми зетови у помоћ дођу“, па се одмах дигне и врати оној пећини где Баш-Челик држаше жену његову и, кад издалека види да Баш-Челик некуд оде, јави се жени, и она се зачуди и препане, па му рече:

— Бога ти, зар ти је тако омрзнуло живљети, те си се вратио по мене!

Но он јој каже за зетове како су му дали сваки по једно перце, па како ће му доћи у помоћ, ако му буде до невоље, „па зато сам — вели — још једаред дошао по тебе; хајде одмах да бјежимо!“ И тако и учине, и почну бјежати, али Баш-Челик то одмах дозна, па издалека повиче:

— Стани, царевићу, нијеси утекао!

А царевић, кад, види Баш-Челика, повади она сва три пера и кресиво, па стане кресати док мало ватру прижеже, па запали сва три пера, али док је запалио, Баш-Челик га стигне, потегне сабљу и царевића на двије поле расијече. У исти час ето ти чуда! Долети цар змајски са својијем змајевима, цар соколовски са соколовима и цар орлујски са орловима, па се с Баш-Челиком страшно побију и много се крви пролије, али Баш-Челик опет уграби жену и утече. Онда три цара стану свога мртва шура гледати и закључе да му живот поврате, па онда запитају најбржа три змаја који може најбрже с Јордана воде донијети.

Један вели:

— Ја могу за по сахата.

Други вели:

— Ја могу за један четврт сахата.

Трећи вели:

— Ја могу за девет тренутака.

Онда цареви повичу овоме:

— А сад ти, змаје, брже похитај!

Овај рашири силу ватрену и донесе заиста за девет тренутака воде с Јордана. Цареви узму воду, поепу водом по онијем ранама куд је царевић расјечен био. Кад поспу, ране се саставе, а царевић скочи на ноге те оживи. Онда га цареви сјетују:

— Иди сад кући кад си се смрти избавио.

Царевић њима вели да ће још једанпут да иде срећу покушати и жену ма на који начин украсти. Цареви, зетови његови, веле му:

— Немој, погинућеш заиста сад ако одеш, јер живота ти другог нема осим онога твога од бога.

Али царевић неће за то да чује. Онда му цареви реку:

— Е, кад већ хоћеш силом да идеш, а ти немој одмах жену да водиш, него јој кажи да пита Баш-Челика ће му је јунаштво, па онда дођи да нам кажеш, ми ћемо ти помоћи да га освојимо.

Онда царевић оде кришом и дође жени, па је научи да куша Баш-Челика ће му је јунаштво, па се врати натраг. Кад Баш-Челик кући дође, жена га стане питати:

— Бога ти, ће је то твоје јунаштво?

А Баш-Челик јој рече:

— Моја жено, моје је јунаштво у сабљи мојој.

Онда се жена стане молити спрам сабље богу. Баш-Челик, кад то види, удари у смијех па рече:

— О луда жено, није моје јунаштво у сабљи, него у мојој стријели.

А она се онда окрене богу молити спрам стријеле, а Баш-Челик јој рече:

— О жено, добро ли те неки учи да ме кушаш ће је моје јунаштво! Ја бих рекао да је жив твој чоек, па он те учи.

А она се поче клети да је нико не учи, јер и нема ко.

Послије неколико дана дође јој чоек, она му све каже како још није могла дознати од Баш-Челика ће му је јунаштво, а чоек јој одговори: „Кушај га опет“, па оде.

Кад Баш-Челик дође, жена га стане опет питати ће му је јунаштво. Онда јој Баш-Челик одговори:

— Кад ти моје јунаштво тако поштујеш, ја ћу ти истину да кажем ђе је моје јунаштво, — па онда стане казивати: — Далеко одавдје има једна висока планина, у оној планини једна лисица, у лисици срце, у срцу једна тица, у оној је тици моје јунаштво, ама се она лисица не да лако ухватити: она се може претворити у разне начине.

Сјутрадан, кад Баш-Челик оде, царевих опет дође жени својој да чује шта је дознала, а жена му све каже. Онда царевих отиде управо зетовима, а они га једва дочекају да чују ђе је Баш-Челиково јунаштво, па се одмах дигну и са царевихем отиду. Кад тамо дођу у ону планину, пуште орлове да лове лисицу, а лисица побегне у једно језеро које је било усред оне планине, и претвори се у утву шестокрилу, али соколови одмах за њом и одандје је изагнају; онда она полети у облаке па почне бјежати, а змајеви за њом! Она брже онда претвори се опет у лисицу и стане по земљи бјежати, али ту је орлови дочекају и остала војска, па је салете и ухвате. Онда цареви заповједе те се лисица распори и срце извади, па наложе ватру, срце распоре, из срца тицу изваде и у ватру баце. Како тица изгори, Баш-Челик погине. Царевих онда узме своју жену па оде с њоме кући.

СТАРАЦ ПРЕВАРИО ДИВОВЕ

Био један старац и имао пуно дјеце, па је сједио у млинима. Једно вече

избије однеклен див па право у млин. Назове бога и упита старца може ли код њега преноћити. Старац га прими на преноћиште, но див је мислио да убије старца и отме млинове. Кад би сјутрадан, рече старац диву:

— Ето, ти си преноћио, па сад бог и пут.

Но див му одговори:

— Онај који буде јачи остаће овдје господар.

Старац му одговори:

— Па добро, кад хоћеш тако, ја се не бојим.

Онда га див позове дај се порву, а старац рече:

— Хм, то је за ме ништа, нећемо се рвати, него да узмемо по један камен, ла га стиснемо у руци и из њега воду исциједимо.

Див пристаде и шчепа каменчину, стисне је у руци и сатре у мливу, али ни капи воде из камена не потече. Онда старац узме бајаги камен, а он узео комад тазе сира, стисне га у руци док из њега потече вода. Див се зачуди томе, па му рече:

— Кад си таки јунак, хајде са мном у пећину. Тамо има још осам дивова и сваки је јачи од мене, па ме свукуд гоне и све их служим као најмлађи. Кад дођеш у пећину, ти ћеш бити старјешина, а ја ћу бити први до тебе, а остали дивови нека нас оба слушају. Ти ћеш као старјешина имати свега до грла шта ти душа зажели, само заповиједај што ти треба, дивови ће те служити као старијега.

Старац пристане да иде дивовима у пећину, и тако пођу из млина. у путу нађу родну ашламу, па чим је див угледа, ускочи на ашламу и позове и старца горе. На то старац рече како се не може пети, него затражи да му див савије грану, па да сједе и да се одмори. Див га послуша, сави грану, и старац усједе на њу, но див пусти грану, она тандркну и далеко одбаци мога старца, тако да прескочи ашламу, и паде на један грм гдје је био зец, и у оном страху притисне и зеца. Див се насмија и упита старца шта му

би; а он одговори како је преко ашламе угледао у грму зеца, па прескочио ашламу и ухватио зеца за вечеру. Див се још више зачуди толиком јунаштву и уплаши се.

Одатле крену даље и дођу у пећину. Ту нађе све осам дивова и позна се с њима. Див им прича све што је у ствари и они се сви сложише да им старац буде старјешина, а они сви да га слушају кô старијега. Но кад старац стаде заповиједати и тражити и шта имају и шта немају, дивовима би криво, па су гледали да га се како опросте. Најпре су кушали његову снагу, је ли јунак кô што див каже. Тако изиђу на једну пољану и узму се бацати камена с рамена. Дивови шчепају грдну каменчину и бацају је као јаје. А кад понудише старца, он погледа камен и приђе њему. Онда загрну рукаве, па почне гледати преко планине. Дивови га упиташе шта гледа, а он им каже:

— Гледам преко кога ћу брда пребацити ови камичак.

Кад то чуше дивови, у чуду се загледаше, па му рекоше да им не баца камена, јер такога нема надалеко, па им се жао растати с њим. А старац им вели да он не може друкчије или га неће ни бацати. Дивови пристану да га не баца, а признају му да је бољи јунак од њих. Други пут пођу сви на воду. Дивови понесу биволеће коже, а старац скопак. Дивови наточе сваки по мјешину воде, а старац поче копати око врела. Зачуде се дивови па га упитају шта то хоће. Он им одговори:

— Што ћемо ићи на воду кад се може све врело пренијети и за неколико дана можемо га попиту?

Кад то чују дивови, у страху да не изгубе врело, кажу му да се остави ћорава посла. А он им рече:

— Кад нећу'вако, нећу никако.

Дивови му признају да је бољи јунак од њих и пусте га на миру. Сјутрадан пођу сви у дрва. Дивови извале сваки по букву, упрте на раме и пођу пећини, а старац понио товар ургана, па почео везивати дрво за дрво, као да хоће сву шуму да понесе. Дивови га упитају шта то ради, а он им рече:

— Што ћемо ићи сваки дан у дрва кад се може сва шума пренијети и за десетак дана изложити.

Уплаше се дивови, па га стану одвраћати од тога, а он им рече:

— Кад нећу тако, нећу никако.

Дивови му признају јунаштво, и ослободе га да не преноси шуме.

Кад видјеше дивови да не могу с њиме изићи на крај, стану се договарати како би га се занавијек опростили. Сваку вечер старац би лијегао први, али задуго не би могао заспати, него би шутио под ћебетом. Једну вечер здоговарају се дивови, а он слуша испод ћебета, да га ту ноћ на спавању премлате ћускијама и маљевима. Један рече да не чине то сад, него ноћас кад се пробуде. Но чим дивови заспаше, дигне се

старац па под ћебе метну самар и покрије га, а он побјеже на таван. Кад се дивови пробуде, шчепају маљеве и ћускије те сваки по неколико пута млатне по ћебету. Самар се сав здружи у мливу, а они уживају како му здружише кости, па ће га сјутра избацити. Пошто дивови заспу, старац сиђе с тавана, уклони смрвљени самар, а он леже на исто мјесто. Ујутру скочи он први на ноге, а дивови, како се који будио, стале су му очи од чуда кад угледа старца. Најпослије га стану питати како је ноћас спавао и је ли што опажао. А он им рече:

— Добро сам спавао, само су ме буре клале.

Виде дивови да му не могу ништа, па се другу ноћ договоре да га прелију кључалом водом. Но старац опет учини као и прву ноћ, а кад дивови поново заспу, старац уклони самар а он леже на оно мјесто. Сјутрадан он опет први на ногама. Дивови се не могу ишчудити кад га видјеше да је жив, па га упитају како је ноћас спавао. Старац им рече да је добро спавао, само је опазио некакву млаку кишу, као да кућа прокисава.

Онда се сви сложе да се дијеле са старцем и кажу му то. Он пристане, затражи товар блага и једног дива, који ће однијети и благо и њега у његов млин. Дивови му даду једног најјачега. Старац натовари благо и узјаше на дива, па хајде кући. Кад, су дошли кући, див сустао, сав се у голу воду учинио па, отворивши врата од млина, хукну колико може више, а од оне његове силе сва дјеца разлећеше се куд које, неко на панту, неко напоље кроз бацу, еле ниједно не оста у млину. Кад то виђе див, препаде се још више, па, спустивши старца и благо, нададе бјежати као свјетлица натраг дивовима. Кад дође дружини, исприча им чудо невиђено.

— Бе, — вели — какав је јунак он, још су већи јунаци дјеца. Чим мене угледаше, скочише на панту, хоће кућу да сруше на ме, а једни кроз бацу да ми не дају побјећи, једва сам жив умакао од њих.

ОЧЕВ ТРС

О

но био у старо доба старац и имао три сина. Дјеца се замјере нешто

оцу, и то њему било тако тешко да је саградио себи малу кућицу одмах до велике, заједничке, и ту живио сам за се као калуђер. Чим се свадио, ма́м је то учинио, и отада није више имао са дјецом својом ништа; ни говорио није с њима ништа а боме ни они с њим.

Тако то трајало три године да ни ријечце проговорили нису. Кад прошло три године, запазе дјеца на своме оцу да му лијево око плаче а десно титра. Синови као синови: иако не говоре с оцем, ипак га воле као оца, те се јако забринуше за то што видјеше, погађаше и погађаше шта би то, велики бого, могло бити, али никако не погодише и не могао ниједан доконати шта би то било с њиховим старцем. Кад већ баш никако не могоше погодити шта је, договоре се да сваки поредом пита старца оца шта је то да му лијево око плаче а десно титра, па макар са све трију пала глава доље.

Тако и било. Што рекоше, то и учинише. Најстарији син ухвати згуду те ће упитати оца:

— Оче, дуго нисмо проговорили, сад је дошло доба да морамо говорити. Кажи ми, бих ли смио, као твој најстарији син, да те за нешто упитам?

— Би, — рече старац.

— Кажи ми, а што је јуче твоје лијево око плакало а десно титрало? Нама је дјеци то јако жао, те се договорисмо да те за то упитамо, па макар са све трију пала глава ма́м доље.

Отац се наљути на то, скочи, прихвати пушку са зида, а син, кад то видје, побјеже.

Ухвати згуду и средњи син. Али и он прође као и најстарији му брат. Чим старац скочи да скине пушку са зида, а средњи син бјеж у невидиш.

Сад ће пред оца најмлађи син. Хоће и он, јадник, да окуша срећу, па ако што буде, добро, а ако не, никоме ништа. А кад старац прихватио за пушку, он не побјеже, него рече оцу:

— Ево ме, оче, ја сам ти син и најмлађи и најлуђи. Ја не бјежим, а ти, ако баш хоћеш да ме убијеш, а ти ме убиј и сиједи, твој сам, па можеш радити са мноме што год хоћеш и што ти је воља.

На то се сажали старац и рече кроз плач:

— Сине мој, најмлађи си и најлуђи си, видим да си дечко, и да се не бојиш. То ми се ето јако допало, зато ће ћаћа да ти каже све. Ти знаш да је пред мојом кућом био велики трс, са кога сам, богац, добивао сваке године по седам акова вина, а ето, неку ноћ, бог га сатро, дође неки враг, украде ми га и ја остадох без њега. То ти ми је врло жао, имам три сина, па да су прави, макар обишли сав свијет, они би се сложили па у свијет те нашли мој трс, и онда би ми, бокцу, било срце на мјесту. Овако сам јадан прејадан, тужан претужан. Доћи ће велики свеци, а ја ни божје капце вина у своме дому.

Кад то чу најмлађи син, оде браћи и каза им све по реду што је од оца чуо. Сад се договоре да крену у свијет, и да потраже очев трс. Одмах спреме три бијела коња, на њих метну опрему најљепшу, најбољу, али, кад их посједоше, не даду се коњи из обора. Најмлађи син се сјети нечему и рече:

— Браћо, та ми не идемо на весеље него у жалост, јер тражимо очев изгубљен трс, стога хајде да опремимо три црна коња.

Тако и учине. Опреме три црна коња мајм, и збиља, коњи ти одмах крену, и браћа се упуте у далеки свијет.

Тако ишли, ишли равницом и брдом, преко поља и ливада, преко вода и шума, док дошли на прво раскршће. Ту се договоре да крену сваки својим путем. На томе мјесту да забоду три ножа, па, кад се врате, по ножевима ће познати ко је остао жив, а ко је мртав: чији нож буде свијетао, тај је остао жив, а чији зарђан, тај је умро. Ижљубе се, збогом, збогом, и оде сваки на своју страну.

Најмлађи, богац, ишао дуго и дуго, и нигдје ти не сrete ни живе душе. Уморио се коњ, а уморио се и он на њему. Нигдје ништа ни појести ни попити. Док одједном, изненада, из неког шумарка, бане, брате, пред њега тета лија.

— Добар дан, побратиме!

— Бог дај, сестро!

— А куда ћеш ти, побратиме? — упита га милостивно и слатко тета.

Он јој све поредом и по истини каже. На то ће лија:

— Ја знам гдје је твој трс. Ево сад баш долазим

оданлен, и од онога цара што је украо твога оца трс.

То ти је барем лако. Него, знаш ти што, побратиме?

Учини ти мени ту ствар што од тебе затражим, а ја ћу теби помоћи те ћеш олако доћи до очевог трса.

Он јој обећа све, а на то ће лија:

— Одсијечи своје коњу главу, па ми дај да му испијем крв, јер сам ти јако глађана, па ти ондар узјаши на ме, и ја ћу те зачас превести у другу царевину и ти ћеш, драги мој, доћи до очевог трса.

— Је ли вјера, тето? Ти знаш добро да је коња велика штета, али ја бих све, све дао, само да нађем очев трс.

— Истинита, тврда, права вјера, побратиме, — рече тета лија, и закле му се свим на свијету да га неће преварити.

Нато скочи најмлађи син са коња, поводи ноже, закоље коња, а лија, онако гладна, прискочи и попи му сву крв, па како је гладна била, једва јој је и стигло крви. По томе заповједи му да сједне на њу, и они ти јуначки крену даље.

Кад дођоше у другу царевину, али крај бијелих дворова лијепа башта, врт, а наспред њега солдачка стража, и шта ради? Спава. Сад рече лија:

— Ту је твој трс. Стража спава, поноћ је. Ено гле двије лопате, једна гвоздена, друга дрвена, обје забодене у земљу. Ти узми ону дрвену, па копај макар управо до зоре, не бој се, ископаћеш трс, а дирнеш ли у железну лопату, готов си, ухваћен, и ја ти, побратиме, онда не помогах више. Стража ће се пробудити, ухватиће те и одвести пред цара, и ту ће ти отићи глава доље. Немој онда жалити на ме. Ја сам теби добра, јер си ме нахранио у нужди и спасао живот, зато ме добро послушај и бићеш срећан.

Лија оста, а он оде. Кад дође на оно мјесто гдје је стража, али стража спава, и крај ње двије лопате забодене у земљу: једна дрвена, а друга железна. Он узде ону дрвену, те копај и копај, да га је већ самртни зној спопао; кад видно да ће скоро и зора а он још није дошао до коријена од трса, запне што игда може и копа даље, док једва једном стиже до коријена. Али сад му било најгоре и најтеже. Шта није радио и радио да откопа трс, али не може. „А што ћу се ја толико мучити? Узећу ову лопату железну, замахнућу два-три пута њом, и трс ће бити мој. Док се стража пробуди, ја ћу дотле побјећи.“ Чим спопаде за гвоздену лопату, стража се диже, скочи, ухвати га и очас одведе пред цара.

Он, богац, рече цару све како је било, од почетка до краја, те, кад му је већ досадило копати дрвеном лопатом, он спопаде железну и у то га ухватила стража. „Ево ме сад пред тобом, па, ако хоћеш да ме погубиш, погуби ме, сијечи ме; а ако хоћеш да ми поклониш главу, пусти ме“.

То се допало цару гдје му тако каза, па рече:

— Знаш ли шта? Има до мене још један цар, у његовој башти велико је воће; наред тога воћа јабука је дрво, и на њему златна јабука на врху. Иди, укини ми ту јабуку, донеси ми је: ти мени јабуку, а ја теби твога оца трс.

То чувши, оде он од цара. Кад дошао до лисице, али зло! Тета лија поче псовати, грдити, и шта све није радила с њим. Кад се мало умири, рече му да ју опет узјаши, и кренуше даље у другу царевину.

Ишли они, ишли дуго и дуго, док једва једном стигоше у ту другу царевину. Кад ал' ту велики цареви двори и крај двора сакато воће, наред воћа дрво јабука, а на њеном врху златна јабука. Да сакате јабуке, боже! То чудо још није својим очима видео. Под њом забоден штап, један дрвен, други гвозден. Онда рече лија:

— Ено, побратиме, види, под оном јабуком је један штап дрвен, други гвозден. Иди и не бој се ништа, али узми онај штап дрвени и с њим треси, макар тресао до зоре, док не утресеш јабуку. Само пази, то ти кажем, добро утуви, да не би ухватио за гвоздени штап, јер чим за њега ухватиш — пропао си. Стража ће те ухватити и одвести пред цара, и твоја глава оде с рамена доље.

Он једва дочека те ријечи, остави тета-лију, и зачас ето га под јабуком. Треси, треси, и већ га самртни спопао зној, али никако не може јабуке отрести. Кад већ видно да ће пући зора, он ти се наљути, спопале за жељезни штап да утресе јабуку, ал се стража прену и ухвати га, па с њим пред другог цара. Као оном, тако и овом исприча он све поредом; и овоме се допало то, те ће му рећи:

— Знаш ли, момче, шта? Видим да си сакат јунак, иди ти трећем цару, у његовој штали има златан коњ; доведи ми тога златног коња, и ја ћу ти дати златну јабуку.

Он једва то дочека и оде. Кад он дошао до теталије, али она зла виче, псује, те куну, боже, куну, до бога се чуло, не зна се шта све ради, куне и куне, најзад рече:

— Још једанпут ћу ти помоћи, па ако ме и ту не послушаш, онда јао си га теби, онда си пропао. Узјаши на ме! — викне, и кренуше на даљи пут у трећу царевину.

Ишли дуго, ишли, и кроз горе и кроз доле, и преко поља и преко ливада и вода, док једва једном стигли у трећу царевину. Кад ту, ал' двори цареви велики и гадни, и крај двора велика штала. Кад бише пред шталу, рећи ће лија:

— Ево, видиш,, побратиме, штала је отворена, пуна лијепијех коња; усред сриједе златан је коњ, а над њим висе о зиду двије орме: једна је златна, а друга рђава и не вриједи ништа, ама баш ни филира. Ти одвежи коња, ништа се не бој, онда скини ону рђаву орму па метни на коња, а оне златне никако не дирај, јер ће се слуге пробудити, ухватити ће те, и ти си, побратиме, пропао. Пази добро, немој и опет да се превариш, јер ти више боме нећу помоћи.

Он оде, уђе у шталу, одвеза коња па стао огледати орму; допала му се она златна орма, све се сја од сувога злата. А како се гадио гледећи ону другу циганску, рђаву!

Мислио и мислио шта да ради; такав коњ, па на њега да метне онакву орму! Шта да ради, богац, узмучио се, не зна шта би почео.

— Ха, овако ћу! — рече. — Ја ћу скочити на коња и очас скинути златну орму, па бјеж! Док се слуге пробуде, ја ћу с мојом лијом и с коњем већ бити далеко.

Што мислио, то учинио. зачас узјахао на коња, и само што прихвати за златну орму, звонце звекне, слуге се пробуде, скоче, ухвате га, па с њим пред цара.

Е, шта ће, јадник, и овоме цару каза све што је било, и како су га слуге ухватиле, и до њега довеле. Цару се допало његово причање, опрости му живот, и рече:

— Иди четвртоме цару, у њега је златна кћи; њу ми доведи и ја ћу ти дати златног коња — и само тако доћи ћеш до очевог трса.

То чувши, оде он од цара, а кад би напољу и дође до тета-лије, али она да начини чудо од њега. Псуј, кунџи, вичи, грди га, шта не ради, на крају крајева рече:

— Е, знаш шта? Још и на то ћу те мјесто одвести и, тако ми свега на свијету, ако се и туј превариш, ради што год знаш, а ја ћу отићи бестрага, да ме нигдар више својим очима видјети нећеш.

Он узјаши на њу, и обоје крену даље.

Тако опет ишли, ишли, журили се да што прије стигну, док дођу и у четврту царевину. Кад тамо, али красни цареви двори, а нигдје се нико не види. Једна соба отворена, и тамо далеко на крају види се златни кревет. Тада рече тета:

— Ено, побратиме, видиш тамо на крају онај златни кревет, ту лежи царева кћи; сад отиди тамо, па зграби цареву кћер заједно с поплуном и брзо је донеси овамо. Али је устима не дирај, не љуби је, јер си пропао заувјек и ја ти ондар не могу више помоћи. Добро упамти што ти рекох. То је моја задња ријеч. Ако ме и сада превариш, тебе ће они ухватити, а мене ће нестати одавде и нигда ме, бог и боме, нећеш више видјети. Ја ћу живјети и даље, а твоја ће глава с рамена.

Тета остаде на истом мјесту и чекаће га, а он оде.

Дошао до кревета, спази дјевојку гдје спава у њем, а сва се сја од сувога злата. У њему задрхта срце од радости и већ се наже да ју пољуби, али се сјети тетинијех ријечи. Учас зграби и дјевојку и златан поплун с њом, па бјеж натраг, док дође до своје тете.

Она бјеше весела кад га видје с дјевојком, те пусти да ју узјаше, а уза се приљуби цуру, и одоше путем натраг до цара у кога бјеше златан коњ. Боже, трчи лисица, трчи да се све вија прашина за њима, док једва једном стигоше до царскијех двора. Жао момку дати цуре, ал шта ће: ако је не да, неће добити златнога коња, а по томе неће доћи ни до очевог трса.

Цијелим путем мислио о том шта да ради. То запазила лисица, те ће стати крај царскијех двора; он с дјевојком сјаши, а тета лија ће му рећи:

— Знаш шта, ја видим да је теби тешко растати се с цуром, зато и ту хоћу да ти помогнем. Испукни једну длаку из мога репа и запали је: ја ћу се претворити у златну цуру још љепшу од ове твоје, отићи ћу до цара с тобом, ти узми златног коња па га узјаши и бјежи с цуром даље, а неће прећи дуго времена, ја ћу преварити цара и побјећи од њега, и трчати за вама док вас не стигнем.

То он једва дочека. Како рекли, тако начинили. Он остави своју цуру крај дрвета код царскијех двора, а из тета-лијиног репа ишчупа једну жуту длаку и потпали је, кад се лија претвори у златну цуру још љепшу од његове. Он је узе за руку, и с њоме право у царски двор. Е чуди се цар што може боље и више, пред њим засја љепота цурина, е лијепа је и прелијепа, а сва се брате, сја као сунце од сувога злата. И би му врло мило, те док би о длан ударио, већ му слуге опремише злаћаног коња и на њему сва опрема од сувога злата. Момак га узе у руку, зајаше га и оде од цара. Крај дрвета подиже цуру на коња, па бјеж с њоме својим путем.

Тета лија остала као цура у царскоме двору. Е не зна цар шта да ради с њом! Милује ју, глади, меће на кољено, посади на крило, љуби, грли, док одједном међу злаћаном јој косом запази једну обичну просту лисичју длаку. Сва коса сја се као сунце од самога злата, а једна само једина коса жута и баш као лисичја. Томе се зачуди цар, па ће рећи дјевојци:

— Кажи ти мени што је сва твоја коса од злата, само једна длака жута као у лисице?

Каже му дјевојка:

— Кад је само једна жута, испукни и ту једну.

Превари се цар те испукне жуту длаку, кад се од дјевојке створи лисица; дјевојке нестане, а лисица бјеж из царскијех двора ван. Док се цар, сиромаш, чудом чудио, лисица је већ јурила за својим побратимом. Осврну се побратим кад видје лисицу, а она му још издалека виче:

— Побратиме, стани, причекај ме, ево ме за тобом, преварила сам цара. Чекај, па ћемо заједно даље на далеки пут.

Е весели, боже, и лија и он и дјевојка и коњ, те бјеж даље. Ишли, ишли дуго и дуго, док запазе опет бијеле царске дворе. Кад бише близу царскијех двора, ал се замисли момак опет: тешко му дати златног коња за златну јабуку, а мора га дати, јер без златне јабуке неће му онај цар дати очев трс. То осјети лија, па ће му рећи кад бише сасвим близо код царскијех дворова:

— Ја знам, побратиме, шта је теби: теби је тешко растати се са златним коњем, зато ћу ти и ту помоћи. Извуци једну длаку из мога репа, те је потпали, и ја ћу ти се створити у златног коња још љепшег него што је овај твој.

Побратим је послуша, сјаши с коња, на њему остави своју цуру, а из лисице испукне једну длаку, запали је, кад ал' се његова тета претвори у златног коња још љепшег него што је његов. Он узјаше на њега, па бјеж' с њиме у цареве дворе.

Чуди се сав царски двор и дворјани: да чудна јунака, да лијепог златнога коња! Огледају га, цар га милује, док једном слугану заповједи цар да оде у врт и донесе златну јабуку. Слуга оде, утргну је и донесе му је. Он с јабуком у џеп, поклони се и оде, узјаха на свог коња па бјеж' даље.

Цар милује коња, пипај га, љуби, пита га нешто њемачки, а он му маше главом и лупа копитом; онда му даде груду цукора и заповједи њемачки да ју истуче копитом уситно и полиже. Коњ то све учини како му је цар казао. Чуди се цар, онда га узјаши и оде с њиме далеко у шетњу. Путем ће запазити цар: сва му грива од злата, само једна длака жута, баш као у лисице. Кад је све од злата, да није ни та једна лисичја: ухвати је цар, испуче и баци на земљу. Али, чим се је хватио, кад нестаде коња, а испред, цара пролети лисица и оде бестрага. Нашао се цар у чуду што то одједном би. Е кад видио да није друге, оде пјешице у своје царске дворе. Све се крио да га нико не види. Срамота је отићи у шетњу на златноме коњу, а врати се пјешице. Завукао се у собицу своју, па ћути и једнако кука.

Лија пак трчи, па трчи за својим побратимом, док га једва једном стиже. Побратим се зачуди кад виђе лију иза себе наблизо, и би му врло мило и драго.

Сад кренуше сви заједно даље. Ишли они ишли, док угледали опет цареве дворе. Али он се опет нешто замисли, све вади из џепа златну јабуку, огледа је, меће у џеп, вади, док стигоше и пред цареве дворе. Лија се осјетила томе, па ће му рећи:

— Побратиме, јеси чуо, ти си мени учинио велику љубав, и ја ћу ти врати љубав за љубав. Ја знам шта је теби тешко: теби је жао изгубити златну јабуку, али ја ћу ти и ту помоћи. Сјаши с коња, привежи га за плот, на њену нека остане цура и чека те, а ти из мога репа извуци једну жуту длаку, па је потпали: ја ћу ти се створити у злату јабуку љепшу него је и твоја. Преварићу и ту цара, и ето ме зачас за тобом.

Он је послуша, сиђе с коња, привеза га за плот, на њему остави своју цуру, а из тета-лијиног репа испукне једну длаку и запали је. Кад из лије поста красна, лијепа, злаћена јабука. Он узде јабуку у руке, па с њоме пред цара. Чуди се цар љепоти јабукиној, а драго му што је дошао до ње. Кад не би дуго, али слуге цареве носе велики трс и даду му га. Он се захвали цару на трсу, оде до коња свог, узјаха га, и оде с цуром даље.

У двору пак цар се дивео златној јабуци, миловао ју, шта није све радио с њом, кад наједном запази у јабуке обичан кличак. Све у јабуке од сувога злата, а само кличак као у сваке друге. То би цару криво: кад је све од сувога злата, онда баш не треба ни таквог кличка! Без тог кличка биће јабука још љепша, стога се цар наљути, откину кличак, кад, на његово велико чудо, несташа му из руке златне јабуке, а пред њим се створи лисица, која очас одскакута за својим побратимом. Кад га стиже, рећи ће му:

— Е мој драги побратиме, ми смо сад готови. Боље си прошао него што си и мислио. Добио си сад очев трс, златну јабуку, златног коња и златну цуру. Ти си мене у великој нужди помогао, заклао си на моју ријеч коња и спасао ми живот од силног глада, а и ја сам теби ваљала. Пошао си у свијет да нађеш очев трс, и добио си га. Да си био паметнији, и прије би дошао до њега, али свеједно, само кад је глава остала читава. Сад збогом ти. А на растанку да ти кажем још и ово: твоја су оба брата убила, а ти сад иди кући, али добро пази, нигдје на путу немој јести меса, јер чим комадић меса загризеш, умријећеш. То добро упамти и тога се чувај. Више се нећемо видјети. Збогом.

Ижљубише се, опростише, и свако оде на своју страну.

Лија оде кроза шуму, а он ишао дуго и дуго, уморио се што може бити, а нигдје ништа ни појести ни попити, док стиже на оно мјесто гдје су оставили заборане ноже. Кад извадио братске поже, али оба зарђала. Сјети се е то су оба помрла, а његов нож свијетао, као да га је сад, забо у земљу. Е жао му за браћом, јако, боже, жао, али шта ће: изгладнио је, ижеднио, стога се пожуре да што прије стигне до куће.

Ишао даље и ишао, нигдје ништа ни појести ни попити, док не стигне у једно мјесто у коме бјеше месница до меснице. У цијелом мјесту ништа за јело него само меса. Боже, објешено месо сваке руке, али се он сјети лијених ријечи да не смије меса јести, а гладан. Е шта ће сад, ио би — не би, ио — не би, ио — не би, глад га мори велики, а нема ништа друго за јело него само меса. Он ти се наљути, заповједи да му се спреми ручак од, меса, али, чим први залагај поје, скоче двојица људи (то бјеху његова два брата, који исти овај час оживише) те га убију, узму коња, златну јабуку, очев трс и дјевојку, па бјеж кући.

Кад дођоше кући, боже, отац весео, весео, грли синове, љуби их, е драго му, драго што види синове, а жао му, жао до бога, што му најмлађег и најмилијег сина нема кући. Чекали га, чекали, мјесец, два, три па и шест, а кад пасало пола године, али ће најстарији син да вјенча златну дјевојку.

Уочи тога дана дође лисица до оног мјеста гдје су њеног побратима убили и бацили у грабу, те узде његову главу, метну је на врат, кад он оживи. Трже се и рече:

— О боже, како сам слатко био заспао!

— Да, заспао, — вели лија — већ је пола године како си на ономе свијету, несрећниче. Јесам ли ти рекла да не ијеш на путу до куће меса, јер ће те убити, а ти ме опет ниси послушао? Сад се жури кући, твоја су те рођена браћа убила, и кад дођеш кући, најстарији брат ће се женити с твојом дјевојком. Ево ти просјачко одијело, обуци га, и покажи се дјевојци, и она ће бити твоја.

То рече лија и нестале је. А он обуче просјачко одијело, и ето га кући. Сви му удијелише понешто, а кад дјевојка угледа свој прстен на његову прсту, цикну:

— Ово је мој ђувегија, његова ћу бити! — И би јој врло мило и драго.

Сад изиђе све дјело на видјело. Старом оцу би драго кад видје најмлађег сина, и ожени га са златном дјевојком, а она два сина погуби.

И тако је живио он са женом својом до вијека свог срећно и задовољно. Ја сам у сватови био, ио и вино пио, и сад ми је језик мокар. Ко не вјерује, ево га, нек дође па нек га види!

ТРИ ЈЕГУЉЕ

Бијаше један рибар, који једном за три дана засобице ништа друго не

могаше ухватити у мрежу него само по једну јегуљу. Ухвативши трећи дан трећу јегуљу, наиједи се и рече:

— Враг узео и овако рипање, кад се ништа друго не ухвати него по једна јегуља!

У то једна од оне три јегуље проговори и рече му:

— Немој тако, јадан чоече, проклињати; ти не знаш шта си ухватио; ти си ухватио за се велику срећу, него закољи једну од нас три и прекини начетверо, па један комад дај жени да изије, други кучки, трећи кобили, а четврти усади више куће: ондар ће ти родити жена два близанца сина, кучка окотити два пса, кобила ождријевити два ата, а више куће изникнуће ти двије сабље златне.

Послуша рибар јегуљу и учини све како му је она рекла, и све му се ово догоди прве године: роди му жена два близанца, кучка два хрта, кобила два ата, а више куће му изникну двије сабље.

Кад му синови приспију у нека доба година, један од њих два рече оцу:

— Тата, видим да си ти чоек сиромас и да нас не можеш хранити, него ја ћу узети једнога коња, једнога пса, и једну сабљу, па одох по свијету: млад сам, зелен сам, па ће ми глава, ту ми храна. — Рекавши ово оцу, обрне се к брату говорећи: — Брате, збогом, ја пођох главом по свијету, чувај кућу и ради о користи, оца поштуј; и ево ти ова бочица пунана воде, држи је при себи, а кад видиш да ти се вода у њој замути, знади ондар да сам ти погинуо.

Ово изрече, те отлен свој пут. Хођајући по свијету, дође у некакав велики град и, шетајући кроза њ упази га царева шћер, и у њ се смртно заљуби и рече оцу цару да га зове у кућу, те је он послуша. Кад ови младић уљезе у царски двор, и ђевојка када га добро сагледа и упази сабљу, пса и коња да је све мимо ишта на свијету лијепо, још се већма заљуби и оцу рече:

— Тата, ја хоћу вјенчати овога младића.

На ово гар пристане, а ни младићу не би жао те ствар погођена: вјенчају се по закону.

Једно вече, стојећи он са женом својом на прозору, угледа, недалеко од куће некаку велику гору ће сва у великом пламену пламти, па упита жену шта је оно а она му одговори:

— Не питај ме, господару! Оно је чудовита гора што прекодан сијева а по ноћи гори, и ко гођ к њој пође да види што је, остане у они трем мутав и на оно мјесто удуречен.

Он, ње не слушајући, узјаше на свога коња, припаше своју сабљу и поведе свога пса, те пут оне горе. Кад дође у гору, упаци једну бабу ће сједи на једном камену станцу и држи у једној руци штап а у другој некаку траву. Тек што бабу види, упита је што је ова гора овака, а она му рече да приступи напријед пак ће знати. Он приступи и баба та уведе у некаку авлију ограђену костима јуначкијем, а по авлији толики људи мутави и удуречени стоје. Тек што у ову авлију улезе, остаде и он и коњ му и пас мутав и окамени се на ономе мјесту ће се нашао.

У та исти трем замути се брату му бочица воде, те он јави оцу и мајци да је његов брат а њихов син мртав, и да га иде тражити; те он од мјеста до мјеста, од града до града, док нанесе га срећа у онај исти град од пред царев двор. Када га цар угледа, ухвати муштулук шћери говорећи јој:

— Ево ти мужа!

Она истрчи, и видећи ђевера који бијаше исто као брат, као да си јабуку разрезао по наполи, а видећи истога коња, истога пса, исту сабљу, притрче обоје и цар и шћер к њему и почну га љубити и у кућу водити, мислећи цар да му је зет а шћер му да јој је муж. Ови ђетић зачуди се овој њиховој љубави, досјети се да су га узели намјесто брата, те се и он стане показивати као да је њезин муж и царев зет. Кад је било к вечеру, пођу лијегати, и жена га као мужа зовне с њоме да леже, но он тек што леже, извади сабљу и стави је између себе и ње. Она му се зачуди шта му је, а он јој рече да му се разбио сан, пак се дигне, стане на прозор, па ону чудесну гору кад види, упита је:

— Ма, жено моја, кажи ми што она гора гори.

Она му одговори:

— Забога, да ли ти нијесам још ону вечер казала каква је гора!

— Како каква је? — упита је он опет, а она му одговори:

— Да ко гођ онамо пође, остане мутав и удуречен, па сам се била препала да нијеси почем онамо пошао.

Чувши он то, досјети се јаду, те једва дочека доклен му дан дође. Кад свану, он узјаше на свога коња, припаше сабљу и поведе пса, па се упуту к оној гори, те кад опази ону бабу, извади сабљу и насрне с коњем, а надршка пса, не говорећи ни ријечи. Баба се препане и повиче да је не посијече.

— Брата ми надвор! — повиче он.

Онда му баба доведе брата и поврати му говор и душу. Кад се браћа виђеше и за здравље распиташе, крену пут дома. У путу рече брат који бијаше удуречен:

— Ах, брате, забога, дај да се повратимо и да избавимо оне људе који су затрављени као што сам и ја био.

Те тако и ураде: поврате се и ухвате бабу, те јој отму ону траву и почну мазати оне људе док сви говорити и мицати се почеше. Кад тако сви који су онђе затрављени били оживе, убију ону бабу, те ова два брата к царевој кући, а остали сваки својој.

И лаж чуо, лаж казао, и бог ми те веселио!

ЗЛАТОРУНИ ОВАН

Б

ио један ловац, па кад једном отиде у лов у планину, изиђе преда њ

ован са златном вуном. Ловац, кад га опази, потегне из пушке да га убије, а ован се затрчи те њега пре роговима убије. Ловац падне на место мртав, и друштво његово када га после нађе, не знајући ко га је убио, однесе га кући и укопа. После тога жена овога ловца обеси његову пушку о клин. Кад јој се син опаше снагом, он заиште од матере ону пушку да иде с њом у лов, а мати му је не хтедне дати говорећи:

— Нипошто, синко! Отац је твој погинуо с том пушком, па хоћеш и теби главе да дође?

Једном он украде пушку и отиде у лов. Кад дође у шуми, онај ован са златном вуном изиђе и преда њ, па му рече:

— Твога сам оца убио, па ћу и тебе.

А он се уплаши па рекне:

— Помози, боже! — и натегне пушку те убије овна.

Сад се обрадује где је убио златоруна овна, што га у царству нема, па здере кожу с њега и однесе кући. Мало по мало, прочује се то до цара, и цар заповеди да му се донесе та кожа да види каквих још зверова има у његову царству. Кад онај момак однесе кожу и цару покаже, цар му рече:

— Ишти шта хоћеш да ти дам за ту кожу.

А он му одговори:

— Нећу је продати нипошто.

У онога цара био је доглавник стриц онога момка, па своме синовцу није био пријатељ, већ злотвор. Он рече цару:

— Кад он неће ту кожу теби да дâ, гледај да му скрхамо врат, заповеди му да учини што не може бити.

И тако научи цара те дозове момче и рече му да посади виноград и да за седам дана донесе с њега нова вина. Момче, кад то чује, стане плакати и молити се да он то не може учинити, нити то може бити; а цар му опет рече:

— Ако за седам дана то не урадиш, није на теби главе.

Он онда плачући отиде кући и каже матери шта је и како је, а мати, кад чује, одговори му:

— Јесам ли ти казала, синко, да ће теби она пушка доћи главе као и оцу твоме.

Плачући тако момче и мислећи шта ће радити и куда ће, да би га нестало, изиђе иза села и подобро се од њега удаљи. Кад наједанпут једно девојче изиђе преда њ и запита га:

— Зашто, брате, плачеш?

А он јој срдито одговори:

— Иди збогом, кад ми помоћи не можеш! — и пође даље, а девојче пристане за њим и стане га молити да јој каже, „може бити — вели — да ћу ти помоћи“. Онда он стане па јој рече:

— Казаћу ти, али сам бог да ми помогне, други ми нико не може помоћи.

И приповеди јој све што га је снашло и шта му је цар заповедио. Она, кад га саслуша, рече му:

— Не бој се, брате, него иди и ишти у цара на ком ће месту да буде виноград, па нека ти ишпартају, а ти узми торбу и у њу струк босиљка, па иди на оно место и лези те спавај, а за седам дана имаћеш грожђа зрела.

Он се на то врати кући и каже матери као од муке како се с девојчетом нашао и шта му је казало. А мати, кад чује, рече му:

— Иди, синко, иди огледај, и онако си пропао.

Онда он отиде к цару и заиште место за виноград и да му се ишпарта где ће бити бразде. Цар му да све и учини како је искао; а он узме торбу о раме и у њу струк босиљка па невесео легне онде спавати. Кад ујутру устане, а то виноград посађен; друго јутро — листао, до седам дана било већ грожђе зрело у њему. А то је било време кад нигде нема грожђа. Он набере грожђа, измуља и однесе цару слатка вина и у марами грожђа. Кад цар то види, врло се зачуди, и сви у двору. Онда стриц онога момка рече цару:

— Сад ћемо му заповедити друго, што заиста неће моћи учинити.

Па научи цара те дозове оно момче и рече му:

— Од виљевских зуба да ми начиниш двор.

Он кад то чује, отиде кући плачући и приповеди матери шта му је сад цар заповедио, и рече јој:

— Ово, мајко, нити може бити, нити ја могу свршити.

А мати му одговори:

— Иди, синко, опет иза села, не би ли те бог намерио опет на ону девојчицу.

Он изиђе иза села, и кад дође на оно исто место где је пре ону девојку нашао, она изиђе опет преда њ па му рече:

— Опет си, брате, невесео и плачан.

А он јој се стане тужити шта му је сад заповеђено. Она, кад га саслуша, рече му:

— Лако ће бити и то; него иди к цару и ишти лађу и у њој триста акова вина и триста акова ракије и уз то још двадесет дунђера, па кад дођеш на лађи ту и ту између две планине, загради воду што је онде, па успи у њу све вино и ракију. Виљеви ће онамо доћи да пију воду, па ће се опити и попадати, а дунђери онда нека им све зубе изрежу, па их носи на оно место где цар хоће да се град сагради, па лези те спавај, а за седам дана биће град готов.

Онда се он врати кући и приповеди матери како је био опет с девојком и шта му је она казала. А мати му опет рече:

— Иди, синко, не би ли бог дао да ти опет помогне.

Он отиде к цару и изиште све, па онда отиде и сврши како му је девојка казала: виљеви дођу те се опију и нападају, а дунђери им исеку зубе и донесу на оно место где ће се град зидати; он увече метне у торбу струк босиљка, па отиде онамо и легне спавати, и тако за седам дана буде град готов. Кад цар види готов град, врло се удиви, па рече стрицу онога детета, своме доглавнику:

— Е, сад шта да му радим? Ово није човек, бог зна шта је.

А он му одговори:

— Још једно да му заповедиш, па ако и то сврши, заиста је нешто више од човека.

И тако опет наговори цара те дозове момче и рече му:

— Сад још да ми доведеш царску девојку из другог царства из тога и тога града. Ако ми је не доведеш, теби нема главе.

Момче, кад то чује, отиде матери својој и каже јој шта је цар заповедио, а она му рече:

— Иди, синко, тражи опет ону девојку, не би ли бог дао да те опет избави.

Он отиде иза села и нађе девојку, па јој приповеди шта му је опет заповеђено. Девојка, кад га саслуша, рече му:

— Иди ишти у цара галију, и у њој да се начини двадесет дућана, и у сваком дућану да буде трг од друге руке, све бољи од бољег; и ишти да се изберу најлепши момци, па нека их лепо обуку и наместе за калфе, у сваки дућан по један. Па ћеш онда ти поћи на тој галији и сретћеш, прво и прво, човека а он носи живу орлушину, па га питај хоће ли је продати; он ће казати да хоће, а ти му подај што год заиште. После ћеш срести другога где носи шарана у чуну, све су му златне краљушти, и тога шарана купи пошто-пото. Трећега ћеш срести а он носи жива голуба, и за голуба подај што год заиште. Од орла ћеш из репа ишчупати једно перо, од шарана краљушт, а од голуба из левога крила једио перо, па ћеш их пустити све. Кад отидеш у друго царство под онај град, а ти отвори све дућане и нареди нека сваки момак пред својим дућаном стоји. Онда ће доћи сви грађани и гледаће трг и дивиће се, а девојке које дођу по воду, говориће по граду: „Говоре људи: откако је овога града, још оваке галије није било ни овака трга.“ То ће зачути и царева девојка, па ће се искати у оца да је пусти да и она види. Кад она дође са својим другарицама у галију, ти је води све из дућана у дућан, износи трг свакојаки пред њу, све лепши и лепши, и све је забављај док се мало посумрачи, па кад се посумрачи, а ти крени галију, — у тај ће мах пасти тама да се ништа не види. У девојке ће бити тица на рамену што је увек код себе има, па кад види да лађа иде, она ће пустити ону тицу с рамена свога да обзнани у двору шта је и како је. А ти онда запали перце од орла, те ће ти орао одмах доћи, а ти му кажи нека ухвати тицу, и орао ће је ухватити. После ће девојка бацити један камичак у воду те ће галија одмах стати, а ти онда узми краљушт од шарана, и запали је, и шаран ће ти одмах доћи, а ти му кажи да нађе и прогута онај камичак; шаран ће га наћи и прогутати, а галија ће одмах поћи. После ћете дуго путовати на миру, па ћете најпослед доћи између две планине: онде ће се галија окаменити и велики ћете страх претрпети, и девојка ће те терати да јој донесеш живе воде, а ти онда од голуба перце запали, и голуб ће ти одмах доћи, а ти му подај стакленце и он ће ти донети живе воде; потом ће се одмах галија кренути и доћи ћеш сретно кући с царском девојком.

Пошто момче саслуша девојку, отиде кући и каже матери све, па онда отиде к цару и заиште све што му је требало. Цар му није могао одрећи, него му да, и тако он крене с галијом. Путујући тако, сврши на путу све као што му је речено, и дође под онај град у другоме царству, и као што му је девојка казала, он учини све, дочепа се царске кћери и сретно с њоме дође натраг. У граду цар и његов доглавник с царевих пенџера угледају галију издалека где иде, пак рече доглавник цару:

— Сад га погуби како изиђе из галије, друкчије му не можеш досадити.

Кад галија већ стане у крај, онда стану излазити на брег сви редом, најпре девојка са својим другарицама, па онда момци, а најпослед он, а цар намести целата те, како се помоли из галије, одсече му главу. Цар је мислио ону царску кћер за себе узети,

те како она изиђе из галије, он прискочи к њој те је стане миловати, а она се окрене од њега па рече:

— Камо онај што се трудио за мене?

А кад види да му је глава одсечена, одмах узме живу воду, те га прелије и састави главу, и он опет оживи као и био. Кад цар и његов доглавник опазе да је он оживео, рече доглавник цару:

— Тај ће сад још више знати него што је знао, јер је био и мртав па опет оживео.

Цар зажели дознати да ли се заиста више зна кад се наново проживи, па заповеди да и њему одсеку главу, и да га девојка живом водом проживи. Пошто цару одсеку главу, царска кћи не хтедне ни да зна за њега, него одмах напише оцу књигу, и каже све како је било и да она хоће да пође за оно момче, а отац њезин отпише да народ прими оно момче за цара; ако ли неће, да ће он дигнути крајину на њих. Народ одмах призна да је право да он узме цареву кћер и да царује. И тако оно момче ожени се царевом девојком и постане цар, а остали момци што су с њим ишли ижене се оним девојкама што су биле поред царске кћери и постану велика господа.

ЦАРЕВ ЗЕТ И КРИЛАТА БАБА

О

тац и мајка имали сина, па овај уснио да је постао царев зет. Ујутру

кад се разбуди, каже оцу и мајци да је нешто врло лијепо уснио. Отац и мајка запитају га шта је уснио, а он им одговори:

— Вала нећу да вам кажем.

Онда га отац и мајка добро ишибају и назову га инатом, па га отјерају. Овај сиромаш што ће, куд ће, те на друм. На овом је друму задуго стајао и плакао, док ево ти царског татарина па му каже:

— Помози бог, дијете!

А овај му одговори:

— Бог ти помогао!

— Како си? Шта радиш?

— Фала богу, здраво, како си ти?

— А шта ти је те плачеш?

А овај му одговори:

— Е, мој брате, уснио сам један сан, па ме тераше отац и мајка да им кажем, а ја не шћех, зато ме избише и казаше ми да сам инат, па ме отјераше.

— Е, добро, — рече татарин — кад ниси шћео њима казати, а ти кажи мени, ја сам царски чоек, па ћу цару казати, и ако буде што добро, може и за тебе лијепо бити.

А овај му одговори:

— Макар да си и сам цар, ја ти казати нећу.

Татарин отиде, но чим цару дође, одмах му све каже, како је једног дечка ка путу нашао и што је с њим разговарао. Онда цар пошаље другог свог чоека, те овог јуношу нађе и пред цара доведе. Сад га упита цар шта је уснио, а овај му одговори:

— Нећу да ти кажем.

А цар му рече:

— Знаш ли ти ко сам ја, и да сам ја цар, па ако мени не кажеш, ја ћу те објесити.

А јуноша му одговори:

— Вала ако си баш и цар, ја ти опет нећу казати.

Сад га цар затвори у једну собу до које је била једна велика соба, гдје је била царска кћер у кавезу. Овај је сиромах послије домишљао се што ће и како ће, кад увече, мој брате, али негдје звецкају виљушке и кашике, јуноша усамљен разгледаше гдје је дувар слаб, да га како прокопа и види шта је у другој соби и што се у њој чује. Кад ли, мој брате, прокопа, али тамо царска кћер заспала, па јој више главе гори свијећа шарена а ниже ногу бијела, около ње спавају слушкиње, а на асталу свега доста. Овај се онда полагао провуче кроз дувар и прикраде ка асталу, па на овом шта нађе, све поједе и попије, па онда ону шарену свијећу изнад главе промијени под ноге а ону бијелу испод ногу метне више главе, па онда отиде на своје мјесто, а ону провалу тако зазида да се никако није могло знати да је дувар кварен. Кад се ујутру царска кћер разбуди, види свијеће промијењене а астал у свему празан, онда стане викати на слушкиње говорећи да су то оне учиниле. Оне се клеше да то нијесу учиниле, али царска кћи то не вјерова. Сад царска кћер пошаље оцу свом прошеније да у дворану ноћу све неко долази и с астала пите и све остало поједе и попије, и да слушкињама заповједи да се не усуде више свијеће мењати. Цар јој учини по молби, али при свем том царска кћер опет подозрејаваше на слушкиње. Да би дакле и у сну виђела, и онога — који све са астала поједе и попије, а послије свијеће јој мијења — ухватила, намаже очи некаком травом, која и у сну даје вид, па онда заспи послије вечере. Пошто прође две-три сахата ноћи, а јуноша опет провали зид и уђе у собу, те све са астала поједе и попије, па онда узме шарену свијећу изнад главе те је метне под ноге, а ону бијелу испод ногу више главе, па пође да иде. У томе маху ухвати га царска кћер за руку, но кад види какви је прекрасан младић, онда га испита ко је и шта је и откуда је у ову апсану доведен и зашто, па потом му каже нек се опет у своју собу врати. Ујутру кад сване, поручи царска кћер оцу да још толико јела и пића пошаље, доказујући му како су јој слушкиње гладне. Цар и то учини, и тако се одсад храњаше и задовољаваше јуноша са овом љепотом дјевојком дотле док царски ферман не изиде да је кћер његова пунољетна и да ће је удати.

Кад ово дозна царска кћер, онда она пише свом оцу и каже му да она ни за кога другог неће поћи но за оног јунака који цилитом бедеме њиног града пребаци. Разумјевши ово, цар позове све своје великаше, везире и паше, и заповједи им да сваки свог сина поведе у први петак. Кад ови дођу и своје синове доведу, онда цар изведе своју кћер и са њом изнесе цилит, па онда по жељи своје кћери заповједи: да

који мисли и жели бити царев зет, баца цилит и бедеме града пребацује. У овом јунаштву сви су се надметали, али бадава ниједан не може ни на пола добацити.

Када то види царска кћер, онда замоли свог оца да оног роба, којег је прије три године дао затворити и којег она кроз дувар опажа како дише и дуварове креће, изведе, и да огледа његово јунаштво. Чувши ово цар, много се удиви и каже да је тај роб још прије три године ту затворен и да је он за њега и заборавио, и мисли да је он давно иструнуо. Потом даде истог роба извести и зачуди се врло кад га угледа, како је красан младић, те му се одмах врло допаде и омили. Сад му даје цилит и заповједи да огледа може ли бедеме пребацити. Остала пак велика господа и њини синови смијаху се и потпрдиваху говорећи:

— Хо, хо, јадан ти је, да он пребаци бедеме градске, кад, синови Мухамедови не могу!

Но ово њино смијање преокрене се у жалост кад виђеше да овај јуноша тридесет аршина преко свих бедема даље пребаци цилит и до половине га заћера у један велики камен. Сад цар, видећи оваковог доброг јунака и не марећи што је он роб био и од ниског рода, поздрави га лином муширом и потом даде му своју љубазну и прекрасну кћер за жену, а уз њу много дара и блага му поклони.

Кад виде ово везирски синови, јако им буде криво и врло му позавиде, и да би на који начин од овог јуноше царску кћер одузети могли, науме с њиме се опкладити: да везирски синови у први идући петак спреме вечеру за хиљаду људи, а да царски зет поведе своју жену и хиљаду људи на зијафет, па ако све ово што везирски синови буду спремили људи не поједу, да царски зет њима уступи своју жену и сву пратњу. На ово обје стране пристану и још се писмено обвежу. Кад приспије вријеме у које је требало поћи, онда царски зет позове дружину, но не дође му више него девет стотина деведесет и пет људи Сад царски зет узме овијех девет стотина и деведесет и пет људи и своју жену, па се крене на пут.

Идући тако, нађе једног чоека који се бијаше сагнуо увом к земљи и тако стајаше. Сад му царски зет рече:

— Помози бог, брате!

А он му одговори:

— Бог ти помогао!

— А шта ту радиш?

— Вала, ништа, тек беспослен, па слушах како трава расте.

Кад ово чу царски зет, а он му рече:

— Би ли ти, брате, пошао са мном у дружину? Мене зову везирски синови на зијафет, па би и теби било лијепо.

А овај му одговори да хоће, и тако царски зет добије девет стотина и деведесет и шест људи.

Идући даље, нађе другог чоека, који укочен на путу стојаше и на све се стране обзираше. Упита га царски зет шта он овдје ради и шта ишчекује, а овај му одговори да се је опкладио са тицом да она лети а он да трчи, „па ево — рече — три сахата како сам овдје заишао, а тице јошт нема“.

Зачуди се царски зет оваковој брзини, па га запита:

— А би ли ти, брате, пошао са мном у дружину? Мене везирски синови зову на зијафет, па ће и теби бити лијепо.

Овај се обећа и пође, и тако царски зет доби девет стотина и деведесет и седам људи.

Идући још даље, опази трећег чоека, који у небо гледаше, и упита га што у небо гледа и шта отуда изгледа, а овај му каже да је бацио џилит у небо, „и ево — рече — три сахата га чекам да пане, па га не има“. Царски зет позове и овог, те и тај с њим пође, и тако добије девет стотина и деведесет и осам друга.

Идући са друштвом даље један сахат, опази опет једног чоека на путу, који бијаше закувао казан од триста ока качамака, и за доручак му не било доста, те узео куплачу па по казану лоит стругуће. Назове му помози бог, а овај му одговори:

— Бог ти помогао!

— А шта ту радиш!

— Вала — рече — ништа, бијах направио мало за доручак, па да бијаше јошт, могаше се похарчити.

Понуди и овога да с њим пође, а овај радо пристане, и тако царски зет добије девет стотина и деведесет и девет друга.

Са овом дружином идући даље, нађе петог чоека: овај бијаше попио једно велико језеро воде, па стао на средини те сеири како се рибе праћакају. Назове му помози бог, а овај му одговори:

— Бог ти помогао.

— А шта ту радиш? — рече му царски зет.

Вала ништа, јутрос мало подоручковах, па се овдје свратих на ову водицу, те мало пијнух и гледам како се ови црвићи сицкају без воде.

Понуди и овог да с њим пође, а овај једва дочека и тако царски зет добије хиљаду другара, па с њима у мјесто.

Кад тамо дођу, онда одсједну коње, па се мало одморе, а везирски синови спремили вечеру и свега доста — јела и пића, да и четири хиљаде људи појело и попило не би. Сад царски зет пошаље оног што је триста ока качамака појео за доручак па му не било доста, и каже му да огледа јело и пиће и види како је. Овај отиде тамо, па узме куплачу те од ораније до казана, од казана до ораније, ондале кусни, ондале сркни, док све остави празно, па послѣје и све пиће попије и дође царском зету па му каже: да је он сам вечеру сву појео и да му још није доста. Кад ово види царски зет, онда позове везирске синове и поиште њине жене да му даду. Ови га стану молити да им по уговору првом не узима жене, већ да још једну опкладу учине, па ако царски зет и ову добије, онда да му даду своје три жене и све имање. На ово царски зет пристане и тако се опкладе: да они ужаре пећ што боље могу, а царски зет да нађе једног чоека од своје пратње и у онако зажарену пећ баце, па ако не изгори, да му даду своје три жене и све имање; ако ли сагори, онда да царски зет њима даде своју жену и сву пратњу. Кад ови зажаре пећ, онда царски зет рече ономе што је попио језеро воде да иде и скочи у пећ, а овај одмах ускочи у пећ, па бљуне из себе силну воду и жар погаси, па онда стане певати:

— У царева зета, сад ће да буде четири жене: нама је опклада, наша је победа!

Видећи везирски синови да и овом опкладом не могуше ништа добити, уплаше се жестоко, па умоле царског зета те им одобри још једну опкладу, па му онда рекоше да они имају крилату бабу, а царски зет нек нађе у својој дружини једног брзог чоека, па нека он трчи ногама, а баба нека лети, и које прије са изворца те и те планине воде донесе, онога да је опклада. Онда царски зет повиче:

— Дајте ми из дружине оног чоека који се био са тицом опкладио да он трчи а тица да лети, па три сахата прије тице дође.

Кад овај чоек дође, онда му везирски синови даду једну тестију, а крилатој баби тиквицу. Баба полети, а овај потеци, док пре бабе дође те воду наточи. Таман наточи тестију, а баба долети па га превари те му узме пуну тестију а уклепа у руке празну тиквицу, па полети што брже може натраг; док овај тиквицу наточи, баба далеко измакла. Али онај што чује како трава расте одмах опази шум бабинијех крила, па дотрчи и каже царском зету:

— Баба преварила нашег чоека, узела му пуну тестију а уклепала празну тиквицу, и док овај наточио тиквицу, ево бабе ће је измакла и сад ће бити ту: ја чујем већ како лети.

Онда царски зет позове оног што је бацио џилит у небо и три сахата чекао да падне па га још нема, те овај угледа бабу па потегне џилитом у облаке те бабу у прси, баба мртва на земљу падне, а чоек стиже и донесе воду.

Сад царски зет узме три жене везирскијех синова и све њино благо, па са својом женом, везирским снахама и пратњом дође здраво и весело свом двору, гдје поживи задовољно до свога вијека.

ЦАРЕВ СИН И ОШТАР ДАН

Б

ио неки цар, па је имао сина јединца. Отац би био јако рад оженити својега сина, али овај се није никада ни у коју цуру хтио да заљуби.

Једнога дана изиђе царевић на прошетњу крај мора, иза једне шуме, кад наједном али ти иде по мору брод и на броду отворен прозор, а на прозору цура. Док он њу види, одмах се у њу заљуби и заволи је тако да се одмах разболио. Све дивани: „Умријети, умријети!“ И гле, баш умријети! Најпослије дође најстарији лекар и каже да му се не може помоћи. Управ исти дан стајао је и један малар крај мора, кад се по мору провезао брод и ђевојка, и он наслика онако скупа брод и ђевојку на прозору. Малар се, дакле, сад спреми да он иде пробати лијечити царева сина. Кад је дошао пред двор, замоли да га пусте унутра. Али га не хтједоше одмах пустити, ван му рекну:

— Не можеш: син царев умире.

Тада он рече:

— Али пустите ме, можда ћу га ја излијечити.

Затим га пусте пред царева сина. Како малар к њему уђе, помоли му одмах слику ђевојчину. Царев син одмах скочи, па ухвати малара говорећи:

— Дај ми је, ђе је? Немој се шалити!

Малар рече:

— Немам је ту; али ћемо је наћи.

Брже царев син даде ухватити коње под кочију, узме новаца доста, па сједе с маларом да иде тражити ону лијепу ђевојку. Кад су већ цио дан путовали, срету једнога чоека, а то је био Оштар Дан. Он их упита камо иду; они му кажу. А он рече малару:

— Ти, господине, хајде сад кући, а ја ћу ићи тражити непознату ђевојку; па ако је нађемо, онда ћемо се веселити.

Малар се врати натраг, а њих два оду. Кад је била ноћ, дођу они у једну шуму, и ту нађу једну кућу. Кад унутра, али столови намјештени, тањери накладени, само да се једе. Али рече Оштар Дан: „Нећемо“, и отиду у другу собу, и тамо све постављено: само па једи. Сад спреме коње, па сједну вечерати. Пошто су вечерали, царев син леже спавати, а Оштар Дан остане сједећи. Кад али ето ти дођу виле унутра, па се стану разговарати. Онда рече најстарија вила:

— Мама, овђе крст мирише.

— Јест, кћери, рече она — царев син и Оштар Дан иду тражити једнога краља кћер, али неће је наћи; јер да знаду што не знаду, ласно би је нашли. Кад отиду одавде, сретће их дивља планина, преко које неће моћи пријећи, јер нема никуд цесте; него на крају те планине има јабука, и на њој три јабуке да уберу, па да се једном баце на планину, одмах би им се цеста начинила; али да оставе и натраг кад пођу.

Оштар Дан све то запише. Пошто је свануло, рече царев син да иду. Али Оштар Дан још не да, него рече да још остану. Увече опет дођу виле, као и прије. Онда рече средња вила:

— Мама, овђе мирише крст.

— Јест, кћери, царев син и Оштар Дан траже краљеву кћер, али тешко да је нађу; јер да знаду што не знаду ласно би је нашли. Пошто пријеђу дивљу планину, сретће их море, преко њега не могу никако; него на крају мора имаду три јагоде: да уберу те три јагоде, па да једну баце на море, одмах би им се начинио мост; али да оставе и кад отуд пођу.

Оштар Дан опет запише. Кад буде ујутру, опет вели царев син да иду; али Оштар Дан не да, већ каже да ће још један дан остати, па да ће онда ићи. Увече опет дођу виле, као и прије. Тад рече најмлађа вила:

— Мама, овђе мирише крст.

Мати јој одговори:

— Да, кћери, царев син и Оштар Дан иду тражити краљеву кћер; али тешко да је нађу, јер кад пријеђу дивљу планину и велико море, онда ће их срести гвоздена планина, која је свезата са небом и земљом; него на крају те планине има лијеска и у њој три младице: да укрше те младице, па да прекрсте на планини, сама би се цеста начинила; али да оставе и кад отуд пођу, ваљало би им.

Оштар Дан запише. Сјутрадан, чим је свануло, дигне се царев син и Оштар дан на пут. Најприје сrete их дивља планина. Царев син пита: „Шта ћемо сад?“ а Оштар Дан погледа на страну, те упаци јабуку, брже убере све три: једну баци преко планине, а двије остави. Док је бацио јабуку, одмах му се начини цеста, и они пријеђу.

Кад су прешли преко дивље планине, сrete их велико море. Царев син опет пита шта ће, а Оштар Дан погледа те види три јагоде; брже убере све три, једну баци на

море и одмах му се начини мост, а двије остави у џеп. Сад пријеђу преко мора и отиду даље.

Наједном сретете их гвоздена планина, која се свезала с небом и земљом. Сад царев син пита:

— Шта ћемо? Све смо некако прешли, ма ту нећемо.

Оштар Дан ништа не вели, већ се огледа и нађе лијеску и у њој три младице; сад укрши све три, једном прекрсти преко планине, а двије остави за други пут, и одмах му се начини цеста. Онда они лијепо пријеђу и отиду даље.

Кад су већ доста далеко отишли, дођу у један златан град (а вила им је још прије казала да ће наћи ту цуру у томе златном граду). Дошавши тамо, царевећ се намах упише код цара да би рад с његовом кћери разговарати се. Цар му допусти и рече:

— Три дана ти је слободно виђети је: први дан шест часа, други десет, а трећи тринаест.

Први дан само ју је виђео; други дан су се спознали; а трећи дан договоре се како ће побјећи. Ђевојка њега напути нека он даде начинити од злата коња и приковати за руду. Коњ тај нека буде шупаљ на ребрима, „па ћеш“, вели, „мене унутра затворити“. Царев син брже начини коња златна, прикује га за руду, и тако је чекао до подне. Кад је царска вамилија изишла на прошетњу, царев син попане ту ђевојку, па је однесе и затвори у коња, па бјежи с њом кући.

Цар то опази, те се отисне за њима у поћеру. Дошавши до гвоздене планине, Оштар Дан прекрсти младицом, и начини им се цеста, а они бјежи. Али и цар прекрсти младицом, те му се дала цеста. Кад к мору, Оштар Дан баца јагоду, а мост им се гради; али и цар баца јагоду, па иде за њима. Кад су стигли до дивље планине, Оштар Дан баци јабуку, а цар је нема, и тако побјегоше с ђевојком.

Пошто су дошли опет у ону планину ђе су најприје ноћили, отиду у исту кућу и ту заноће. Послије вечере рече царев син да иду спавати; а Оштар Дан рече да ће он сједити. Истом што је царев син заспао, дођу виле опет, па рече једна између њих:

— Мама, овђе мирише крст.

А мати рече:

— Јест, кћери; царев син и Оштар Дан воде кћер једнога краља; али је се ипак неће ужити, јер откад је царев син отишао од куће, њему се чини да нема него три дана; али тому има већ управ три године; и у том је њему умрла мати, а отац му се оженио маћијом. Сада кад они дођу ниже двора, сретће их маћија на мосту и даће сваком по једну чашу вина нека попију. Чим то вино испију, постаће од њих два слана камена.

Оштар Дан то одмах запише. Ујутру, чим сване, дигну се на пут. Како дођу на мост више двора, срете их мађија и даде сваком по једну чашу вина да попију. Оштар Дан кад је виђео то, рече им:

— Кад сам вас саставио и толико се за вас промучио, ја ћу и то попити, а ви будите сретни.

То рекавши узео чаше с вином, те испије обадвије, и намах се створи у слан камен.

Послије три године добију њих двоје сина. Једне ноћи усни царев син ће му некакав чоек каже да закоље то своје дијете, па ону крв да ухвати и пошкропи онај камен слани, да ће одмах оживети опет чоек. Он то одмах, како је свануло, каже својој жени, а она му рече:

— Па слободно.

И он закоље дијете, па однесе и пошкропи камен њоме, и чоек одмах устане. Сад се дигне царев син и Оштар Дан у двор. Кад су дошли у собу, упита Оштар Дан царевића:

— Шта то имаш на столу?

— Ништа, шта би било? — одговори он.

Оштар Дан приђе к столу, те подигне покривац; али дијете лежи заклато. Тад га Оштар Дан прихвати руком, а дијете се макне једанпут, а последије се дигне. Царев син онда убије мађију, оца проћера, а Оштар Дан отиде по свијету опет чуда да ради.

ВЕЗИРОВ СИН

У

једног богатог везира био јединак син, који се је у свачему добро и

поштено владао. Пошто везир остари, разболе се једнога дана. Шта ћеш: старост—слабост. Он добро разбере да му је вакти сахат дошô, те зовне жену и рекне јој:

— Ја сам се веома разболио, још мало, чини ми се, па ћу и ја на они свијет. Син нам је сада, хвала богу, добар; али шта се зна, чудо је големо човјек, те још кад је млад, вреле крви, могô би се и он ускалашити, те ово моје имање потрошити, па би теби под старост рђави дани дошли. Стога ти узми ова три кључа од три тајне собе, па их чувај кô очи у глави! Док њих узимадеш, неће ти ништа мањкати.

Жена узме кључеве, а везир до неколико дана умре.

Син оца лијепо опреми, све по хадету, што се најљепше море. Сваки му је дан ишао на мезар и дову учио. у везира су биле још три слуге, које је везир добро пазио; али на смрти их се не сјети. Слуге се побојаше да им везиров син неће поштено ајлуке плаћат кô његов отац, те се почну здоговарати како би се најлакше наплатили, па да иду у бијели свијет. Најмлађи се слуга сјети нечем, те ће им рећи:

— Не бојте се ви! Какав свијет? Ја ћу њега пропити, па ће нам све ајлуке платити. Бе, ни на томе нам се неће разминут: кутарисаћемо ми од њега макар половину његовијех добара.

Сјутрадан пође везировић по своме обичају на мезар очев да чита дову, а мој ти слуга с ћасом ракије у јаглуку одмах те за њим полагачице, да га не види. Кад везировић поче читати дову, сједне слуга близу њега на један мезар, прекрсти ноге, одријеши полагачице крајеве од јаглука, па стане пијуцкати ракију. Везировић га опази, али не хтједе баталити молитве, но га, пошто све очита, запита:

— Шта ту радиш?

— Е, — вели му слуга — ово ми је бабов мезар, па гледам баба како ми лијепо сједи у џенету уз пејгамбера.

— Чуј! А како ћеш ти видјети оца кад ти је на оном свијету? Ево ја долазим сваки дан те читам дову, ама га не могу никако видјети.

— Е, мој драги везировићу, да се ти напијеш ове чудотворне воде, као ово и ја, видио би и ти твога!

Везировић се зачуди каква је то та чудотворна вода, те замоли слугу да му да се и он напије; али му слуга одговори:

— Е, не могу ти дати. Ова је вода веома скупа.

— Па нека је! Платићу ти. Оставио ми је бабо, хвала богу, доста мала и пара. Имам, хвала богу, оклен платити.

— Добро, добро, кад је тако. Даћеш ми десет дуката, па ћеш ову сву воду попити одједанпут, па ћеш видјети баба.

— Ево на! — проговори везировић, те му даде десет дуката, а примаче ћасу устима: куц, куц, цвркну јој у дно дна.

Нема ту више. Заборави и на баба и на пејгамбера. За тили се часак натроља. Тако пи данас, пи сјутра, научи се на ракију, и за неколико дана није било веће пијанице од њега у цијелом граду. Богме, продај данас читлук, па одмах у механу, а из ње не излази док оно све пара не упути. Тако данас, тако сјутра. Продај комад по комад, док за неколико година цијело своје велико имање, што му га је бабо оставио, не упути.

Пошто сасвијем осиромаше, не имадијаше куд камо него се најми у једнога екмешчије. Па ни он га није могао за свашта узети: заната није ни знао, па га намјести да продаје хљебове. А неко ти дочекује за тајне собе његове матере, те разгласај по граду, док глас дође и до његовијех ушију. Једнога ти се дана он смисли, па оде матери, те је замоли да му даде барем један кључ. Мати кô матери: смилува му се те му даде један кључ. Кад он отвори собу, има шта и виђет. Нађе једну сандучину: јадна истријесана; да је Циганин Циганину продаје, не би могао два гроша, штоно рекну, за њу узети. У сандуку није ништа, до у пријеђељку једна јаспрена ћесетина. Кад то он виђе, рече у себи:

— Нуто чуда! Међер је и он био некад сиромашан кô и ја; ама макар! Узећу је. Могу мећати у њу мајсторове рове паре, — те је тури у џеп, па се упути у дућан.

Кад дође у дућан, поче турати паре у ћесу, кад чуда! Што год у њу метни, свака се пара створи дукатом. Видећи ово везировић, обрадова се веома и помисли:

— Баш ми је отац — алах рахметиле — оставио благо које никад не могу потрошити!

Сјутрадан завика телал да се удаје царска кћи и да ће свијет пролазити испред ње, па на кога се она насмије, да ће онога узети. Али ко гођ хоће да прође испред ње кроз њезину собу, треба да плати сваки пут на вратима десет ћеса. Кад то чу везировић, оде одмах, плати десет ћеса и прође испред царске кћери; ли му она ни мукајет, а не да би му се насмијала. Опазивши то везировић, поврати се, плати још

једном десет ћеса, али прође као и први пут. Он се поврати још једанпут и улегне пред цареву кћер по трећи пут. Кад га она виђе, рече му:

— Е, момче, момче! Како ти није жао трошити толике паре узалуд?

— Е, лако је мени трошити, — одговори он мени је рахметли бабо оставио чудотворну ћесу, па неће никад нестати у њој пара.

— А гђе ти је та ћеса?

— Ево је! — проговори он, те је извади и њој додаде. Чим се царева кћи докопа ћесе, удари синле и ишћера га напоље.

Везировић, кô јадан, кô жалостан, врати се мајстору и почне опет продавати сомуне. Сјутрадан оде опет матери и замоли је да му даде и други кључ. Мајка мајка, даде му и други кључ. Кад он отвори собу, нађе једну сандучину и у њој једне гаћетине, а не би их могô Циганин за двије паре продати! Зачудивши се помисли у себи: „Хвала богу, шта ће ово сад бити?“ обуче гаће и пође у дућан. Кад дође у дућан запита мајстора:

— Шта ћу радити?

Мајстор се стаде обзирати: чује га гђе говори, а не види га, те ће му рећи:

— Ама оклен ти то говориш? Ја те не виђу.

Сад се тек сјети везировић да његове гаће имају ту моћ да учине човјека невидимим кад их обуче, па се уклони те их свуче и дође пред мајстора, а он му даде да продаје сомуне.

Пошто се смрче, обуче везировић гаће, па се упути управ у царски двор, и прође све страже — а како их не би прошао кад га нико не види? — и дође царевој кћери у собу. Ту је стаде грлити. Царева се кћер зачуди: осјећа да је неко грли, а не види никога, па га стане заклињати и молити да јој се каже шта је и како је.

— Ја сам — рекне јој он — онај што си му отела ћесу, и нећу те пустити док ми не повратиш ћесу и обећаш ми да ћеш поћи за ме.

Царевићка се хитро досјети, те ће му рећи:

— А зар ти није дошла књига? Ја сам ти одмах писала да се повратиш, да се узмемо. Ја сам те само кушала. Него ми кажи какво имаш сада чудо код себе, да те не виђу.

— Е, моја драга, ја имам на себи чудотворне гаће, па ме нико не види, кад их обучем.

— Па сними их — рече му царева кћи — да рахат сједнемо и проговоримо. Ја сам те од оно доба, кад сам те први пут виђела, бегенисала, па сам те пожељела.

Везировић се опет превари, те сними гаће и њојзи даде; а она, чим их узе, завика на њ, те он једва утече испред слуга што бијаху потрчали да га млаве.

Сјутрадан отиђе везировић опет својој матери, те је замоли да му даде и трећи кључ од треће тајне собе. Мати помисли: „Та није било ни у ове двије собе какве вриједности, па неће ни у овој“, те даде и трећи кључ своме сину. Кад он отвори собу, нађе у њој једну сандучину и у њојзи свиралу. У чуду дуне везировић у свиралу, а преда њ искочише два Арапа:

— Заповиједај, господару!

Пошто се везировић био приучио на различита чудовишта, нимало се не препаде, но рече:

— Заповиједам да скупите велику војску, какву ова земља није још никад упамтила ни видјела, и да буде сјутра рано на брду више Стамбола.

Арапи се поклоне и рекну:

— Биће све у реду, — и нестане их.

Кад се цар ујутру пробуди, дођоше му гласоноше да је некакав велики шах дошао са великом војском над Стамбол и да му пријети погибија. Кад цар виђе да је то све истина, препаде се, те скуп и велики савет, шта ће, како ли ће чинити. Али се царска кћер досјети да ће то бити везировић, те се брже-боље украде, обуче мушке хаљине, узјаха хата и оде право везировићу у табор. Кад је страже ухвате и пред везировића доведу, каже му се она одмах да је царска кћи, па га стаде корити што је онако брзо побјегао.

— Ја сам се — вели — само шалила; а послјије сам те тражила.

Везировић јој повјерова и сада, а она, чим виђе да га је задобила, запита га какву има сад мајсторију уза се. Он јој показа свиралу, али јој рече да јој не да. Она брже-боље трже свиралу и оте му је, те га клепну њоме по глави, да је одмах заглавино и у несвијест пао. Онда она дуне у свиралу и искоче Арапи, баш кô и везировићу, те запитају шта заповиједа.

— Заповиједам вам — рече им — да се ово све разиђе. Шта ће овлика војска?

Не би ни дланом о длан ударио, нестаде свега, као да није ништа ни било, а она узјаха коња и оде са свиралом у Стамбол. Сиромах везировић оста голијех ноката на ледини.

Пошто се прене из несвијести, промисли се куда ће и како ће, те опет староме мајстору. Мајстор га дочека, изгрди, наружи, ама штоно рекну: ни пас с месом, те му даде опет стари посао, да продаје сомуне.

Једнога зимскога јутра подиже се везировић да обиђе своју стару мајку, али је не нађе код куће. Онда изиђе у башчу, да мало прохода. Кад дође у башчу, има шта и виђети: у једном буцаку трешња, а око ње се овила лоза, е родило обоје, ама више не море ниједно да држи плода. „Хвала богу“, помисли везировић у себи, „свашта ли ти је имао мој отац! Није шала, трешња, па усред зиме“, и у чуду убере двије и изједе. Није, штоно рекну, сасвијем ни прождро, а два рога изниклоше наврх главе, и што би избројио до десет узрастоше колик' аршин дугачки. „Још ми је ово мањкало“, уздахну везировић, па поче клети трешњу, али кад погледа на јагоде, помисли: „Вала ћу убрати још двије јагоде грожђа, па куд пукло да пукло. Гђе су два рога, нека буду и четири!“ — Али ну чуда! Чим изједе грожђе, одмах му рогови опадоше, кô да му их руком однесе. „Ах! помози ти, јаки боже!“ помисли у себи, „повратићу ја себи и ћесу и гаће и свиралу, чини ми се, ако бог да!“

Онда набере четири-пет ока трешања, саспе их у једну крошњицу и оде до царева двора. Ту нађе једно дијете, те му даде крошњицу и спреми га цару, да однесе трешње, али да их никоме другоме не даде, јер ће му, вели, цар велики бакшиш дати. Дијете учини кô што му је заповијеђено, и цар се веома зачуди трешњама усред зиме, па га добро надари и пусти кући, а да га није ни запитао оклен му трешње.

Цар је хтио с овијем трешњама своје укућане изненадити, па их сакрије до вечере. По вечери покаже он трешње, а сви се зачуде и почну их јести. Али ето и већег чуда: колико год које окусило трешања, онолико му изникло рогова на глави. Сад се цар нађе на невољи. Та није шала: орогатио он и сва му породица, а понајгоре кћер му, јер она бијаше похлепна на трешње, па се пуном шаком засула. Све једно бетерније од другог. Не могу једно на друго од бруке да погледају. Па још послао неколико и шех-исламу, па и он орогатио!

Цар није знао шта ће чинити: не смије да разгласа, а не море се лијечити. Да виш сад мога везировића! Обуче шехско одијело и пође царскоме двору. Ту замоли слуге да га пусте пред цара. Кад хоћеш! Неће да га слуге пусте пред цара, па ни од њих сваки не смије пред цара: само је једном било дозвољено да смије уљећи цару, а он га неће да пушта, говорећи да цар никога не пушта преда се.

— Хајде ти цару па му кажи да је мени пејгамбер у сну дошао и да ме је послао да излијечим некакву болест што је цар задобио.

Кад то чу слуга, веома се обесели, те брже-боље дојави цару, а цар заповједи те доведу везировића преда њ. Он дође и заповједи цару да стисне очи. Цар стисне очи, а он му у уста ували двије јагоде грожђа, те рогови одмах отпадно, кô да их није ни било. Тако он лијечаше све једно по једно, док не дође до царске кћери. Кад дође до царске кћери, рече:

— Е, ову не могу излијечити. Ово је велика грјешница.

Онда стаде цар око њега облијетати, и свакако га молити да и њу излијечи; та није ни шала: јединица му је, а како ће је данас-сјутра удати?

— Добро, — рече везировић — само нек ми каже има ли икаквијех туђијех ствари у ње.

Она се је дуго испрва отимала да не има никаквијех туђијех ствари у себе, али кад он рече да је неће излијечити док му не дадне три туђе ствари: јаспрену ћесу, гаће и свиралу, што их има уза се, признаде она све и даде му све три ствари. Е, ко ти је веселији од везировића: задобио све ствари што му их је била узела! Онда он исприча цару све што је било између њега и његове кћери, и рече му:

— Честити царе, ако ми нећеш поклонити твоју кћер, да се с њоме вјенчам, нећу је ни лијечити.

Цар се мало промисли: да му је не да, остаће му рогата, па је онда неће моћи никако удати; а ни везировићу није мане, те најпослије рече:

— Бољега зета нећу ни добити. Сретно вам било!

Онда везировић даде царевој кћери онолико јагода колико јој је било рогова на глави, и вјенча се с њоме. Ако су живи, лијепо им је и данас.

У ЦАРА ТРОЈАНА КОЗЈЕ УШИ

Б

ио је један цар који се звао Тројан. У тога цара биле су уши козје, па је

редом звао бербере да га брију; али како је који ишао, није се натраг враћао, јер како би га који обријао, цар Тројан би га запитао шта је видео на њему, а берберин би одговорио да је видео козје уши; онда би га цар Тројан одмах посекао.

Тако дође ред на једног берберина, али се овај учини болестан, па пошље свога момка. Кад овај изиђе пред цара, запита га цар што није мајстор дошао, а он одговори да је болестан. Онда цар Тројан седе те га момак обрије. Момак, бријући цара, опази да су у њега козје уши, али кад га Тројан запита шта је у њега видео, он одговори да није видео ништа. Онда му цар да дванаест дуката и рече му да одсад увек долази он да га брије. Кад момак отиде кући, запита га мајстор како је у цара, а он му одговори да је добро и да му је цар казао да га свагда он брије и покаже му дванаест дуката што је од цара добио, али му не каже да је у цара видео козје уши.

Од то доба овај је момак једнако ишао и Тројана бријао, и за свако бријање добијао по дванаест дуката, и није никоме казивао да цар има козје уши. Али га најпосле стане мучити и гристи где не сме никоме да каже, те се почне губити и венути. Мајстор то опази, па га стане питати шта му је, а он му на много запиткивање најпосле одговори да има нешто на срцу, али не сме никоме казати, „а да ми је — вели — да коме год кажем, одмах би ми одлакнуло“.

Онда му мајстор рече:

— Кажи мени, ја нећу никоме казати; ако ли се бојиш мени казати, а ти иди духовнику, па кажи њему; ако ли нећеш ни њему, а ти изиђи у поље иза града, па ископај јаму те завуци главу у њу, па у три пута земљи кажи шта знаш, па онда опет јаму затрпај.

Момак избере ово треће: отиде иза града у поље, па ископа јаму, те у њу завуче главу и у три пута рекне:

— У цара Тројана козје уши! Па онда загрне земљу, и тако се смири и отиде кући.

Кад после тога прође неко време, али из оне јаме никла зова, и три прута нарасла лепа и права као свећа. Чобанчад, кад нађу зову, одсеку један прут и од њега начине свиралу, али кад почну свирати, свирала издаје глас:

— У цара Тројана козје уши!

То се одмах разгласи по свему граду, а најпоследње и цар Тројан сам собом чује како деца свирају:

— У цара Тројана козје уши!

Чувши то, цар Тројан одмах дозове онога берберског момка, па га запита:

— Море, шта си ти огласио народу за мене?

А он се сиромаштаване правдати да није никоме ништа казао, али да је видео шта он има. Онда цар истргне сабљу да га посече, а он се препадне, па све по реду искаже како се земљи исповедао, па како је сад на ономе месту нарасла зова, од које свака свирала издаје опаки глас. Онда цар седне с њим на кола, и пође на оно место да види је ли истина, кад тамо, али још само један прут нађу. Цар Тројан заповеди да се начини свирала од онога прута да види како ће свирати. Кад они начине свиралу и почну свирати, а свирка издаје глас:

— У цара Тројана козје уши!

Онда се цар Тројан увери да се на земљи не може ништа сакрити, па ономе берберину опрости живот, и после допусти да сваки може долазити да га брије.

КО ДОБРО ЧИНИ НЕ КАЈЕ СЕ

Б

ио ти је оно неки везир, прав, поштен и добар за сиротињу, ама богме

опет колико је год био добар, све му се је чинило да је многога увриједио и уцвијелио, кањ ти када је ко на великој паји, па не може ни он баш све право просудити. Стога науми да научи своје синове трговини ја какву занату, да не буду заповједници као он.

Имао је три сина, па их једном сву тројицу зовне и да им свакоме по сто и педесет гроша, па им рече:

— Ето сваком подједнако пара, па радите њима како најбоље знате хефту дана, па онда дођите сваки да ми предате хесап, да видим шта је који урадио. За харач ево вам сваком ђунделука по три гроша, тијем се можете издржавати а да не крећете у главницу.

Браћа узеше паре, па пођоше сваки на своју страну у трговину. Два старија накупују ствари у вароши, па пођу да распродају, а најмлађи ће рећи:

— Вала, ја нећу овдје ништа куповати, него одох да по селима штогод накупујем а овдје продам.

Што смисли то и учини, па се крену од куће. Таман када је изишао из града, наљезе поред једнога гробља, кад опази што дотада није никад ни чуо ни видио: Чивутин један ископао мртваца, па узео штап те га бије вичући:

— Плати ми дуг!

— Ама шта то радиш, болан, јеси ли поманитао? Што бијеш мртва човјека?

— Како шта радим, кад ми неће да плати што ми је дужан сто гроша?

— Бре, како ће мртав човјек платити?

— Богме, лијепо, а ако ми не плати, ја ћу га расјећи па од њега испећи сапун, да своје паре извадим.

Везировићу се на то сажали, па извади сто гроша и даде Чивуту:

— На, па остави тога мртва човјека, налет те било!

Још потражи хоџу, па му даде оно преосталих педесет гроша, да по закону спреми и укопа мртваца.

Кад дође вријеме да сви предају хесап оцу, предадоше два старија паре и показаше понешто ћара, а најмлађи стаде савијати раменима.

— У што си, море, похарчио паре? — завикаће отац.

— Богме, бабо, видио сам што прије никад нијесам видио: један Чивут бије мртва човјека, да му плати дуг, па ми се ражали те платих за њ дуга сто гроша, а оно остало педесет дадох хоџи да га по закону укопа.

— Добро, — рече отац. — Вама двојици ћу отворити дућане овдје, а ти, синко, треба да стечеш и пара и памети, треба ти ићи у ту и ту варош и ту дућан отворити. Прије но одеш, треба да нађеш слугу који не би хтио с тобом за софру сјести макар га и звао, нити с тобом каву пити ни пушити.

Везировић је дуго времена тражио онаког слугу каква му је отац рекао, ама кога год нађи, ништа но му завичи „бујрум“, а он одмах с њиме за софру. Једнога дана сједио је везировић на једном дућану, кад ево ти к њему некаква дугајлије: висок, танковијаст, а за пасом му црносапчина, па ће везировићу:

— Чуо сам да тражиш слугу, па сам ево дошао да ти се понудим, би ли ме примио?

— Бих, што не бих? — рече везировић.

Мало потраја, донесоше им ручак. Везировић сједе, па зовну и слугу за софру.

— Једи ти, господару, у нас није хадет да слуга једе с господаром.

— Бре, прођи се ти тога хадета, ми ћемо заједно путовати, па треба да заједно и једемо.

Јок вала, слуга се не даде ни осолити, но оста при својој: неће, те неће. Сада ти се мој везировић обрадова, па потрча да каже оцу како је нашао 'накога слугу као што му је он рекао. А отац му на то даде тридесет товара робе те натоварише. На походу рећи ће отац сину:

— Чујеш, још ево ово добро упамти: на првом конаку не ноћивај никако гдје те акшам затече, но ја мало прије растовари ја мало напријед проћерај па коначи. Онда, када дођеш на то и то поље, ако те ту акшам ухвати, немој насред поља ноћивати, и треће, кад дођеш на то и то језеро, немој крај језера ноћивати, него ја прије језера ја гледај, ако можеш, па се превези прео језера.

Везировић обећа оцу да ће га послушати, па крену на пут у име бога. Кад су били на првом конаку, док акшам, а слуга ухвати првога коња за улар, па ће господару:

— Ево овде ћемо коначити.

— Немој, — рећи ће му везировић — отац ми је наредио да не коначим на првом конаку гдје ме акшам затече, но ја да прије мало отоварим ја да мало проћерам.

— Не брини се ти, господару, но клањај акшам, док ми робу отоваримо и ватру наложимо, па онда ти мирно спавај, а ја ћу чувати.

Везировић не хтједе слуги уз нос, јер је богме на путу пречи ваљан друг но и отац и мати, те пристаде да ту коначе. Пошто отоварише, одведоше кириџије коње да пасу, а слуга товаре сложи унаокруг, па на сриједи наложи ватру, а из бисага извади вечеру па метну пред господара.

— Ама ходи једи и ти са мном, бо' не био!

— Не брини се ти, господару, са мном, нећу ја гладан остати, једи ти.

Пошто везировић вечера и још се мало проразговараше, леже те заспа, а слуга се измаче те сједе међу товаре и стаде мотрити. Када би око поноћи, ево ти три миша, па се стадоше око ватре играти, док нађоше једну мрву хљеба, што је везировићу испала када је вечерао, па се око ње поклаше, те ономе што бијаше ону мрву хљеба уграбио она друга два очи ископаше, па их нестале, а слијеп и ка' ти кад не види куда ће, оста на истоме мјесту. Не потраја дуго, ево ти оне двојице, носе некакву траву, те ономе ћоравоме очи помазаше, а он одмах прогледа. Миши нато бацише траву крај ватре и одоше. Све је то слуга гледао, па ће:

— Хвала теби, боже, ето животиња колишна је па боље зна од људи! — Диже се и узе ону траву те је метну за пас говорећи: — Могло би ми гдје и ваљати.

Сјутрадан крену даље, и за неколико дана дођоше на оно поље што је везировићу отац рекао да насред њега не ноћива никако. Таман он насред, поља, а акшам. Слуга ухвати првога коња за улар, а везировић ће му:

— Нећемо овдје ноћивати, но проћерај мало, — тако ми је отац наредио.

— Не брини се ништа, господару! — рече слуга. — Ето и прије ти је био рекао да не ноћивамо гдје нас акшам затече, па смо ми ноћили и није нам, богу хвала, ништа било.

Друг је пречи на путу од оца. Везировић слеже раменима, те отоварише. Кириџије одведоше коње да пасу, а везировић отклања акшам, те вечера. Зове он слугу да с њиме једе, али он неће, те неће. По вечери леже везировић да спава, а слуга се измаче у товаре па стаде мотрити. Не потраја дуго, ево ти једнога пустахије, па обиђе ватру и товаре, те се врати натраг, а слуга те за њим назорице. Када би крај поља, отвори пустахија један капак, па се спусти доље под земљу и рече дружини:

— Ево овамо уходио сам једнога трговца, но хајдете да га поробимо и убијемо.

Слуга све слуша, па стаде над онијем капком, па како је год који пустахија оздо излазио, а он ти све једнога по једнога оном црносапчином иза ушију клеп, клеп — исијече све до једнога, таман их тридесет на броју. Пошто видје да нема више ни једнога, стрпа их све у јаму, па се врати к ватри, пошто затвори капак.

Сјутрадан не казује он везировићу ништа, но кренуше даље и приспјеше увечер таман до онога језера што је отац везировићу рекао да на њему не преноћива. Везировић се хтједе упутити одмах преко језера, али слуга не даде:

— Та не бој се, није ти ништа било, хвала богу, ево два пута, па неће ни сад.

Везировић пристаде, те ту заноћише, па пошто вечера, леже да спава, а слуга оста чувајући. Када би око поноћи, замути се језеро, а из језера скочи аждаха па пође пут везировића да га удави. Слуга не буди лијен, но црносапчину иза паса па аждаху клеп: одједном јој одсијече главу. Он узе главу, а трупина се свали у језеро. Сјутрадан кренуше отален и дођоше у онај град гдје су наумили.

Пошто нађоше дућан и робу намјестише, завика телал:

— Би ли ико могао излијечити краљеву кћер, ево има неколико дана да је ослијепила, а удавала се је досада пет пута, али јој сваки муж прво јутро осване мртав. Ко излијечи, даје краљ што год узиште.

Сад се сјети слуга оне траве те су њоме мишеви излијечили свога друга, па се јави телалу, а он га за руку, ход-вод, ос-бос, те пред краља. Када га краљ видје, зачуди се, па ће му:

— Мој синко, ја не видим да би ти што од тога знао. Но чујеш, ако се примиш а не излијечиш, остао си без главе, а ако излијечиш, ишти шта хоћеш.

— Нећу ти много: даћеш ми кћер, двадесет коња, двадесет чифта врећа, и двадесет слуга.

Краљ се задуго цењакао да му не да кћер, али он не хтједе друкчије, те краљ напошљетку пристаде. Онда он намаза оном травом њезине очи, и она одмах прогледа. Када то видје краљ, не може да не да оно што је обећао, па га стаде наговарати да остане код њега, па ће га, вели, послѣ себе оставити за краља. Али се слуга не даде ни осолити, но прихвати краљеву кћер, двадесет коња, двадесет слуга и четрдесет врећа, па одмах натовари и ону робу што је доћерао, и врати се натраг да обрадује везира добром трговином.

Када су били крај језера, не може се приступити од смрада: вода избацила мртву аждаху, па се усмрдила и уцрвала. Они се зачудише, а слуга ће:

— Не чудите се, ту сам аждаху ја убио, ево јој главе, — па извади главу од аждахе и принесе трупу, кад таман једно уз друго. — Оне вечери када смо овдје ноћили хтјела је она господара прождријети, али сам је ја претекао и посјекао.

Везировић се зачуди па стаде слугу хвалити, ама га он пресијече, и кренуше даље. Када су били наспред поља гдје је слуга исјекао пустахије, ту устави па завика:

— Дајте вреће па хајте за мном! — те их доведе до оне јаме и отвори капак, кад има се шта видјети: тридесет пустахија један на другом мртав лежи, а крај њих благо на гомиле. — Купите — рече слуга — што се може натоварити у ове вреће.

Када слуге накупише вреће и завезаше, рече им да и себи накупе колико хоће, па и они накупише колико су могли, а како и не би: онако пусто благо, па да остане!

Пошто узеше све и потоварише, рећи ће слуга везировићу:

— Ево видиш, ово смо ми заједно стекли, па ћемо сада све попола подијелити, — и подијели коње и товари, половину на једну страну, а половину на другу. Затијем слуга узме дјевојку за руку, па ће везировићу: — Држи, господару, за другу руку, да и ови ћар подијелимо, — па распреже црносапчином као да ће је расјећи.

— Не, ако бога знаш! — рећи ће му везировић. — Каква нам је корист од мртве?

Слуга не даде омести, но поново потеже ножем, а краљева се кћи од страха баилдиса, па у тој незнани избљује змију што јој је прве људе давила. Пошто се освијести и мало поврати, рећи ће опет слуга:

— Држи, господару, ја никако друкчије не пристајем него да је дијелимо, — па опет распреже ножем.

— Немој, забога! Ето ти све трговине, само мени остави дјевојку.

— Јок, јок, но све пола и пола, — и опет размахну црносапцем.

Краљева се кћи опет баилдиса и стаде бљувати, те избљува тридесет змичака, што их је велика змија окотила. Пошто се она опет освијести и поврати, рећи ће слуга везировићу:

— Ето ти сад, дјевојке, сада је здрава као да је јутрос од мајке рођена; ништа се не бој. Ето ти и то све благо, јер ти ја нијесам био ортак, него слуга. Сада је близу град, па ти ја више не требам, нити могу даље код тебе остати. Ево ти и ове траве што се њоме лијечи шљепоћа, ако ти гдје устреба. Збогом!

— Стани барем ти платим ајлук и да те обдарим.

— Хвала, господару, ти си мени већ платио: дао си Чивуту за мој дуг сто гроша, а педесет што си ме по други пут укопао. Ко добро чини, и вратиће му се.

И у томе га несташе као да је у земљу пропао. Везировић се веома зачуди, па окрену товаре и дјевојку кући те обрадова оца. Дјевојку вјенча за се, и ако су живи, и данас им је добро.

ПЕПЕЉУГА

реле ђевојке код говеда око једне дубоке јаме, а дође некакав старац бијеле браде до појаса, па им рече:

— Ђевојке, чувајте се ви те јаме, јер да које од вас упадне вретено у њу, оне би се мати одмах претворила у краву.

Ово рекавши старац отиде, а ђевојке онда, чудећи се његовијем ријечима, прикуче се јами још ближе и стану се у њу надвиривати и разгледати је, док се једној, која је била најљепша између њих, измакне вретено из руке и падне у јаму. Кад она увече дође кући, а то јој се мати претворила у краву и стоји пред кућом. Потом она стане ову краву гонити на пашу с осталијем говедима.

Послије неког времена отац се ове ђевојке ожени удовицом, која доведе једну своју кћер. Маћеха стане одмах мрзити на своју пасторку, особито зато што је она била много љепша од њезине кћери: забрањивала јој је да се умива, чешља и преоблачи, и свакојачко је тражила узроке да је кара и мучи. Једном јој даде ујутру пуну торбу куђеље, па јој рекне:

— Ако ово све данас не одредеш и у кокошку не смоташ, не иди ми довече кући, убићу те.

Ђевојка, сирота, идући за говедима, прела је колико је могла, а кад на подне говеда полијежу у пландишту, она видећи да се на куђељи не познаје што је опрела, стане плакати. Кад је види она крава што јој је била мати ђе плаче, запита је што јој је, а она јој каже све редом што је и како је. Онда крава, тјешећи је, рекне јој да се за то не брине нимало:

— Ја ћу — вели — куђељу узимати у уста и жватати, па ће се на моје ухо помолити жица, а ти је ухвати па је одмах мотај на кокошку.

Тако и учине; крава стане куђељу у уста узимати и жватати, а ђевојка на ухо њезино жицу извлачити и мотати, и одмах буду готове. Кад ђевојка увече мећехи да велику кокошку, маћеха јој се врло зачуди, па јој сјутрадан да још више куђеље, а кад она и ово опреде и смота као и оно прије и увече донесе кокошку готову, она помисли у себи да то њој помажу њезине другарице, па јој трећи дан да још више куђеље, али крадом пошаље за њом и своју кћер да гледа ко то њој помаже прести и мотати. Кад се

ова послана ђевојка привуче те види како крава куђељу узима и жваће а пасторка на њезино ухо пређу мота, она се врати кући и каже све матери својој. Потом маћеха навали на свога мужа да се крава она закоље. Муж је изнајприје жену од тога одвраћао, али најпослије, кад се жена није шћела оканити, пристане и он на то, и каже да ће је у тај и тај дан заклати. Кад пасторка за то дозна, она стане једнако плакати, а кад је крава запита зашто плаче и она јој каже све што је и како је, рече јој крава:

— Мучи ти, не плачи, већ кад мене закољу, да не једеш од мене меса, већ кости моје да покупиш, па да их за кућом под тијем и под тијем каменом закопаш у земљу, па кад ти буде кака невоља, дођи на мој гроб и наћи ћеш помоћ.

Кад краву закољу и месо јој стану јести, ђевојка није шћела окусити изговарајући се да није гладна и да не може, него покупи све њезине кости па их закопа ће јој је крава казала. Ђевојци је овој било име Мара, али како је последије тога највише радила и слушала у кући: носила воду, готовила јело, прала судове, мела кућу и радила све остале кућевне послове, и како се тако највише око ватре налазила, прозову је маћеха и њезина кћи пепељугом.

Једном у неђељу маћеха, опремивши се са својом кћери у цркву, проспе по кући пуну копању проса, па рече пасторци:

— Ти пепељуго, ако ово све просо не покупиш и ручак не зготовиш док ми из цркве дођемо, убићу те!

Пошто оне отиду у цркву, ђевојка сирота стане плакати говорећи у себи: „За ручак ми није бриге, ласно ћу га зготовити, али ко ће толико просо покупити!“ Утом јој падне на ум што јој је крава рекла: ако кад буде у невољи, да иде на њезин гроб и да ће наћи помоћ, па отрчи одмах онамо; али кад тамо, шта да види! На гробу стоји великачки сандук отворен, пун свакојакијех драгоцјенијех хаљина, а на заклопцу његову два бијела голуба, па јој реку:

— Маро, узми из сандука хаљине које хоћеш, па се обуци и иди у цркву, а ми ћемо просо покупити и остало све уредити.

Она весела узме прве хаљене с врха све од саме свиле, пак се обуче и отиде у цркву. У цркви све се, и женско и мушко, зачуди њезиној љепоти и њезинијем хаљинама, а највише што нико није знао ко је она и откуда је, а особито јој се зачуди и око на њу баци царски син, који се онђе десио. Кад буде испред свршетка летурђије, она се из цркве искраде па бјежи кући, па свукавши своје хаљине остави их у сандук, а он се сам затвори и нестане га, а она брже к ватри; кад тамо, а то просо покупљено, ручак готов и све уређено. Мало постоји ал' ето ти јој маћехе са кћерју својом из цркве, и врло се зачуде кад виде све уређено, па и просо покупљено.

Кад буде у другу неђељу, маћеха се са својом кћерју опет спреми у цркву и на походу проспе још више проса по кући, па каже пасторци као и прије:

— Ако то све просо не покупиш и ручак не зготовиш и остало све не уредиш док ми дођемо из цркве, убићу те!

Пошто њих двије отиду у цркву, пасторка одмах к материном гробу, кад тамо, а то сандук опет отворен као и прије и на заклопцу стоје два бијела голуба, па јој реку:

— Обуци се ти, Маро, па иди у цркву, а ми ћемо просо покупити и остало све уредити.

Онда она узме из сандука хаљине све од чистог сребра, пак се обуче и отиде у цркву. У цркви јој се опет зачуди све још више него прије, а царев син очију не сметаше с ње; али кад буде испред свршетка летурђије, она се између народа некако украде, те бјежи кући, пак се брже-боље свуче и хаљине остави у сандук, па к ватри. Кад јој маћеха са својом кћерју дође из цркве, још већма се зачуде кад виде просо покупљено, ручак готов и остало уређено, и никако се нијесу могле дочудити.

Кад буде у трећу неђељу, оне се опет спреме у цркву, па на походу маћеха проспе још више проса по кући и каже пасторци као и прије:

— Ако ово просо све не купиш, ручак не зготовиш и остало све не уредиш док ми дођемо из цркве убићу те!

Пошто оне отиду из куће, пасторка одмах к материну гробу и нађе опет сандук отворен и на заклопцу два бијела голуба, који јој реку да се обуче и да иде у цркву а да се не брине ни за што у кући. Онда она узме из сандука хаљине све од суха злата, пак се обуче и отиде у цркву. У цркви јој се сви зачуде још већма, а царев је син био намислио да је не пушта као прије, већ да је чува да види куда ће. Кад буде испред свршетка летурђије, те она пође да иде, а царев син за њом устопце, и тако она између народа провлачећи се и бјежећи, некако јој спадне папуча с десне ноге, и она не имајући кад тражити је, побјегне босонога, а царев син узме јој папучу. Дошавши она кући, свуче се и хаљине остави у сандук, па одмах к ватри као и прије.

Царев син потом зађе с оном папучом њезином да је тражи по свему царству огледајући свакој ђевојци папучу на ногу, али којој дуга, којој кратка, којој уска, којој широка, не може ни једној да пристане. И тако идући од куће до куће, дође и кући њезина оца. Маћеха њезина, кад је виђела да ће царев син доћи и њиховој кући да тражи ону ђевојку, она њу пред кућом сакрије под корито. Кад царев син дође с папучом и запита имају ли какву ђевојку у кући, она му каже да имају и изведе му своју кћер. Кад јој папучу он огледа на ногу, али јој папуча не може ни на прсте да се навуче. Онда царев син запита имају ли у кући још какву ђевојку, а она му каже да немају више никакве. у том пијевац скочи на корито пак запјева:

— Кукуријеку, ево је под коритом!

Маћеха повиче:

— Иш, орао те однио!

Царев син, чувши то, потрчи брже-боље ка кориту те га дигне, кад тамо, а то под њим она иста ђевојка што је била у цркви и у онијем истим хаљинама у којијем је трећи пут била, само без папуче на десној нози. Кад је царев син угледа, он се готово

обезнани од радости, па јој брже-боље папучу назује на десну ногу, и видећи да јој је не само таман на ногу него да је управо онака као и она што јој је на лијевој нози, одведе је своме двору и ожени се њоме.

КРАВАРИЋ МАРКО

Б

ио један удовац, па се ожени по други пут и узме злу, врло злу жену, а

имао је од прве жене једног сина. Ова друга жена није могла очима гледати тога дјетета, а ништа јој није било криво. Али кад се у некога усели зло, онда ту не помаже ништа. Можеш слободно звијезде скидати с неба, и метати му круну на главу, не можеш га направити друкчијим него што је. Злоћо остаје злоћо, и бадава ћеш све чинити, али му нећеш угодити.

Тај дечко имао је за говедима. Кад би год догнао говеда кући, маћија би одмах рекла свом човјеку, а јадном и бенастом оцу дечкову:

— Хајде, човјече, да једемо.

Тако они одмах сједу и на брзу руку почну јести. А мали сваки пут кад би догнао говеда, морао их је најприје повезати, па онда текар ићи у кућу. Докле би сиромас мали повезао говеда, забавио би се тако дуго да би ови дотле све појели, те би он, кукавац, сваки пут остао краткијех рукава.

Једном кад је дечко тако остао без ручка, ожене говеда у поље, па сједе на неки пањ и стане плакати. Плаче он тако, сиромас, плаче и јадикuje за својом покојном мајком, а у томе дође к њему нека стара, врло стара бака, па га запита шта му је да тако плаче. А он јој одговори:

— Па није ми — вели — ништа. Ето сјетио сам се своје покојне мајке, па ми се нешто ражалило и стешчало.

На то ће бака:

— Ма знам, синко, знам, али има ту и још нешто. Немој од мене крити, кад ја све знам. Мој синко, ти плачеш зато што си гладан; твоја зла маћија не да ти јести, јер хоће да те шундра; али не бој се, неће јој то поћи за руком, јер, помоћу божјом, свакоме злу може се дохакати. Зато ево ти ове шибљике, па чим дожденеш говеда кући, удари шибљиком о кров штале, па реци „прили“ и говеда ће се сва сама повезати, а ти онда пожури се у кућу, па ћеш још затећи нешто јела, и тако ћеш се некако прехранити. — И нато баке нестане.

А дечко, кад догна говеда кући, учини онако као што му је бака казала: удари шибљиком о кров штале и викне „прилп“, а говеда свако на своје мјесто, те се сама повежу. Он онда брже у кућу па за сто; затече још доста јела и сит се наруча.

Ишло је то тако неколико дана. Но његова маћија, чудећи се томе, мислила је како је то да дечко тако брзо повеже говеда, те ће једног дана припазити шта он ради с говедима. Пред ручано доба, прије него ће дечко догнати говеда, сакрије се маћија на тако мјесто одакле ће моћи све чути и видјети.

Кад је дечко догнао говеда, не знајући ни за што, одмах, као и досад, удари шибљиком о кров и рече „прилп“, па одмах у кућу, и доспије на ручак.

Сјутрадан украде маћија ону шибљику, те је спали, а дечко, кад догна говеда, тражи шибљику, али ње нема тамо гдје ју је он обично остављао, те он мораде и опет сам везати.

Док он повеза говеда, маћија и отац појели сав ручак, те он опет гладуј.

Други дан, кад је дечко одагнао говеда у поље, сједе опет онако гладан на пањ, пак поче плакати. Плаче он тако, бого мој, плаче као година, кад ли ал' ево опет оне баке к њему па га пита шта му је да плаче.

Он јој сад каже како му је маћија украда ону шибљику, те како сад опет мора сам говеда везивати, а док он говеда повеже, они поједу све јело, те сад опет мора трпљети глад.

А бака ће њему:

— Сад ти друге не преостаје него да сеш краву.

— Јест, кад би ми се крава дала сати! — рече он.

— Не требаш се за то бојати, — рече бака — само пробај пак ћеш видјети.

Он сад проба, а крава, брате мој, стоји као укопана.

Тако ти је он сао краву сваки дан, а кад је догонио увече кући, био је весео. Храћећи се овако, боме поче ти он расти и напредовати тако да што га увече омркне још га толико ујутро осване. Његова маћија почне се чудити и главу лупати: откуда је и како је то да дечко напредује, кад код куће ништа не једе.

— Други ће ту морати враг бити, — помисли маћија — њега неко потајно храни.

Једанпут ће запитати она њега откуда се тако ухранио, и ко га храни.

А он ће њој:

— Па не храниш ме ти, ваљда и сама знаш, него ми доносе пастири по корицу сува круха те се тако храним да се прехраним.

— Таман би ти био таки завратак да те пастири хране сувим крухом! — рече маћија, те науми да томе уђе у траг. — Е мој мали, — вели му она — касно си се ти родио да би могао мене преварити.

Сјутрадан спреми се она, пак ће кришом отићи у поље гдје мали напаса говеда; сакрије се за један шипраг, па ће пазити.

Кад око ручано доба, ал' има шта и видјети: мали подавро под краву па сê, а крава стоји као укопана. Она сад оде кући, па чим се састане с човјеком, рече му:

— Чујеш, човјече, ја хоћу да закољеш нашу Миленку.

— Не будали, луда женска главо, — вели јој човјек. — Како бих ја клао онаку краву, а при том и једину музару, па да онда сувотујемо као и друга сиротиња, без икаква смока?

— Нема ту ништа, — вели она — ти краву мораш заклати, јер онај твој зазрзан сê краву, па не могу ништа умусти, а хранити краву само за онога главоњу, то би ми се звало лијепо господарство.

Жао човјеку краве, а тешко му опет имати с врагом посла, стога оде најприје сам да се освједочи и да види шта је. Мали, кад је видно оца да пази хоће ли посати краву, није хтео тај дан сати. Човјек дође кући, па рече жени да ту нема ни трага од каквога сања, јер он је добро пазео, па читави дан није могао ништа опазити.

Жена сад проспе на јадног човјека читав ваган грдња, па га отјера и по други пут да иде мотрити.

Човјек оде, али и овај пут не видје ништа.

А жена ти се, мој брате, сад разљути, све јој почеше из очију искре искакивати, па ти опет просу на кукавног човјека читав пљусак грдња.

— О, ти слијепче слијепи, — вели она њему — очи ти испале, и кад сам те ја такога познала! Ти ништа не видиш ван да ти се о нос објеси! — Те ти она сад опет оде у поље гдје је дечко пасео говеда. Кад она тамо, али дечко, баш као успркос, опет под краву, па почне сати да она види. Ова сад, кад дошла кући, почне човјеку:

— Чујеш, човјече, ево ја ти и пошљедњи пут велим, ако нећеш краве клати, ја ма'м одлазим од тебе, јер видим да немам човјека који би био вриједан да с њим живим!

Човјек сад није имао куд и камо, јер с врагом зло, а без њега девет пута горе, те јој рече да ће заклати краву, па нека буде једанпут мир.

Кад је дечко сазнао да ће краву заклати, врло се ражалости, те није могао ништа јести ни пити, па кад је дошао у поље, сједе опет на онај пањ, па почне плакати и нарицати. Плаче он тако, плаче, ал' ево ти опет оне баке, те га пита шта му је и зашто плаче. Он јој сад каже све. А бака ће њему:

— Не бој се, синко, ништа, него кад буду канили краву клати, ишти ти да је сам кољеш, па онда изведи краву у воћар, привежи је за воћку, али само овлаш, тако да се може одријешити чим само мало тргне главом па онда измани сјекиром да је удариш у главу; крава ће тргнути главом, па ће се одријешити и побјећи, а ти угоди за њом, али више се не враћај својој кући; него кад се састанеш с кравом, не растај се више од ње. Она ће тебе хранити, а ти ћеш њу тимарити.

Баке нестане, а дечко оде кући и намисли да учини све онако како га је бака спутила.

Сјутрадан каже отац дечку:

— Чујеш, дијете, нашу Миленку морамо још данас убити.

— Па добро, вели дечко — убити, убити; него знаш што је, пусти ти то мени; ја ћу с тијем бити брзо готов.

— Ено ти је, — вели му отац — па је уби како ти год драго, кад ти срце и душа подносе, ја и онако не бих могао дићи своје руке на ту нашу хранитељицу.

Дечко сад узме сјекиру, одведе краву у воћар, те је веже за једну воћку, онако овлаш, како га је бака напутила, и измахне сјекиром као да ће ударити краву у главу; крава тргне главом, отргне се, те нагне бјежати, а дечко угоди па за њом.

И тако побјегну обадвоје у шуму, ту се састану, и крили су се три године, да их не пронађе бездушна и злобна мађија. За те три године дечко је краву тимарио и хранио, али зато је и она њега добро надајала.

Живећи дечко тако за три године, нарасте кршан момак: лијеп, брате мој, као смишљен, једар као надојен, а снажан као од бријега одваљен. Кад га крава видје такога, наједанпут ће проговорити, ма баш као и крштено чељаде:

— Мој синко, — вели она њему — ти си доста сад јаки, више ти не треба моје хране, одсад ћеш моћи и без мене живљети; иди по свијету па ради те се хљебом храни; али прије него се растанемо, мораш ме својом руком убити.

— Сачувај боже! — вели он — како бих ја могао своју руку дићи на своју хранитељицу; то ја нити могу нити хоћу.

— Ти мене мораш убити, — вели опет крава — и нека ти је проста моја крв! Мени и онако нема више овдје живота, него ти лијепо мене уби, па ме закопај, да ме не би душмани дирали мртву.

Кад је овај видио да га се неће да окани, запита је како и чим хоће да је убије.

— Најлакша ће ми смрт бити, — вели крава — ако ме убијеш својом шаком.

Он сад диже руку, па краву шаком у чело, и она на мјесту остаде мртва. Онда ископа дубоку јаму, те краву сахрани, па онда ишчупа три храста и метне их на њезин гроб.

Кад је тако свршио с кравом, дигне се одатле у свијет. Ишао је он тако, ишао, боме дође усред шуме пред једну колибу. Пред колибом сједе двије грдне јуначине, страшно их је било погледати, а некмоли с њима бесједити. Он, изишавши преда њих, поздрави их:

— Помоћ бог, браћо!

— Бог ти помогао! — дочекаше они. — А откуда смо ми теби браћа, та ми не знамо још ко си ни откуда си.

Онда он њима исприча све о себи, и рече им да се зове Краварић Марко (зато што га је крава отхранила), па запита и њих ко су они, откуда су и како се зову.

Ови му се сад кажу, и један рече да се зове Таригора, а други Кривигреда.

Кад су се тако познали ови наши јунаци, онда ће Таригора и Кривигреда запитати Марка:

— Збиља, побратиме, не питамо те јеси ли нам штогод јаки, јер без тога не можеш нам бити ортак.

— А, јаки сам, — вели Марко — као и сваки други човјек; та још нијесам ни имао прилике да окушам своју снагу.

Нато Таригора поче чупати храшће с коријењем из земље и ваљати, као какав страшни вијор; Кривигреда опет зграби најдебљи хрст за врх, па га сави управ до земље; па онда рекоше Марку да он подстакне угарке на ватру. А на ватри је горело велико храшће. Наш ти Марко пограби сваком руком по један хрстов угарак (а сваки је био тежи од њега), па их подстакне на ватру.

Кад то видјеше Таригора и Кривигреда, рекоше Марку:

— Е побратиме, по томе што видјесмо бићеш нам добар ортак. Али сад да ти кажемо нашу невољу, у којој, као наш ортак, мораћеш нам од данас помагати. Дакле, чуј ти нас. Овдје у овој шуми има ти неко чудо од старца. То ти је баш права пељда; немаш га шта видјети, та није ти ван колик палац, а брада му од лакта; да нема оно браде и да не јаше на зецу, управ могао би га погазити у трави. Ти си видио нашу јакост, али шта је то према јакости тога чуднога старца. С толиком нашом снагом, нијесмо му ипак кадри ништа учинити. Већ нам је толико дозлогрдио и додијао да нам

је постао и живот овдје тако досадан да смо се већ неколико пута spremали да бјежимо одавле куд било у свијет.

Сјутрадан рећи ће Таригора:

— Е, браћо, ако ће се живљети, мора се и радити, стога ако сте споразумни са мном, а ви хајте данас у лов, а ја ћу остати да справља ручак и да пазим кућу.

Тако и буде.

Кривигреда и Краварић Марко оду у лов, а Таригора остане код куће да справља ручак. Кад овај већ био готов с ручком, ево ти старца на зецу, па ће Таригори:

— Помоз' бог, јуначе! Је ли ручак готов?

— Дакако да је готов, али није за тебе, — вели му Таригора, — него за мене и моје друштво.

— О, тебе ми и твога ми друштва, — наруга се старац, скочи на Таригору те га добро излевуша, па га стрпа пода се те сједе на њега као на какав сточић, и опуца све сам што је овај био спремио за њих тројицу, па откаса на свом зецу даље.

Кад она двојица дошла из лова, питају за ручак, а Таригора им све исприповиједа како му је било са старцем.

Сјутрадан рече Кривигреда да ће он остати да справља ручак и да чува кућу. Али он прође као и Таригора.

Онда ће Краварић Марко:

— Хајте, браћо, сјутра ви у лов, а ја ћу остати да сигуравам ручак, да окушам и ја срећу с тијем душманскијем старцем, и да видим какво изгледа то чудо.

Тако и буде.

Кад су сјутрадан Таригора и Кривигреда отишли у лов, остане Краварић Марко код куће да сигурава ручак. Тек што је он био готов с ручком, ал' ево ти старца од палца са брадом од лакта на зецу, па преда њ.

— Помоз' бог, јуначе! Је л' готов ручак?

— Помогао ти бог, старче, готов је ручак, — вели Марко — али неће тебе убости у губицу.

— Хоће, боме, прије него тебе, — вели старац.

— Валај, неће! — вели Марко.

— Богме, хоће!

— Богме, неће!

У тој свађи зграби старац руком за лонац. Он за лонац, а Марко њега за браду, па носи, носи к једној букви; расцијепи једном руком ону букву, па упреси старчеву браду у ону расцјепину и остави га тако да виси о бради, а он оде натраг у колибу. Таман он тамо, ал' ево ти и оне двојице из лова, па га питају да ли је готов ручак. Он им показа цио ручак, те га искладе у здјелу и метне преда њих. Они се томе зачуде, па га питају је ли долазио старац.

— Ручајте, ручајте, — вели он њима — пак ћете послјије видјети је ли долазио.

Они сад лијепо ту сити ручају, а кад ручали, одведе их Марко да виде старца упрешена с брадом у букну. Кад тамо, ал' јест! ни букве ни старца.

Старац ти, мој брате, ишчупао букву из земље, па зглобиту онако са жилама и гранама одвукао, а куд је год пролазио с њом, свуда је лежало дрвеће по земљи. Све је то старац вукући букву за собом поваљао.

Они сад угоде онијем трагом, па за њим. Ишли они тако, ишли, боме дођу до једне јаме и нађу да је старац у ту јаму увукао ону букву. Кад то виде Краварић Марко, рећи ће својим друговима:

— Браћо, хајте ме спустите у ову јаму, а ја идем тражити старца, и тражићу га докле га не нађем, па ма морао ићи до на крај свијета.

Ови сад брже-боље сплету од паветине уже, те спусте Марка у јаму. Кад он сишао доле, ал' ту, мој брате, све саме неке пећине. Он ти сад угоди кроз те пећине, па гони, па гони, боме дође ти он на једно лијепо поље, а дугачко ти је и широко, једини мој бого, не можеш га очима прегледати. Он угоди тијем пољем, па хајде, па хајде, боме дође на једно мјесто, а ту игра коло самијех баба. Он им назове бога, а оне ће њему:

— Бог дао, човјече с онога свијета, бог дао! А каква је тебе невоља амо догнала?

Он им сад каже све, и пита их јесу ли видјеле старца од палца са брадом од лакта, а о њој вуче букву. Оне га упуте одатле да иде даље. Он закала даље, па гони, гони, дође на једно мјесто, а ту игра коло самијех жена, све у само сребро одјевене, а на сребру играју. Он и њима назове бога, и пита их за старца. Оне га упуте даље. Отале дође на једно мјесто, а ту игра коло самијех дјевојака. Мили боже, дјевојке лијепе као смишљене, не знаш која од које љепша, која л' ђеђернија. Ту види и старца са оном буквом о бради, па око дјевојака све поскакује с ноге на ногу. Кад наш Марко видје старца, прискочи к њему, зграби га за главу, па му изгули сву браду, која остаде уцијепљена у букви. Он хтједе сад да убије старца, али овај га замоли да му опрости живот, „јер — вели — сад ме се не требаш више бојати; моја снага отишла је са брадом, него, ако ми опростиш живот, казаћу ти нешто што ће ти донијети среће за цијели твој живот“.

Марко га сад пусти.

— Поклањам ти, старче, живот, — вели Марко — јер нијесам рад да ико на мене зажали, а још мање да ме прате чије сузе и клетве; волим неправду трпљети него ли је чинити; добрим се и непријатељ придобија, а злим и пријатељ одбија; нека ти је дакле прост живот, кад ти је мио толико, а мислим да ћеш и ти, ако си човјек, знати шта ти ваља чинити.

Старац га сад узме за руку па га изведе на један брежуљак и рече му:

— Видиш ли оно језеро, и у језеру онај високи јаблан? На ономе јаблану има ти једина тица орлетица, која има гнијездо тамо и леже младе, али чим јој млади одрасту да би већ могли излетјети и оставити гнијездо, изиђе ти из језера страшна једна змија шестокрилка, па уједанпут, када орлетица оде тичићима по храну, испне се на јаблан и поједе све тичиће. А тица орлетица, кад се поврати, па не нађе својијех младијех, облијеће оно мјесто, те страшно пијуче и дан и ноћ, да је управ жалост слушати. То траје све дотле докле не почне опет лећи друге тичиће. Ти си доста јаки, а бог ти помаже, јер га се бојиш и јер га шутиш и слушаш, па иди и уби ону змију шестокрилку, те спаси тичиће који су сад у гнијезду, и који би требали за који дан да излете, па те ето срећна цијелога твога вијека. За то пак што си ми поклатио живот ево ти блага, сребра и злата, па понеси колико ти год драго и колико понијети можеш, а поврх тога, изабери дјевојку коју ти срце твоје обегенише, па иди својој кући ако хоћеш, и нека те прати божји благослов; а ако немаш воље да идеш одавде, можеш остати па ту живљети, и нико ти за то неће замјерити или приговорити.

Кад је Марко саслушао што му старац рече, рећи ће и он старцу:

— Е, хвала теби, старче, на свему, али ја имам још два добра друга, који су ме амо спустили, и који ме још чекају на улазу у овај подземалски свијет, да ме опет извуку горе; зато, ако ми не можеш дати и за свакога од њих по једну дјевојку, онда не могу ни за себе ниједне повести, јер нијесам рад да ми другови реку да сам саможивац. Дакле, старче, ако хоћеш да ме дарујеш, а ти ми дај и за моје другове дјевојке, да им понесем одавде нешто што би се могло назвати правим побратимским даровима.

— Добро, јуначе, — рече старац — ја познајем и твоје побратиме, и они су добри јунаци, па су вриједни да им понесеш дарове какве си наумио. Ево ти дјевојака, па бирај које год хоћеш.

Наш Марко сад изабере три најљепше дјевојке, и узме блага, сребра и злата, што је могао понијети, па се упуту оној јами кроз коју га спустише његови другови; задрма онијем ужетом, те даде знах својим ортацима да је ту. Ови се тако исто јаве опет одозго да још чекају. Он је сад привезивао једну по једну дјевојку за уже, и дао свакој блага колико је која могла узети, а они извуку све три горе. Кад су и четврти пут спустили уже, договоре се да Марка извуку само до половице, па онда да га пуне да пане, и тако мислили су они да ће се он сљускати и убити, па ће тамо доље и остати, а они ће лијепо благо подијелити и сваки с једном од онијех дјевојака живљети, а ону трећу, коју је Марко био себи намијенио, узео је за слушкињу. Али човјек снује, а бог богује, па тако и овдје. Ови зло смислили, али и Марко, као да му је сам бог открио мисли његовијех

ортака, досјети се нечему, па ти најприје, пробе ради, кад, му четврти пут спустише уже, привеже један велики камен, и даде им знак да вуку. Ови вуци, вуци, па кад довукли до половице, пусте уже и камен, те камен буб доље.

Кад је Марко видио ово невјерство, он захвали богу што га је умудрио да искуша своје ортаке, и што га је тако спасао од очите пропасти, па ти се врати онда натраг и упути ономе језеру. Кад он тамо, а! изиђе из језера она змија шестокрилка, па се поче пењати уз онај јаблан, да поједе тичиће тице орлетице. Кад он то видје, зграби брже неку велику кијачу, па уцмека змију, и баци онако мртву у језеро, па се онда успуже на врх оног јаблана, гдје је било гнијездо са тичићима. Кад он тамо, а то у гнијезду млади; али нијесу то тичићи, него велике тичурине, каквијех он није никада видио; па добили већ крила и перје као и стари. Чим они видјеше Марка, почеше од радости пијукати, јер су знали да их је он избавио од змије шестокрилке, па му рекоше да се сакрије између њих, јер ако га види њихова мати кад дође, она ће га од радости прогутати.

Сад се наш Марко умијеша међу тичиће, и они га покрију својијем крилима тако да се није могло познати да је он ту. Тек што су га тичићи сакрили, али ево ти и њихове матере, тице орлетице. А то ти је тица, мој брате, да јој се чудом не можеш начудити. Свако јој је крило два клатра широко, а тијело као суд десетак, кљун јој је толики да би највећи човјек могао стати у њ.

Кад је орлетица видјела своје тичиће живе, зарадова се толико да је својим чудноватим гласом закречала тако да су све горе одјекивале, а наш Марко увукао душу у се, па ни мрднути од големога страха. Онда ће запитати она тичиће да ли је долазила змија шестокрилка да их поједе и како су остали живи.

Они јој сад рекоше да је долазила шестокрилка, и да их је одбранио један човјек, који је убио змију, те их тако за вабијек спасао од највећег њиховог душманина.

— Па гдје је, гдје је тај? — запита орлетица. Ма гдје ми је, кажите ми? Ја бих га, да ми је ту, од радости и милоште, овај час појела! Онда јој тичићи рекоше да је он отишао, али они не знаду куда.

Кад се орлетица смирила, онда јој тичићи рекоше:

— Мајко, ми би теби казали за нашега избавитеља, ако нам обећаш да га нећеш прогутати.

Она им сад, обећа. Они се размакну, а Марко се извуче испод њих. Сад орлетица захвали Марку и рече му нека каже шта хоће да и она њему учини за ту велику љубав.

— Ја не требам ништа, — вели Марко — осим да ме напутиш како да изиђем на онај свијет, а тијем би ми учинила велику услугу.

— Е, мој пријатељу, — вели му орлетица — ако то желиш, онда се мораш за то добро спремити. Дакле, чуј ме. Треба ти девет крухова, девет печенијех овнова, и девет виједара вина. Кад то спремиш, онда ми дођи и ја ћу те изнијети. Али мораћеш при томе на ово пазити: кад те будем горе носила, чим ја и кад год зинем, ти ћеш морати

сваки пут бацити у мој кљун по један крух, једног печеног овна и улили једно виједро вина. И док ја све то потрошим, ти ћеш бити горе.

Наш Марко лати се сад посла, и боме спреми све онако као што му је орлетица рекла, па оде к њој и рече јој, ако остаје при свом обећању, да се спрема с њим на пут, јер он је приправио попутнину.

Она се сад дигне, упрти њега, и све ШТО је он за њу приправио, на своја леђа, па хајд горе. Кад год је она зинула, он јој је бацио у кљун један крух, једног овна, и улио једно виједро вина. Али кад су већ били близу врха, било је већ све потрошено што је он био приправио, међутим орлетица зину још једанпут, а Марко, не имајући што да јој баци, брже-боље зграби за свој лист, искине га цијелога и баци јој у кљун, а при томе од велике муке и бола учини кроз стиснуте зубе м-м. У томе изиђу и горе.

Кад га је спустила на земљу, запитаће га:

— А вјере ти, побратиме, шта ти оно баци мени у кљун кад сам пошљедњи пут зинула?

— Јере ме то питаш, — рече Марко — па бацио сам ти меса.

— Знам, знам, — рече она — бацио си ми меса, али меса свота, јер сам познала да је друкчије, а осјетила сам кад си од бола кроз стиснуте зубе учинио м-м.

Он сада кад видје да не може затајити, покаже јој свој лист од ноге. А она, кад видје искинут сав лист, плуну одмах на рану, и лист опет као и био.

Ту се сад наш Марко опрости с орлетицом, и оде да тражи своје лијепе побратиме.

Ишао је он тако, ишао, па дође до једнијех великијех и лијепијех двора. Ту сад прву види своју драгу, коју му је дао у подземалском свијету старац лактобрадац. Он је њу познао, али она њега није. Сад је запита би ли му знала казати гдје живе Таригора и Кривигреда. Она му показа да су то њихови двори. Ту јој се он сад каже, узме је за руку па с њом у те дворе, нађе Таригору и Кривигреду, а они се разгњилили од лијености и нерада. Он, кад их види онаке, зграби тојагу, те их истјера из куће, прекине с њима свако даље пријатељство и орташтво, и отјера их у свијет без игдје ичега, а он остане ту са својом женом, те је поживио још дуго, срећно и задовољно.

ЗЛА ЖЕНА

утовао некуд чоек са женом, па ударе преко ливаде скоро покошене.

Онда чоек рече:

— Ала, жено, лијепо ти је ова ливада покошена!

А жена:

— Зар ти је напало на очи, те не видиш да то није кошено, него стрижено!

А чоек опет:

— Бог с тобом, жено! Како ће се ливада стрићи? То је кошено, ето видиш откоса.

И тако чоек доказујући да је кошено, а жена да је стрижено, сваде се и чоек удари жену, па јој стане викати да ућути; а жена пристане поред пута уз чоека, па му унесе два прста под очи и, њима стригући као ножицама, стане викати:

— Стрижено! стрижено! стрижено!

Идући она тако поред пута, а не гледајући преда се него чоеку у очи и у своје стрицање, нагази на некакву јаму, која је одозго била покривена откосима, и у њу упадне. Кад види чоек ђе се она стровали и замкне у јаму, а он рече:

— А, тако теби ваља! — Па отиде својим путем и не надвирујући се над јаму.

Послије неколико дана ражали се чоеку, па стане у себи говорити: „Хајде да је извадим, ако још буде жива. Кака је така је; а може бити да ће се унапредак што и поправити.“ Па узме уже и отиде над јаму, па пусти уже у јаму и стане викати да се ухвати за уже, да је извуче напоље. Кад већ опази да је уже затегло, а он онда повуци! Кад, већ уже прикупи близу краја, али има шта виђети: мјесто жене, ухватио се за њега ђаво, с једне стране бијел као овца, а с друге црн као што и јест. Чоек се уплаши, па пође да упусти уже, а ђаво повиче:

— Држи, да си ми по богу брат! Извуци ме напоље, па ме убиј ако ми нећеш живота поклонити; само ме избави одавде.

Чоек прими за бога и извуче ђавола напоље. Ђаво одмах запита чоека каква га је ту срећа донијела да га избави и шта је тражио у тој јами; а кад му чоек каже да му је ту прије неколико дана упала жена, и да је дошао сад да је извади, онда ђаво повиче:

— Шта, побратиме, ако бога знаш! Па то твоја жена! И ти могао с њоме живљети! И опет дошао да је извадиш! Та ја сам у ту јаму упao прије толико времена, па ми је изнајприје, истина, било тешко, а послије сам се био којекако навикао; али како та проклета жена дође к мени, мало за ова неколико дана не црких од њезина зла: саћерала ме била у крај, па видиш како ми је ова страна што је била од ње осијеђела, све од њезина зла! Прођи је се, ако бога знаш! Остави је ту ђе је; а ево ја ћу тебе учинити честита што си ме од ње избавио. — Па ишчупа из земље једну травку и пружи је чоеку: — На ти ову траву, те је остави; а ја идем, па ћу ући у кћер тога и тога цара; из свега ће царства доћи љекари и попови и калуђери да је лијече и да мене ћерају, али ја нећу изићи докле гођ ти не дођеш; а ти се начини љекар, па и ти дођи да је лијечиш, и само је окади овом травом, а ја ћу одмах изићи; потом ће теби цар дати своју кћер, и узеће те да царујеш с њиме.

Чоек узме траву те остави у торбу, па се опрости с побратимом и растану се. Послије неколико дана пукне глас да је болесна царева кћи: ушао ђаво у њу. Скупе се из цијелога царства љекари и попови и калуђери, али залуду, не може нико ништа да учини. Онда чоек узме торбу с травом, те објеси о врат, и узме штап у шаке, па запали пјешнице у царску столицу, и управо у царево дворе. Кад се прикучи собама ђе болује царева кћи, виде ће лете љекари и љекарице; попови, калуђери и владике чате молитве, свјештавају масла, држе денија, и зову ђавола да изиђе, а ђаво једнако виче из ђевојке и руга им се. Пође и он тамо са својом торбом, али га не пуштају унутра. Онда он отиде у кућу управо царици, па јој каже да је и он љекар, и да има траву којом је он досад ишћерао неколико ђавола. Царица, као свака мати, скочи брже-боље и одведе га ђевојци у собу. Како га ђаво опази, он му проговори:

— Ту си, побратиме?

— Ту сам.

— Е добро, а ти чини своје, па ћу ја изићи; али ти више да не идеш за мном ђе се ја огласим, јер неће добро бити.

Ово су они тако говорили да нико други није могао чути ни разумјети осим њих двојице.

Чоек извади своју траву из торбе те окади ђевојку, а ђаво изиђе, и ђевојка остане здрава као од мајке рођена. Сви остали љекари као посрамљени разиђу се куд који, а овога загрле цар и царица као свога сина, па га уведу у ризницу те га преобуку, и даду за њега своју једину кћер, и поклони му цар пола царства свога.

Послије некога времена отиде онај исти ђаво те уђе у кћер другога, већег цара, који је био комшија с овијем. Ударе свуд по царству тражити јој лијека, а кад не нађу, онда разберу како је и овога цара кћи била тако болесна, па је излијечио некакав љекар, који је сад његов зет. Тада онај цар налише књигу своје комшији, и моли га да

му пошље онога лекара што му је кћер излијечио, да излијечи и његову кћер од онаке болести, па ће му дати што гођ иште. Кад то цар каже своме зету, а зет се опомене што му је најпоследње казао побратим на растанку, па не смије да иде, него се стане одговарати да је он већ побацио лијечење, и да више не зна лијечити. Кад то одговоре ономе цару, а он пошље другу књигу, и каже да ће дигнути војску и приметити крајину ако му цар не пошље свога лекара. Кад овом цару дође такови глас, он каже свом зету да друкчије бити не може него да треба ићи. Кад се царев зет види на невољи, спреми се и отиде. Кад дође царевој кћери, а ђаво се зачуди, па повиче:

— А, побратиме, шта ћеш ти овђе? Нијесам ли ја теби казао да ти више не идеш за мном?

— Е, мој побратиме, — проговори царев зет — не идем ја да тебе ћерам из цареве кћери, већ те тражим да те питам шта ћемо сад. Изишла моја жена из јаме, па што тражи мене, којекако; али тебе, што ми је нијеси дао извадити из јаме.

— Шта наопако! Изишла твоја жена! — повиче ђаво, па скочи из цареве кћери, и утече чак у сиње море, и више се никад не врати међу људе.

ЖЕНА ВРАГА ПРЕВАРИЛА

Н

еки је човјек имао жену на коју је много сумњао, и зато се с њоме вавијек инадио. Али би га жена сваки пут надинадила и, будући јача, за плот свезала. Он једанпут ухвати врага, враг га замоли да га пусти, а он му рекне:

— Пустићу те ако моју жену превариш.

Враг одговори:

— Метни ме у боцу и однеси кући, па ме остави ондје, а жени забрани да у боцу не тиче, пак ти сјутра кудгод отиђи, а жена ће доћи да види шта је у боци, и док боцу отвори, ја ћу утећи, а ти када дођеш, узми боцу и видјећеш да ме не има у боци. Онда се можеш с њом гонати и њу добити говорећи јој: јест ја, тако је баш као и боца.

Тако и буде. Он стрпа врага у боцу, донесе га кући и рекне жени:

— Ето, жено, видјећу ја како си ми вјерна. Ево, боца нека стоји овдје нетакнута све док се ја не повратим; ако ли ју само такнеш, ја ћу познати. — Рекавши то, остави боцу. Свеђ је муж жени говорио: — Сада ћу ја твоју вјерност видјети.

Жена је међутим шутјела. Када је дан освануо, оде муж у дрва, а жена остане код куће. Када је човјек замакао, униђе она у собу и погледа боцу, која јој се учини сада црвена, сада златна, сада жута, сада зелена. То жени буде одвећ за чудо, узме боцу у руку, погледа је, али боца празна. Када види да је празна, врати се натраг; али када се опет обазре, опет јој се прикаже боца као и прије жутом, црвеном, модром, златном. Видјевши то, врати се натраг, узме боцу у руке и почне је зачуђена разгледавати да ли је збиља празна. Укаже јој се празна као и прије. Видећи то, почне се мислити: би ли отворила, не би ли. Сада пође руком боцу отварати, сада опет — бојећи се мужа — устегне руку, док је не свлада женска зналичност и отвори боцу. Док она отчепи боцу, одмах излети један лијеп младић. Она се зачуди и упита га:

— Гдје си био?

А враг јој рече да је био у боци. Она на то одговорит:

— Ја ти не вјерујем да ти толики можеш унићи у боцу.

Дуго се преговарајући рекне му најпослије жена:

— Нећу ти се никада вјеровати да си био у боци док својим очима не видим.

На то враг:

— Е видјећеш сада да могу унићи у боцу.

Враг униђе, а жена брже-бољ езачепи боцу, па враг остане у боци. Видећи враг да га је жена преварила, настојао је он њу опет преварити; али му не пође за руком. Он је наговарао изнутра жену да покуша би ли опет могла отворити боцу; али жена не хтједе више отварати, него оде за својим послом, а враг остаде у боци.

Када је дошао њезин муж, опази да је враг у боци и да му је жена вјерност одржала. И од овога времена су живили у највећем складу.

СВЕТИ САВА И ЋАВО

ошао свети Сава преко једне планине, па сретне ѓавола. Кад га ѓаво угледа, уплаши се и шћедне да побјегне, али не могне, па се сада сретну на путу. Свети Сава рекне ѓаволу:

— Помози бог!

А овај одговори:

— Није ти за тим стало.

— Како си? — рече свети Сава; а ѓаво му одговори:

— Шта је теби брига како сам?

— Куда хоћеш? — упита га свети Сава; а овај одговори:

— Ни за тим ти није стало.

— Шта би радио? — рече свети Сава; а овај му одговори:

— Радио бих баштованлук, кад бих имао мршаве земље и таког ортака.

Онда свети Сава каже ѓаволу:

— Чујеш, побратиме, баш ако хоћеш да радиш баштованлук, ево сам ти ја ортак, но да се договормо како ћемо и шта најприје радити и сијати и ко ће сјеме набављати.

А ѓаво му одговори:

— Вала, ако ме и мрзи с тобом радити, и опет ти се покорити нећу, али само хоћу да начиним уговор, па да отпочнемо радити.

Сад се договоре да посаде најприје мрки лук. Ово и учине. Кад лук почне да расте, дошао би ѓаво па гледао како су лијепа и добра пера у лука, а не гледаше шта је у земљи. Кад лук у највећој снази буде, онда свети Сава позове ѓавола, те дођоше.

— Е, — рече сад свети Сава ђаволу — пола је моје а пола твоје, па бирај сам које волиш.

Видећи ђаво силна пера у лука, превари се и узме оно што је на земљи, а свети Сава узме оно што је у земљи. Кад лук стане зрети, долазаше ђаво почесто да га обиђе, али му не бијаше мило кад види да пера труну и суше се. Лук сазри, пера сва увену, а свети Сава повади лук и однесе га. Ово ђавола врло ражалости, па се ријеша те још један уговор са светијем Савом учини, да посију и посаде купус, па ђаво рече:

— Ја ћу оно што је у земљи, а ти оно што је на земљи.

И тако буде. Купус, мој брате, посаде и овај све растијаше више и развијаше свој лист, док се и главице укажу. Видећи ово ђаво мишљаше: „Кад је оволика чвонта на земљи то колика мора бити у земљи!“ па се врло радоваше. Кад у јесен буде, свети Сава дође те купус посијече, а ђаволу остави корење. Мало за тијем ево ти и ђавола. Ту су гајде, ту су свирале, хука, бука, пјесма и арата велика. Па чим један корен извади и види да нема ништа, пренемогне се од муке, па онда умоли светог Саву те још један уговор начине, да посију кромпире. Па онда што је у земљи то нека буде светог Саве, а што је на земљи то да њему остане.

Овако и учине. Посију кромпире. Кромпири изникну, укаже се најприје цимиња, па онда цвијет, а за овијем бобе. Видећи ово ђаво, стане се смијати и светом Сави пркосити. Но кад буде у јесен, онда цимиња опадне и иструне, а свети Сава повади кромпире па у трап.

Надимаше се ђаво да пукне од зла видећи овако себе преварена, кајаше се што је са попом имао посла, па опет умоли светог Саву те посију шеницу и уговоре: што је на земљи нека буде светог Саве, а што је у земљи то да буде ђаволу. Кад шеница порасте и укласа, а ђаво дође над ограду па гледаше колико је израсла, и говораше: „Из малог зрна нарасте оволика стабљика!“ Кад буде у јесен, онда свети Сава позове жетеоце, те шеницу пожње, а ђаволу стрн.

Сад ђаво стане плакати, па од љутине рече:

— Вала, попе, баш хоћу још с тобом да посадим виноград, па шта буде, и ако ме још и овђе превариш, онда од нашега ортаклука нема ништа.

И тако посаде виноград. Кад виноград треће године роди и покаже се врло лијепо грозђе, онда се састану да опет бирају шта који воли. Сад свети Сава упита ђавола:

— Шта волиш, ортаче, или чорбу или густижу?

А ђаво одговори:

— Вала, ја ћу густижу, а теби цаба чорба.

Кад, виноград сазри, онда свети Сава обере грозђе, метне у кацу, па послије источи вино, а ђаволу остане цибра. Сад се, мој брате, домисли ђаво те у цибру наспе воде, начини казан и препече ракију, а свети Сава тек њему, па му рече:

— Шта је то, ортаче?

А овај му одговори:

— Печем ракију, побратиме!

Онда свети Сава рекне:

— Дајде, ортаче, да видим ваља ли.

А овај му наточи у чашу. Сад свети Сава сркне једном, другом, па трећи пут благослови и прекрсти се, а ђаво побјегне и рече:

— Вала, баш то је стару лијек, а младоме бијес! — па тако ишчезне, и више га никако нема тамо гдје чује да је поп.

ДЕЧКО КОЈИ СЕ НИЧЕГА НЕ ПЛАШИ

Б

ила је тако једна удовица и имала сина јединца који био тако слободан

да се ничега на свијету бојао није. Куд год би му пало на ум, он би туда ишао, па како било да било. Мати га је на сваке руке са свачим пробала страшити, али све забадава. Кад види да то све не помаже, каже она попу:

— Господине, гледајте га икако устрашити, јер ја му не могу ништа, а бојим се да му се гдје што не догоди.

Поп јој рече:

— Пошаљи ти њега довече к мени, па ћу га ја сјетовати.

Кад ова то чује, отиде кући, па кад је дошла ноћ, оправи малога тамо. А поп је имао баш тада мртваца у цркви, па га изнесе под звоник те га некако наравна да стоји, а у руке му уклепа штрикове од звона, па га тако остави.

Кад дође мали к попу, рече му:

— Што ме требаш? Ево ме, дошао сам.

А поп му рече:

— Сједи, синко, па ћемо се разговарати.

Он сједе, а поп га стане којешта распитивати, па најпослије рече му:

— Би ли ти био добар да мене нешто послушаш?

— Бих, што год хоћете, — одговори мали.

— Добро дакле, — рече поп — хајде у цркву па одзвони вечерњу, јер ми нема шикутора код куће.

Мали одмах изиђе и отиде у цркву. Кад дође тамо, ал' онај мртви стоји и држи рукама за штрикове. Мали, кад та види, рече му:

— Звони, звони, кад си први дошао. Свеједно, ја се нећу ништа љутити. — Кад мртви ништа, а он ће опет: — Ма звони, човјече. Свеједно, звонио ти а звонио ја; кад си први дошао, звони. — Али мртви опет ништа, а мали се на то наљути, па примјери шаком, па љек у образ: — Кад нећеш звонити, што си ту дошао?

Мртви се стропошта на земљу, и мали узме па одзвони, и онда се врати к попу. Кад дође тамо, пита га поп:

— Јеси ли одзвонио?

— Јесам, — рече он.

— А нијеси ништа видио?

— Нијесам ништа, него некаква бена дошла звонити, па само узео за штрикове, па'нако држи а неће да маше. Ја му велим: звони, звони кад си први дошао — свеједно, звонио ти а звонио ја, али он ништа, само мучи и држи онако за штрикове. Кад се ја већ сит начеках, дадем му један уз образ, а он се намах стропошта. Ја одзвоним и дођем амо, а он остане лежећи.

Кад то поп чује, пошаље га кући и рече му:

— Сјутра навече дођи опет к мени.

Мали рече да хоће, па закала и отиде кући. Кад се ујутру сване, дође мати к попу па пита:

— Господине, хоће ли ишта бити?

А поп јој рече:

— За овај пар ништа, јер је посве вражје главе. Мучно ћу га научити страху.

А био је ту један већ давно објешен, па га нијесу хтели скидати с вјешала, јер су држали да је велико крив, а он је био посве праведан, па се није могао посветити док је год на вјешалима висео, и већ се је био сав осушио, па су само онако суве кости остале. Кад се смркне, мали опет дође к попу па му рече:

— Ево ме, дошао сам, шта ћу радити?

Поп га пита:

— Би ли смио преспавати под онијем ступцем гдјено је објешен човјек?

А мали му рече:

— Бих, зашто не? — па закала и оде.

Кад дође тамо, леже под стубац па стане спавати, али како је вјетар дувао, оне кости зашкогрћи горе, а он се пробуди; вјетар се опет умири и он почне спавати, па онда опет дуни, па зашкогрћи горе с костима, а мали се опет пробуди. „Ма стани“, рече он, „само док заспим, па онда удри ако хоћеш до дана.“ Али док он почне спавати, вјетар дуни, а кости зашкогрћи, и он се опет тргни. „Ма дај само се примири, молим те, док заспим.“ А кад се вјетар не хтједе умирити, он устане ла се успуже уза стубац, те скине онога, премота га и метне под главу, па онда леже и заспа. Кад је мало проспавао, пробуди се, кад ал онај устао, па сједи више њега. Кад га мали види, устане и он па сједе код њега, а овај му рече:

— Сад ми кажи што би најволио на свијету да ти дадем, јер си ме ти ослободио. Ја сам прав објешен, па се нијесам могао посветити док ме ко не скине с вјешала. Ти си ме скинуо, сад тражи шта хоћеш.

Мали му рече:

— Ја нећу ништа него да се никога не бојим.

А овај му рече:

— Нијеси се ни досад бојао, па одсад нећеш ни толико. — Сада извади из њедара златну кошуљу па му даде и рече му:

— Ево ти ове кошуље, па кога год будеш хтио тући, само реци: удри, кошуљо! и она ће тући, а кад речеш да престане, она ће престати. — Још му даде један крајцар, па му рече: — Ево ти овога новца, па с ким се год почнеш играти у њега, однијећеш му све. — И с тим га нестане. А онај закала па оде по свијету.

Идући тако дође близу једнога града, а то силан свијет бјежи из њега ван. Он их пита:

— Куда ћете, људи?

А они му рекоше:

— Наш град је заклет, и нико од људи не смије у њему преноћити. Ми смо ту само обдан: чим сунце почине, ми идемо ван, а врагови унутра. Да и један од нас остане у граду, тога би врагови растргали.

Мали им рече:

— А хоћу ли ја смјети преноћити?

А они му рекоше:

— Немој нипошто, јер те више жива неће бити.

Али их он не хтједе послушати, него оде у град, па уђе у једну собу, те сједе за сто и извади онај крајцар, па се стане с њиме сам играти. Кад замало, помоли се један враг на врата па провири и отиде. Затим се зачу велика грмљавина и штропот, ланци звече, лајтови се ваљају, каце лупају, ватра се кроз под просипље, — наједанпут се врата отворе и у собу дође враг па га пита:

— Шта радиш ти овдје?

— Ево сједим, — рече наш јунак.

— А знаш ли ти да овдје само ми имамо право бити по ноћи?

А мали рече:

— Шта, ваљда се тебе бојим па да не смијем и ја да дођем?

Кад он то рече, враг изађе ван, а' се замало опет чу велика лупа и ондрљевина, лајтови се ваљају, каце лупају, врући и усијани ланци кроз собу испред њега пролијећу, ватра се кроз под просипље, мачке маучу и дрече, пси вију, и цијели град шкрипи, — рекао би сад ће све у пропаст отићи. Али мали мирно сједи и све то слуша и гледа, а онај крајцар трља по столу. Наједанпут врата се широм отворе и пред њега лупи усијан ланац, а он га само погледа и не рече ништа. Најпослије уђе у собу обервраг, па му рече:

— Шта радиш ти овдје?

— Па ето, сједим и гледам своје новце, — одговори му мали, а враг му рече:

— Гдје су ти новци?

Он покаже крајцар па рече:

— Ево их, гле!

— Па би ли се ти картао? — пита га враг, а он рече:

— Бих.

Кад то враг чује, сједе до њега на клупу, па се стану картати на крајцаре, али мали од врага однесе пун један буџак крајцара. Кад већ у врага нестало крајцара, стане се картати на форинте, али мали и њих однесе, па и њих натрпа пун други буџак. Кад, види враг да му однесе све, скупи још око себе чудо врагова, па се стану картати на дукате, али мали и дукате однесе. Богме се врагови стану рогушити, а кад он види да би се тукли, извади ону кошуљу па рече: „Удри, кошуљо!“ а она зада па удриде по онијем враговима. Онда га врагови стану молити и заклињати да престане, али он ни бриге што се они криве. Најпослије им рече:

— Дајте ми запис да нигда више нећете доћи, па ћу вас пустити.

Кад они то чују, даду му најпослије запис, а он рече кошуљи да престане, и она престане, а врагови се побегу и оду. У томе и ноћ прође, а кад сване дан, ал' ето ти народа све на руље у град, па кад виде малог, зачуде се. А он им рече:

— Ето вам сад града, и ето вам новаца, па се више не бојте врагова.

Онда му рече цар од тога града:

— Немој ићи никуда, него ево ти моје кћери, па буди ту и царуј, кад си таки јунак.

Кад он то чује, домисли се те најпослије остане и узме цареву кћер, па тако у ономе граду и сада с њоме царује, ако га није потрес развалио и он ако је жив.

ЂАВО И ЊЕГОВ ШЕГРТ

Б

ио један човек, па имао јединца сина. Овај син рече једанпут оцу:

— Бабо, шта ћемо радити? Ја овако не могу живети; него идем у свет да учим какав занат. Видиш како је данас: који зна најмање заната, тај сваки боље живи од свакога тежака.

Отац га је дуго одвраћао говорећи му да и у занату има бриге и труда, и како би оставио оца сама! Али кад се син никако не дадне одвратити, најпоследње му допусти отац да иде и учи занат. Онда се он дигне у свет да тражи заната. Путујући тако удари на једну воду, и идући покрај те воде сrete се с једним човеком у зеленим хаљинама, па га човек запита куда иде, а он му одговори:

— Идем у свет да тражим мајстора каквог да учим занат.

Онда му рече онај човек у зеленим хаљинама:

— Ја сам мајстор, ходи к мени па учи занат кад ти тако срце иште.

Дете једва дочека и пође с њим. Идући они тако поткрај оне воде, наједанпут мајстор скочи у воду и стане пливати говорећи детету:

— Хајде за мном скачи у воду и учи пливати.

Дете се стане одговарати да не сме, јер га је страх да се не утопи; а мајстор му одговори:

— Не бој се ништа, него скачи.

Дете скочи у воду и стане пливати с мајстором упоредо. Кад су били на сред воде, узме мајстор дете за врат па с њим у воду на дно. То је био ђаво. Он одведе дете у своје дворе и преда га једној старој баби да га учи, па се опет врати на овај свет. Пошто се он врати и баба остане сама с дететом, онда му стане говорити:

— Мој синко, ти мислиш да је овај човек какав мајстор као што су мајстори на оном свету. Није он опаки мајстор, него је ђаво. И мене је тако преварио и довукао амо с оног света, а и ја сам крштена душа. Него послушај ме што ћу ти казати. Ја ћу тебе

учити свему његову занату, и он, кад год дође, питаће те јеси ли што научио, а ти му свагда кажи да ниси ништа, ако си рад да га се курталишеш и да се опет вратиш на онај свет.

После неког времена дође ђаво и запита дете:

— Шта си научио?

А оно му одговори:

— Нисам још ништа.

И тако прођу три године дана, и кад би год мајстор запитао дете шта је научило, оно би му свагда одговоррило да није ништа. Најпосле га запита ђаво још једном:

— Јеси ли штогод научио?

А дете му одговори:

— Нисам ништа, него сам заборавио и оно што сам пре знао.

Онда се ђаво расрди, па му рече:

— Кад ти досад ниси ништа научио, нећеш никад ништа ни научити, него иди без трага куд те очи воде и ноге носе.

Дете, које је већ добро ђаволски занат изучило било, одмах скочи на воду и стане пливати ка крају и испливавши изиђе на брег и отиде к оцу своме. Отац, како га угледа, далеко истрчи преда њ говорећи:

— Где си, сине, забога!

А син му одговори:

— Учио сам занат.

Иза тога прође неко време и дође вашар у оближњему једноме селу.

Тада рече син оцу:

— Бабо, хајдемо на вашар.

Отац Му одговори:

— А с чим ћемо, синко, кад немамо нигде ништа?

— Ти за то немаш бриге, — одговори му син, и пођу на вашар.

Идући тако путем, син рече оцу:

— Кад будемо близу вашара, ја ћу се створити леп коњ, што га неће бити у целом вашару. Сав вашар чудиће му се. А мој ће мајстор доћи да купи коња, и што год зацениш, он ће ти дати. Али се немој шалити да му даш улар, него кад новце примиш, одмах ми улар скини с главе па удри њиме о земљу.

Кад дођу близу вашара, дете се претвори у коња што га нигде нема. Старац поведе коња по вашару, а сав се вашар слеже око њега, па се сви стадоше згледати, јер нико не сме ни да запита пошто је. Кад али ето ти мајстора: створио се Турчин, па завио чалму око главе и спустио хаљине до земље. Како дође, а он рече:

— Ја ћу тога коња купити. Говори, старче, пошто је.

Што је год старац заискао, Турчин му одмах извади готове новце без речи. Старац, кад прими новце, скине с коња улар, па њиме о земљу. У тај мах нестане и коња и купца. Старац, дошавши кући с новцима, затече и сина код куће. Кад после неког времена дође други вашар, онда син опет рече оцу:

— Хајдемо, бабо, на вашар.

Отац му већ није хтео ништа говорити, него одмах пође с њим. Кад су били близу вашара, син рече оцу:

— Ја ћу се сад створити једна трговина: шатра пуна робе, што је на вашару неће бити лепше ни богатије. Ни њу неће моћи нико купити, а мајстор ће мој доћи и платиће што год зацениш. Али не шали се, не даји му кључева у руке, него кад новце примиш, удри кључевима о земљу.

Тако и буде: кад, се он створи лепа трговина, сав се вашар стане дивити. Али ето ти мајстора, опет се створио Турчин као и пре, па пита старца:

— Пошто?

Колико год је старац заценио, толико је Турчин одмах платио, а старац, кад прими новце, удари кључевима о земљу. У тај час нестане и трговине и купца, него од трговине створи се голуб, а од Турчина створи се кобац, па потерај голуба! Док су се они тако вијали овамо-онамо, царева кћи била изишла пред двор па их гледала, а голуб уједанпут стрелимке девојци на руку, па јој се претвори у прстен на руци. Онда кобац падне на земљу па се створи човек, те отиде к цару и понуди му се да га прими у службу: служиће га три године дана, а ништа на свету не иште, ни хране, ни пића, ни одела, само да му цар да онај прстен с девојчине руке. Цар га прими и обећа се да ће му дати. Тако је онај служио а девојка прстен носила, и врло јој је мио био, јер је дању био прстен, а ноћу леп момак, пак јој говорио:

— Кад дође време да ме узму од тебе, не дај ме никоме у руке, него удри мноме о земљу.

Кад се наврше три године дана, дође цар ка кћери својој, пак је стане молити да му да прстен. Онда она као срдито баци прстен на земљу; прстен прсне, а од њега се проспе ситна проја, и једно зрно откотрља се под цареву чизму; а слуга се уједанпут створи врабац, па на врат на нос стане проју зобати, и кад, сва зрна позобље, пође да и оно последње испод цареве чизме кљуне, али од зрна уједанпут постане мачак па врапца за врат.

ГРБО И КРАЉ ЋАВОЛСКИ

Б

ила три брата, па најмлађему лијево раме било више од десног те га

звали Грбом. Једног дана договоре се да иду у свијет да траже радње, па се одмах спремише и пођоше, и тако идоше три дана док се не нађоше усред некакве шуме. Не знадоше сад куда иду, па зато рече Грбо најстаријему брату:

— Хајде узми три камена, па се испењи на највишу јелу, и на којој страни видиш свјетлости, на ону баци камење, па ћемо онамо ићи.

Врат га послуша, па узе три камена и испе се на врх јеле, гледа на сваку страну, па кад не виђе нигђе ништа, сиђе доље и каза Грби да није видео свјетлости. Онда Грбо рече средњему брату:

— Хајде, не би ли ти видео.

Средњи брат устаде одмах, узе три камена и испе се на врх јеле, гледа на сваку страну, али све залуду. Пошто огња нигђе не виђе, сиђе доље и каза Грби да није видео свјетлости. Потом Грбо скочи, узе три камена, па рече браћи:

— Добро пазите на коју ће страну панути камење!

Онда се испе на врх јеле и одмах угледа свјетлост, те баци сва три камена један за другијем на ту страну, па онда сађе доље и упита браћу:

— На коју је страну пало камење?

Они му покажу, па се на ту страну и крену. Идоше кроз шуму три године, док дођоше у оно мјесто гдје је Грбо видео свјетлости, уљегоше у град, кад тамо — нема никога. Пођоше мало даље и дођоше до једних великих кућа. Уљегоше унутра, ал' у њима нико не бијаше него једна жена, па их упита:

— А знате ли гдје сте дошли?

Грбо одговори:

— Знамо.

Онда им она каже да су дошли у ђаволскога краља, па их упита:

— Јесте ли гладни?

Она два старија одговорише да нијесу, а Грбо рече:

— Јесмо.

Онда их она уведе у једну собу гдје је било иксанско месо, па им рече:

— Ето, одрежите меса па једите.

Она два старија хоће, а Грбо им не да, него рече оној жени:

— Ми нећемо иксанскога меса, него од хајвана; ако имаш, дај нам.

По томе их уведе у другу собу, гдје је била говедина. Онда Грбо рече:

— Ово месо ми једемо! — па одреже један комад те га испекоше и поједоше. Пошто то поједоше, рече им она жена:

— Идите сад куд знате, јер ће сад доћи краљ, па ако дозна за вас, погубиће вас, а видите да сам и ја иксан као што сте и ви, па сам њему допала у руке, те се не могу никако избавит.

Она два старија хоће да бјеже, а Грбо им не да, него рече:

— Свакако је мријет.

Онда им она рече:

— Хајдете у другу собу, да вас за неко вријеме прикријем, јер иде краљ, па ако вас нађе, погубиће вас.

Они одмах пођоше за њом, а она их затвори у једну собу. Неко вријеме прође, док ево ти краља, сјаха с коња и уђе унутра. Чим дође у собу, одмах рече жени:

— Овдје има крштена душа!

Она му рече:

— Нема!

Он опет рече:

— Мора бит, кажи гдје је.

Она му онда рече:

— Дошла су три момка да траже рада.

Он јој рече:

— Хајде их доведи овамо.

Одмах она оде њима, па им рече:

— Хајдете са мном, зове вас краљ.

Они онда пођоше и уљегоше пред краља. Краљ их упита што су дошли. Грбо одговори:

— Свијетли краљу, имамо код куће стара оца, па га не можемо хранит, јер немамо шта радити, па смо дошли код тебе да штогод зарадимо.

— Добро, — рече краљ — ето вас два старија узмите красне и мотике па ћете копат, а Грбо ће служити мене и коња.

Онда му Грбо рече:

— Ми ћемо радит што год хоћеш, али прво треба да се погодимо.

Потом га краљ упита шта ишту на годину сви.

Грбо одговори:

— Даћеш нам све тројици триста дуката.

Краљ му рече:

— Ја не дам више него сваком по педесет дуката.

Онда му Грбо рече:

— Кад не даш колико ми иштемо, ми одосмо.

Па пође, а за њим оба му брата. Пошто краљ виђе да неће без триста дуката, врати их натраг па им рече:

— Даћу вам триста дуката кроз годину, али ме поштено служите.

Онда заповједи оној старијој двојици шта ће који радити, а Грби рече:

— Ти, Грбо, нећеш ништа друго радит него чистит моје чизме и коња.

Потом оде сваки за својим послом. Кад увече дођоше кући, Грбо запита краља:

— Гдје ћемо спавати?

Он му одговори:

— Ето у мене има три шћери, па спавају у тој доље соби, па морете и ви намјестити постеље па спавати.

Тако и учинише. Дан по дан, изиде година. Онда рече Грбо браћи:

— Ево је данас година како смо дошли, хајдемо сад краљу да нам плати и опет да се погодимо.

Браћа послушаше Грбу, па одоше с њим пред краља. Краљ их упита што су дошли. Грбо одговори:

— Дошли смо да нам платиш ову прошлу годину, а за нову да се погодимо.

Краљ их упита шта ишту за нову годину. Грбо одговори:

— Сваком да даш по сто педесет дуката.

Краљ рече да им више неће дат него као и прије. Грбо одговори:

— Нећемо.

— Ни ја, — рече краљ.

Потом Грбо рече:

— Дај нам плати, да идемо.

— Дођите сјутра, — рече краљ — па ћу вам платит.

Пошто одоше од краља, краљ зовну жену па јој рече:

— Жено, наоштри ми добро нож: довече ћу заклати ону тројицу.

Жена оде, наоштри нож и донесе га краљу. Пошто дан прође а ноћ дође, оде свак у своју собу да спава. Браћа уљегоше у собу, кад у соби краљеве шћери заспале. Онда рече Грбо браћи:

— Ноћас ће доћи краљ да нас закоље, него да пренесемо његове шћери гдје ми спавамо, а ми ћемо лећ гдје оне спавају.

Тако и учинише. Одмах затијем полегаше. Док ето ти краља, па одмах оним својијем шћерима, закла их и изиђе. Потом Грбо устаде па јами краљеве чизме, обуче их на ноге, па јами једног брата на једно раме а другог на друго, па побјеже из двора. Грбо у краљевијем чизмама једном крочи: годину пута пређи, други пут крочи: годину

пута пређи, и тако поизмакну надалеко. Кад ујутру свану, краљица пође да своје шћери пробуди, кад има шта виђети: све три заклане. Одмах закука, а краљ, кад чу кукање, изиђе да види шта је. Пошто виђе шта је учинио, заиска у жене чизме. Жена окрени, обрни, нема чизама.

— Дај друге! — рече краљ.

Жена му донесе друге. Пошто краљ обу чизме, потече за Грбом. Грбо је тада био већ прешо из ђаволске државе у крштену, па сио и чека краља, јер га се не боји у крштеној земљи. У том времену стиже и краљ, па пошто не може пријећ у крштену земљу, рече Грби:

— Грбо ли, Грбо! Жали боже за мојијем шћерма и чизама.

Грбо одговори:

— Еј, ђаволе, ђаволе! Жали боже за мојијех триста дуката!

Потом се краљ врати кући, а Грбо и његова браћа идоше и дођоше до крштеног краља. Крштени краљ их упита шта хоће, а Грбо одговори:

— Дошли смо да тражимо рада.

Краљ им онда да по стотину оваца да чувају. Браћа су сваки своју стотину чували и његовали, али су Грбине најбоље биле, па су му браћа завиђела. Једном се они договоре и Грбу опањају пред краљем и рекоше:

— Господару, каже наш брат Грбо да би могао довести златна коња од краља ђаволскога.

— Добро, — рече краљ.

Пошто они одоше, краљ поручи по Грбу. Кад Грбо дође, рече му краљ:

— Е, Грбо, ти си говорио да мореш довести златна коња од краља ђаволског.

— Нијесам, нити могу, — одговори Грбо.

— Или ми доведи златна коња од краља ђаволског, или нема на теби главе!

Грбо пошуће мало, па рече:

— Хоћу, краљу, али ме пусти дан и ноћ, да се смислим како ћу.

Краљ га пусти и рече:

— Добро се смисли шта ће ти требат на пут.

Сјутридан дође Грбо пред краља и рече му:

— Хоћу да ми начиниш хаљине од коже, али таке да буду, кад се обуку, да се не може познат или је човјек го или у тијем хаљинама, и на њима да буду окна од стакла куда ћу гледат и дуга цијев исто од коже.

— Што ће ти таке хаљине? — упита га краљ.

Грбо одговори:

— Свијетли краљу, не могу друкчије избавит коња, јер је насред велике ријеке начињена штала, па мени ваља много ронит кроз воду док дођем у шталу.

Одмах краљ нареди те му се начинише хаљине. Пошто Грбо обуче хаљине а на ноге чизме што кракају годину дана, пође и дође у ђаволску државу и до оне ријеке на којој је штала. Пошто се смрче, Грбо скочи у воду и дође до поноћи до коња. Одмах потегну коња за дизгине, јер је знао шта ће бит. Коњ се продере што је више могао, а Грбо одмах под коња у воду. Краљ је чуо коњски глас, па је одмах дошао да види шта му је. Кад виђе да нема ништа, рече коњу:

— Што ти је, што се дереш, мучиш ме из ложнице.

Још краљ није дошао до градскијех врата, а Грбо коња за дизгине. Коњ се још више продера, а краљ се опет врати да види шта му је. Кад дође до коња, виђе да нема ништа, па рече:

— Што се дереш и мучиш ме? — па се врати из штале.

Није још дошао до градскијех врата, а Грбо коња за дизгине па под коња у воду, а коњ се још више продере. Краљ се опет врати, па кад виђе да нема ништа, узе батину у руке, па удри коња, па се онда врати и оде кући. Потом Грбо изиђе из воде, а коњ му рече:

— Хвала ти, Грбо, е ћеш ме избавит.

Онда му опет рече коњ:

— Грбо, узми четку и чешагију, јер ће ти требоват, и кад ти рекнем „гони“, ти онда гони што мореш брже, а кад ти рекнем „полагано“, ти онда полагано.

Грбо јами све што му је рекао коњ, па онда узјаха и поћера. Коњ му рече:

— Гони, Грбо, што мореш брже!

Тако су неко вријеме ишли брзо, и коњ опет рече Грби:

— Грбо, окрени се па види има ли шта за нама.

Грбо се окрену, па рече:

— Нема ништа.

— Сад полагано гони, — рече коњ.

Тако су тихо ишли неко вријеме, али опет рече коњ Грби:

— Окрени се, видиш ли сад шта?

— Ево за нама лете црни гаврани и готов су нас стигнут, — рече Грбо.

— Баци четку, — рече коњ.

Грбо баци четку, кад се створише до небеса јеле.

— Сад гони што мореш брже, — рече коњ.

Тако су ишли неко вријеме и опет рече коњ Грби:

— Окрени се, Грбо, па види има ли шта за нама.

Грбо се окрену и рече да не види ништа.

— Сад лакше гони, — рече коњ.

Тако су опет тихо ишли неко вријеме, али опет коњ рече:

— Окрени се, Грбо, па види има ли шта за нама.

Грбо се окрену и рече:

— Ево нас готов стигнут гавранови.

— Баци чешагију, — рече коњ.

Грбо баци чешагију, кад се створише брда и планине до небеса. Онда рече коњ Грби:

— Гони што мореш брже.

И тако су ишли неко вријеме, и пријеђоше из ђаволске државе у крштену. Истом Грбо сјахао с коња, а ђаволи на границу и пред њима краљ. Онда краљ рече Грби:

— Грбо ли, Грбо! Жали боже за мојијем шћерма, за мојијем чизмама и за мојијем златнијем коњем!

Грбо му одговори:

— Еј, ђаволе! ђаволе! Жали боже за мојијех триста дуката!

Тако прође Грбо с коњем ђаволску државу и дође краљу крштеном и доведе му коња, па рече:

— Свијетли господару, скупи сада све своје великаше па ћеш видјет чудо од коња.

Онда краљ скупи око коња своје великаше да га виде. Пошто се сви искупише, онда рече Грбо коњу:

— Шта си, коњу?

Он му одговори:

— Коњ.

Онда му Грбо рече:

— Буди што те мајка родила!

Потом се коњ стресе и претвори у човјека, из човјека излеће голуб и проговори:

— Хвала ти, Грбо, е си ме избавио, — и човјек паде мртав.

Грбо оде опет да чува овце, али му браћа опет завиђеше што су у Грбе боље овце, па се опет договорише да га краљу опањају. Пошто дођоше пред краља, рекоше му:

— Господару, каже наш брат Грбо да би могао донијети од злата струку краља ђаволског.

Одмах краљ добави Грбу и рече му:

— Ти си, Грбо, говорио да мореш донијет струку златну краља ђаволског.

— Нијесам, — рече Грбо.

— Јеси, — одговори краљ. — Или ми донеси златну струку краља ђаволског, или нема на теби главе.

— Хоћу, — одговори Грбо — али ме пусти до сјутра да се смислим како ћу.

— Добро, иди! — рече краљ.

Сјутридан дође Грбо пред краља и рече му:

— Хоћу да ми начиниш три сврдла. Један сврдô дебео као што сам ја, па кад дохвати до крова од куће, да одмах диже онолико покроба колики сам и ја, али да се

ни најмање не чује. Други сврдô исто тако дебео, па чим дохвати до тавана, онолико да диже колико је и дебео, али да се не чује кад врти. Трећи тако: чим дохвати до струке, одмах да је подигне.

Краљ му то све начини и даде. Кад Грбо прими алат, обује оне чизме што годину кракају и крене се на пут. Пошто дође у ђаволску државу, близу до краљева двора, прикрије се до ноћи. Кад је изишло неко доба ноћи, попе се Грбо на кућу у чизмама, па онијем сврдлом провали покров и увуче се на таван. Онда јами други сврдô па провали полагао таван. Пошто провали таван, виђе да су краљ и краљица легли, па јами трећи сврдô и поче прихваћати струку којом се бијаху покрили краљ и краљица. Мало је подигну, а краљ завика жени:

— Што се откриваш!

Она му одговори:

— Ја нијесам.

Потом се Грбо мало пришуће, па опет поче прихваћати струку. Краљ се онда окрену жени па јој удари шамар и рече:

— Зашто се откриваш!

— Ја нијесам, него да није Грбо више нас? — рече жена.

Одмах краљ скочи с постеље па на таван, те Грбу за врат. Краљ се мало зачуди па рече:

— Ту си, лопове, сад си ми запô шака! — па с њим доље.

— Казуј, Грбо, шта те наћерало да ми не даш мира.

— Свијетли краљу, — рече Грбо — мени је сведно мријет ми тамо мријет ми овамо, па сам волио овђе да умрем него тамо.

Потом та краљ одведе у другу собу и затвори. Кад ујутру свану, краљ подранио и наоштрио нож, отвори собу у којој је Грбо, па рече:

— Напријед, Грбо! Што си живио, живио; више ме нећеш мучит.

Онда Грбо рече:

— Немој ме, краљу, сад клати, јер ти не ваљам, смршô сам од велика пута, него ме затвори у собу десет-петнаест дана, да мало опретљам.

— Таман ћемо тако, хранићу те петнаест дана.

Онда жени нареди да му сваки дан даје по оку љешника. Тако Грбо проведе у затвору четрнаест дана хранећи се љешницима. Кад се наврши четрнаести дан, ето ти краља пред Грбину собу и рече:

— Пружи прст, Грбо, кроз кључаоницу да видим јеси ли добар за ражањ.

Пошто му краљ виђе прст, рече жени:

— Жено, ево ја одох по мога пријатеља и доћи ћемо сјутра раније, а ти рано устани па закољи Грбу и испеци га.

Сјутридан краљица рано устала, јамила сјекиру па цијепа дрва. Удри једном, а залеће јој се сјекира па сва упаде у биљу: окрени, обрни, не може да извади. Кад то виђе Грбо кроз кључаоницу, рече краљици:

— Шта се, госпојо, мучиш! Пустите мене да ти то исцијепам, па ме онда закољи.

Краљица узме кључе па га отвори. Грбо онда узме за сјекиру па је извади из дрвета, па рече краљици:

— Госпојо, молим те метни руку у ову пуклотину, јер нећу моћи расцијепити дрво.

Превари се она па метну руку у пуклотину, а дрво јој стеже прсте. Грбо брже-боље па сјекиром по шији, те је брзо скреса, наложи ватру и настави. Само јами руке, ноге и главу, па метне на кревет и покри их, као бајаги да је краљица заспала, па онда јами струку, обује чизме краљеве и побјеже. Мало вријеме прође па дође и краљ, краљев пријатељ и пријатељев син. Уљегоше у собу и мишљаху да им је краљица заспала, па рече краљ:

— Види је како се најела Грбе, па спава.

Пошто мало отпочинуше, скочи краљ на ноге па у кухињу и донесе све месо, метну пред њих и почеше јести. Пошто поједоше, мали рече:

— Није право да ми нашу краљицу једемо.

— Какву краљицу, ено краљице гдје спава! — рече му отац.

Затијем поново почеше јести и разговарати се. Опет мали рече:

— Није право да ми нашу краљицу једемо.

Отац му се окрену па му удари шамар и рече:

— Шта толико дробељаш, та видиш гдје краљица спава!

— Устаните па видите шта је, — рече мали.

Они устадоше, скидоше покров и видјеше да нема ништа осим ногу, руку и главе. Одмах одоше сва тројица у поћеру за Грбом. Истом Грбо прешô из ђаволске државе у крштену, а краљ, његов пријатељ и син му на границу. Онда рече краљ:

— Грбо ли, Грбо! Жали боже за мојијем трима шћерма за мојијем златнијем коњем, за мојом женом и за мојом златном струком.

— Еј, ђаволе, ђаволе! Жали боже за мојијех триста дуката! — одговори Грбо.

Потом Грбо оде краљу крштеном и донесе му златну струку, па му рече:

— Ево ти златне струке краља ђаволскога и хајде скупии све своје великаше па ћеш виђет чудо од струке.

Пошто краљ иступи своје великаше да виде златну струку краља ђаволског, онда рече Грбо струци:

— Струко, шта си?

Ова одговори:

— Струка.

— Буди што те мајка родила! — рече Грбо.

Струка се претвори у дјевојку, из дјевојке излеће голубица па рече Грби:

— Хвала ти, Грбо, е си ме избавио, — а дјевојка паде мртва.

Грбо оде опет да чува своје овце. Опет му браћа завидише што су у њега боље овце, па се опет договорише да га краљу опањају. Пошто дођоше пред краља, рекоше му:

— Господару, каже наш брат Грбо да би могô довести жива краља ђаволског.

— Добро, ја ћу за то дознат је ли истина, — рече краљ.

Одмах краљ добави Грбу и рече му:

— Ти си, Грбо, говорио да мореш довести жива краља ђаволског.

— Ја нијесам, — одговори Грбо.

— Јеси, — рече краљ. — Или ми га доведи, или нема на теби главе!

— Хоћу, — рече Грбо — али ме пусти до прексјутра да се смислим шта ће ми требат.

Краљ га пусти до прексјутра и рече му да се добро смисли шта ће му требат, јер ако не доведе, изгубиће главу. Прексјутрадан дође Грбо пред краља и рече му:

— Хоћу да ми на колима начиниш кућицу дугу четири аршина, широку три аршина и високу три аршина, стотину клинаца дугијех по аршина, један ланад дуг стотину аршина и осам волова што ће кућу возит, а мени да направиш и ово лијево раме да буде као и ово десно, да ми се не позна да сам грбав.

Краљ му одмах све то нареди, а Грбо пошто прими све и направи му се раме, пође на пут. Ишао је дуго с воловима док не пријеђе у ђаволску државу, па одмах јами сјекиру и поче сјећи ђаволску шуму. Тако је сјекао један душак и краљ ђаволски чу гдје му неко сијече шуму, па брже-боље потече да види ко је. Пошто тамо дође, одмах га упита како смије његову шуму сјећи. Грбо одговори:

— Ухватио наш краљ некаква Грбу па хоће да га изгори свега, а нема дрва колико му треба, па ме послô у тебе да насијечем.

— А јесу ли ухватили Грбу? — упита граљ.

— Јесу, — одговори Грбо.

— Кад су га ухватили, и ја ћу ти помоћ насјећ, па јами за сјекиру и неколико насијече, и онда рече Грби:

— Ја мислим да ће бит доста.

— И ја мислим, — рече Грбо — но молим те, господару, дедер уљези у ову кућу, па гдје год је шупље, промоли прст да закуцам клинце да ми не би Грбо побјегô, јер ћемо га спалит у овој кући.

— Хоћу, — одговори краљ.

Пошто краљ уљезе у кућу, Грбо брже-боље за њим затвори врата. Краљ поче промаљат прсте кроз шубаре, а Грбо поче ударат клинце. Тако је ударио половину, док краљ поче вика:

— Отварај врата, јер готов су ми клинци сва ребра изломит!

— Стрпи се мало, — рече Грбо — одмах ћу готов бити! — па брже-боље и оне остале притуче, јами ланац па стеже добро кућу.

Опет поче краљ вика:

— Отварај, јер сам готов умријет!

— Нећеш, ђаволе, овамо више! — рече Грбо.

— А да нијеси ти Грбо? — пита краљ.

— Јесам, одговори Грбо.

Онда настави краљ:

— Еј, Грбо ли, Грбо! Жали боже за мојијем трима шћерма, за мојијем чизмама, за мојијем златнијем коњем, за мојом златном струком, за мојом женом и за мном самим!

Грбо му одговори:

— Еј, ђаволе, ђаволе! Жали боже за мојијех три
ста дуката! — па викну на волове, а волови пођоше.

Тако је ишô Грбо неколико дана и дошô до свога краља.

Краљ га упита:

— Јеси ли, Грбо, довео ђаволског краља?

— Јесам, — одговори Грбо.

— Па гдје је?

— Ето га у гвозденој кући.

Потом краљ упита:

— Ко има у кући?

Ништа се не чује. Потом опет запита:

— Ко има у кући, да га пустим.

— Ја сам, — одговори ђаволски краљ.

— Ко си ти? — упита га краљ.

— Ја сам ђаволски краљ, — рече ђаво — пустите ме па ћу вас оставит честитијем, — и обећаваше полу свог краљевства. Крштени га краљ хтједе пустити, али Грбо му рече:

— Ако га пустиш, нити ћеш ти живјет ни ја.

— А да шта ћеш од њега? — упита га краљ.

— Ја знам, — рече Грбо, па оде и купи сто товара дрва, сто товара сламе, па намјести око куће па запали, и тако изгорје ђаволски краљ.

ОЧИНА ЗАКЛЕТВА

Б

ио један старац, па имао три сина и једну кћер. Кад дође време да

старац умре, он дозове своја три сина, па их зауне да сестру даду првоме ко дође да је проси, макар ко био. Кад по смрти очиној прође неко време, дође један старац на двоколицама те запроси девојку. Два старија брата не хтеду му је одмах дати, где је стар и сиромаш, али најмлађи навали да је даду опомињући их очине заклетве на смрти. И тако је даду за старца и старац је одведе својој кући.

После некога времена отиде најстарији брат сестри у походе; кад тамо, а то кућа велика, не може боља бити. Сестра се врло обрадује кад види брата, а кад је брат запита како живи, она му одговори:

— Добро, не може боље бити.

Кад је брат сестри дошао, старца није било код куће, али мало час дође и он, и врло му мило буде кад види шуру, па му рече:

— Чистићемо се и веселити, само најпре да идеш на моме коњу да му донесеш траве, али онде да накосиш где коњ закопа ногом, а не где је теби воља.

Шура му рече:

— Добро, зете, хоћу. — Па онда узјаше на коња и отиде.

Идући тако, дође на сребрну ћуприју; кад сагледа ћуприју и види да је сва од сребра, полакоми се, па сјаше с коња, те истргне једну сребрну талпу говорећи:

— Могу се помоћи.

Потом накоси траве где је њему воља била, не чекајући докле коњ ногом закопа, па узјаше опет на коња и врати се натраг. Дошавши кући, намести коња у коњушницу, и метне траву преда њ, па отиде у кућу. Кад дође у кућу, старац га запита је ли намирио коња и једе ли коњ траву, а он одговори да јесте и да једе. Онда старац рече:

— Добро, да видим и ја. — Па изиђе у коњушницу.

Кад тамо, а коњ није ни тако. Старац позна да трава није накошена онако као што је он казао; зато одмах испрати шуру неугошћена да иде откуда је и дошао. Онај, дошавши кући, не каже браћи својој како је код зета прошао, него рекне средњему брату:

— Поздравио те зет да му и ти идеш у госте.

После некога времена отиде средњи брат сестри у походе; али и он прође као и онај први: и њега пошље зет онако по траву, а он кад, дође на сребрну ћуприју, полакоми се као и онај, те истргне једну сребрну талпу, и не накоси траве као што му је зет рекао, него по својој вољи. Кад се врати к зетовој кући, зет и њега ухвати у лажи, и пошаље кући неугошћена као и првога. Кад и он дође кући, не каже никоме како је прошао код зета, него рекне најмлађему брату:

— Поздравио те зет да му идеш у госте.

После некога времена отиде и најмлађи брат. Сестра, кад га угледа, врло се обрадује, па му рече:

— Само, брате, немој да учиниш као што су наша браћа учинила.

Он није знао шта су они учинили, а ни сестра му није хтела више ништа казати до само то. Кад дође зет кући, и он се шури врло обрадује, па му рече:

— Чистићемо се и веселити, само иди најпре на моме коњу те му донеси траве, али где коњ ногом закопа, онде да накосиш, а не где је теби воља.

Он узјаше на коња и отиде по траву. Кад дође на ону ћуприју, зачуди се њеној красоти, али му чисто жао буде што јој нема и оних двеју талпи, па кад дође на сред, погледа и с једне и с друге стране, и види испод ње где у једном великом казану кључа вода, и у њој се кувају људске главе, а орлови их одозго чупају. Затим, прешавши преко ћуприје, дође у једно сало, и пролазећи кроза њ чује са свију страна певанку и весеље, па се зачуди где све село пева и весели се, те запита једнога:

— Како је то брате, у вас све весело?

А онај му одговори:

— Зашто не би било, кад нам је свака година родна и свега имамо изобила.

Кад изиђе иза села, нађе на путу две кучке где се кољу једнако, па их стане развађати, али, не могавши их развадити, окани се и отиде даље. Идући тако, дође у друго село и, пролазећи кроза њ, види где је у њему све жалосно и плачно, па рече једноме:

— Ја прођох кроз једно село, и видех све весело, а зашто је у вас све тако жалосно?

Сељак му одговори:

— Како неће бити жалосно, кад нас туча туче сваке године, па немамо ништа.

Кад изиђе из онога села, нађе два бравца, а они се једнако косе. Оних стане развађати, али залуду и, не могавши их развадити, остави их и пође даље. Најпосле га коњ донесе на једну прекрасну ливаду. Кад буду насред ливаде, коњ стане па закопа ногом, а он скочи с коња и накоси траве, па се вrne натраг кући. Кад дође кући, уведе коња у коњушницу, па му положи траву и коњ одмах стане јести. Зет кад види да му је шура коња намирио, врло му буде мило, па му рече:

— Ти си мој шура; сад ћемо се веселити и гостити.

Па онда седну за трпезу и стану вечерати. За вечером рече му старац:

— Сад да ми кажеш шта си видео.

А он му одговори:

— О мој зете, исказати се не може шта сам видео.

Прво сам видео сребрну ћуприју врло лепу, али је нагрђена где јој нема двеју талпи. Ко оно узео, убио га живи бог!

Старац му на то рекне:

— Оно су твоја браћа украли; како су чинили, онако су и прошли. Него ми казуј шта си друго видео.

Шура одговори:

— На среди под ћупријом видео сам велики казан где кључа, и у њему главе мртвачке, а одозго их орлови чупају.

На то зет рече:

— Онака је вечна мука на ономе свету. Шта си још видео?

Шура настави даље:

— Видео сам село све весело.

Зет му на то рече:

— Оно су људи богу по вољи; свакога радо дочекају и угосте, и сиромаша не терају празна испред својих кућа. Казуј шта си још видео.

А шура му даље каже:

— Видео сам на путу две кучке где се једнако кољу.

Зет на то:

— Оно су две јетрве. Шта си још видео?

Шура одговори:

— Видео сам друго село и у њему све невесело.

Старац му рече:

— Онде нема никакве правде и никакве слоге, нити знаду за бога. Шта си још видео?

Шура одговори:

— Видео сам два брава где се једнако косе.

На то зет:

— Оно су браћа која се добро не живе. Казуј шта си још видео.

Шура му рече:

— Видео сам прекрасну ливаду. Онде бих ти стајао три дана да се оне красоте нагледам.

На то зет рече:

— Онаки је рај онога света; али је тешко до њега доћи.

После тога још су се дуго дана гостили и веселили. Најпосле се шура дигне да иде кући, а зет га лепо опрани са великим даром и рече му да га је одмах познао да је поштен човек — што је навалио да се испуни очина заклетва, и да ће бити сретан, а браћа његова несретна.

УСУД

Б

ила два брата заједно у кући, па један све радио, а други једнако

беспосличио и готово јео и пио. и бог им да те стеку у свачему: у говедима, у коњима, у овцама, у свињама, у челама и у свему другоме. Онај који је радио једном помисли у себи: „Што бих ја и за овога ленивца радио? Боље да се оделим, па да за себе радим, а њему што драго!“ И тако једанпут рече своме брату:

— Брате, није право, ја све радим, а ти ни у чему не помажеш, него само готово једеш и пијеш. Ја сам наумио да се поделимо.

Овај га стане одвраћати:

— Немој брате, та добро нам је обојици, ти имаш све у рукама — и своје и моје, а ја сам задовољан како год ти урадиш.

Онај други остане при своме, и тако се приволи и овај па му рече:

— Кад је тако, да ти је просто, ето дели сам како знаш.

Онда онај подели све по реду, па свако своје узме преда се. Нерадин узме за стоку говедара, за коње коњушара, за овце овчара, за козе козара, за свиње свињара, за челе кованцију, па им рече:

— Остављам све своје добро на вама и на богу, — пак стане живети код куће као и пређе.

А онај други брат трудио се око свога добра сам као и пређе, чувао и надгледао, али напретка никаква није видео, него све пропад, од дана на дан све горе, докле тако не осиромаше да већ није имао ни опанака него ишао бос. Онда рече у себи: „Идем к брату своме да видим како је у њега.“ И тако идући, наиђе на ливади на стадо оваца; кад тамо, а код оваца нема чобана, него једна прелепа девојка седи па преде златну жицу. Он, назвавши јој „помози бог“, запита је чије су јој овце, а она му одговори:

— Чија сам ја, онога су и овце.

А он је запита:

— А чија си ти?

Она му одговори:

— Ја сам твога брата срећа.

Онда се он ражљути, па јој рече:

— А да где је моја срећа?

Девојка му одговори:

— Твоја је срећа далеко од тебе.

— А могу ли је наћи? — запита он; а она му одговори:

— Можеш, потражи је.

Кад он то чује и види да су овце брата његова добре да не могу боље бити, не хтедне даље ни ићи да гледа другу стоку, него оданде управо отиде к брату. Кад га брат угледа, ражали му се и заплаче:

— Камо се од толико времена? — Па видећи га гола и боса, одмах му да једне опанке и новаца.

После тога, пошто су се неколико дана прочастили, дигне се онај брат да иде кући својој. Како дође кући, узме торбу на раме и у њу хлеба, и штап у руке, да пође у свет да тражи своју срећу. Путујући тако, дође у једну велику шуму и, идући кроз њу, нађе једну седу матору девојчурку под једним грмом где спава, па измахне штапом те је опали по стражњици, а она се једва дигне и једва отвори очи од крмељи, па му проговори:

— Моли се богу што сам заспала, а да сам будна била, не би ти добио ни тих опанака.

Онда јој он рече:

— А ко си ти да ја не бих добио ни ових опанака?

А она му одговори:

— Ја сам твоја срећа.

Кад он то чује, стане се бусати:

— И ти ли си моја срећа, бог те убио! Ко тебе мени даде?

А она се одмах утече:

— Мене је усуд теби дао.

Он је онда запита:

— А где је тај усуд?

А она му одговори:

— Иди па га тражи. — И у тај је мах нестане.

Онда човек пође да тражи усуда. Идући тако, дође до једнога села, и види у селу велику газдинску кућу и у њој велику ватру, па помисли у себи: „Овде ваља да је како весеље или слава“, па пође унутра. Кад он унутра, а то на ватри велики казан, кува се у њему вечера, а поред ватре седи домаћин. Човек онај, ушавши у кућу, назове домаћину: „Добар вече!“ А домаћин му прихвати: „Бог ти добро дао!“ па му рече да седне до њега, па га стане питати откуда је и куда иде, а он му све приповеди како је био газда, и како је осиромашео, па како сад иде усуду да га пита зашто је сиромаш. Потом запита домаћина зашто он толико силно јело готови, а домаћин му рече:

— Е, мој брате, ја сам газда и свега имам доста, али своје дружине никако не могу наситити, све као да ала из њих зија; само ћеш видети кад станемо вечерати шта ће радити.

А кад седну вечерати, све је грабило једно од другог, и онај велики казан с јелом за тили час прође. После вечере дође редуша те покупи све кости на једну гомилу, па их баци за пећ, а он се стане чудити где млада баци кости за пећ, док уједанпут изиђу две старе оклепане вешти, сухе као авети, и почну сисати оне кости. Онда он упита домаћина:

— Шта ти је оно за пећком, брате?

А он му одговори:

— Оно је, брате, мој отац и мати, као да су се оковали на овоме свету, не хтеше црћи једанпут овога света.

Сутрадан на походу рече му домаћин:

— Брате, опомени се и мене, ако где нађем усуда, и запитај га каква је ово несрећа те не могу своје дружине никако да заситим, и зашто ми отац и мати никако не умиру.

Он се обећа да ће га питати, па се опрости с њиме и пође даље да тражи усуда. Идући тако, после дугога времена, једно вече дође у друго село, па се замоли у једној кући да га приме на конак. Они га приме и упитају га куда иде, а он им каже све по реду што је и како је. Онда му они почну говорити:

— Забога, брате, кад тамо идеш, питај и за нас: *зашто нам се говеда не даду, него све натрашке иду.*

Он мм се обрече да ће питати усуда, пак сутрадан пође даље. Идући тако, дође на једну воду, па почне викати:

— О водо О водо, пренеси ме!

А вода га упита:

— Куда идеш?

А он јој каже куда иде. Онда га вода пренесе, па му рече:

— Молим те, брате, питај усуда зашто ја немам рода у себи.

Он обећа води да ће питати, па онда пође даље. Идући тако задуго, најпосле дође у једну шуму, и онде нађе једнога пустиника, па га упита не би ли му могао казати шта за усуда. Пустиник му одговори:

— Иди овуд, преко планине, па ћеш доћи баш пред његов двор, али кад изиђеш пред усуда, ништа не говори, него што год он ради, оно ради и ти, докле те год он сам не запита.

Човек захвали пустинику, па пође преко планине. Кад дође у усудове дворе, има шта и видети: у двору као да је царевина, ту су слуге и слушкиње, све се ужурбало, а усуд седи сам за готовом софром па вечера. Кад човек то види, седне и он за софру па стане вечерати. После вечере легне усуд спавати, легне и он. Кад буде око поноћи, стане страшно тутњити, и из тутњаве чује се глас:

— О усуде, о усуде, родило се данас толико и толико душа, подај им шта ћеш.

Онда усуд устане, па отвори сандук с новцима, и стане бацати по соби све саме дукате, говорећи:

— Како мени данас, тако њима довека.

Кад, ујутру дан осване, али нема оних дворова великих, већ место њих средња кућа; али и у њој опет има свега доста. Кад буде пред вече, седне усуд за вечеру, седне и он с њим, а нико не говори ни речи. После вечере легну спавати. Кад буде око поноћи, почне страшно тутњити, и из тутњаве зачује се глас:

— О усуде, о усуде, родило се данас толико и толико душа, него дај им шта ћеш.

Онда усуд устане и отвори сандук с новцима, али нема дуката, него сребрни новци и гдекоји дукат. Усуд стане просипати новце по соби, говорећи:

— Како мени данас, тако њима довека.

Кад ујутру дан осване, али нема ни оне куће, него место ње стоји мања, и тако је усуд сваку ноћ радио, а кућа му се свако јутро смањивала, док најпоследње од ње постане мала колебица, те усуд узме мотику и стане копати: онда и онај човек узме мотику те стане копати, и тако су копали вас дан. Кад буде увече, узме усуд комад хлеба, па одломи од њега половину те да и њему. Тако вечерају, и после вечере легну спавати. Кад буде око поноћи, опет почне страшно тутњити, и из тутњаве зачује се глас:

— О усуде, о усуде, данас се родило толико и толико душа, подај има шта ћеш.

Онда усуд устане и отвори сандук, па стане просипати све саме цице и гдекоји марјаш надничарски. вичући:

— Како мени данас, тако њима довека.

Кад ујутру сване, а колеба се претвори у велике дворе као што су били први дан. Онда га усуд запита:

— Шта си дошао?

Он му каже све по реду своју невољу и да је дошао да га пита зашто му је дао злу срећу. Онда му усуд рече:

— Ти си видео како сам прву ноћ дукате просипао, и шта је после било. Како је мени било ону ноћ кад се ко родио, ономе ће онако бити довека. Ти си се родио сиротињске ноћи, ти ћеш бити сиромаш довека. А твој се брат родио сретне ноћи, он ће бити сретан довека. Него кад си се закланао и толико си се трудио, казаћу ти како ћеш се помоћи. Има у твога брата кћи Милица; она је сретна као и отац јој. Кад отидеш кући, а ти узми к себи Милицу, па што год стечеш, све кажи да је њезино.

Онда он захвали усуду, па му опет рече:

— У томе и у томе селу има један богат сељак и свега има доста, само је несретан у томе што му се чељад никад не могу да насите: изеду на један оброк пун казан јела, па им је и то још мало. А отац и мати онога сељака као да су се оковали на овоме свету, остарели и поцрнели и осушили се као авети, а не могу да умру. Он ме је молио, усуде, кад сам код њега био на конаку, да те питам шта би то било.

Онда му усуд одговори:

— То је све зато што не поштујеш оца и матере; њима баци иза пећке да једу, а да их метне у зачеље, па прву чашу ракије и прву чашу вина њима да да, они не би ни полак онога јели, и душе би се оне опростиле.

Потом он опет запита усуда:

— У томе и у томе селу, кад сам ноћио у једној кући, тужио ми се домаћин како му се говеда не даду, него све натрашке иду; па ме молио да те питам шта би то било.

А усуд му одговори:

— То је зато што он о крсном имену најгоре закоље; а да закоље што најбоље има, све би се штркљала говеда.

Онда га он запита и за воду:

— Шта би то било да она вода нема рода?

А усуд му одговори:

— Зато нема што није човека никад удавила; али не шали се, не казуј јој док те не пренесе, јер ако јој кажеш, одмах ће те удавити.

Онда он захвали усуду, па пође кући. Кад дође на ону воду, вода га запита:

— Шта је код усуда?

А он јој одговори:

— Пренеси ме, пак ћу ти онда казати.

Пошто га вода пренесе, он потрчи, па кад одмакне подалеко, а он се осврне па повиче:

— О водо, о водо, ниси никад човека удавила, зато рода немаш!

Кад вода то чује, а она се разлије преко обале, па за њим, а он бежи, те једва утече. Кад дође у оно село к ономе човеку што му се говеда нису дала, он га једва дочека:

— Шта је, брате, забога! Јеси ли питао усуда?

Он му одговори:

— Јесам, и усуд каже: кад славиш крсно име, а ти закољеш најгоре; а да закољеш што најбоље имаш, све би ти се штркљала говеда.

Кад он то чује, рече му:

— Остани, брате, у нас, ето до нашега крсног имена нема три дана; па ако буде истина, да ти дам јабуку.

Он остане онде до крснога имена. Кад дође крсно име, домаћин убије најбољег јунца, и од онога часа марва се стане штркљати. После тога домаћин му поклони петоро говеда, а он му захвали и пође даље. Кад дође у оно село к ономе домаћину што је имао неситу чељад, домаћин га једва дочека:

— Како је, брате, забога! Шта вели усуд?

А он му одговори:

— Усуд вели: оца и матере не поштујеш, него им бацаш за пећку да једу; а да их метнеш у зачеље, па прву чашу ракије и прву чашу вина њима да даш, не би ти чељад ни пола толико јела, а отац и мати би ти се упокојили.

Кад домаћин то чује, каже жени, а она одмах умије и очешља свекра и свекрву, па их лепо преобуче, а кад дође вече, домаћин их посади у зачеље и прву чашу ракије и прву чашу вина њима да. Од тога часа не моглоше чељад ни полак јести колико су донде јела, а сутрадан и отац и мати престане се. Онда му домаћин да два јунца, а он му захвали па пође кући. Кад дође у свој завичај, стану га сретати познаници и питати:

— Чија су ти то говеда?

А он свакоме одговараше:

— Браћо, Милице, моје синовице.

Како дође кући, одмах отиде брату своме, па га стане молити:

— Дај ми, брате, Милицу да је моја. Видиш да немам никога.

А брат му одговори:

— Добро, брате, ево ти Милице.

Он узме Милицу па је одведе кући, и после тога стече много, али је за све говорио да је Миличино. Једанпут изиђе на њиву да обиђе жито, а жито лепо, не може лепше бити. На то удари онуда један путник па га запита:

— Чије је то жито?

А он се превари па рече:

— Моје.

У који мах он то рече, жито се упали и стане горети, а он, кад то види, потрчи за човеком:

— Стани, брате, није моје, него је Милице, моје синовице.

И тако се жито одмах угаси., и он с Милицом остане срећан.

ПРАВДА И КРИВДА

У

једнога краља била два сина; један бјеше лукав и неправедан, а други

добар и праведан. Пошто им отац умре, рече неправедни праведноме:

— Хајде од мене, нећемо више заједно живљети, и ево ти триста цекина и један коњ, то ти је дно од свега што нам је од оца остало, више ти нема ништа.

Он узме триста цекина и коња, па пође говорећи:

— Хвала богу, колико ме допаде од цијелога краљевства!

Послије неколико времена сретеше се ова два брата у путу јашући оба на коњима. Праведни назва неправедноме:

— Помози ти бог, брате!

А онај му одговори:

— Јаох ти бог дао! Што вазда бога спомињеш? Сад је боља кривда него ли правда.

Тада му рече добри:

— Хајде да се окладимо да није боља кривда од правде.

И тако се окладише у стотину златнијих цекина, и рекоше кога најприје срету да им о томе суди. Идући мало напријед, сретеше на коњу ђавола, који се бјеше претворио у калуђера, па га запиташе да им каже али је боља правда али кривда. Ђаво рече:

— Кривда!

И тако добри изгуби стотину цекина. Али се опет окладе у другу стотину, пак и у трећу, и по осуди ђавола који се различно претварао и пред њих излазио, изгуби добри све три стотине цекина, пак потом и коња. Онда рече:

— Хвала богу, већ немам цекина, али имам своје очи, окладићу се још једном и у њих.

Тако се оклади и у своје очи да је боља правда него ли кривда. Тада његов брат, и не тражећи другога суда, извади нож па му извади оба ока и рече му:

— Сад нека ти поможе правда кад си без очи.

Он жалостан захвали бога и рече:

— Ја немам очи за правду бога, него те молим, брате мој, да ми дадеш воде у какав суд да квасим уста и да умивам ране, и да ме изведеш и оставиш под јелом више извора.

Брат та послуша и даде му у суду воде, и изведе га и остави под јелом више врела.

Онђе он јадан стојећи чу у неко доба ноћи ђе дођоше виле на извор, и купајући се поче једна другима говорити:

— Знате ли, друге, да се огубала у краља ђевојка? Краљ је сазвао све лекаре, али је нико не може излијечити. Али да зна пак да сад узме ове воде иза нас и да је њоме окупље, у дан и ноћ остала би здрава, а тако и да је ко глух, слијеп, хром, исцијелио би се од ове воде.

У том запјеваше кокоти, и виле пођоше. Онда невољник испод јеле добата на ногама и рукама до воде, пак најприје умије очи и одмах прогледа; потом захвати у суд воде и пође хитро у онога краља што му бјеше шћер губава, пак рече:

— Дошао сам да излијечим краљеву шћер, ако ме пусти, у дан и ноћ биће здрава.

Кад краљ разумије, пусти га у камару ка ђевојци, а он нареди те је окупљу оном водом. Кад прође дан и ноћ, ђевојка остаде чиста и здрава од губе. Краљ се веома обрадује, и даде му пола краљевства и шћер за жену, и тако он постане краљев зет и први до краља. То се одмах разгласи по свему ономе краљевству, те дође у уши и брату његову, који говораше да је боља кривда него правда. Он помисли да је онај нашао под јелом срећу, па пође и сам да је тражи: најприје узе у суд воде, и отиде под јелу, пак извади ножем своје очи. Кад би у неко доба ноћи, дођоше виле да се купљу, и стадоше говорити како се излијечи краљева шћи.

— Ваљда нас је — рекоше — неко слушао кад смо говориле да би се овом водом иза нас излијечила. Може бити да нас и сад ко слуша, пођимо виђети.

Кад оне пођоше и под јелу дођоше, нађоше онога који бјеше дошао тражити срећу и говораше да је боља кривда од правде, те га шчепаше за четврти па га растргоше. И тако му, проклетнику, поможе кривда!

ПРАВДА

К

адгод, док се још за то није знало, био један човик који није имо ништа осим једне башче и једног сина...

Сад они ту живе и све тимаре, а једна млада вишња на сриди, ту отац највише чува и воли. Сваки час је пипа, сваки час је милује, а једна како није, доста да се баш та вишња осуши. Отац, кад је то видио, од жалости не зна шта ће, већ узме сикиру па од те вишње направи велику батину, и свако јутро трчи по сокаку па млати с њом по витру. Млати он по сокаку први дан, други дан, па и трећи дан. Син мисли: смириће се; а једна кад је ту већ прошла и недиља, а отац свако јутро млати витар, сину дотужило.

— Шта је, баћо, — једаред ће он оцу — јесте ли ви полудили, је ли шта, кад свако јутро с вишњовцом по витру млатите?

— Еј, синко, синко, — насмије се на то отац, а једна скоро кроз плач — нисам ја ни луд ни пуст, већ од муке то радим. Ову вишњу сам најбоље волио и највише тимарио, па ми се она осушила — је ли је то право? Синко, ја тражим правду по сокаку, и зато млатим с вишњовцом да она дрекне, ако је ударим.

Види сад син да то није баш тако лудо, па ће онда оцу:

— Знате што, оче, дајте ви мени тај вишњовац да ја одем у свит тражит правду, једна овако ми можемо и умрити а да правда не наиђе нашим шором.

— Ја не марим, синко, — пристане отац и опреми сина на пут.

Узме овај вишњовац у шаке, пут под ноге па удри по свиту, не би ли правда јавнула. Одио он, бродило, све витрове протукло, а једна из витра никад да викне правда „јој“. Већ му досадило и тући и ићи, кад једаред дошло он у нику чудну шуму, а у тој још чуднија колибица и прид њом још чуднији дида. Прид дилом земљана здила пуна вруће крви, па то дида пије и затим нике мијурове пушта у витар, с којим се разлете на све стране. Дошло овај до диде, па њег фицкац вилиштаном, и како он њег мазнио, а дида скочи, па: „Аха, јеси ли ти правда?“ ома овај на диду.

— А зашто да нисам? — дида ће опет њему. — Не видиш ти ко сам ја? — још дида запита.

— Па ко си?

— Ја сам тај што животе даје! — избекари се дида. — Видиш те мијурове што лете, то су животи, и ја то сваком дајем, без разлике. Не гледам ни коме ни зашто, већ само дајем, па то није правда?

Дида мисли да ће овај ома потврдити, ал' ти се и онај избекари:

— Боме, дида, паметније би урадио да ниси јаукнио. Мени је бабо казô да ће под вилиштаном правда зајаукати, а оно неправда. Добро би било, дида, кад би ти мијурове они што се за живот муче раскидô, онда би можда ти био онај кога тражим.

— А зашто?

— Зато што ја правду тражим, — оциче овај и удри даље по свиту.

.....

Сад није дуго морô трчати, па се вишњовцу опет нашло посла. Дошô он у један лип велики салаш, а Ту ти прид воларицом газда и син, мало даље опет једна млада купа дите у свињском алову. Газда се не стара с младом, већ пцује сина, а овај само тира:

— Та ожените, баћо, и мене! И ја би се женио!

Ома овај до газде и квак у главу с вилиштаном, а газда:

— Јој!

— Дакле, и ти си правда? — на газду он ома.

— А зашто опет да нисам! — газда се још ники нашô упраше.

— Па ди ти је правда?

— Ди ми је? — сав се упљувô газда. — Ево, видиш, ово ми је млађи син; мало је луцкаст, па би и он да га женим зато што је старији и паметнији већ ожењен. Ди би ја луцкастог момка женио! — још се газда чеше.

— А је л' ти, газда, је л' ти је оно снаја? — запита он за младу што дите купа.

— Јесте, — каже.

— Дакле, жена твог паметног сина?

— Јесте, — каже.

— Е видиш, — вилиштањац ће онда — и још си смио јаукнит под мојим штапом, а овог момка не жениш. Ти си, газда, магарац, а не правда. Овог момка ома сутра ожени с једном паметном дивојком, је л' не видиш с каком ти је мудри син ожењен? Двоје паметни, кад се не слажу, дају једно лудо, а једно паметно и једно лудо три фртаља паметног, кад лудо слуша паметно. А сад да ниси јаукô! — па он њег, ал' поштено, опармачи и оде. Удри и опет тражи.

Одио, бродио, и опет се већ натукô до миле воље, док није дошô на нико чудно острво, а на том ника шарена ледина од цвића. Има ту и младог кô роса и скоро сувог, и пуног рода, па има и кукоља, а све то коси један слипац. Не гледа он кудан и шта коси кад нема очију, већ ди завати. Приђе њему вилиштањац, па и он по њему одвали, ал' онако ди завати, а слипац:

— Јој!

— Аха дакле, и ти си правда! — вилиштањац ће њему.

— А како да нисам, — онај ће — кад сам ја код бога надничар!

— Каки си надничар?

— Ја сам рисар који риса нема, и зато сам ја правда. Видиш ово цвиће, то су животи, и ја то косим, не гледам ни ко је ни шта је: сви су ту једнаки.

— Е, а не би ти могô то мало погледати?

— Како би могô кад очију немам!

— А ти опипај прија него што покосиш.

— Е, кад би ја био ђутураш, онда би имô на то времена, ал' је мени издато на дан колико откоса имам повалити, и мени је свеједно каки су, само нек су, и то је, брате, правда, — заврши слипац придику.

— Е, брате мој, — привати опет вилиштањац — да си ти код мене слуга, ти би био ђутураш и морô би косити само сува, матора цвића, а овако ти ниси морô јаукат под мојим вилиштаном, — и он слипца макне поштено у тикву, и ују! с те ледине.

Сад му је већ дотужило, па већ ни не млати, само тумара. Ишô је сад од немила до недрага, прошô је и кусе и русе док није стигô на једну велику планину, а на тој планини један велики косати, брадати дида, а том диди и коса и брада пуна свитли капљица. Но, овог ће баш одвалит, па он диди и ни „помоћ бог!“ ни „како здравље?“ већ удари по диди. Дида опет нић ђути нић јауче, већ стење.

— Јеси ти правда? — на диду ће овај, а дида опет њему:

— Борме, читава нисам.

— Па зашто онда стењеш?

— Зато што у мени има мало неправде.

— А то правда у теби стење? — запита још овај. На што ће дида:

— Не, брате, то неправда стење.

— Како неправда, — зачуди се сад вилиштањац — мени је баћо казô да ће под вилиштаном јаукати правда.

— Твој баћо те није добро упутио... Је л' шта ће бити ако један точак на колима сломије свог брата? Пашће у блато оба двојица. А шта ће бити ако једна правда туче другу? То ће бити онда неправда. Јеси видио? — дида ће још на њег. — Знаш ли ти ко сам ја? Ја крадем сузе од свита, да нико не плаче, и ове капи по мени то су те сузе. Кад је дигод велика суша, ја мало стресем тамо, и то је роса.

— Е па то је правда, — обрадује се на то вилиштањац, ал' на то дида одговори:

— Ал' је ту и неправда, зато што не можемо сваког развеселити.

— Па онда и опет нисам нашô правду, — сад се опет ражалости вилиштањац.

— Овако је неш ни наћи: док ти с овим вилиштаном млатиш, ти 'ш увик неправду наћи, ал' ја ћу ти помоћи, само ако ме послушаш. — Оће он, све ће послушати. — Но добро, — каже онда дида — дај те дви тикве с леђа, — па он тикве у шаке, извади своје десно око и нациди пуну тикву суза, ливо око извади и нациди другу тикву суза, па очи натраг а тикве тури вилиштањуцу у уши. — Сад иђи, — каже му — и лези под онај велики раст, и кад заспеш, пази шта 'ш чут и видит.

Послуша он диду, легне под раст и заспе с тиквама у ушима, а спава је све док га дида није пробудио.

— Но, шта си чуо и видио? — ома дида запита.

— Шта сам чуо и видио? — Па он њему каже. Чим је заспô, а ту се створила шума, па жито и кукурузи, па ритови и ледине, и све тако расте и све има своје мисто и све пива, а нигди човика видити. Кад једаред, ево ти два брата, па се почну свађати чије ће шта бити од ти њива и шума, и ту ти се они свађају и свађају, кад једаред, дошли они до његовог вишњовца, који је све досад пивô; ту ти старији зграби њега и убије с њим млађег, а вишњовац јаукне и осуши се. — Ето, свега сам то видио и чуо, — каже он онда диди.

— Ал' то ти је баш доста. Сад знаш зашто су сви јаукали под вишњовцом и знаш ди је правда, па сад можеш отић и оцу казати. Него, да би и другим људима могô све то показати, узми те дви тикве са сузама, и нек те бог живи!

Како то стари изустео, њег нестане. Овај сад шта ће, тио му се зафалити, ал кад га нема, а он пут под ноге и са тиквама и штапом срићно дође кући.

— Шта је, јеси нашѠ правду? — отац на њег већ издалека.

— Јесам, — каже — ал не тако како сте ми ви казали. Ево, ово је правда, — па он оцу покаже на вишњовац.

— То? Та ићи, сине! — онај ће, ал се син не да, већ оду тикве у уши и све му покаже, и онда ће:

— Видите: жито, воће, трава, сви имају миста, сви живе срићно и пивају, нико не ломи другом врат, и чим су дошла два човика, она је свему крај. Међу људима увик иде правда са неправдом, добро са рђавим.

— Како то, сине? — онај још не разуми.

— Та тако липо! Ето, човик има памети да види како му липо жито ђика и дите расте, ал има памет и да види да ће умрити.

— Е па добро, ал шта ћемо онда радити? — сад се опет поплашио отац.

— То да ћу ићи по свиту с ове дви тикве и људима показивати шта је и како је, нек се уче, — на то ће син, и опрости се с бабом, па у свит.

ИшѠ је сад, и тушта свита прошѠ, и тушта пута је тикве у уши задивѠ, док није наишѠ на два пијанца, који су мислили да у тиквама вино носи, па су и отели, и кад су видели да није вино, они од биса тикве разбију. Кад су тикве пропале, и вилиштањац је од жалости умро, и тако то сад нико не зна осим мене, јел је сав онај свит изумро, а само сам ја још остѠ. И ја не би још и сад живио, ал ја сам тушта пио и тако увик жив и здрав био, и да вам још напоследку кажем: ја сам један од она два пијанца што су вилиштањцу тикве разлупали — та познате ме, нисам једаред с вама наздрављѠ! И ја још вама приповидам о правди, а туђе тикве лупам!

ОКЛЕН ИНГЛЕСКОЈ КРАЉИЦИ ТОЛИКЕ ПАРЕ

Један цар сједио једном са својим садразаном на дивану, па му рече:

— Има ли ико бољи и богатији од мене, кад ја сваком ко рекне кад прође испред мојијех пенџера *фисе билила* дадем дукат?

— Има, царе, — одговори садразан — инглеска краљица, јер она, ко викне испред њезинијех пенџера *фисе билила*, даде му уједанпут стотину дуката.

Цар се зачуди, па га упита:

— Оклен инглеској краљици толике паре? — а он му одговори да не зна. — То мораш знати и мени казати, — рекне садразану цар — или па теби није главе!

Садразан на заповјест царску спреми се одмах и пође по свијету да испитује то. Најприје стигне под пенџере инглеске краљице и викне што је могао боље *фисе билила*, на што му краљица баци с пенџера стотину дуката. Тако садразан прође испред краљичинијех пенџера за један дан деведесет и девет пута, и све вичући *фисе билила*, те доби од краљице деведесет и девет стотина дуката. Али га краљица зовне себи па га упита зашто иште толико дуката, а он јој одговори:

— Ради бога!

— Ти нијеси фукара па да ти треба просити, — рекне му краљица.

— Истина је то, краљице, — одговори садразан — али ево узрока. Једног дана сјеђах са мојијем царем на дивану, па ми он рече: „Има ли ико бољи од мене, кад ја сваком ко викне *фисе билила* дадем дукат?“ Ја сам му одговорио да има инглеска краљица, да она баци с пенџера стотину дуката сваком ко завиче *фисе билила*. Он се на ово зачуди, тја ме упита: „Оклен инглеској краљици толике паре? на што му ја одговорих да не знам. „То мораш знати и мени казати“. рече ми цар, „или на теби није главе!“ Па стога дођох овђе да дознам одакле ти толике паре.

— Одавлен четрдесет конака далеко — рече му краљица — има један момак; сједи у једном празном дућану и код њега стоји један од туча аван у коме туче алмазе, па прах њихов истресе на длан, пухне, а праха нестане; отиђи па нек ти он каже зашто то чини, па ћу ти и ја казати оклен ми паре.

Садразан се одмах спреми и пође даље. Кад је пропутовао четрдесет конака, нађе у једном дућану празноме једног момка и код њега ће стоји један аван. А баш у тај мах телал продаваше један алмаз који бијаше баш тога младића. Али га нико не може купити до опет онај младић, који даде за њ хиљаду дуката. Кад га купи, метне га у аван, истуче, прах његов истресе на длан, па пухне, а праха нестане. Садразан се приближи момку и рекне му:

— Одаклен ти толики новци, те их тако батерисаваш?

— Одавлен четрдесет конака далеко има један стар и слијеп дедо, — рече му младић — који сједи на дортјолу и све плаче. Ко год испред њега прође, удари му два шамара, а дедо му даде два гроша. Отићи и упитај деду за то, па ћу ти и ја казати за што ме питаш.

Садразан отпутује четрдесет конака и нађе деду слијепог на дортјолу. Дедо му рекне:

— Удри ми два шамара!

— Нијесам дошао — одговори садразан — да те бијем, него да те питам што сједиш овђе, па ти свијет удара шамаре, а ти му за то дајеш пара?

— Удри ми и ти два шамара, — рече дедо — па ћу ти одговорити.

На то му садразан звизне два шамара, а дедо му даде два гроша и рекне:

— Одавлен четрдесет конака далеко има један мујезин и ту пере чамашире, а за један дан излети и слети уз мунару стотину пута; отићи питај њега што то чини, па ћу ти и ја на питање одговорити.

Отолен пође садразан и након четрдесет конака стигне до мујезина. Запита га што толико излази и силази уз мунару, на које му мујезин одговори:

— Има одавлен четрдесет конака, сједи један дедо и крпи постуле. Њему дође дан па два сахата плаче а четири се смије; отићи упитај га за то, па ћу ти и ја казати.

Садразан препутује четрдесет конака, и нађе деду. А деди дошао они дан, па почео плакати и не престаде за два сахата; а затим почне се смијати и не сврши за четири сахата. Онда га упита садразан што два сахата плаче а четири се смије, на које му дедо одговори:

— Одавлен четрдесет конака далеко има један човјек у пустињи. На два му рамена стоје два арслана, а он нити се тиче нити миче. Отићи њему, па нек ти он каже шта ту ради, па ћу ти ја казати.

Садразан оде и дође у пустињу, у којој нађе једног човјека као што му је дедо казао. Упита га садразан шта ту ради, а он му одговори:

— Не питај! Бијах у једног хоџе слуга; он оде на ћабу, мене остави у његовој кући и рекне ми: „Синко, имадеш свега у кући; нећеш ничим оскудан бити; сваку одају отварај, а ову једну немој нипошто отворити.“ Кад хоџа оде на ћабу, а мени ђаво не даде мировати, него и ону одају што ми је рекао хоџа да не отварам, отворим; кад наред одаје вода! Ту скинем са себе хаљине и станем у воду да се окупљем. Кад, мој лијепи брате, наједанпут створих се овђе у пустињи, и ево таман има четрдесет година откако не виђех човјека него тебе сада. Ко те послао да ме за ово питаш, тако ћеш му казати, и хајде с милијем богом.

Садразан се с њим халали и врати се натраг. Стиже до оног деде што крпи постуле и што једног дана два сахата плаче а четири се смије. Све му приповједи што му је пустињак казао, док онда постулција настави:

— Кад ти је он казао, и ја ћу ти казати. Бијах млад, те једном дођох у Стамбол, па ме бегениса царска шћи, те ме цар с њоме вјенча. Она ме је добро гледала и понизна према мени била. Кад бих ја сио за софру да једем, она није шћела, а кад бих је ја зовнуо да сједне за софру, рекла би ми: „Ја нијесам достојна с тобом јести.“ До једну годину роди једно дијете, а до друге још једно. Једног дана дођох у кахву и ту нађох старца бијеле браде до појаса. Све му казах о мојој жени, а он ми одговори: „Пази добро и гледај да она не иђе куда по ноћи, па ми сјутра кажи.“ Отолен одем. Кад је било вече, сједох за софру и вечерах, а затим легох спавати. Кад је било у нека доба ноћи, она устане па ме жицне шилом у бедру да види спавам ли. Ја бол шила претрпих без јака; учинио сам се као да баш тврдо спавам. Затим она устане, отвори собна врата па пође. Ја се полако дигнем и пођем за њом све узастопице, да ме она и не примијети. Док стигнемо на један мезар. У том мезару бијаше закопан један младић. Она мезар откопа па сиђе у њ, извади из мртвог младића цигерицу и изједе је, па опет мртваца закопа. Ја се тада брзо вратим кући и легох спавати; потље и она дође. Сјутридан одем тражити оног старца у кахви, али га не нађох, нити га могох иђе ачкати. Приближи се подне, те одем на ручак кући. Рекнем и жени да и она сједне за софру и руча, али она не шћеде, него ми одговори да није достојна са мном јести. Тада јој ја рекох: „Ти си сита, јер си ноћас јела цигерице оног младића што је неки дан погинуо.“ Кад, мој брате, шта ћеш виђети, она скочи и полеће пут мене. Створише јој се нокти као куке од кантара, те ја бјежи, а она за мном, док прођох четрдесет конака, те сад овђе крпим постуле, па кад ми пане на ум двоје дјеце, два сахата плачем, а кад ми пане на ум она, четири се сахата смијем. Сад, хајде збогом, па ко те спремио к мени, тако му кажи.

Након четрдесет конака садразан стигне мујезину. Све му каже што му је постулција испричао.

— Када ти је он казао, и ја ћу ти казати, — рече мујезин, па настави: — Једног дана у подне одем окуисати на овој истој џамији, кад наједанпут долеће њаква велика тичурина, па ме зграби и однесе на једну аду, ђе ме и остави. Мишљах се куд ћу и како ћу, док угледах једну кућу. Уљегох у њу и нађох двије ђевојке. Једна скочи па ме узе за руку и рече: „Благо мени, ево за ме мужа!“ па онда окрене се мени и рекне: „Чуј! Немој никад о свом девлету говорити, овђе ће ти бити лијепо.“ На ади проживих једну годину, али једног дана, кад сјеђах с њом на пенџеру, рекох: „Ех, да ми је сад у вилајет отићи, па на џамији окуисати!“ Тек што сам то изговорио а долеће опет она велика тичурина, зграби ме и овђе ме код џамије донесе; те сад све летим уз мунару за дан

стотину пута, не би ли она тичурина долетила, па ме на аду жени однијела. Сад хајде, па ето ко те послао, тако му кажи.

Отолен ти садразан пут за уши и стигне слијепоме старцу на дортјол. Све му искаже што му је мујезин рекао.

— Е добро, — рече слијепац — кад ти је он казао, и ја ћу ти казати. Бијах крамар, имадијах двадесет и четири коња. Путујући једном сретнем једног дервиша, који ме упита: „Крамару, би ли ми нешто натоварио?“ Ја му одговорих да бих, и пођем за њим. Дођосмо пред једну пећину на којој бијаху врата. Он извади књигу из џепа и почне читати, док се врата од пећине отворише. Завика дервиш: „Дај хараре!“ Ја узмем хараре, те четрдесет и осам харара насусмо пара, а дервиш још из пећине узме једно мало огледало. Натоварисмо све хараре на коње и отолен се кренемо даље. Кад смо били у путу, ја заиштем у дервиша једна товар пара, а он ми га драге воље даде. Мени се то учини мало, па заисках у њега још један товар пара, а он ми и други даде. Опет ми мало, те ја у дервиша заисках све паре, а он ми све даде, те тако двадесет и четири товара имадијах све пара што ми их је дервиш поклонио. Али ја помислим да више вриједи оно мало у дервиша огледало него све двадесет и четири товара пара, па рекох дервишу да ми и оно огледало поклони. Он ми одговори да ће ми га дати, само, ако га узмем, да ћу се кајати. А ја му на то: „Макар се одмах кајао, дај ми га, дервишу!“ а он ми га пружи и даде. Огледам се на једно око: оћоравим; огледам се на друго око: оћоравим и на друго. Наједанпут ме нешто зграби и са свијем парама донесе ме овђе на дортјол. Тако сада ко гођ прође овуд удари ми два шамара, а ја томе дадем два гроша. И овако ћу све дават за шамаре паре док их гођ тече, кад нисам на њима био задовољан него сам од дервиша и огледало поискао. Ко те спремио, тако му кажи, и сад хајде збогом.

Садразан се крене даље и стигне младићу што алмазе у авану туче. Све му саопшти о слијепом старцу, а младић му рекне:

— Кад ти је он казао, и ја ћу ти казати. — Па настави: — Мој отац бијаше дервиш. Разболи се смртно, па ме позове к себи и рекне ми: „Синко, ето ти свега остављам доста, па добро чувај. Ако батеришеш, ја сам ти у оној старој кући начинио у једној одаји вјешала, па се објеси, јер за тебе није живљење него смрт.“ Затим се отац са мном алали и издахне. Однесемо га у мезар и закопамо. Бијаше ми га жао па плаках; а кад огледам око себе, угледам мојих дванаест другова ће и они плачу, па рекнем: „Забога, море ли се овај плач с чиме утјешити?“ А један од другова одговори: „Има једна боца што се зове рахатлук и вриједи педесет и један дукат; с њом се може плач утјешити.“ Ја одмах извадим ћесу од пара и избројим педесет и један дукат, а боца се рахатлука одмах донесе. Сву је у кап испијем. Одмах се развеселих и заборавих на све. Почнем пјевати на мезару мога оца; већ од суза ни спомена нема. Наредим те се сваком моме другу донесе по једна боца рахатлука. Сваки своју боцу испије; постанемо весели као никад дотлен. Сад наредимо те дођу свирачи са тамбурама, ћеманетима, зурном и бубњем. Стадосмо играти и пјевати на мезару мога оца, док нас ноћ кући не оћера. Сјутри сам се дан опет с друговима састао и рахатлука пио. Све тако, дан по дан, пио сам с њима и веселио се, а ништа нисам радио, те се вас ископах. Кад, на чудо моје, сваки од мојих другова отвори дућан и почне трговати, а од мене окрену главу. Жао ми је било, па сам често у себи говорио: „Неста блага, неста пријатеља!“ А знаш како су се

моји другови обогатили? Они су куповали боце рахатлука, а свака боца није вредила него тридесет дуката, па су тако од сваке боце рахатлука за се по двадесет и један дукат остављали. Живот ми омрзне, те одем у ону стару кућу да се објесим, како ми је отац покојни наредио. Кад, у кућу уђем, отворим једну одају и видим у њој вјешала ђе о шиши висе. Попнем се на вјешала и намакнем личину на врат и љуљнем се. Наједанпут се шиша преломи, и ја с вјешала паднем доље, а са шише засуше све алмази. Узмем један алмаз, и одем у чаршију да га продам. Купим хаљине, и постанем опет богат. Другови моји увиђеше да ја имам пара, па ме почеше себи звати, а ја их нијесам ни погледао. Тако сад сваки дан зовнем телала па му дадем по један алмаз да изађе на цијену од хиљаду дуката; ја га онда узмем и у авану истучем. Прах његов истресем из авана на длан, па пухнем, а праха с длана нестане. Тако ћу све радити док још двојица онијех другова мојијех не свисну, као и они остали, од муке и зависти. Сада хајде збогом; ко те спремио, тако му кажи.

Садразан оде и дође у двор инглеске краљице. Исприча јој све што је од младића чуо. Онда инглеска краљица рекне садразану:

— Иђи твоме цару, па му кажи да је у мене мудрог Соломона благо.

Садразан оде и након толико времена дође цару и даде му одговор који га се тицао главе.

Нити сам ту био, ни очима видио.

ИМА ЈУНАКА НАД ЈУНАКОМ

У

једном селу живео један јунак, али пошто није знао никава заната, пасео је говеда.

Изјутра, кад је изгонио своја говеда на пашу, бацао је свој топуз у висину, а дочекивао га у руке чак увече, кад су се говеда враћала кући. Толико га бацао увис да је требало читав дан да прође док се топуз попне у висину и натраг се врати. Осилио се говедар, па ће једнога дана рећи мајци:

— Драга мајко, да ли има бољег јунака но што сам ја? Видиш шта само топузом радим?

Мајка се само насмеја, па му рече:

— Е, мој сине, има људи који те могу у чакширама понети.

Син се расрди што га мајка тако потцењује, па се реши да иде и да испита своје јунаштво. И пође на пут да тражи бољег јунака од себе.

Путовао је дуго док не дође до једне реке. Вода је набујала, те јунак није могао прећи. На другој страни реке види неке људе где вршу жито, па позва једнога од њих да му покаже где у близини има мост, јер и он жели прећи на другу страну.

Један од људи узме лопату којом је вејао жито, па отиде право јунаку да види шта хоће. Кад виде шта жели јунак, пружи му лопату која достиже чак до друге стране, па рече јунаку да седне на њу. Јунак седе и овај га човек пренесе на лопати на другу страну. Кад јунак пређе реку, упуту се право оној гомили људи на гувно и угледа једног старца који је једну ноздрву запушио прстом па је дувао на другу, а њих четири човека веју жито.

Јунак упита овога старца зашто на обе ноздрве не дува. Људи му објаснише: ако би старац дувао на обе ноздрве, онда би ветар однео не само жито и сламу него и њих све са гувна.

Виде сад јунак да је у средини јунака, и да му је сад прилика да опроба своје јунаштво. Поче сад јунак причати зашто је пошао у свет, а старац један, који је био слеп, кад то чу, рече јунаку:

— Пружи, младићу, руку да видим какав си јунак.

Присутни рекоше јунаку да не пружа руку, већ да му пружи гвоздену држаљу од лопате, те старац притисну палцем и направи малу рупу.

Старац рече:

— Јеси јунак, али не тако велики, него кад си дошао, ето сада је један делија отео старцу што веје жито кћер, а овим људима сестру, појури за њим, па ако отмеш девојку, узми је за жену.

Сав радостан јунак што ће имати зашта да се бори, потрча и сустиже код извора делију са цуром. Девојка седи крај извора, а делија легао на њен скут те задремао. Чим стиже наш јунак, потеже топузом и удари јунака три-четири пута по глави. Трже се делија, па поче корити девојку што га је по глави бискала те га је разбудила, али кад се усправи, виде да га неко туче по глави. Скочи и појури јунака да овај није знао где да се сакрије.

Насусрет му је ишао један човек који је завезао дванаест натоварених кола за појас, надувао гајде те свира, и вуче сва кола. Кад јунак сrete овога човека, замоли га да га негде сакрије, јер га неко гони. Овај ни пет ни шест, одреши широке чакшире, па га сакри у њих. Повезе кола, засвира у своје гајде и продужи пут даље.

Кад мало затим стиже делија и стаде пред овога човека, заустави кола и поче питати шта би са човеком који је бежао путем. Рабација стаде уверавати делију да није видео човека, а овај упорно захтеваше да му изда, јер га је он сакрио.

Реч по реч, па се ови заваде, и делија поче да прети колару, а овај као из шале удари делију по челу, и овај паде мртав на земљу. Продужи колар да вуче своја кола, па и заборави на јунака у чакширама. Кад би вече, хтеде колар да седне, а поче јунак из чакшира да виче:

— Полако, побратиме, да ме не пригњечиш.

Колар ослободи јунака чакширине тамнице, а јунак застиђен отиде кући, и више се никоме није хвалио о своме јунаштву.

ВИЛОВСКА КОЧИЈА

Био је тако један цар и имао је кћер која се никад у свом вијеку није

насмјала. Цар је због тага био јако жалостан, па даде разгласити по свему свијету да ће ономе ко му насмије кћер дати је за жену, и још уз то пò своје царевине. Кад тај глас пукне по свијету, стану се купити са свију крајева најбоље шалџије и комедијаши, али свијем буде бадава. А биле су на једној њиви двије жетелице и за њима дечко везивао сноплѐ, па кад су се нешто заспомињали, рече мали матери:

— Мати, идем ја лијепо насмијати цареву кћер.

А она му рече:

— Одлази, бено, та ишли су тамо паметни људи па нијесу ништа могли учинити, а да ти то учиниш!

Али се мали никако не хтједе оканити, него закала па хајде. Отишао је он тако већ доста далеко од куће, кад ал' за њим цестом иде кочија без коња, и свиралица у њој свира. Он се обазре и опази а то кочија сама иде, и у њој сједе три дјевојке, и једна свира у свиралу, а кочија иде. Кад оне дођу до њега, рече им он:

— Помоз' бог, посестриме! — а оне реку:

— Бог помогао, побратиме! Јеси ли ти нас побратио?

— Јесам, — рече он — а да ли сте ви моје посестриме?

— Јесмо, — реку оне (а то су биле виле).

Кад се тако побрате, изиђу оне из кочије, па му реку:

— Ето ти кочије, а ето ти свиралице, па куд год окренеш свиралу па станеш свирати, кочија ће на ону страну ићи, а кад престанеш свирати, она ће стати.

Кад он то чује, сједе у кочију, па стане свирати, а кочија се крене те хајде, и тако дође до једне биртије, и ту га ухвати ноћ. Он дакле сад уђе с кочијом у авлију, па стане, те уђе у кућу и заиште вечеру, а кад вечера, отиде па леже у кочију спавати. А биле су у тога бирта три кћери, па како су имале наваду голе спавати, свуку се и ту ноћ па легну,

а на његовој кочији биле су три златне јабуке, па од њих удари свјетлост у окна. Дјевојке опазе те јабуке, па се стану договарати да их од њега украду. Што реку, то и учине: сађу у авлију, ухвати свака за једну јабуку, али како су ухватиле, тако им руке приону. Кад се ујутру свануло, устане он и види их, али га ни бриге није, него узме свиралицу па стане свирати, кочија окрене ићи, а њих три уза њ скакати.

Идући тако, ударе поред једне касарне, а ту су баш солдати чистили робу, па кад виде цуре да скачу, ухвати сваки своју за груди, и одмах и њима руке приону те и они почну скакати уза њих. Наш јунак се обазре па види, али га ни брига није, него само једнако свира, и кочија иде.

Кад је већ био близу царева двора, удари испред једне куће, а ту је планинка крух запретавала, па кад види ону кркачу око кочије, излети ван па онијем лопаром опали једнога солдата по леђима, те и онај лопар прионе, а с њим и баба.

И тако све скупа доспије у царев двор. Кад то види царева кћи, почне се смијати још издалека да се није могло смагати, а цар кад то види, стане махати руком на њега да устави кочију. Он устави кочију, па дође к цару, а цар му рече:

— Ти си расмијао моју кћер, која се још никад није насмијала, — сад је твоја! — Па га устави код себе те га вјенча с њоме и даде му по своје царевине, те још и сада царује, ако није умро.

ЧУДНОВАТА ДЛАКА

Б

ио је један чоек, много сиромах и пунан ђеце, тако да их никако

хранити није могао, и више пута се канио да их једно јутро побије да не гледа јада ђе му од глади умиру, али му жена брањаше. Једну ноћ дође му у сну једно дијете и рече му:

— Чоече, видим да си сумао душу да изгубиш и да покољеш ону јадну своју ђечицу, а знам да ти је невоља, него ћеш ујутру наћи под својом узглавницом једно огледало, један фацулет црљен и једну везену мараму. То све троје узми кридимице и не казуј никоме, па хајде у ту и у ту гору. У њој ћеш наћи једну ријеку, па хајде уза њу док јој дођеш на извор. Онђе ћеш наћи једну ђевојку сјајну као сунце, просутијех коса низ плећа и голу као од мајке рођену, и чувај се да те љута змија не увије, немој ријечи проговорити, јер ако проговориш, затравиће те и претвориће те у рибу или у што друго, пак ће те изјести; а ако рече да је побиштеш по глави, обишти је, па пребирајући њезине косе, гледај наћи ћеш једну длаку дрљену као крв, истргни је и бјежи натраг, па ако се она досјети и за тобом почне трчати, баци јој најприје везену мараму, па фацулет, па најпослије огледало; онда ће се она забавити, а ти ону длаку продај какву богату чоeku; него немој да те преваре, јер ова длака небројено благо ваља. Ти ћеш се тако обогатити и своју ђецу прехранити.

Када се ови сиромах пробуди, нађе све под узглавницом као што му је дијете на сну рекло, па онда пут оне горе. Кад у њој нађе ријеку, он покрај ње хајде, хајде, док не дође на извор. Обазревши се да види ђе је ђевојка, угледа је над језером ђе зраке сунчане у иглу удијева, те по ђерђеву везе на поставу којему су жице од јуначкијех перчина. Теке виђе, поклони јој се, а она устаде на ноге и упита га:

— Откуда си, незнани јуначе?

А он муч! Она га опет запита: „Који си? Што си дошао?“ и много друго којешта, а он мучи као камен, рукама доказујући као да је нијем и да иште помоћи. Онда му она рече да сједе њојзи на скут, а он једва дочека и сједе, а она му подврже главу да је побиште. Он, премјећући длаке по глави као да је биште, једва нађе ону длаку црљену, па је одвоји од друге косе, изгули је, ђипи јој са скута, па бјежи натраг што боље може. Она се досјети, па сустопице трком за њим. А он, обазревши се, кад види да ће га стићи, баци на пут мараму везену, како му је речено, а она кад виђе мараму, саже се и поче да је прегледа тамо-амо чудећи се ономе везу, док он подобро одмаче. А ђевојка стави мараму у њедра, те опет за њим. Он, кад види да ће га стигнути, баци дрљени

фацулет, а она се опет забави чудећи се и загледајући, док они јадни чоек опет подобро одмаче; а ђевојка се ражљути те баци на пут и мараму и фацулет, те трчке у поћеру за њим. Опет он, кад виђе да ће га стићи, баци огледало. Ђевојка, кад набаса на огледало, којег још нигда није виђела, дигне га, па пошто себе у њему виђе, не знајући да је оно она него мислећи да је некака друга налик на њу, заблену се у огледало, те чоек одмакне далеко, да га већ није могла стићи. А она кад виђе да га стићи не може, врати се натраг, а они чоек својој кући здраво и весело.

Дошавши дома, покаже жени ону длаку и приповједи све шта му се прикојасило, а она му се почне ругати и смијати, али он њу не слушајући пође у некакав град да прода ону длаку. Скупи се око њега овакојијех људи и трговаца: неко даје цекин, неко два, те све више, све више, док дођу до стотине златнијех цекина. У томе за ову длаку чује и цар, те дозове овога чоека и рече му да ће му дати за њу хиљаду цекина, и он му је прода. Кад, шта је та длака? Цар је расцијепи уздуж с врха до дна, и у њој нађе записано много знатнијех ствари кад се шта догађало у стара времена од постања свијета. Тако се они чоек обогати и проживље са својом женом и ђецом. А оно дијете што је на сну долазило, био је андио послан од господ бога, који је хтио да потпоможе овога јаднога чоека, и да се открију тајне које нијесу биле јавне до онда.

ТАМНИ ВИЛАЈЕТ

риповиједа се како је некакав цар, дошавши с војском на крај свијета,

пошао у тамни вилајет, гдје се никад ништа не види. Не знајући како ће се натраг вратити, оставе ондје ждребад од кобила да би их кобиле из оне помрчине извеле. Кад су ушли у тамни вилајет и ишли по њему, све су под ногама осјећали некако оситно камење, и из мрака нешто повиче:

— Ко овога камења понесе кајаће се, а ко не понесе кајаће се!

Гдјекоји помисли:

— Кад ћу се кајати, зашто да га носим?

А гдјекоји:

— Дај барем један да понесем!

Кад се врате из таме на свијет, а то оно све било драго камење. Онда они који нијесу понијели стану се кајати што нијесу, а они што су понијели што нијесу више.

КАКО ЈЕ ПОСТАЛА КРТИЦА

Н

екакав сељак хтео да присвоји туђу њиву, па свога синчића закопао у земљу, пошто га је најпре научио што ће одговорити кад се запита.

Судије и парничари дођу на њиву, и ту онај што је хтео неправдом туђе да приграби рекне:

— О црна земљо, ти сама кажи чија си!

— Твоја сам, твоја! — зачује се детињи глас из земље.

Прави газда, чувши то, тргне се. И судија пресуди да њива припадне оном који је неправедно тражи.

Суд се разиђе.

Онда отац с мотиком у рукама навали копати земљу да извади дете, али детета нема! Зове га. Дете се одзива, али све даље бежи. И тако се претвори у кртицу.

Тако је, веле, постала прва кртица.

ОТКУД ЧОВЈЕКУ ОСАМДЕСЕТ ГОДИНА

Када је бог стварао свијет, хтио је дати човјеку само тридесет година да живи.

— Ти ћеш бити цар међу свима мојим тварма, — рекао је он човјеку — бићеш млад, здрав, лијеп, јак, уман, и живјећеш само тридесет година!

Човјеку би врло мило царство у свијету, али му не би мио кратки вијек, тек ипак не рече ништа.

Послије човјека створи бог магарца и рече му:

— Ти ћеш се хранити најгором храном, па и ње нећеш свакад бити сит; име твоје биће руг међу људима, којима ћеш ти вући најгоре терете и чинити добре услуге, које им нико други не би учинио, а као награду за то примаћеш од њих батине уздуж и попрјеко. А живјећеш тридесет година!

— Господе, — одговори магарац — кад ћу бити на таким мукама, много ми је тридесет година. Може ли бити да живим десет?

— Може, нека ти буде по жељи твојој! — рече му бог.

На то се човјек промешкољи, прокашља се и рече:

— Господе, дај мени тих двадесет година које магарац неће.

— Узми их, таке како су! — одговори бог.

Човјек се обрадова у срцу свом што је стекао још двадесет година.

Иза тога створи бог пса, и рече му:

— Што се год назове твоје, бранићеш док те траје; лајаћеш на сваку опасност чим је осјетиш, а осјећаћеш је свакад издалека; нећеш имати ни сна ни одмора; нећеш никад ни доручати ни довечерати. И све то чинићеш више за другога него за себе. Живјећеш и ти тридесет година!

— Господе, — рећи ће пас — кад ми је живот тако немиран, може ли бити да живим само десет година?

— Драге воље, живи десет, кад волиш, — рече бог.

Човјек се опет прокашља и приступи:

— Господе, — проговори он — дај мени тих двадесет година које пас отура.

— Дајем ти их, онаке каке су, — рече бог.

И човјек се опет обрадова у срцу своме што је вијек свој тако продужио.

Најпослије створи бог мајмуна, и рече му:

— Личићеш много на чевјека, али нећеш бити човјек него мајмун. Пузаћеш се уз дрвеће и скакати с гране на грану; што видиш да раде други, радићеш и ти, не знајући рашта то радиш. Живјећеш и ти тридесет година!

— Господе, — рече мајмун — такога живота мени је доста двадесет година; тридесет ми је много.

— Нека ти буде по жељи твојој! — одговори му бог.

Али се човјек и овдје узе чешати по потиљку, стаде се накашљивати и облизивати, па најпослије рече:

— Господе, дај мени и тих десет година које мајмун неће.

— Дајем ти их, онаке каке су, — рече бог.

И човјек се радоваше као мало дијете што је набрао себи цијелих осамдесет година живота. И тако сада, док је човјек у својим годинама, од рођења до тридесете, он је млад, здрав, лијеп, јак, управо он је цар свим божјим тварма на земљи. Од тридесете до педесете, оженивши се, изродивши децу, навали радити и мучити се да би што стекао, те зато живи онако као онај за чије се године прво пограбио. Од педесете до седамдесете мање тече, али тврђе чува оно што је дотле стекао; зато паски лаје на сваку опасност коју предвиди, а предвиђа много штошта. Зато и живи онако како би живио онај који се тих година ратосиљао. Од седамдесете до осамдесете руке се тресу, ноге клецају, очи не виде, уши не чују, памет изанђа; човјек се обично подјетињи, и тада одиста врло често личи на онога у чијих се десет година најпослије бијаше загледао.

ЦАРИГРАД

Србљи приповиједају да Цариград нијесу људи зидали, него да се сам

сиздао. Кажу да је некакав цар ловећи нагазио на мртву људску главу и прегазио је с коњем; онда му глава проговорила:

— Што ме газиш, кад ћу ти мртва досадити?

Кад то чује цар, он сјаше с коња те узме ону главу и однесе кући, па је сажеже, и оно угљевље од ње, пошто се охлади, стуче у прах, па завије у хартију и остави у сандук.

Послије некога времена отиде некуда цар, а његова кћи (која је била дјевојка на удају) узме кључеве па отвори сандук и почне по њему нешто преметати. Кад нађе онај прах у хартији, види да је некакав прах, али не зна какав је, па онда метне прст на језик те покваси, па умочи у онај прах и лизне мало да би дознала што је, потом га опет завије у хартију као што је и био и остави у сандук, а она од тога часа остане трудна.

Кад се послије стане истраживати и испитивати откуд и како, дозна се да је од оне главе. Кад дјевојка буде на том доба, а она роди сина. Кад узме цар још онако мало дијете у руке, а оно њему одмах рукама те за браду! Онда цар заповиједи да донесу један тањир жива угљевља, а један дуката; да огледа чини ли то дијете из лудости или од своје воље.

— Ако — вели — буде дијете лудо, оно ће потрчати с рукама и за угљевље; ако ли не буде, оно ће за дукате.

Кад донесу пред дијете угљевље и дукате, а оно одмах рукама за дукате, а угљевљу ни мукајет. Цар већ види да ће оно да се испуни што му је глава казала. Кад буде дијете већ велики момак, онда га цар отјера у свијет, и каже му:

— Да се нигдје не станиш, док не нађеш гдје су се два зла ударила.

Ходајући тај момак по свијету, кад: дође на оно мјесто гдје је сад Цариград, нађе глогов трн гдје се око њега обмотала гуја, па гуја пеца трн, а трн боде гују; онда помисли у себи: „Ево ово су два зла“, па пође унаоколо разматрати она мјеста. Кад дође, онако унаоколо идући, опет поблизу онога трна, онда стане, па рече:

— Овдје треба стати.

У који мах то рече, у онај се мах обазре, а то се од онога трна до његовијег леђа (куд је год он ишао) створио зид. И од тога мјеста до онога трна, кажу да ни данас нема зида у Цариграду (а да се он није обазрео и да није рекао: „Овдје треба стати“, зид би за њим нарастао до трна).

Послије он ту остане цар, и од свога дједа отме царство.

ЗАШТО КРАЉЕВИЋ МАРКО НИЈЕ БИО НА КОСОВУ

У

време Косовске битке пошао је и Марко да помогне кнезу Лазару у

борби с Турцима. Узео је најкраћи пут за Косово. После неколико корака укопа се Шарац у земљу до чланака; напрегнувши се мало пође даље, ну сада се укопа до колена; великим напрезањем искобеља се, али после мало корака пропадне у земљу до стремена, тако да се ни највећим напрезањем не могаше ископати. Тада Шарац предложи Марку да се врате и пођу другим путем за Косово. Марко послуша, окрене му дизгине, и Шарац лако искочи из земље. Али чим пођоше другим правцем Косову, почне Шарац опет упадати у земљу као и пре. Узалуд је Марко измењао све могуће правце којима би на Косово стигао, Шарац му је навек пропадао у земљу не одмакнувши ни неколико корака. Тада јасно увиде да му се не да ићи тамо, и окренувши се натраг Прилепу, рече:

— И ја хоћу, и коњ хоће, али бадава, кад бог не да. Нека буде воља божја!

КАКО СЕ КРАЉЕВИЋ МАРКО ЈУНАШТВУ НАУЧИО

итали Краљевића Марка како је постао јунак, а он одговорио да се

јунаштву научио од паса и од ђеце: како једно псето, макар било највеће и најјаче, побјегне, онда сва остала пашчад, и најмања и најслабија, трче за њим; тако исто и дијете кад побјегне, ђеца трче за њим. А кад се како псето или дијете, макар било најмање и најслабије, испријечи и стане да се брани, онда слабо ко смије на њ ударити.

ПРОКЛЕТА ЈЕРИНА

роклета Јерина наметнула намет на вилајет, да јој сваки човек донесе

као данак по десну плећку од печенице о Божићу. Еле, народ давао, давао, па се свакоме и досадило, како сиромашу тако и газди... Најзад се договоре да оду пред Јерину, а предводиће их један сиромашак човек који нигде ништа није имао, него је надничео, али је био врло поштен и добар. Сви пристану уз њега и завере се да пред Божић иду у Смедерево и да укину тај срамни данак.

Еле, сви пођу из једног места, па док дођу до Смедерева, половина их се врати кућама, јер нису смели ни изићи пред проклету Јерину. Сутрадан дигне се овај сиромашак, па позове преостало друштво да иду у град пред проклету Јерину. Од крчме пођу сви, али путем све један по један заостаје и виче:

— Идите ви, ето мене сад ћу ја, имам нешто посла.

Кад су били према граду, окрене се сиромашак, а оно нема него само шест људи за њим, па и они сви иду лагано и нешто премишљају; а кад сиромашак стигне пред Јеринин чардак и види је како стоји на чардаку сва у суву злату, а огрнула се ћурком од свиле и златом извезеним, а око ње дворкиње, — он се препадне, па још кад се обазре и види да ни једног од дружине нема, него он сам стоји, још се више уплаши. Проклета Јерина упита га:

— Је ли, море, зашто си дошао?

Он одговори:

— Госпођо, ја сам дошао да ти кажем шта је народ решио: досад смо ти давали по једну плећку као данак за Божић, а сад велимо да и оно ребара иде уз плећку!

— Је ли заиста народ тако решио?

— Бог и моја душа, тако смо решили.

Јерина тада скине ћурак па баци на оног сиромашка и рече му:

— Ево ти ово на дар, па иди.

И још му напуни џепове благом. Сиромашак само рече „хвала“, и оде. Кад у крчми нађе друштво, сви се зачуде и упитају га откуда му то, а он им рече:

— Па ето, ја добих; да сте и ви ишли, и ви би добили. Сад је мени свеједно: давало се, не давало.

Он им каже шта је учинио и онда се разиђу сваки на своју страну.

ПИЈЕВАЦ НА ДИВАНУ

Б

ио дјед и баба, па баба имала кокош, а дјед пијевца; па кокош баби

снијела неколико јаја, а дјед видио у бабе јаја, па заиска у бабе два-три јаја да му даде. А баба му вели:

— Не дам, бога ми, ниједнога; ето ти пијевца па га оћерај нек ти донесе јаја.

А кад дјед чује, ишћера пијевца па га заћера преко поља. А пијевац помисли: „Куда ћу ја сад? Вјере ми, идем цару на диван, па ћу му пјевати.“ Па одатле пође преко поља, па сrete лисицу. А лисица пита пијевца:

— Гдје ћеш то, пјево?

— Идем цару на диван.

— И ја ћу с тобом, рече лисица.

— Хајде, ама ћеш сустати.

— Нећу.

— Е хајде кад нећеш.

Идући путем завика лисица:

— Ја сустах, пјево.

— Па хајде се мени завуци под крило. — Те му се завуче под крило. Идући пјево даље сrete вука, па га вук пита:

— Гдје ћеш то, пјево?

— Хоћу цару на диван.

— И ја ћу с тобом, мој пјево.

— Сустаћеш ти.

— Нећу: како ћу ја сустати на четири ноге, а ти на двије?

— Па хајде.

И одатле пођоше идући даље, док завика вук:

— Сустах ја, пјево.

— Е хајде ми се завуци под крило. — Па му се вук завуче.

Идући даље срету мијех воде гдје се ваља, па запита пијевца:

— Гдје ћеш то, пјево?

— Идем цару на диван.

— И ја ћу с тобом, мој пјево.

— Сустаћеш.

— Нећу, како ћу ја сустати ваљајући се? — Па пођу идући неколико, док завика мијех:

— Сустах ја, пјево.

— Е хајде ми се испењи на леђа међу крила под перје, па лези.

Мијех се испење, па леже међу крила пијевцу под перје. Идући мало даље пјево, срету га челе питајући га:

— Гдје ћеш то, пјево?

— Хоћу цару на диван.

— И ми ћемо с тобом, мој пјево.

— Сустаћете.

— Како ћемо ми крилате сустати?

— Е, па кад нећете, хајте.

Идући путем, док завикаше челе:

— Сустасмо ми, пјево.

— Е хајте ми се завуците у перје.

Челе се завукоше, а пијевац пође мало даље, док угледа цареве дворе, па дође пред двор и запјева:

— Кукуријеку, на диван, цару за инад!

Кад то чује цар, завика своје слуге:

— Идите ухватите ону пјевчину, па га метните међу моје гитове и тукце нека га убију.

Слуге одмах ухватише пијевца, па га метнуше у гитове и тукце. А пјево пусти лисицу, па све погнави гитове и тукце. Па опет запјева:

— Кукуријеку, цару на диван, цару за инад!

То чује цар, па завика:

— Идите га носите у моје хатове и моје коње, неће ли га убити.

Слуге узму пјева, па га туре у хатове, па оду. А пјево пушта вука, па све покла хатове и остале коње, па опет запјева:

— Кукуријеку, за инад цару на диван!

А цар опет завика:

— Ама идите га ухватите, па наложите ватру, па га метните под саксију нек се испече, кад га нијесу хтјели убити гитови ни тукци, нити погазити моји хатови ни коњи.

Слуге часом наложе ватру, па узму саксију те га запрећу. А пјево пушта мијех воде, те сву ватру погаси, па се извуче. Па опет запјева:

— Кукуријеку, на диван, цару за инад!

Кад то чује цар, прасну на своје слуге:

— Што ви не учинисте што вам ја рекох?

Слуге реку:

— Ама смо учинили, бога нам, ама сведно ево чуда! Тури га у гитове и тукце, па све побио. Ни то нам није веома за чудо, већ нам је за чудо како је покло хатове, а за све како је погасио ватру.

Цар завика:

— Зар је то све он учинио?

— Јесте, царе, тако нам бога!

— Брже амо донесите га, ја ћу њему казати.

Они га донесоше, а цар га зграби па сједе на њега да га удуши. А пјево пушта челе, а челе почеше цара жацати, а цар се раскриви па скочи:

— Ај, златни пјево! Купи, забога на сваку ћу ти перку свезати по дукат.

А кад то чује пјево, покупи челе, па цар одмах дозвоља слуге те му на сваку перку дукат свезаше. Па отале пође пјево, па хајде, хајде, док дође својој кући, па излети на панте, па зовну свога дједа:

— Стери, дједо, кабаницу, да ти тресем дукате.

Кад то чује дједо, узме кабаницу па протрије, а пјево се тресне, а дукати поспу дједу по кабаници, док му пђ ње натресе дуката. А баба то видје, па иска два-три дуката. А дјед јој рече:

— Не дам, бога ми, ниједнога; нијеси ни ти мени дала јаја. Већ лијепо оћерај и ти своју кокош у свијет као што сам и ја свога пјева.

А баба одмах призајми кокош око куће, а кокош се негдје сакрије. Баба оде у кућу, а кокош нађе кустуру гвоздену, па излети на панте, па стаде кокотати:

— Стери, баба, кабаницу, да ти проспем дукате.

А баба чу, па излеће, а немаде кад изнијети кабанице, већ погледа горе, а кокош пусти кустуру, па баби избије једно око, и тако баба оста ћорава до вијека свога.

ЈАРАЦ ЖИВОДЕРАЦ

Б

ио старац и баба, па имали два сина и двије снахе. Они су били врло

сиромашни и нијесу ништа имали, до једнога јарца. Један дан пошље старац млађу снаху да води јарца у шуму, да му накреше да не би крепао од глади. Она по заповијести отиде с јарцем, али мало час ето ти јарца кући, па се стане дрекењати око куће:

— Мехехе!

Старац изиђе и запита га шта му је и шта је дошао кући. А он одговори:

— Послао си снаху да ми креше да брстим, а она ми натакла гужву на губицу, па не могу.

Онда старац пошље другу снаху, али јарац онако уради и код ње. Пошље старац сина млађега, али јарац онако уради и њему; пошље старијега, и старијему учини јарац онако. Сад пође бака, узме у рукавицу осјевина, и стане просипати за собом, вабећи јарца:

— Јац јацо, јац јацо!

Јарац иђаше за бабом докле тецијаше из њезине рукавице осјевина, а кад нестане, он се онда врати кући по своме обичају и стане га дрека око куће:

— Мехехе!

Опет га старац запита шта му је, а он одговори:

— Послао си бабурину да ми креше да брстим, а она ми натакла гужву на губицу, па не могу.

Старац, мислећи да је истина што јарац говори, пође сам с њиме; а јарац исто онако уради и њему. Тада се старац ражљути, и како дође кући, одмах јарца закоље, одере га, осоли, натакне на ражањ и припече га к ватри, а мој ти јарац скочи с ражња, па бјежи, бјежи, те у лисичију јаму, а лисице не бјеше код куће.

Кад лисица дође, чује да има нетко у њезиној кући, и не смједне уљећи унутра, него пође од своје куће невесела и жалосна. Идући тако, ето ти пред њу зеца, па је запита шта тражи туда тако невесела. А ова му каже да се нетко увукао у њезину кућу, па сад не смије унутра. Онда зец рече:

— Хајдемо нас двоје да видимо тко би то био. — И тако пођу.

Кад дођу пред јаму, повиче зец:

— Тко је у тетиној јами?

А јарац изнутра одговори:

— Ја сам јарац живодерац, жив клан недоклан, жив сољен недосољен, жив печен недопечен, зуби су ми као колац, прегришћу те као конац.

Кад то чују зец и лисица поплаше се па побјегну без обзира. Бјежећи тако, наиђу на вука, међеда и лава, па их ови запитају шта им је, што бјеже. Кад лисица и зец виде овако друштво, они се зауставе па им приповједе шта је и како је. Онда се дигну сви заједно, еда би како увели тету у њезину кућу; али им залуд бјеше мука, јер им јарац свакоме одговори као и зecu.

Ходајући тако невесели по пољу и бринући се тетом, сретну јежа, и он их запита шта раде у друштву толики, а они му кажу све шта је и како је. Онда рече јеж:

— Хајде да и ја срећу покушам, да видим тко је то. — Кад дођу пред јаму, повиче јеж: — Тко је то у тетиној кући?

Јарац одговори:

— Ја сам јарац живодерац, жив клан недоклан, жив сољен недосољен, жив печен недопечен, зуби су ми као колац, прегришћу те као конац.

На то му јеж рече:

— Ја сам јеж, свему селу кнез, савићу се у трубицу, убошћу те у губицу.

А мој ти јарац бјежи!

КАКО СЕ МЕДВЈЕД ПРЕВАРИО

И

зишавши медвјед рано у прољеће из своје јаме, угледа дријен ђе је

уцватио, а остала дрвета још и не мисле да цвате, па помисли да ће дријен тако и сазрети прије свију осталијех дрвета, пак се извали пода њ да чека. И тако лежећи онђе и чекајући да дрењине сазре, остало све воће сазри и прође.

МЕДВЈЕД И ЛИСИЦА

Н

ека лисица пође из свог брлога да штогод улови за свој трбух. Путем сусретне медвједа, којег упита:

- Докле ћеш ти то, стриче?
- Идем у оно село, што се ено тамо види, јер су ме позвали да им коло водим.
- Могу ли и ја с тобом? — упита га лисица.
- Па хајде, — рекне јој медвјед.

Они дођу у село, ту их лијепо приме и даду им да једу; али њима бијаше то мало, па оду у кухињу и стану тражити по судовима да што поједу. То маје опазе, па нека за сјекиру а нека за биљу, те медвједа и лисицу протјерају из села. Они су једнако бјежали не обазирјући се и мислећи да их још једнако гоне, и тако у сами мрак дођу до једног села. Медвјед тад повиче:

— Ох, што сам изгладнио бјежећи!

— Бе, ако си ти, и ја сам, — рече му лисица — него иди у село па нам донеси једно улишће меда, а ја ћу те дотле овдје чекати.

Медвјед оде у село, украде једну кошницу меда и донесе ју лисици. Лисица му рече:

— Ми нећемо овога меда сада јести, него је боље да га за сјутра оставимо.

Медвјед на то пристане, те легаше и заспахе. Послије неког времена лисица се пробуди, јер јој је на ум пало меда, па почне викати:

— Шта је, шта је?

Медвјед се пробуди на ту њезину вику и упита је:

— Тко те то зове?

— Ено у селу родила једна жена, па ме зову да будем баба, а ја не знам шта бих јој понијела.

— Па понеси јој мало меда из оне кошнице, — рекне јој медвјед.

Лисица оде тад до оне кошнице и, пошто се наједе меда, врати се натраг.

— Како си дјетету име надјела? — упита је медвјед.

— Површина, — одговори лисица, и заспаше.

Око поноћи лисица се опет пробуди, јер јој на ум падне још меда, па стане викати:

— Шта је, шта је?

Медвједа пробуди та њена вика, и упита је:

— Тко те то опет зове?

— Ено у селу — рече му лисица — породила се друга једна жена, па ме зову да будем дјетету баба, а ја не знам шта бих јој понијела.

— Понеси јој мало оног меда, — рече јој медвјед.

Лисица оде до кошнице, те кад се наједе меда, врати се медвједу.

— Како си надјела име дјетету? — упита је он.

— Посредина, — рече му лисица и леже да спава.

Пред зору лисица се опет пробуди, јер јој на ум падне да докрајчи онај мед. Она се дигне и стане као и прије викати:

— Шта је, шта је?

Медвјед се опет на то пробуди и викне јој љутито:

— Ама, тко те то опет зове?

— Ено у селу породила се још једна жена, па ме зову да будем баба дјетету, него бих ли јој понијела мало оног меда?

— Па понеси! — нареди јој медвјед.

Она оде до кошнице, те поједе остатак меда, и сувише огребе кошницу, па се врати медвједу.

— Како си тому дјетету име надјела? — упита је он.

— Погребљина, — одврати му лисица.

Кад буде сјутрадан, али медвјед бијаше јако огладнио па рекне лисици да донесе ону кошницу с медом. Лисица оде и донесе ју празну. Медвјед, кад спази да нема нимало меда у кошници, повиче јој:

— Камо мед из кошнице?

— Не знам ја, шта мене питаш? — одговори му лисица.

— Ти си га појела.

— Шта говориш, кад нијеси видио? Нисам ја, него си га ти појео, — рекне му лисица.

И тако се посваде. Медвјед пође да лисицу раздере, а она му рече:

— Хајдемо овамо, има једно правдало, па ћемо видјети тко је изио мед.

Лисица доведе медвједа до једних гвожђа, која је била већ прије опазила, па ће рећи медвједу:

— Де се закуни на овоме правдалу да нијеси изио меда.

Он јој рекне:

— Де ти прва, па ћу ја онда.

Лисица тад дигне своју предњу десну ногу и полако је спусти на гвожђа и ситно рече:

— Нисам ја изјела меда, тако ми овог правдала!

Медвјед тад дигне своју ногу и крупно рекне кô медвјед:

— Нисам ни ја, тако ми овог правдала! — па лупи стопалом по гвожђима што игда могаше.

Сад хтједе да извади ногу из гвожђа, али не могаше, јер му је бијаху ухватила. Кад то опази лисица, трчи од медвједа и бјежећи му довикне:

— Е, мој медо, залуду што ти је голема глава, кад у њој памети нејма.

ЛИСИЦА СЕ ОСВЕТИЛА ВУКУ

Једна лисица умијеси од земље колаче, и испекавши их намаже их медом,

пак онда с тијем колачима дође к тучарима и заиште једно туче у њих, а она њима да дâ меденијех колача. Тучари јој не шћену дати тучета, него јој кажу да иде к свињарима, да ће јој они дати прасе. Онда она отиде к свињарима и заиште у њих једно прасе, а она њима да дâ меденијех колача. Свињари јој не шћену дати прасета, него је пошљу ка говедарима, да ће јој они дати теле. Онда она отиде ка говедарима и заиште у њих једно теле, а она њима да дâ меденијех колача. Говедари јој не шћену дати телета, него је оправе ка коњушарима, да ће јој они дати ждријебе. Онда она дође и ка коњушарима, па заиште и у њих да би јој дали једно ждријебе за медене колачиће. Коњушари јој даду једно ждријебе, а она њима колаче, али им добро прикричи да нипошто не ломе колача док она не пријеђе преко оног брда. Они је послушају, али кад послѣ преломе и загризу, виде да су колачи од земље и да их је лисица преварила, пак онда одмах за њом у поћеру, али она бијаше већ далеко умакла на својој добити, те се они врате празни и уморни натраг.

Лисица, дошавши својој кући, метке ждријебе у кошару и стане га тимарити. Сваки дан му је доносила травице зелене и водице студене, али кад би год полазила по траву и по воду, свагда би прикричила ждребету да пази на њезин глас и на њезине ријечи: „Кобо, кобилице, отвори ми врата; носим ти студене водице и зелене травице“, па ни на какав други глас да не отвара врата на кошари. Једном дође вук, који је више пута слушао како лисица ждребету виче да отвори врата, па стане и он својим крупнијем гласом викати:

— Кобо, кобилице, отвори ми врата; носим ти студене водице и зелене травице.

Али ждријебе позна да то није онај танки глас лисичин, па му не шће отворити; а вук, кад то види, сакрије се за сјек од кошаре. Мало времена затијем постоји, ал' ето ти лисице с водом и са травом. Кад дође пред кошару, стане по обичају на вратима танко говорити:

— Кобо, кобилице, отвори ми врата; носим ти студене водице и зелене травице.

Ждријебе, познавши глас њезин, одмах јој отвори, пак стане приповиједати како је неко долазио и говорио као она да му отвори врата, али крупнијем гласом, и како оно није шћело отворити. Онда лисица рече:

— Не отварај нипошто на крупан глас, већ на врло танак.

Сјутрадан, кад лисица опет отиде по воду и траву, дође вук који је за сјеком слушао сав њихов разговор, па се стисне што је већма могао и почне врло танкијем гласом:

— Кобо, кобилице, отвори ми врата; носим ти студене водице и зелене травице.

Јадно ждријебе превари се па отвори врата, а вук њега за врат те га ували и свега поједе, само главу и реп остави, па онда отиде, а врата се на кошари за њим затворе као што су и била.

Кад послије дође лисица, по обичају стане звати:

— Кобо, кобилице, отвори ми врата; носим ти студене водице и зелене травице.

Али нити се ко јавља нити врата отвара. Онда она провири кроз брвна, и кад опази у кошари само главу и реп ждребета, одмах се своме јаду досјети, те обије врата и стане ридати и нарицати над мртвом главом ждребећом, а најпослије од тешке туге и жалости отиде па се умртви на путу.

Мало затијем удари онуда један чоек с колима, и наставши лисицу на путу, дигне је и баци у кола мислећи, кад дође кући, да је одере. Овај је чоек имао у колима у торби три сирца. Лисица, која се била утајила, дигне се полако, пак извуче сва три сирца из торбе, па побјегне с њима. Кад подобро умакне, а она поједе два сирца одмах, а трећи натакне на врат, па онда пође даље.

Идући тако, сукоби се с вуком који јој је ждријебе ујио, а вук, кад види у ње сирац, запита откуда јој, а она му одговори да је излокала из воде.

— А ће је та вода? — запита опет вук, а лисица му рече:

— Ходи, ја ћу ти показати.

То бијаше око поноћи о уштапу и небо бијаше ведро. Лисица доведе вука на једну воду и, показавши му у води мјесец, рече:

— Ено видиш колики је сирац у води, него лочи, па ћеш га излопати као и ја свој што сам излокала.

Онда сиромех вук лочи, лочи, док му тргне вода назад. Лисица му онда јаму затисне, па му рече:

— Лочи, вујо, сад ћеш излопати.

А вук сиромех опет лочи, лочи, док му вода тргне и на уши. Лисица му затисне и уши, па му опет рече:

— Лочи, вујо, сад ћеш излокати.

А вук сиромах опет лочи, лочи, док му тргне вода на нос и уста. Онда му лисица затисне и нос и уста, па узјаше на њ и рече да је болесна и да не може ићи већ да је он коси. Јадни вук почне је носити, а она отегне пјевати: „Болан здраву носи, болан здраву носи. И кад је она ово једнако понављала, запита је вук:

— Шта ти, тето, говориш?

А она му каже:

— Ништа, вујо, бунцам. — Па опет удеси: „Болан здраву носи, болан здраву носи“; и тако једнако до пред једну кућу у којој су били сватови.

Чујући сватови што лисица говори, изиђу пред кућу и почну хвалити њезину пјесму, а она им каже да би и боље пјевала да их хоће пустити у кућу а затијем и на таван. Сватови их пусте. Пошто вук с тешком муком изнесе лисицу на таван, који је био од лесе, она онда отвори све јаме вуку, и излије се сва вода из њега те полије доље сватове. Сватови полете на таван, лисица скочи с тавана и утече, а јадног вука свега испребијају.

Кад се послије састану вук и лисица, запита једно друго како утече. Вук одговори да је сав испребијан и да је једва утекао; тако и лисица рече. Сад лисица позове вука да прескакују преко једне стожине сијенске, која је онђе близу била. Вук је и то послуша наопако по себе. Пошто неколико пута прескоче, рече лисица вуку да добро не прескакује, да превећ на страну скаче, а не управо изнад стожине. Онда он пође да прескочи управо изнад стожине, те се на њу набодје. Лисица, видећи то, обесели се врло и рече вуку:

— Мичи, вујо, мичи, сад ћеш саћи. — А вук мичући доћера до дна стожине. Онда га она остави светећи му се: — Одавно ја око тебе дерем опанке; јер си ти моје ждријебе ујио.

НЕВЈЕРА СТРАДА

Састали се јазавац и лисица да заједно иду у чету. Запитаће лисица јазавца:

— Колико имаш вјештина, ти јазо?

Одговориће јазавац:

— Имам три вјештине.

— Ја имам седамдесет и седам вјештина, — рећи ће лисица.

Елем, како му драго, пођу својијем путем, и наиђу на једну стрвину, ђе су била и гвожђа ловачка запета. Јазавац и лисица употребише сву своју вјештину да се наједу а да се не ухвате у гвожђа, али се некако лисица ухвати.

— Шта ћу, мој јазо? — запитаће лисица.

Јазавац ће јој рећи:

— Добро! Кад дође ловац, а ти се умртви, и ничим немој мекнути; ловац ће помислити да си мртва, па ће пометнути струку и пушку, те одапети гвожђа, а ти онда бјежи!

Тако и буде. Пошто сване, ловац пође да обиђе гвожђа; лисица га опази, па се умртви. Ловац дође код гвожђа и турне ногом лисицу, но лисица се не помаче. Ловац потури пушку и струку, те одапе гвожђа и поче наново запињати; а лукава лисица утече. Опет се састаше лисица и јазавац. Рећи ће лисица смијући се:

— Дабру ти вјештину показасмо, мој јазо!

Јазавац:

— Баш добро!

Пођу лисица и јазавац даље, и шуљајући којекуда, наиђу опет на стрвину, ђе бјеху и гвожђа запета. Несрећна се лисица опет ухвати у гвожђа.

— А сад, јазо, што ћу од живота? — запита лисица јазавца.

Јазавац јој одговори:

— Ти кажеш да имаш седамдесет и седам вјештина, па само једну употреби, избавићеш се.

Лисица:

— Кажи, јазо, и твоју вјештину, биће ми штогођ боље.

Јазавац јој рече:

— Кад дође ловац, ти се играј около њега, увијај му се около ногу, и радуј се уза њ; он ће мислити да си ти однекуд питома лисица па неће те убити. Па кад те пусти из гвожђа, а ти бјежи!

Јазавац отиде; зора се укаже, ловац се приближи гвожђима, опази лисицу ухваћену у гвожђа, па брзо дође до гвожђа. Лисица се стане радовати около њега. Ловац, збиља, помисли да је то однекуд питома лисица те почне и он лисицу руком мазити, одапне гвожђа и лисицу ослободи. Лисица се, и ослобођена гвожђа, око ловца радоваше, док ловац поче поново запињати гвожђа. Лисица, чим виђе своју згуду, утече. Опет се лисица састаде са јазавцем, и пођоше на свој пут.

Идући тамо-амо, набасају опет на стрвину, ђе су и гвожђа била запета. Еле, тамо-амо, несрећом ухвати се јазавац у гвожђа.

— Што ћу, лијо? — питаше јазавац лисицу.

Лисица му одговори:

— Ту сад! Ја сам то и тражила!

Јазавац ће опет:

— Немој тако, моја лијо! Знаш како смо ухватили вјеру да један другом у невољи поможемо; покажи ми и твоју коју вјештину, да ако ми поможе.

— Ја немам за тебе ништа; оно што имам вјештине, то је за мене, — рећи ће лисица.

Јазавац опет рече:

— Ја имам још само једну вјештину, али ко зна хоће ли ми помоћи, него те молим, примакни се да се пољубимо и да се опростимо.

Лисица се примаче, а јазавац ћап лисицу за гушу. Лисица запомаже:

— Пусти, јазо, што учини?

Јазавац вели:

— Заједно ћемо овђе чекати ловца, лијо!

Ујутру рано дође ловац, и види ђе држи јазавац лисицу, па повиче:

— Држи, јазо соколе! Ловачку ти вјеру дајем, тебе ћу ослободити!

Дотрча ловац, те лисицу уби пушком, а јазавца опрости гвожђа и пусти га на слободу.

ЛИСИЦА И КОКОТ

итао један дан кокот лисицу:

— Зашто кољеш моје кокошке, а ништа ти нијесу криве ни дужне?

Одговори му она:

— За твој инад, јер твоју силу не могу да трпим.

— Ма какву моју силу?

— Зато што имаш три поноситости; прву: на глави скрлетну круну као цар; другу: на ногама мамузе као татарин; а трећу: толико перјаница на репу — без икаква јунаштва да си икад учинио.

А кокот лисици рече:

— Дај, образа ти, причекај мало, ево иду двојица к нама, не би ли нас како умирили.

— А који су то двојица?

— Наш шаров и мрков.

А лисица, чујући, побјеже и рече:

— Међу мном и тобом и међу оном двојцом нијесмо још ухватили тврде вјере.

СВЕТИ САВА И ВУК

Клао вук чобанима овце и тако им чинио велику штету. Чобани га ухвате

на замку, па га добро вежу и намисле да га одведу до светог Саве, да га он крсти, не би ли се опаметио да више не чини оволику штету. Што су намислили, то су и учинили. Сретну светог Саву на путу и замоле га да покрсти вука. Свети Сава заповеди једном калуђеру из пратње да учини по вољи чобанима. Калуђер му прво прочита молитву од горопадила, па онда почне да га крсти. Кад га је крстио, заповеди му да каже: „Отрекок си“, а вук: „Овце кољ си“. Калуђер: „Отрицај си“, а вук: „Овце клај си“.

— Не помаже му, господине, — рече калуђер светом Сави — ни молитва ни крштење: он све једно те једно.

Свети Сава тада каже чобанима да умлате вука.

РАЗГОВОР ОВАЦА У ПЛАНДИШТУ

ландовале негђе овце у планини, и преживајући у хладу, све нешто

мислиле, па кад свршиле жваћалицу, почну се о свему између себе разговарати. А једна најстарија овца рогуша рече:

— Ма, фала да је тебе, боже, да ми је знати по нашој смрти ће ће ове наше јадне коже?

Рече стари ован чактараш:

— Богме, неке у кожух, неке у мјехове, а неке у ремике, а неке у каише, али у опуту највише.

Слушали их вукови, па реку:

— Добре и праве живинице и лијепе наше посестриме! Зато вас ми и кољемо, да проклети свијет ваше коже као врагови не растеже и комада; а ће бисте милије и ласније него вашој браћи у врућу трбуху!

КУРЈАК И КОЗА

У

хвати курјак козу, која је била легла на крају осим осталијех коза, па кад

дође да је изједе, а она му се стане молити говорећи да је сада мршава, него да је остави до јесени, док утије, па онда нека дође и нека је изједе. Приставши курјак на то, запита козу како ће је наћи кад други пут дође, а она му одговори:

— Мени је име Патила, па кад дођеш, ако ме не нађеш на овоме мјесту, а ти ме зовни по имену, па ћу ти ја изићи.

Потом курјак отиде, али коза више нигда не легне на крају, него све усред сриједе другијех коза. Кад једно вече курјак, мислећи да је коза већ дебела, дође и, не нашавши је на оном мјесту, стане је звати: „О Патила! О Патила! она му из сриједе одговори:

— Да нијесам патила, не бих се у сриједу спратила.

А ЗАШТО ШИЧЕ НА СВЕЦА?

Курјак се зарекао да не коље више ништа и да не једе мяса, и пошао у

пустињу да се посвети. Ударивши у том путу негђе поред гусака, гусак по обичају своме дигне главу и стане шикати, а он га ухвати и поједе. Кад га доведу на суд и стану га питати зашто је то учинио, а он одговори:

— А зашто шиче на свеца?

ЧОЕК И ЗМИЈА

З

а кућом некаквога чоека, који је имао једнога сина, дијете од неколико

година, била под каменом у рупи змија, која је често излазила те се пред рупом својом сунчала. Једанпут син овога чоека узме сјекиру, те змији, која се била као удомаћила и није се од њега ни бојала, пред рупом одсијече реп; а змија се расрди те њега уједе и зада му смрт, па утече у своју рупу и престане више излазити на сунце. Пошто чоек сина свога са највећом жалости више куће закопа, и пошто му вријеме жалост мало утиша, онда дође једном змији пред рупу, и дозавши је стане јој говорити да се помире, и да излази опет пред своју рупу, и да живе у пријатељству као и прије што су, додајући да се оно већ не може поправити што је учињено. А змија му одговори из рупе.

— Можемо се помирити, али док ја гледам мој реп, а ти твога сина гроб, дотле правог пријатељства међу нама бити не може.

ЗЕЧЕВИ НИЈЕСУ НАЈСТРАШИВИЈИ

У

чине негђе састанак сви зецови по заповијести њиховог старјешине, те

им старјешина рече:

— Браћо моја, срце ми се радује кад на вас погледам и толику силу око мене, али нам није више живовања на овоме свијету од укура свијех људи и сваке четвороножне животиње, ругајући нам се да смо страшљивци, и да се од свакога бојимо, а од шушња плашимо, а и јест тако. Ја заиста под овом срамотом нећу више живјети, него се идем утопити у оно језеро. Сад ко има образа и ко је мој — за мном!

Он потече, а сви једанак за њим; али кад дођу до воде, почну жабе на сву прешу скакати од страха у воду. Кад то виђе старјешина, повиче на зецове:

— Стојте, не топите се! Лажу људи и свак други ко говори да смо ми најстрашивији на овом свијету; јер виђесте ли како поскакаше жабе у воду од нашега страха! Него хајдмо сваки оклен је ко и дошао, те причајмо по свијету; па ко не вјерује — попасите му сву меницу прије меснијех поклада.

ЗЕЦ И ЖАБА КОРЊАЧА

Л

етио орао и угледао зеца те јуриши на њега, а зец као изван себе

утисне се у једној ломини, ђе је нашао једну жабу корњачу; и у оној тјесноћи деси му се уво таман код жабинијех уста, те га жаба почне гристи. зец се нађе на чуду и промисли: „Боље је и без оба моја ува него без једне главе“; а жаба не дангуби, но једнако гризе, те јој зец рече:

— Е, моја жабо, не гризеш ти мене уво, него они те се над нама шири.

ПАС ХТИО ГРАДИТИ КУЋУ, ПА НЕ ХТИО

Једном кад је зими велики лед и чич био, пас се скупио у клупко на снијегу

од зиме; па почне падати страшна мећава, а он рече:

— Валај, ако дочеках друге зиме, нећу је чекати без куће, но начинити једну малу колико се могу овако као сад згурити.

Кад било љети, извали се у лад од врућине, те пружа све четири ноге и главу, а исплази језик, па промисли што је о кући говорио, и рече:

— Гле, ма јесам ли ја луд? Ко ће за мене оволику кућу оградити? Да се сви ми пси скупимо и ко што има готовијех пара да донесемо на једну хрпу, не бисмо могли ни наимама платити, а камоли све мајсторе.

ЗВАЛИ МАГАРЦА НА СВАДБУ

Д

ријемао магарац над празним јаслама, док неко закуца на врата од обора. Кад ли ко је — долећела ластовица на сву прешу, те рече магарцу:

— Бржај да идемо; послали су ме по те на свадбу.

Упита га син:

— Што ће рећи да тебе зову стара а мене млада не, кад бих ја боље и запјевао и поиграо од тебе?

— Ваљда им је нестануло дрва али воде, — одговори магарац.

САСТАНАК МАЧАКА И МИША

З

амоле се једном миши мачкама да учине састанак, не би ли се како

нагостили да их мачке онако немилице не кољу, него да им плаћају годишњи харач колико се погоде. Мачке на то пристану; но се не могаху погодити или ће тај састанак учинити у пољу, као што мачке желе, или у кршовитој главици. Но се најпослије погоде да састанак буде у главици каменитој, али крај поља. Кад уроче дан од састанка, ево ти свијех миша и узеше метериз у главици, а мачке мало одаље у пољу. Док ево ти некаква старог сиргавог великог мачка, изиђе пред мачке, па виче:

— Камо вас, миши! Излазте да видимо какав начин одсада бољи но досада међу нама.

Види га један најстарији миш, па завиче дружини:

— Ко је мој, близу рупе стој!

КРАВА И ВО

Љ

уто остарио један во, тако да се већ није могао с мјеста макнути;

него би преживао. А кад гођ би чуо ђе краву да замуми, он би одмумио и звао краву да код њега дође. Па кад би му дошла, укорио би је зашто га ђегођ не дође болесна наћи, говорећи:

— Еј, шаруљо, шаруљо! Нијесам ја оваки вазда био; но нека ти на ум пане на некадашње наше ћосање, пак се спомени ђегођ твојега старога китоње.

А она:

— Причекај ме ту, сад ћу доћи, учини ми се да ме зазва доље на ливади галоња.

ЛАЖ ЗА ОПКЛАДУ

ослао отац дијете у воденицу, па му казао да не меље нигђе у воденици ђе нађе ћоса. Кад дође дијете у једну воденицу, а то у њој сједи ћосо!

— Помоз бог, ћосо!

— Бог ти помогао, синко!

— Бих ли ја могао ту мало самљети?

— Би, зашто не би, ево ће се моје сад изамљети, па онда мељи колико ти драго.

Али дијете помисли шта му је отац рекао, па изиђе напоље и пође уз поток у другу воденицу. А ћосо брже-боље узме мало жита, па отрчи другијем путем прије ђетета, те и у оној воденици мало заспе. Кад дијете дође у другу воденицу и види да је и у њој ћосо, а оно пође у трећу; а ћосо опет узме мало жита, па отрчи другијем путем прије ђетета и у трећу воденицу, те заспе; тако и у четврту. Кад се већ ђетету досади, онда помисли у себи: ваљда је у свакој воденици ћосо; па спрти своју торбу с леђа и остане да меље с ћосом. Кад се ћосино изамеље, и дијете заспе своје, онда ћосо рече:

— Хајде, синко, да умијесимо колач од твога брашна.

Дијете једанко држи у памети што му је отац казао да не меље у воденици ђе нађе ћоса, али сад већ помисли: што је, ту је; па рече ћосу:

— Хајде-де.

Ћосо устане, па разгрне ђетиње брашно у мучњаку, а ђетету рече да доноси воду у прегрштима. Дијете стане доносити воду, и ћосо почне помало закувавати; тако мало по мало док се све изамеље, и ћосо све брашно закува; па онда умијеси једну велику погачу, па разгрну ватру те је запрећу да се пече. Кад се погача испече и изваде је из ватре па прислоне уза зид, онда ћосо рече ђетету:

— Знаш, синко, шта је? Ову погачу ако подијелимо, нема ни мени ни теби, већ хајде да лажемо, па који кога надлаже, онај нек носи сву погачу.

Дијете помисли у себи: већ се сад нема куда, па рече:

— Хајде-де, почни ти.

Онда ћосо почне којешта лагати, овамо-онамо, а кад се већ излаже и умори, онда му дијете рече:

— Е, мој ћосо, ако ти више што не знаш, то је све ништа; стани да ја теби кажем једну праву истину. Кад ја бијах у младо доба стари чоек, онда ми имадијасмо много кошница, па бих их ја свако јутро бројио, и све бих челе пребројио, а кошница не могу. Кад једно јутро пребројим челе, а то нема најбољег челца; онда ја брже-боље оседлам пијевца, па узјашем на њега, и пођем тражити челца. Кад дођерам траг до мора, а то он отишао преко мора, а ја за њим трагом. Кад пријеђем преко мора, а то чоек ухватио мога челца у ралицу па оре за просо. Ја повичем на њега: „То је мој челац; откуд теби мој челац?“ А чоек одговори: „Брате, ако је твој, ето ти га“. Па ми да челца и још пуну торбу проса од изора. Онда ја упртим торбу с просом на леђа, а седло с пијевца пребацим на челца, те челца узјашем, а пијевца поведем у поводу да се одмара. Кад будем преко мора, онда ми некако пукне једна упрта на торби, те се све просо проспе у море. Кад пријеђем преко мора, у том стигне и ноћ, а ја онда сјашем с челца, па га пустим да пасе, а пијевца свежем код себе, па му метнем сијена, а ја легнем спавати. Кад ујутру устанем, а то вуци дошли те заклали и изјели мога челца: лежи мед по долу до чланка, а по брду до кољена. Онда почнем мислити у што ћу покупити мед. У том падне ми на ум да имам једну малу сјекирицу, па је узмем и зађем у шуму да уловим како звјерку да згулим мјешину. Кад тамо, а то двије срне скачу на једној нози. Онда ја потегнем сјекирицом, те им пребијем ону ногу, па их ухватим те згулим с њих три мјешине, и покупим у њих сав мед, па притоварим на пијевца и однесем кући. Кад дођем кући, а то ми се родио отац, па мене пошљу богу по водицу. Сад ја почнем мислити како ћу се попети на небо, док ми падне на ум оно моје просо што се просуло у море. Кад тамо дођем; а то оно пало на влажно мјесто па узрасло до неба; те ја уз њега хајде на небо. Кад се горе попнем, а то моје просо узрело, па га бог пожњео и умијесио од њега хљеб, па удубио у вруће млијеко те једе. Назовем му ја: „Помоћ бог!“ А он ми одговори: „Бог ти помогао!“ и да ми водицу. Кад се вратим натраг, а то мојом несрећом ударила киша, па дошло море и све просо поплавило и однијело! Сад се ја забринем како ћу сићи на земљу. Док ми падне на ум дај ми је дугачка коса: кад стојим — до земље, кад сједим — до ушију; па узмем нож, па све длаку по длаку одрезуј па навезуј. Кад стигне мрак, а ја онда завежем на длаци један узао, па останем на њему да преноћим. Али шта ћу сад без ватре! Кресиво сам имао, али нема дрва! Уједанпут падне ми на ум да имам у зубуну једну шиваћу иглу, па је извадим те исцијепам, па навалим ватру и сит се огријем, па легнем поред ватре спавати. Пошто заспим, а мојом несрећом скочи варница те прегори длаку, а ја стрмоглав на земљу те пропаднем до појаса. Обрнем се тамо-амо не бих ли се како извадио, а кад видим да се не да, онда брже отрчим кући, те донесем мотику те се откопам, па однесем водицу. Кад дођем кући, а то жетеоци жању по пољу. Пригријала врућина, вољани боже, да погоре жетеоци! Онда ја викнем: „Камо, што не доведете овђе ону нашу кобилу што је два дни дуга а до подне широка, а по леђима јој врбе порасле; нека начини хлад по њиви!“ Брже-боље отрчи мој отац те доведе кобилу, и жетеоци лијепо стану жети по хладу. А ја узмем жбан, па одем на воду. Кад тамо, а то се вода смрзла. Онда ја скинем своју главу, те њом пробијем лед, и захватим воде. Кад донесем воду жетеоцима, а они повичу: „Камо ти глава?“ Ја се машим руком, а то нема главе, заборавио је на води. Онда се брже-боље вратим натраг. Кад тамо, а то лисица дошла па вади мозак из моје

главе те једе; а ја полагамо хајде, хајде, те се привучем близу, па потегнем лисицу ногом у стражњицу, а она се уплаши, па од страха испусти тефтер. Кад га ја отворим, а то у њему пише: мени погача, а ћоси шипак!

Онда дијете устане, па узме погачу и отиде кући, а ћосо остане гледајући за њим.

ЈЕДНА ГОБЕЛА У КАО, А ДРУГА ИЗ КАЛА

Ж

ена Премудрога Соломуна загледа се у некака другог цара, и

намисли да остави првога мужа и да бјежи овоме другоме; али никако није могла да се украде, јер ју је Соломун врло чувао. Зато се договори с свијем другијем царем, те јој пошаље нешто те попије па се учини као мртва. Кад она тако умре, Соломун јој осијече мали прст у руке да види је ли заиста умрла, и кад види да жена не осјећа ништа него да је мртва, онда је закопа. А онај цар нареди своје људе те је ноћу ископају и донесу њему, и он јој опет некако поврати живот, и узевши је за жену стане с њоме живљети.

Кад Премудри Соломун дозна шта је било од његове жене, он се дигне да је тражи, и поведе са собом подоста наоружанијех људи, па кад дође близу столице онога цара што му је жену узео, остави људе у шуми казавши им кад чују труба да затруби, онда да иду на њезин глас њему у помоћ носећи сваки пред собом зелену шумнату грану, а он отиде сам у царев двор. Кад тамо, а то жена са слугама сама у двору, а цар отишао у лов. Кад жена опази својега првог мужа, она се поплаши, али га опет некако превари те га у једној соби затвори. Кад цар дође из лова, жена му каже да је дошао Премудри Соломун, и да је у тој и тој соби затворен; „него — вели — иди сад одмах к њему у собу те га посијеци; али се нemoј шалити да ишто почнеш с њим говорити, јер ако га пустиш само једну ријеч да проговори, превариће те“.

Цар с голом сабљом у рукама отвори врата и пође к Премудроме Соломуну да му осијече главу. Соломун је мирно и без страха сједио на јастуку, па кад види овога ће иде к њему са сабљом, а он се насмије. Кад цар то види, није се могао уздржати да га не запита зашто се смије. А Соломун му одговори да се смије ће цар цара хоће да погуби на женском узглављу. Цар га онда упита:

— А да како?

А Соломун му одговори:

— Ја сам већ у твојим рукама; свежи ме па изведи на поље иза града, те ме погуби на видуку; па прије него ме погубиш, заповиједи да се три пута затруби у трубу, да чује сватко и ко хоће да може доћи да види, па ће поћи и гора да гледа ће цар цара губи.

Цар то послуша, особито да види да ли је истина да ће и гора поћи да гледа ће цар цара губи. Па онда свеже Соломуна и метне га на једна проста кола, па га са својим

момцима и дворанима поведе на поље да погуби. Кад су тако ишли, Соломун се кроз кола био загледао у предње точкове, пак се уједанпут насмије. Цар, који је поред њега јахао на коњу, запита га што се смије, а он му одговори:

— Смијем се гледајући како једна гобела у као, а друга из кала.

Онда цар, окренувши главу од њега, рекне:

— Хвала богу, људи говоре: Премудри Соломун, а он будала!

Кад у том дођу на мјесто ђе хоће да га погубе, цар заповједи те се једанпут затруби. Кад чују трубу војници Соломунови, они се крену. Кад се други пут затруби, они се стану примицати, али се људи нијесу виђели, него само зелене гране пред њима као гора. Цар се томе врло зачуди и увјери да је истина што му је Соломун казао, па заповједи те се затруби и трећи пут. У том Соломунови војници стигну на ово мјесто, те Соломуна отму, а цара и све његове момке и дворане похватају и побију.

ДЈЕВОЈКА ЦАРА НАДМУДРИЛА

Један сиромах живљаше у једној пећини и немаше ништа до једну шћер,

која бијаше много мудра и иђаше свуда у прошњу, па и оца свога учаше како ће просити и паметно говорити. Дође једном сиромах к цару да му штогођ удијели; цар га упита окле је и ко га је научио мудро говорити. Ови му одговори окле је и како га је шћер научила.

— А шћер твоја од кога се научила? — упита цар, а сиромах одговори:

— Бог је њу умудрио и наша јадна сиромаштина.

Тада му цар даде тридесет јаја и рече му:

— Понеси ово твојој шћери и реци јој нека ми из тијех јаја излеже пиплад, пак ћу је добро даровати; ако ли пак не излеже, хоћу те ставити на муке.

Сиромах отиде плачући у пећину и каже све шћери. Она позна да су јаја варена, и рече оцу да пође починути и да ће се она за све бринуту. Отац је послуша и отиде спавати, а она дохвати пињату и настави на ватру пуну воде и боба, па кад свари боб, зовне ујутро оца и рече му да узме рало и волове пак да иде орати покрај пута куда ће пасати цар, и рече му:

— Кад видиш цара, узми боб пак сиј, и вичи: хај волови, помози боже да роди варени боб! Кад те цар запита како може родити варени боб, а ти реци: као и из варенијех јаја излећи се пиплад.

Сиромах послуша шћер, па отиде те стане орати. Кад угледа цара ће иде, он стане викати:

— Хај волови, помози боже да роди верени боб.

Чувши цар ове ријечи, стане на путу и рече сиромасу:

— Сиромаше, како може родити варени боб?

А он му одговори:

— Честити царе, као и из варенијех јаја излећи се пиплад.

Стави се цар одмах да га је шћер научила, па заповједи слугама те га ухвате и доведу преда њ, па му онда пружи повјесмо лана говорећи.

— Узми то, и од тога имаш учинити гумину и једра сва што је од потребе за један брод; ако ли не, изгубићеш главу.

Ови сиромас с великијем страхом узме повјесмо и плачући отиде дома и каже све својој шћери. Шћер га пошаље да спава обећавајући да ће она све то учинити. Сјутрадан узме мали комад дрвета, пак пробуди оца и рече му:

— На ти ово дрво и понеси га цару нека ми од њега направи куђељу и вретено и статив и остало што требује, пак ћу ја њему направити све што наређује.

Сиромас послуша шћер и искаже цару све као што га је она научила. Цар, чувши ово, зачуди се и стане мислити шта ће учинити, па онда дохвати једну малу чашицу и рече му:

— Узми ову чашицу и понеси твојој шћери, нека ми њом пресека море да остане поље.

Сиромас послуша и плачући понесе шћери ону чашицу и каже јој све што је цар рекао. Ђевојка му рече да остави до сјутра и да ће она све учинити. А сјутрадан зовне оца и да му литру ступе и рече:

— Понеси ово цару и реци му нека овијем затисне све изворе и сва језера, пак ћу ја пресекати море.

Сиромас отиде и овако цару рече. Цар, видећи да је ђевојка много мудрија од њега, заповиједи му да је доведе пред њега; а кад је доведе и обоје се поклоне пред њим, онда је цар запита:

— Погоди, ђевојко, шта се може најдаље чути?

Ђевојка одговори:

— Честити царе, најдаље се може чути гром и лаж.

Тада се цар дохвати за браду и обрнувши се својој господи запита их:

— Погодите, колико ваља моја брада?

Кад једни стану говорити оволико, други онолико, онда ђевојка одговори свијема да нису погодили, пак рече:

— Царева брада ваља колико три кише љетне.

Цар се зачуди, па рече:

— Ђевојка је најбоље погодила.

Па је онда запита хоће ли бити његова жена, и да друкчије не може бити него тако. Ђевојка се поклони и рече:

— Честити царе, како ти хоћеш нека буде, само молим да ми напишеш на карти својом руком, ако би се кадгођ на ме расрдио и мене од себе оћерао, да сам госпођа узети из твога двора оно што ми је најмилије.

Цар јој ово одобри и потпише. Пошто паса неколико времена, цар се на њу ражљути и рече јој:

— Нећу те више за жену, него хајде из мога двора куд знаш.

Царица му одговори:

— Свијетли царе, послушаћу, само ме пусти да преноћим, а сјутра ћу поћи.

Цар јој допусти да преноћи. Онда царица, кад су били при вечери, помијеша му у вино ракију и нека мирисна биља, и нудећи га да пије говораше му:

— Пиј, царе, весело, јер ћемо се сјутра растати, и вјеруј ми да ћу бити веселија него кад сам се с тобом састала.

Цар се опјани и заспи, а царица справи кароцу и понесе цара у камену пећину. Кад се цар у пећини пробуди и види ђе је, повиче:

— Ко ме овђе донесе?

А царица му одговори:

— Ја сам те донијела.

Цар је упита:

— Зашто си ти то од мене учинила? Да ли ти нијесам рекао да више нијеси моја жена?

Онда му она, извадивши ону карту, рече:

— Истина је, честити даре, да си ми то казао, али погледај што си на овој карти потписао: што ми буде најмилије у твојему дому, да понесем собом кад од тебе пођем.

Цар, видећи то, пољуби је и поврате се опет у царски двор.

КРАЉ И ЧОБАНИН

Н

екакав краљ имао је једну кћер, која је била много лијепа. Ње се

љепота била разгласила по свијету. Ту су ти ишли краљеви и цареви да је просе, или од чуда само да је виде. Али отац њезин није је стио никоме другоме дати до онеме који би се нашао мудрији од њега да га како превари.

То зачује надалеко један богати чоек, па крене из далеке земље, и прошавши многе земље и градове, нанесе га једно вече пут пред кућу једнога богатог чоека. Кад запита може ли ноћити, домаћин га једва дочека и одговори му да може, зашто не би. Домаћин ради госта одмах закоље брава, и кад га изнесу за вечеру, оставе од њега главу чобану, који бјеше у планини код стоке. Кад сјутрадан сване, крене се путник даље својим путем да проси у краља ђевојку. Идући кроз планину, нађе чобана од оне куће где је био на конаку, и назвавши му божју помоћ, рече:

— Добро пасеш!

А он му одговори:

— Пасем да их напасем.

Путник опет рече:

— Ја сам синоћ у вас на конаку био.

А чобан му одговори:

— Нека си био; пут те нанио.

Онда опет путник:

— Кад сам дошао у ваш дом, за мене су брава заклали.

А чобан:

— Кад људи долазе, за њих ваља месо да се и коље.

Опет путник:

— За тебе смо главу оставили.

А чобан:

— Глава глави и иде.

Опет путник:

— Чељад од куће метнуше је на полицу, а дође кучка па изједе.

А чобан:

— За њу је и била.

Опет му путник рече:

— Твој отац дође те уби ону кучку.

А чобан:

— Ако су је убили, то је и заслужила.

Опет путник:

— Пошто је убише, бацише је на буниште.

А чобан:

— Ако су је на буниште бацили, онђе је и жива лежала.

Кад путник чује ђе чобан тако на сваку одговара, врло се зачуди и помисли у себи да би он био добар за просца оне краљеве шћери, па му рече:

— Тако ти вјере, примакни се ближе да још мало зборимо.

А чобан му одговори:

— Причекај мало, док вратим овце. — Па онда чобан отрчи те поврати овце, па се примакне ономе чоеку; а чоек му рече:

— Ево сам кренуо к томе и томе краљу да просим у њега ђевојку, али он ђевојке своје не да никоме другоме до ономе који би се нашао мудрији од њега да га како превари. А ја виђу да си ти хитре памети, и да умијеш добро и мудро зборити, би ли дакле пошао са мнош к томе краљу, еда би ми како ђевојку испросио?

На то рече чобан:

— Ја ћу поћи. — Па отоле заједно крену и дођу у град ђе је живљео они краљ.

Кад дођу на краљева врата, онђе их дочека стража, па их запита:

— Куд идете?

А они кажу стражи:

— Ми идемо ка краљу да просимо ђевојку.

А стража одговори:

— Свакоме је слободно проћи ко иде да проси ђевојку. — Па их пропусти.

Кад изиђу горе пред краља, онда они богати чоек проговори:

— Помози бог, наш свијетли краљу!

А краљ му помоћ прихвати:

— Бог вам добро дао, ђецо! — Па онда рече ономе богатом чоку: — Што је дошао они Влах у грубој роби?

А чобан не даде чоек да одговара, него се сам утече и рече:

— Ако сам ја Влах у грубој роби, ја имам више блага него они у лијепој роби, и сувише имам — три хиљаде оваца. Па у једну дубодолину музем, у другој сирим, а у трећу смок слажем.

Онда му краљ рече:

— То је добро кад ти толико блага имаш.

А чобан прихвати:

— Није ово добро, него је зло.

А краљ му рече:

— Окле може бити зло кад ти кажеш толико добро?

Онда чобан одговори:

— Е, вас ми се поштети смок, и учини се гној.

Онда краљ рече:

— Јазук, толико се штете учини!

А чобан прихвати:

— То мене није зло, него ми је добро.

А краљ рече:

— Како, море?

Тада чобан одговори:

— Ја узех плуг и волове, па узорах три стотине дана, те све посијах шеницу.

А краљ му онда рече:

— То је добро кад си толико шенице посијао.

А чобан прихвати:

— Валај, није добро, но је зло.

А краљ рече:

— Што, јадан?

Одговори чобан:

— Прометну ми се она шеница: све никоше букве и јеле.

Тада краљ рече:

— Ох, ту би много штете!

А чобан прихвати:

— Ту мене није штете, већ ми је корист.

Вели му краљ:

— Како ти може бити корист кад ти се толико шенице прометну?

Чобан му одговори:

— Јере налеће једно јато чела, па све притиште оне букве и јеле, ни се виђе гране ни коријена.

Тада вели цар:

— То је добро кад толико долеће чела.

А чобан прихвати:

— Валај, није добро, но је зло.

Опет цар:

— Што, море?

А чобан одговори:

— Припече сунце илијнско, па се отопи они кљук и мед, па се просу по долини вас.

Тада краљ рече:

— Валај, и јест ту било зла.

А чобан прихвати:

— Валај, није зла, него добра.

Опет пита краљ:

— Како, море?

А чобан одговори:

— Ја ухватих једну буху, и заклах је, па је одријех на мијех и набих три стотине товара.

Тада краљ рече:

— Валај, баш јест то лажно зборити.

А чобан одговори:

— Ако је лажно зборити, ти си за истину вјеровао. Ја сам те доста преварио, него дај ђевојку, ја сам је заслужио.

Цар не могне ни куд ни камо, него чобану да ђевојку, а чобан је да богату чоеку, а богат чоек да чобану силно, небројено благо.

КО ЈЕ ЧОВЈЕКУ НАЈВЕЋИ ДУШМАНИН

Б

ио је тако један цар, па издао заповјед да у његовој држави не смије

нико преживљети педесет година: ко не би до те године умро, тога да убију. А био је неки човјек и имао једнога сина. Кад се њему намири педесет година, рече он сину.

— Сине, хоћеш ли ме убити, шта ли ћеш од мене?

Син му рече:

— Ја те убити нећу, али не знам шта бих од тебе.

А отац му рече:

— Метни ме у лајт у подруму, па кажи да си ме убио. Ти ме храни, а ја ћу те свачему учити.

Син га послуша па га затвори, и ту га је хранио девет година. У то девет година он се обогати слушајући ћаћу, тако да је био најбогатији и најмудрији у свему ономе крају. Кад је то видио онај други свијет, испизме се сви на њега, па стану диванити да је премудар, те тако то и цар чује, па га дозове преда се и рече му:

— Ја сам чуо да си ти најмудрији од свега свијета, зато хајде кући, па ми ујутру мораш доћи ни бос ни обувен, ни го ни обучен, ни јашући ни пјешице идући, ни путем ни странпутицом, и донијети ми дар и недар. Ако ми тако не дођеш, објесићу те.

Кад он то чује, сневесели се, па дође кући, а ћаћа га из лајта пита:

— Шта ти је рекао цар?

— Зло, — рече он. — Рекао ми је да морам доћи ујутру к њему ни бос ни обувен, ни го ни обучен, ни јашући ни пјешице идући, ни путем ни странпутицом, и донијети му дар и недар.

Кад то отац чује, рече му:

— Слушај, синко! Свуци све са себе, па се замотај сав у мрежу, и ухвати врапца, па га свега оперушај осим крила, затим узјаши на магарца, па га гони између обале од

пута и колника, и тако ћеш се кроз мрежу видјети, ал' нећеш бити го; на магарцу ћеш јашити, ал' ће ти се ноге по земљи вући; између обале и колника нити је пут ни странпутица; а оперушан врабац, кад му га пружиш и пустиш да из руке одлети, биће и дар и недар.

Син учини тако и отиде. Кад дође цару, види цар да је све добро, па рече:

— А гдје ти је дар и недар?

Он извади врапца па му га пружи, а кад цар хтједе да га узме, он га пусти и врабац одлети.

— Добро је, — рече цар — али сад хајде кући, па ми ујутру мораш довести све своје пријатеље и непријатеље. Ако то не учиниш, сведно ћу те објесити.

Кад он то чује, сневесели се опет, па оде кући, а ћаћа га пита:

— Што ти је сад цар рекао?

Он му рече:

— Опет јадно: рекао ми је да му морам ујутру довести све своје пријатеље и непријатеље, јер ако то не учиним, да ће ме сведно објесити.

А отац му рече:

— Мучи, не бој се. Узми комадић круха, па поведи кују и жену, а кад тамо дођеш и цар те упита јеси ли их довео, а ти реци: јесам; а он ће те питати које су ти пријатељи, а ти покажи кују, а кад те упита које су ти непријатељи, а ти покажи на жену. А кад те цар упита како то, а ти онда ошине кују, а кад она скикне и побјегне од тебе, ти је вабни и подај јој круха, а она ће се око тебе лагодити. Онда ошине жену, па ће она казати све што год буде знала.

Кад син то чује, узме кују и жену па отиде тамо, а кад дође пред цара, пита га цар:

— Јеси ли дошао?

— Јесам.

— А гдје су ти пријатељи и непријатељи?

— Ево их, гле, — рече он.

— Које ти је ко? — пита цар даље.

— Ово су ми пријатељи (покаже на кују), а ово су ми непријатељи (па покаже на жену).

А цар му рече:

— Како то?

— Тако, — одговори овај и ошине кују, а она скикне и побјегне, а он вабне на крух, и она опет дође па се стане лагодити око њега; потом примјери па ошине жену што је већма могао, а она дрекне па га стане псовати и рече:

— Видиш, царе, ћене, како ме туче, а ништа му крива нијесам, а зна већ девет година ћаћу сакривати у подруму и у лајту га хранити, а он га вавијек учи свачему, па и ово га је све научио како ће тебе преварити, па ме још иде тући.

Кад то цар чује, рече му:

— Ти си добро урадио. Сад хајде кући, па се не бој никога више, а ћаћу пусти из лајта. Од данас се нико више убијати неће.

И послије тога више се свијет не убија, него свако сам умре кад га ред дође.

БЕКРИ-МУЈО

риповиједа се да је у Цариграду негда био некакав Турчин Бекри-

Мујо, коме је иза оца остало небројено благо, па он, пропивши се, све попио и проћердао, тако да никаквих других хаљина није имао осим једног ћебета, којим је огрнут по сокаку ишао, и некаке старе капетине, кроз коју му је перчин био пропао. Једанпут сrete га турски цар на сокаку пијана, и стане га карати што је толико благо пропио и до такога срамотног стања дотјерао. Но он се окорно осијече на цара, говорећи му:

— Што је теби стало што ја пијем? Ако пијем, за своје новце пијем; а ти ако мислиш да ја немам новаца, пошто ћеш ми дати Стамбол?

Цар, премда је знао да он нема ни паре, опет помисли у себи да га није подговорио ко други, ко има новаца, па пошто се обрече, не може се натраг ударити, и зато му одговори:

— Не дам ти, Мујо, цијелога Стамбола нипошто, него ћу ти пола дати по то и по то, па онда за невољу можемо у њему оба царовати.

Мујо му на то одговори:

— Добро, сутра ћу ти ујутро донијети новце.

И тако се растану. Кад сутрадан Мујо не дође у одређено вријеме с новцима, цар пошаље те га доведу; но сад Мујо тријезан призна да нема ни паре, а камоли да купи Цариград или половину њега. Онда цар одмах заповиједи да га посијеку што је тако лагао и с царем спрдњу збијао. Мујо се изнајприје стане молити за опроштење, а кад види да му ништа не помаже, онда рекне цару:

— Кад си наумио, ласно ћеш ме погубити; него те молим да учиниш једну милост прије него ме погубиш: да нађеш у твоме царству три човјека: једнога сиромаша који ништа на свијету нема, једнога слијепа који ништа не види, и једнога богаља који нема ниједне ноге, него само труп, па да их доведеш овдје и да их лијепо нахраниш и напојиш, а нас ћемо двојица гледати шта ће они радити.

Цар на то пристане, и одмах заповједи те се така три човјека нађу и доведу, и, посадивши једнога до другог, донесе им се јело и пиће, и стану се частити. Кад се подобро наједу и напију, онда слијепец проговори:

— Хвала богу и честитоме цару, који нас је нахранио бијелога хљеба и напојио црвенога вина!

А богаљ ни пет ни девет него на њега:

— Курво ћорава, како ти знаш да је хљеб бијел и вино да је црвено, кад не видиш? Сад ћу те ногом у задњицу!

Уз то сиромаш повиче:

— Удри га у мој одговор, ја ћу га платити.

Онда Бекри-Мујо проговори цару:

— Видиш, честити царе, што чини пиће! Нити слијепец има очију, нити богаљ ногу, ни сиромаш новаца; а сад, кад се напише, и слијепец стече очи, и богаљ ноге, и сиромаш новце; тако сам ја јуче био стекао новце да купим од тебе Стамбол.

Видјевши цар и саслушавши то све, опрости Бекри-Мују, и поклони му живот. Послије тога, чудећи се цар како вино таку силу има, и гледајући како пијанице за њим гину, намисли да га једном и он огледа; и тако заповједи те му једно вече донесу најљепшега морског вина, па се добро напије. Кад буде други дан ујутру, цар болестан, боли га глава, не може да је подиге с узглавља. Како се то разгласи по двору, скупе се брже-боље сви љекари да лијече цара; но цар каже да од те његове болести зна боље лијечити Бекри-Мујо него сви љекари, већ њега одмах да му дозову. Кад Бекри-Мујо дође, цар му каже како је болестан и ода шта, и запита га шта ће сад чинити; а он му одговори: опет да пије оно што је и синоћ пио, пак ће га одмах глава проћи. Цар га онда запита:

— Па шта ћу чинити ако ме послјије, кад се отријезним, опет глава узболи?

А Мујо му одговори:

— Опет пиј наново.

— Па докле ће тако трајати? — запита цар.

— Док не огрнеш ћебе овако као и ја, — одговори му Мујо.

БОШЊО У СТАМБОЛУ

У

једној босанској вароши била једна медреса, у којој се учило тридесет-

четрдесет софта. Ту је медресу издржавао сам цар, па би сваке године по педесет ћеса преко везира за издржавање слао. Једном дође некакав валија, велик јаспреша, па што је год султан слао, све је он себи устављао. Али драги алах, који о сваком мисли, а највише о ономе ко га хак вјерује, побрину се и о овој медреси, те се одржа и не затвори. У тој медреси бијаше један Бошњо, доста богат, а никог од свога рода не имадијаше. Њему драги алах крену у срце, те ти он поче читлук по читлук продавати и са својим друговима живукати. Тако ти је он три године дана медресу држао, а на измаку треће године продаде најпоследњи читлук. Од ових пара одвоји половину те даде дружини и рече им:

— Ето, па се с тијем превладите, а ја са овијем осталијем одох управо у Стамбол да видим што ли се је то на нас честити падишах насрдио.

То рече и остави дружину, и крену срећно на пут. За неколико дана стиже у Стамбол. По Стамболу није много врљао, но одмах убруси те оде цару на диван. Срећа га послужи те га цар брже пусти преда се, и он му све лијепо исприча ради чега је дошао. Цар га намјести у један хан, и рече му да ту чека док га он опет зовне. Ради тога посла цар тевтиша у Босну да извиди је ли му Бошњо право казао. Кад се тевтиш вратио те казао цару да је све онако истина као што му је Бошњо казао, цар зовну Бошњу преда се па му исплати за три године што није медреса примала, таман сто и педесет ћеса. Још му даде сто и педесет гроша за трошка и ферман да може вазда пред цара изићи, ако би ко опет медреси устављао. Валију јаспрешу смаче, а на његово мјесто постави поштена човјека.

Кад је Бошњо примио паре, пође да још штогод покупује у Стамболу. Да не би све паре уза се влачио, одброји оно сто и педесет гроша, а остало остави једноме деди, који је у дућану само ћитабе продавао, јер му се он учини понајпоштенији. Пошто је купио што му је требало, а потрошио све паре до вижлина, оде к деди да прими паре, па да иде натраг у Босну. Када је к деди у дућан дошао и паре заискао, рећи ће му деда:

— Какве паре, ако си Турчин? Ја те, валахи, нијесам никад видио, а немоли да си ми какве паре дао.

Бошњо се нађе на чуду, па стаде деду молити и преклињати, али се дедо не даде ни осолити. Шта ће ти јадни Бошњо него на даву пред кадију. Кадија позва деду, па

кад Бошњо пред дедом понови даву, а дедо заинћари, упитаће кадија Бошњу има ли свједока. Бошњо одговори да није нико видио. Тада кадија упита деду би ли се заклео.

— Бих, ефендија, ако хоћеш, и десет пута.

и дедо се лијепо закуне да му Бошњо није ништа дао, те Бошњо оде махајући шака.

Ко јадан, кô жалостан, од великих мисли и муке не зна шта ће, па од онога вижлина узме золоту дувана и изиђе на крај Стамбола на једну ледину, па поче све лулу за лулом пушити. Спрам ледине бијаше један поголем чардак, а на чардаку једна богата хаџиница. Кад хаџиница опази Бошњу гдје онако немилице пуши дуван, рећи ће сама себи: „Ономе је човјеку бели некакова велика мука док онолико пуши“, па спреми слушкињу те јој зовну Бошњу. Када је Бошњо пред хаџиницу дошао, упита га она шта му је, а он јој све исприча шта му се је догодило.

— Не бој се, — рече му хаџиница — биће добро, иншалах, само мало причекај док се ја спреим, па ћеш ми дедин дућан казати.

Није дуго потрајало, спреми се хаџиница, а цура пред њом понесе пуну бошчу нешта завијена. Кад пођоше, рећи ће хаџиница Бошњи:

— Хајде пред нама, па кад будеш близу дедина дућана, кажи ми га, па се ти уклони. Када видиш на дућану да сам ја раздријешила ову бошчу, онда дођи па реци деди: „Дошао сам, дедо, да ми дадеш оне паре што сам их код тебе оставио.“

Како то рекоше тако и учинише, па кад бише близу дедина дућана, рече Бошњо „оно је“, па се уклони, а хаџиница управ па на дућан:

— Драги дедо, — каже му она — отишао ми хаџија на ћабу, а кућа ми на осами, па се бојим да ме ко не покраде, стога те молим да ми овај аманет оставиш, док ми хаџија не дође.

Па разви бошчу. Синуше, мајчин сине, дукати, бисер, драго камење и други скуп адиђари, те деди стадоше очи, па ће весело:

— Хоћу, ханумо, што нећу?

Таман они у томе разговору, бахну Бошњо као из рукавице на дућан, па ће деди:

— Драги дедо, дошао сам да ми дадеш оно пара што на аманет код тебе оставих.

Дедо погледа још једном у бошчу, па му се учини да у њој има и три пута колико Бошњиних пара, па одмах одговори:

— Хоћу, синко, хоћу, — те скочи, извади из чекмеџета Бошњине паре, и предаде му их.

Још није честито Бошњо паре ни примио, а долеће друга слушкиња, па ће хаџиници:

— Муштулук, хаџинице, дошао хаџија с ђабе.

Када то видје хаџиница, сави бошчу, па се лијепо захвали деди што би јој аманет причувао. Дедо видје да је преварен, па брже-боље потрча кући, и научи жену да тужи Бошњу да јој је човјек, и да је оставио са дјететом прије петнаест година, па да га сада тужи за нафаку и да тражи од њега сто и педесет ћеса. Жена одмах крену пред кадију, те учини даву, као што је дедо насјетовао. Кадија добави Бошњу, те жена пред њим понови даву. Бошњо се поче чудити и правдати како је најбоље знао, али све узалуд, јер по његовој несрећи дијете дедино наличаше доста на њега, те га кадија осуди да плати жени у име нафаке дјетиње и њезино сто и педесет ћеса. Бошњо рече да нема пара, али дединица дочека:

— Преберите га, ефендија, има пун ћемер пара, ја сам му их видјела када је синоћ к мени долазио.

Када кадија пребра Бошњу те му нађе паре, још се више увјери да је он заиста њезин муж, па му одузе све паре и даде дединици, те она оде рахат деди, а Бошњо сиромаш опет махајући шака. Шта ће? Ко јаднији, хо жалоснији од њега? Купи опет за ону другу злоту дувана, па опет на ону ледину и стаде лулу за лулом пушити и дерт разбијати. Хаџиница га опет опази, па чим га видје, одмах га познаде, па помисли: „Ето ти га на, опет га је некаква несрећа стигла?“ па га брже-боље зовну. Он сиромаш једва дочека, па оде хаџиници и све јој исприча шта се је опет с њиме десило. Кад га хаџиница саслуша, рећи ће му:

— Добро ће бити, иншалах! Не бој се, него хајде кадији па му реци: „Када ти мени осуди да дам толике паре, барем ми досуди да ми она жена мога сина поврати“. Он ће ти га сигурно досудити, па када ти га да, доведи га амо, па се не бој да ће ти паре пропасти. Неће, не. Но ћемо ја и ти ту још што ушибарити.

Када то Бошњо чу, упуту се кадији па га замоли онако као што га је хаџиница насјетовала. Кадија, кад га саслуша, рећи ће му:

— Тако је и хак, — па одмах посла зафтију да ону жену са дјететом доведе.

Кад је жена пред кадију дошла, узме кадија дијете за руку па га претеслими Бошњи. Жена стаде плакати и молити да јој не одузимају дијете, и обећавати Бошњи да ће му све паре повратити, ама Бошњо неће о томе ни да чује, него узме дијете па га одведе хаџиници. Дедина жена одлеће плачући деди, па му исприча како јој је кадија јединца одузео и Бошњаку га претеслимио, па стаде нарицати и деду клети. Бе, и дедо се сада нађе у чуду, није ласно оноликога сина изгубити! Таман они о томе јаду и белају, док телал наведе дијете вичући: „Педесет ћеса!“ Дедо наметну ћесу, а хаџиница одмах изиђе на сто ћеса. Тако су се дедо и хаџиница надметали док истјераше на триста ћеса. Дедо није више имао пара, па посла жену хаџиници да је замоли да више не намеће. Жена оде до хаџинице, па јој паде по ногама и стаде је молити:

— Ми више немамо ни паре, а жао нам је јединче пустити да оде другоме, но те молимо, не намећи се.

— Добро, — рече хаџиница — хајде донеси паре па плати, а деди кажи: „Ко под другијем јаму копа, сам у њу пане.“

Дедо изброја паре и прими сина, а хаџиница издвоји најприје сто и педесет ћеса па даде Бошњаку, а ону другу половицу подијелише по пола. Бошњи рече хаџиница да одмах иде управ у свој вилајет, „јер ти још нијеси научио шејтанлук, па би те могао још ко у овоме великоме граду преварити“.

Бошњо послуша, и оде весело у Босну, да своје другове обесели.

ДВА НОВЦА

Б

ио некакав сиромаш човек, који се свакојако прометао, па најпосле

набере врећу маховине и метнувши одозго мало вуне понесе на вашар да прода све место вуне с врећом заједно. Идући тако на вашар, састане се с једним човеком, који је исто тако понео на вашар врећу шешарица да прода место ораха, којима је одозго с врха шешарице био мало покрио. Пошто на питање шта који има у врећи један одговори да носи на вашар орахе а други вуну, навале обојица да пазаре хесап онде на путу. Онај што је имао маховину, доказујући да је скупља вуна од ораха, заиште прида, али кад види да онај што је имао шешарице не да прида ништа, него хоће онако да пазаре једно за друго, он помисли да су бољи и ораси: него маховина. И тако, после дугога цењкања, погоде се да онај што је имао шешарице да онеме другоме два новца прида, али, не имајући ни њих код себе, остане му их дужан, и као за бољу тврђу да ће му их зацело вратити, побрате се. Променивши сад вреће, побегне један на једну а други на другу страну, мислећи сваки да је другог преварио; а кад дођу сваки својој кући и изруче хесап из врећа, онда виде да ниједан управо није преварен. После некога времена дигне се онај што је имао маховину да тражи свога побратима и да иште два новца, и нашавши га у једном селу код попа у најму, каже му:

— Ти, побратиме, превари мене.

А он му одговори:

— Вала, побратиме, и ти си мене.

Потом онај стане искати два новца, говорећи да оно ваља платити што је обречено и побратимством потврђено. И овај пристане да ваља платити, али се стане изговарати да нема два новца, „него — вели — у мога попа за кућом има велика јама у земљи, у коју он често силази, и по свој прилици биће у њој новаца или каквих других скупочених ствари: него хајде довече спусти ти мене у јаму, па кад је опленимо, онда ћемо добит поделити, и ја ћу ти платити два новца“.

Овај на то пристане. Кад буде увече, попов најамник нађе врећу и уже, па отишавши с побратимом над јаму, уђе у врећу, и побратим га свеже преко среде, па спусти у јаму. Кад овај доле изиђе из вреће и по јами туц тамо туц амо не нађе ништа до жита, помисли у себи: „Ако ја побратиму сад кажем да нема ништа, он може отићи и мене у јами оставити, па што ћу сутра од попа кад ме нађе у јами?“ Па онда опет уђе у врећу, и добро се свеже ужем, па повиче побратиму:

— Побратиме, вуци врећу пуна је свашта!

Вукући побратим врећу, помисли у себи: „Шта да ја ово делим с побратимом? Боље је да ја ово носим сам, а он нека гледа како ће изићи из јаме.“ Па упртивши врећу с побратимом на леђа, побегне преко села, а за њим пристане много паса лајући и гонећи га. Кад мало посустане, а врећа му се низ леђа пониско обеси, онда побратим из вреће повиче:

— Дижи, побратиме, уједоше ме пси!

Кад овај то чује, а он баци врећу на земљу. Онда онај из вреће рекне:

— Тако ти, побратиме, шћаше мене да превариш?

А онај му одговори:

— Вала, и ти се мене преварио.

И онде после дугог разговора обрече онај што је дужан два новца да ће их јамачно платити кад му побратим други пут дође, па се растану. После много времена овај што је био у попа у најму стече своју кућицу и ожени се, и један дан, седећи са женом пред кућом, опази поиздалека побратима где се упутио управо к његовој кући, па повиче жени:

— Жено, ето мога побратима! Дужан сам му два новца. Сад се већ нема куд камо, јер сам му обрекао платити их кад ме нађе. Него ја идем лећи у кући, а ти ме покриј, па се пренемажи и јаучи, и кажи да сам умро, те ће се он онда вратити натраг.

Па онда легне у кући налеђашке и прекрсти руке, а жена га покрије и стане јаукати. У том побратим пред кућу, и назвавши јој „помози бог“, запита је ли то кућа тога и тога; а жена му пренемажући се одговори:

— Јест, куку мене кукавици, ево га у кући где лежи мртав.

Онда побратим рекне:

— Бог да му душу прости! Он је био мој побратим. Ми смо заједно радили и трговали, и кад сам га тако нашао, барем ћу чекати да га отпратим до гроба и да бацим земље на њ.

Жена му рекне да ће му бити дуго чекати докле га стану сахрањивати, већ нека иде.

Али он одговори:

— Боже сачувај! Како бих ја оставио тако свога побратима? Чекаћу, макар било три дана, докле га не сахране.

Кад жена у кући каже то мужу полако, муж јој рече нека иде попу те му каже да је он умро, већ нека га носе у цркву, око које је по брду било и гробље, неће ли побратим онда отићи. Кад жена отиде и то попу каже, поп са неколико човека дође, те онога назовимрца метну на носила, и односавши га у цркву онако на носилима, оставе га наспред цркве, да онде по обичају преноћи, пак ће га сутрадан опојати и сахранити. Кад поп с осталим људима пође из цркве, побратим каже да он побратима свога, с којим је толико много трговао и соли и хлеба јео, нипошто неће оставити сама, него да ће га сву ноћ чувати. И тако остане у цркви.

Ону ноћ ударе онуда некаки хајдуци, који су нечије дворе били похарали и много благо и рухо и оружје били задобили; и кад буду поред цркве и виде унутра свећу где гори, рекну међу собом:

— Хајдемо у ову цркву да поделимо своју добит.

Кад побратим види где људи с оружјем улазе у цркву, он се сакрије у један угао; а хајдуци, ушавши унутра, поседају и благо поделе све калпацима, а рухо и оружје како се могло. Око свега се погоде и намире, само остане једна сабља, за коју су гдекоји од њих мислили да вреди много новаца. Онда један, узевши је у руке, скочи на ноге говорећи:

— Стани да је о овога мрца огледамо је ли така као што је хвалите: ако му одједном одсечем главу, баш је добра.

Па онда пође к носилима, али се назовимртвац уједанпут исправи и седне вичући:

— Мртви, камо те се?

А побратим иза угла:

— Ево нас, сви смо готови.

Кад хајдуци то чују, онај побаци сабљу, а они други оставе своје делове на гомилама, па скоче и побегну без обзира. Пошто далеко отиду, онда рече харамбаша:

— О браћо, забога, ми ходисмо по гори и по сваким местима и дању и ноћу, бисмо се с људима, и ударасмо на куле и дворове, а ни од шта се не поплашисмо до ноћас од мртвих људи! Има ли који јунак међу нама да се врати натраг да види како је сад у оној цркви?

Један вели:

— Ја нећу.

Други вели:

— Ја не смем.

Трећи вели:

— Ја бих волиј ударити на десет живих него на једног мртвог.

Док се најпоследње не нађе један те рече да ће он ићи. И он, вративши се натраг, привуче се полагано под црквени прозор еда би што чуо, а у цркви побратими поделили све хајдучко благо и рухо и оружје, пак се најпоследње око два новца свадили и готово почупали. Хајдук испод прозора ништа друго није могао чути до вику: „Камо мени два новца? Дај моја два новца!“ У томе онај што је био дужан опазити хајдука под прозором, па брже-боље руком кроз прозор те му зграби капу с главе, па је пружи побратиму:

— Аратос ти два новца! Ево ти за два новца.

Кад хајдук види шта од њега би, он бежи без обзира, и дошавши у дружину пола мртав, повиче:

— Браћо, хвала богу кад живи побегосмо! Ми благо делисмо калпацима, а сад умрели сви мртви, па свакоме једва по два новца допало, а једноме ни то није могло изићи, него узеше моју капу те му дадоше за два новца.

МУДРА СНАХА

Б

ио тако неки много богат човек, па имао много стоке и пара, а највише

оваца. Једнога дана зими викне он својега најстаријег сина, па му рече:

— А бе, синко, узми пет стотина брава оваца, па да их целу зиму чуваш, храниш, а на пролеће толико исто да ми на двор дотераш. Не учиниш ли то, ниси мој син; нећу ти дати од имања ни копчу.

Овај му син беше помало глупав, па га је и татко поради тога мрзео и гледао да га шћердоше. Син узме овце, потеря их у шуму, и ту су пасле све док снег не паде. А кад снег паде, овце стану блејати од глади, а чобанин запевати из свега грла. Чула то нека стара девојка, па искочила пред њега и упитала га:

— Зашто бе, чобанче, плачеш?

— Ето што плачем, скапаше ми овце без сена. — И ту јој поприча како га је отац отерао, како му ни пара ни сена није дао, и како му на пролеће мора сву стоку живу да врати.

— Е лудо моја, па то је ласно, — рече му девојка. — Ти имаш толики мал, а не умеш да се помогнеш. Ја ћу да те научим. Сиђи ти у село, па узимај паре под фајду, на толике овце сваки ће да ти да. Исхрани стоку, а на пролеће ће ти стићи јагањци и вуна. Вуну острижи те продај и плати сено, а јагањце дај те узми паре, а овце пак отерај дома.

Чобанин послуша, и учини све тако како му је девојка казала.

Кад беше на пролеће, син отера пет стотина брава оваца и донесе још двеста жутица готових пара. Кад отац виде то, упита сина ко га је на ту мајсторију научио. Син му све поприча.

— Хоћеш ли да ти ту девојку запросим за жену? — пита га отац.

— Ја хоћу, тек не знам шта ће она да каже.

— Не бери ти бригу, синко, — рече му татко, па одоше да је просе.

Кад су дошли у њен дом, намерише је саму.

— Помози бог, момо! — рече отац.

— Како на кога, — рече девојка.

— А имаш ли оца?

— Може бити да га имам, а може бити да га немам.

— Ако имаш, где је?

— Отишао је, како он мисли, у воденицу, а како бог хоће, то ни он не зна.

— Знаш ли кад ће да се из воденице врати?

— Ако иде правим путем, неће никад ни доћи, а ако врдне кривим путем, зар ће и доћи.

Зачуди се човек оваковом разговору, седе на праг да домаћина чека, и више ни о чему није смео да пита. Доцкан увече стиже и домаћин, те се погодише да му он да ћерку за сина.

Кад је било време да воде девојку, дођоше сватови, улегосе у дом и почеше пити и певати по старом српском обичају. Наједанпут заурлаше пси на дворишту. Млада искочи да види, а кад се врати, свекар је упита:

— На шта лају пси, снашо?

— Па на уста, свекре.

— Море, ја то знам, али те питам на кога лају пси.

— Е, то је што друго, — рече снаха. — Казаћу ти и то, али боље је да питаш мога оца.

Свекар упита пријатеља, а пријатељ му рече:

— Прође нерода, води неплода, а носи неница.

— Шта ли је то, снашо? Ја то не знам, а не знају ни моји сватови.

— То је калуђер прошао, провео мазгу и на њој крупице соли. Калуђери рода немају, мазге се не плоде, а со нико не сеје.

Зачудише се сватови толикој мудрости од ове младе невесте.

Кад су пошли кући са девојком, младин отац остави сватове, па окрете у шуму. Сватовима рече:

— Идите ви, а мене чекајте код горе која плаче. Ту ћемо се наћи.

Сватови се зачудише: где ће бити та гора што плаче.

— Идите ви само напред, — рече млада — ја ћу вам већ показати где је то место, иако тамо нисам била. Успут питали су младу: а зна ли она где јој оде отац.

— Како да не знам? У шуму иде човек, само у лов, без секире.

— А хоће ли штогод да улови од звериња?

— Што улови, оставиће, а што добије у лову, донеће, — рече млада.

После два сата млада рече:

— Стојте, сватови, зар не видите шуму што плаче? Да причекамо оца.

Сватови се зауставише пред једним орезаним виноградом, — то беше шума што плаче. Мало затим, ето ти и њеног оца, сав крвав.

— Шта би с тобом? — попитаše га сви.

— Ето шта је било. Убих медведа, а медведица налете на мене, хтеде ме удавити, те једва главу изнесох. Што улових, то ми остаде, а што добих у шуми, то донесох и вама да видите.

— Право је казала млада, — говорили су сви сватови, и свуда причали о њеној памети.

Кад су дошли кући, све село је причало да је снаха тога домаћина много паметна, да уме све напред погодити и да је свекру донела небројено благо. Чују то и хајдуци, па један дан дођу кући тога богатог човека, кад ту никога није било до само оне паметне снахе. Затраже од ње паре, а она им рече да је скоро дошла, да не зна где су, но да ће им казати где је њен свекар, па нека њега доведу, он ће им дати новаца. Хајдуци учине тако, нађу свекра у шуми и уцене са хиљаду жутица. Свекар стаде да се брани, па ће им најпосле рећи:

— Вежите ви мене овде, а ви идите код моје снахе, она ће вас лепо почастити и даће вам све што имам новаца. Само ћете јој ово казати, да би вам веровала: да метне псето под крмачу, а крмачу под кучку.

Хајдуци оду. Снаха им постави у подруму, напоји их вином, па затвори за собом врата и оде да донесе новце.

— Шта је најпосле казао мој свекар? — запита она. Они јој рекоше.

— Почекајте мало ето пара, сад одмах, — рече снаха, па тури резу на врата.

Сад помисли она: „Шта значе свекрове речи? Ништа друго но ово: пси то су хајдуци, а свиње сељаци. Хајдуке ваља затворити у подрум, а сељаке дозвати па их потући.“ Тако и учини. Кад се свекар врати, хајдуци су били сви мртви, а паметну снаху сви су волели, и чак из другог вилајета долазили да их она учи.

СИРОМАХ И МУДРИ САВЈЕТИ

Б

ио један човјек веома сиромашан, па рече жени:

— Жено, мени ваља некуд ићи, а ти гледај дјецу и то мало ајвана.

И тако он оде, па дође у једног човјека на конак. Пошто ноћи, упита оног човјека би ли га примио у службу. Човјек одговори:

— Ја бих хтио, ако би се погодили. — Онда упита сиромашка: — Или волиш са алатом три дуката, или са арамом шест дуката?

Сиромашак одговори:

— Волим са алатом три дуката него шест са арамом.

И погоде се. Служио је дуго, и пошто ислужи, господар му плати и сиромаш оде. Дође у једног човјека на конак, а у тој кући било је много жена а само два човјека, и то један јако стар. Сва су чељад говорила са сиромашом, а онај старац увијек шутио. Сиромашак упита оног другог човјека што онај старац не говори. Човјек му рече:

— Старац неће проговорити што му нећеш дати дукат за једну ријеч.

Онда сиромаш извади дукат и рече:

— Ево ти, старче, дукат, па проговори.

Старац узме дукат и рече:

— Немој нигдје ићи на конак гдје је млада жена а стар човјек.

Онда старац ушути и не хтје више говорити. Онај сиромашак извади и други дукат, па рече:

— Старче, ево ти и други дукат, проговори још једну ријеч.

Старац узме дукат и проговори:

— Немој газити мутне воде док кога другога не видиш да гази.

Онда старац опет ушути, а сиромашак извади и трећи дукат, и рече:

— Ево ти и трећи дукат, па проговори.

Старац узме и трећи дукат и проговори:

— Што год хоћеш да урадиш, најприје смисли и промисли.

Сиромашак, пошто даде сва три дуката, пође одатле и дође на конак гдје је млада жена а стар човјек. Сједну те вечерају, и пошто вечерају, оду да спавају. Жена не може да спава, а човјек старац одмах заспи, а она му се почне ругати. Сиромашак изиђе у кућу, кад у кући стоје два човјека, па се врати у собу и каза жени:

— Ево у кући два човјека гдје стоје.

Жена, кад то чује, изиђе и рече:

— Хајте слободно, старац је заспао.

Онда ови уљегу у собу, а сиромашак се ушути — не смије се макнути, чини се да је заспао. Тада реку она два човјека жени:

— Ми ћемо заклати твога старца, па ћемо рећи да га је заклао овај јабанџија што спава.

Они почну да кољу старца и закољу га, а сиромашак се привуче и одреже ножем комад од доламе. Кад се свануло, устане сиромашак и пође, па сrete она два човјека, и они му реку:

— Зове те кадија преда се да му дођеш.

Сиромашак дође пред кадију, а кадија му рече:

— Чујеш ти, море! Јеси ли ти заклао човјека? Ево ови кажу да јеси.

Онда рече сиромашак:

— Нијесам ја, ефендија, већ дођоше ова два човјека па заклаше старца, и пошто га заклаше, онда рекоше: ми ћемо казати да га је јабанџија заклао. Ја сам се привукао те сам им одрезао од доламе. Ако ми не вјерујеш, ево види. И покаже оно што је одрезао.

Кад кадија узме комад и принесе долами, кад исто од доламе злочинца, и кадија рече:

— Баш си ти заклао онога старца. — Онда рече кадија сиромашу: — Ти хајде слободно, а вас два ћете остати овдје, и ја ћу вас казнити.

Сиромашак пође, и пане му на ум како му је онај старац говорио да не иде на конак гдје је млада жена а стар човјек, „и ево ја умало главом не платих. Одселе ћу вавијек слушати ријеч старчеву“. Идући тако дође сиромашак до једне мутне воде, па хтједе да загази, док му пане на ум како му је старац говорио да не гази мутне воде док не види кога другога да гази, па сједе на обали. Утом наиђе један на коњу и завиче:

— Што не газиш ти преко воде?

— Не смијем, — рече сиромаш.

Онда онај наћера коња преко воде, а вода голема, па кад је био на средини, вода га скине с коња и однесе; он се утопи, а коњ исплива. Сиромаш ухвати коња за узду и отвори му бисаге, кад бисаге пуне дуката, те он узјаха коња и оде својој кући.

Кад дође кући, нађе ту своју жену и једно младо момче, али жена није познала свога човјека. Они вечерају и почну лијегати, а жена леже са онијем момком заједно. Сад он помисли да је се његова жена удала, па узме нож да закоље оног момка, док му паде на ум како му је старац говорио: немој ништа радити већ најприје смисли и размисли. Сиромашак се врати и рече: „Нек стоји до ујутру, док упитам жену ко је оно.“ Кад је свануло, уста сиромашак и рече својој жени:

— Жено, ко ти је то што је с тобом ноћас спавао?

Жена му одговори:

— Оно је мој син.

— А гдје ти је муж? Ил је некуд отишао или је умро?

— Не знам, брате. Отишао је у свијет да зарађује, па не знам или је жив или је мртав.

Онда сиромашак рече:

— Ја сам твој муж, а оно је мој син. — Па јој покаже бисаге са благом: — Ево, жено, што сам зарадио.

И тад изнова почну кућити, па временом постану врло богати.

ЗАШТО СУ ПРОСТАЦИ СИРОМАСИ

Кад су народи дијелили срећу овога свијета, скупе се сви наред свијета и

почну дијелити добра његова, па да брушкете међу, и кога што допане на срећу, нека га носи. Ришћани, не знајући шта би они одабрали за се најбоље, не пристану на брушкете, него реку да сваки за себе изабира по својој вољи, и да у исто вријеме виде ко шта мисли.

Реку најприје Латини:

— Ми ћемо мудрост.

Инглези:

— А ми ћемо море.

Турци:

— Ми ћемо поље.

Руси:

— А ми ћемо гору и руду.

Французи:

— Ми ћемо аспре и рат.

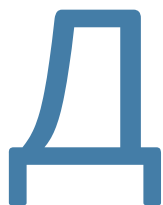
— А ви, Срби, шта ћете ви?

— Док се договоримо, — реку, пак ни данас јошт се не договорише, те тако сваки своје понесе.

АГА И ЧИПЧИЈА

Дошао аги чипчија да му оре, па му се није ништа намјерило оно јутро да му на пешкеш понесе. Кад види ага да му ништа ни из рука не дава а камоли да вади из торбице, наљути се те му рече:

— Хајде право, рајо! Балај те нећу данас мучити орањем; ма, да нијеси узалуду долазио и да ти не буде арам што ћеш код мене јутрос хљеба и соли појести, да ну преброј колико је на томе моме хату длака у репу, јер би рад знати.

Чипчији се на ино не могаше, но са стране прикучи реп коњу и, у страху да га не убије, почне бројити. У то дође аги хаџија на селамлук, па кад шједе и почеше пити кафу, зачуди се што раја они ради, а упита агу:

— Шта оно ради они Влах, дина ти? — а ага:

— Хајде погађи-де.

— Балај, ја не знам, већ ако није зато да је крсту више муке, или не би ли га хат усмртио.

— Од то двоје јест нешто тудијер; а може бити и обоје, иншалах.

РАВНОДУШНОСТ

У

неком граду био један кадија, коме бијаше драго мита узети, па у чем

било. Једнога му дана неко донесе питу на пешћеш, а то опази један његов комшија, па ће кадији којега сrete:

- Ефендија, пронесе се пита.
- Па шта је мени стало?
- Ама, ено се у твоја врата унесе!
- Е па шта је теби стало? — одговори равнодушни кадија.

КАДИЈА И КАДИНИЦА

Једну вече кад се кадија вратио из мешћеме кући, каже му кадиница како јој

је чипчиница донијела једну туку коју је украла у комшинице, па га упита хоће ли заклати и испећи, — ако само није грехота туђе муке у кућу уносити; а кадија јој рече да у ћитапу пише: што гођ у пешкеш дође кадији да ништа није гријешно, као ни море што се ничим измијенити не може.

— А да, мој ефендија, — упита кадиница — кажи ми, коме најправије у мешћеми судиш?

— Казаћу ти, али нека те нешто упитам: а ли ти је милија крава која млијеко дава али она те превали ногом кабао те се не да помустити?

— Милија прва.

— Е добро, у сребру ти се оковала, а кажи ми: али ти је милија она кокош те не носи јаја али она те носи?

— Милија потоња.

— Валај, погађаш као по анђелу, а кажи ми: али ти је милије прољетно руно вуне али јесење?

— Богме, милије потоње.

— Аферим, анумо, свака ти је права као по концу; а дедер кажи ми: али је боље масло али скоруп?

— Богме, боље прво.

— Право судиш, као драм и маџарија, али је и прво и потоње све добро, па кад знаш што је од шта боље, зашто ме питаш?

ВЕЗИР И КНЕЗ ХЕРЦЕГОВАЧКИ

Кад су једном ратовали херцеговачки Турци и Црногорци, некакав везир

дозове једнога кнеза, ваљана и паметна човјека, говорећи му да би пошао к црногорскоме владици не би ли како мир или вјеру од мира прихватио; а ако не би ништа могао учинити, оно да види колико има војске и ђе се највише налази. Одговори му кнез:

— Честити везире, није то лако учинити, јер ако обазнаду Црногорци, пошјећ ће ми главу; па онда нема мене главе, а тебе ко ће ти абер донијети, него аман!

Везир му одговори:

— Балај, кнеже, за твоју једну покидао бих ја хиљаду црногорскијех глава, па и саму владичину.

— Ја то вјерујем, ефендум, али од свијех тијех глава не би ниједна уисала на ови мој врат; а ову моју кад скину, не бих се ни за ону владичину промијенио.

ЧИПЧИЈА НЕЋЕ С АГОМ У РАЈ

Д

озове ага чипчију на ручак, па по ручку припали чибук, превали се на шилту и присркујући кафу почне га питати:

- Дај, Крсто, твога ти крста, право ми кажи што ћу те питат.
- Хоћу, ага, све као да ћу сад умријети.
- Знаш ли, болан, да се ја о свакоме твојему добру старам?
- Знам, ефендум, и видим, и овако ти се клањам.
- Па знаш ли, болан, да без мене не можеш живјет, све је моје што имаш?
- Знам, ефендум, и божији сам и твој.
- А сад знади да бих ти рад да и на они свијет будеш рахат и сербез, но ако си рад у рај као ми Турци, кажи ми хоћеш ли ме послушати, и немој се, море, кајати.
- Не знам, мој златни ага, прије но што чујем.
- Знади да у нашему ћитабу пише: кад право и вјерно раја служи својега агу седам година а ага га осме године посијече, отворен му је рај као да је прави Турчин; анаишеш ли?
- Разумјех, ефендум; него да те нешто питам: хоћу ли кроз седам година више радити и служити те него досад?
- Хај, хај, то се зна, а да како?
- А да хоћу ли, мој златни ага, твој хљеб јести али ћу из дома донијети?
- Твој, а да чији? Само то, вала, пише: ако би Влашчету премањкало хљеба, подај му да ти није арам оно што ти ради.

— А да, мој добри ага, пошто ме посијечеш и пошто ми одлети душа у рај, могу ли ја каквим твојим марифетлуком, а по вашем ћитабу, поћи дома да оно ћечице одраним?

— Јок оно; како можеш, болан, без главе дома поћи?

— А да кад је тако, право да ти кажем кад си ме нашим часним крстом заклео, да сам волији с главом дома код ћеце и моје, да опростиш, жене живјети него у вашем рају без главе.

РАЈА, АГА И КАДИЈА

Н

екакав ага узајмио неколико пара у свога чипчије, па му никад није хтио дуг повратити, а чипчија једно јутро пође к аги говорећи:

— Ајдемо, ага, у кадије за оно пара што си ми дужан.

— Ја сад не могу од зиме.

— Ево ти мој ћинтерац.

— А видиш ли, болан, да немам папуча?

— Ево ти моје.

— Па како ћу пјеше по снијегу?

— Ево ти моје магаре.

Пошто му све то да, отиду; ево их пред кадијом и раја све по истини каже, а ага:

— Аша ефендија, нијесам му ја ни паре дужан, но Влах лаже, и какав је, он би имао душу рећи да ови ћинтерац што је на мене, и ове папуче, па и оно магаре на коме сам дојахао — његово је.

— А да чије но моје све троје! Сад сам му све, ефендија, узајмио, јер друкчије није хтио доћи.

— Аман, ефендија! Ево, чујеш ли?

Наљути се кадија, па исколачи очи на рају:

— Сиктир, крмче од крмка! Како ти смијеш правога Турчина напастовати?

Пошто раја побјеже од кадијна страха, онда кадија полако вели ономе Турчину:

— Те папуче и та ћинтерац остави мене, а ти гони магаре, и алал ти било.

СЕЉАНИН КОД КАДИЈЕ У СУДУ

Д

пошао један сељанин код кадије да се тужи на некаква Турчина што неће да му исплати дуг од једне кобиле, па кад виђе да кадија неће њему дати право него Турчину, који се закле да је кобилу платио, остаде као од камена спрам кадије. Кадија, као бајаги да би га мало освијестио, запитаће рају:

— Има ли, рајо, сад код вас хајдука?

— Има, ефендија, јавнијех мало, а тајнијех много, као овђе код вас у граду.

— Па, болан, што их не бијете, него их трпите?

— Богме, ефендија, није ласно хајдука надвладати, него од страха, кад га који мирни и поштени, овако као ја, сrete на путу, овако му се поклони и скине капу — као ја теби, ефендија.

СЕЉАК И КАДИЈА

Н

екакво ме раји осуди кадија криво у суду, но му не смје раја ништа рећи, а камоли да је криво осудио; но по обичају преклопи се и рече:

— Пеке, ефендија.

Кад дође дома, каже чељадима кутњијем све, па придода:

— Валај, ако ништа, напсовао сам га се што сам боље могао, да му нијесам изоставио — што се оно говори — ни миша у дувару.

— Како, зло те смело, смје опсовати кадију? — запита ђед и отац.

— Богме, кад сам на врх брда ижљегао, врћући се дома, једном сам руком начинио роге а другом њаке, па викао што сам више могао: ово, кадија, тебе, а ово ти суду, а ово ти хоџи, а ово ти души, а ово ти имену.

ЗАКОВРЧИТИ И ОТКОВРЧИТИ

Слао ага сина први пут у кмета, па га свјетовао:

- Кад дођеш пред Влаха, добро заковрчи.
- А шта ће бити ако Влах заковрчи? — упита син.
- Е, ти онда отковрчи.

ПЕЦИ, БАБА, ДЕВЕТ-ДЕСЕТ ЈАЈА

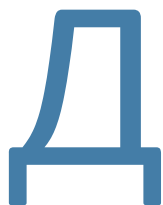
рвога вакта дошô Турчин у бабе, па ће се издријети:

- Пеци, баба, девет-десет јаја!
- Немам, ага, душе ми, него осамдесет.
- А ти пеци тих осамдесет!

КРШЋАНИН И ТУРЧИН

Дође кршћанин у Турчина у најам. Погоду се за жито, шта ће му дават за службу. Видан момак радија би по дану, а кад би бија мисец, ваљало би да ради по ноћи. Упита се момак господара:

— Свак ради по дану, по сунцу, а шта ће рећ, господару, да ти мене чиниш радит обноћ по мисецу?

— Еј, кауре, тако ваља, — рећи ће Турчин — јер је мисец сунчев брат.

Добро је; кад изашла година кршћанину, пита он да му господар плати. Почеја Турчин мирит жито, а момак уз руман од кантара свеже наковањ.

— Што то радиш? — пита га господар.

— Ово је руманов брат исто кâ и мисец сунчев, зато ваља да су оба заједно.

ХАЦИЈА С ЋАБЕ ЧУВА ПРАВЕ РАЈЕ

Б

ио је некакав Турчин ага који је велике зулуме раји чинио и што је

више могао гулио, и глобио док је прибрао толико пара колико му је доста било поћи на ћабу и вратити се с ћабе. Ево се врће хаџијом, запустио браду, све зулуме под ноге бацио, и за они се свијет спрема. Кад гођ би пошао у свога чипчије на конак, никад није дао да се закоље јагње као што су га били научили, него би рекао:

— Берићет версум, права рајо! Ја нећу тебе чинити зијана, него ми само попригај у масло цигеричицу од јагњића, то је мени вечери доста.

Агин син био је врло гладан, па кад чу оца гдје тако говори, рече му:

— Ма, бабо мој, од јагњеће цигерице нема вечере ни теби ни мени.

— Шути, будало, — одговори му отац — зар мислиш да ће из жива јагњета извадити цигерицу? Кад буде цигерица, биће и јагње.

ЧИПЧИЈА И АГИНСКИ КОЊ

Н

екакав ага шиљао свога чипчију у јутро рано у дрва са својом сејсаном,

па при кретању упита чипчија агу:

— Кажи ми, мој златни ага, бих ли смио узјахат мало на сејсану, да бих се могао одморити да лашње сијечем дрва?

— До горе идући узбрдо не јаши, низ брдо сјаши, а равнином вадај, — одговори.

РАЈА И ТУРЦИ

У

хватали хајдуци турски једног хришћанина ђе с пазара гони једнога

вола кући, па сврате с њим у шуму и привежу га за једно дрво, а кад се измакну с волом подалеко, врате се опет онеме раји, па спрема њега шједу те почну ручати, а пошто ручају, припале чибукe, те га почну питати:

— Душе ти, Влаше, да те убисмо код вола, хоћаше ли ти жао бити?

Он одговори:

— То је ваш посао.

— А да те не свезасмо, хоћаше ли побјећи?

— То је мој посао.

ДОБРО ЈЕ ЋЕ И ЖЕНУ ПОСЛУШАТИ

О

тиде једном некакав чипчија код свог аге, па му није имао шта друго

да понесе на пешкеш него само један пар пилади. Кад дође до аге поклони му се по обичају и у руку пољуби, а ага, тек што га види ђе носи пар пилади, рече:

— Еј валај, рајо, како си?

— Добро у твоје здравље, мој лијепи ага! — од говори му.

— А јеси ли, болан, већ што донио него то двоје згурено пилади?

— Богме, ага, нијесам, него да ти право кажем, хоћах понијети и мало масла, па ми, да опростиш, жена не даде, говорећи ми да немамо у кући но нешто мало.

Ага се поглади по бради, па рече:

— Валај, ко жену слуша, он је гори од жене, и зато не ваља жену никада слушати.

Наком неколико доба опет дође нешто послом до аге и понесе му мало масла, а он га упита:

— Болан, јеси ли ми већ што донио него ови филџан масла?

— Не, ага мој, него да ти право кажем, даваше ми јутрос, да опростиш, моја жена један добар пар кокоши и десет пута рече ми: „На, понеси ово нашему доброме аги“, а ја, како ми ти оно рече скоро, не хћех жену послушати

На које му ага рече:

— Добро је кад и кад и жену послушати.

ЖАЛИ ЧИПЧИЈА СВОЈЕГА АГУ

В

ратише се једном Турци с боја, ђе је много Турака изгинуло, те кажују

погинуо је та и та, па ови и ови, па они и они, док најпотла помену и раметли мулу Хасана, и кад чује раја његов чипчија, рече у себи:

— Благо мене јутрос, кад ми је бог смакнуо с врата онакога катила! — па од враголука, да га Турци чују, почне на вас глас жалити: — Куку мене, мој лијепи и добри ага!

Други га Турци почну ћешити:

— Доста више, вјере ти, кад му ништа помоћи не можеш.

А он плачући:

— Немојте се гријешити, моје аге, ја имам кога жалити доклен сам гођ жив, — и настави: — Вјерујте ми да бих волиј да је три стотине Турака погинуло но он!

РАЈА ВЈЕРУЈЕ И НЕ ВЈЕРУЈЕ (ТУРЧИНУ)

В

раћао се некакав сељак из Дубровника пут Требиња зими, и носио на

леђима неколико ока кукуруза дома, па од труда, зиме, а може бити и од глади запјева
иза гласа да се разабере:

Ласно ли је пјану запјевати,

а сиротној мајци заплакати,

младу момку пољубит ђевојку.

Чује га однекуд Турчин јашући на коњу, па завиче:

— Аферим, рајо, жив био и вазда се веселио!

Раја, пошто чу и познаде који је Турчин, одговори му:

— Валај ти, Турчине, мој ага, не вјерујем да ме од срца благосиваш.

А Турчин се нађе увријеђен, ободе коња па на сељака вичући:

— А да пошто ми, Влашче од Влашчета, не вјерујеш, сад ћеш виђети што ће ти се
догодити!

Раја већ је знао што ће му се догодити, па рећи ће:

— Сад ти вјерујем.

Док Турчин налеће с коњем, а раја ђипи са стране од пута, па иза једнога камена
натеже малу пушку говорећи Турчину:

— Пролази, потурице, док ти нијесу изгорјеле утробице!

А Турчин:

— Излази на пут, вјера ти је!

— Јок, јок, не вјерујем ти, но пролази ти с миром, вјера ти је.

ВАЛАЈ, ВЛАШЕ, И ЈА — КАД МУ СУДА НЕМА

Н

екакав раја опсује Турчину свеца кад су били у четири ока, те Турчин у

кадије на суд. Дозову одмах онога рају, који, кад дође, нађе онога истога Турчина пред кадијиним вратима, па полако на ухо рече му: то ти и то Мухамеду. А Турчин завиче:

— Ево, ефендија, опет ми Влах опсова свеца.

— Аша, бог не дао, ефендија? — одговори раја.

Кадија, кад чује даву, упита онога Турчина:

— Имаш ли манта да ти је свеца опсовао?

— Јок ја, ефендија.

— Е, кад шаита немаш, ја ти по корану судити не могу, него хајте збогом.

Обојица пођу заједно, па кад били низ басамаке, опет раја Мухамеда.

— Вала, Влаше, и ја — кад му суда нема.

НИЈЕСУ ТУРЦИ ВРАПЦИ

Д

ошао Далматинац у турску кавану. Један Турчин пјевао уз гусле, па у пјесми сјекао српске јунаке. То Далматинцу није било нимало право, па чим потури Турчин гусле, дохвати их он, па запјева:

Пуче пушка из зелена луга,

И погоди хиљаду Турака.

— Ма, болан не био, како ће из једне пушке убити хиљаду Турака?

— Ма, Исукрста ти, насуо доста гмизе, па се на све стране распрштила.

— Болан, нијесу Турци врапци, — рећи ће му опет Турчин.

— Богме, ни јуначке главе бундеве, — одговори Далматинац.

ЋЕРА ТУРЕ КРАЉЕВИЋА МАРКА

Д

ође Турчин слијепцу који је код намастира у сабору пјевао, па му пружи пару говорећи:

— На ти, слијепи, пару, али да ми пјеваш пјесму како ја хоћу, ја сам Турчин.

Слијепац узме пару, и захваливши му по свом обичају, размахне гудалом и запјева:

— Ћера Туре Краљевића Марка.

Онда Турчин:

— А море, а! То је пјесма! Хеј, механџија, дај му литру ракије.

Слијепац, попивши литру ракије, опет почне гуђети и пјевати:

— Ћера Туре Краљевића Марка.

А Турчин:

— Ћера, море, да!

— Бјежи Марко преко поља равна.

— Бјежи, море, да! Хоће Туре да посијече; и хоће вала, и вриједно је.

— Кад се Марко натраг повратио...

— Бак, ана се ни ситим (Гле, мајку му)!

— По.. а Туре и себе и коња.

— Их, курво ћорава! Пару дај, ракију бљуј; нити ваљаш ти, нити ти ваља пјесма.

ПОБРАТИМИ

С

астала се два побратима, Турчин и православни, па пошто се добро напише, рећи ће Турчин:

— Чујеш, побратиме, ја сад напијати, а ти вичи: амин; па онда ти напијај, а ја викати: амин.

— Добро, — рече православни — ела напијај.

Турчин узео чашу, па стаде напијати:

— Здрав си, побратиме; колико се гођ на барјам заклало курбана, онолико влашких полећело глава!

— Амин, бог те чуо, — рече православни, па он узео чашу и стаде напијати:

— Здрав си, побратиме; колико гођ се на Васкрсеније разбило јаја, онолико турскијех полетило глава!

— Амин, ама не чуо те бог, јер не би ђавоља остала.

О БРИЊСКОМ ГРАДУ

Кад су једном Турци подседали град Сокол и сву већ посаду поубијали,

остаде у граду само једна бака с козом. Како ће себе спасти и Брињане опоштенити? Попери ноћу по бедемима колце те их загрне војничким одијелом, а свакому тому назовијунаку уклопи у пусте руке пушку на кремен. Кад освануло јутро, имаду Турци шта и видјети. Нова војска, нова посада. Тко да још дуже крха вратове о те проклете зидине, тко да удара на та прождрла ждријела крајишких кременача! Ноћи о поноћи Турци измакну оставивши веселој баки поврх главе и лијепо своје чадорје с храном и другим обиљем. Уза баку спасла се још и њезина коза, коју би она хранила спуштајући је обноћ низ бедеме на базгово стабло, које се и сада показује, да се набрсти.

ПОМАЖЕМ ТИ СПРДАТИ

Х

ерцеговац донио на пазар да прода врећу чисте шенице, у којој ништа није било до само зрно. Некакав Турчин, дошавши к њему и заграбивши из раскриљене вреће шаку шенице и гледајући у њу, рече:

— Море, Херо, у овој шеници има кукоља.

А Херо му одговори:

— Има, господару.

— А има и главнице, — настави Турчин.

А Херо опет:

— Има, господару.

— А има и земље.

— Има, господару.

И тако Турчин изреди све мане које на шеници бити могу, а Херо му све потврди. Кад се Турчину најпослије досади што му Херо очевидну лаж противу себе једнако потврђује, он му, као пола срдит, рече:

— Буд ја, море, твоје добро кудим, а зашто га ти кудиш?

А Херо му онда одговори:

— Помажем ти спрдати, господару!

ХЕРО И ЦАР

Х

еро је сваке године носио цару пешкеш из своје башче од најбољег воћа,

а једне године каже жени:

— Ево сјутра носим цару дуња, кад су добро родиле и доста големе.

Жена му рече:

— Немој дуња, јазук је, ваљаће нашој ђеци дојдуће зиме, него му понеси смокава један кошиц: милије ће цару бити но дуње.

Он је послуша и убере један кошиц од најбољих смокава. Ево га к цару, а цар био већ ручао, а од добре воље, па рече Херу:

— Аферим, Херо, сједи спрема мене.

Кад Херо сједе поклекнувши на кољена, а сави руке на прси и цара смјерио у очи, цар прифати они кошиц смокава, па с једном по једном Хера у главу што више и боље могаше. Херо, сваки пут којом га је цар смоквом у главу звештио, рекао је да цар чује:

— Јареби шућур!

Зачуди се цар, па престане ударати смоквама и упита Хера:

— Ма, болан, јеси ли луд? Ја те смоквама бијем, а ти сваком: „Јареби шућур!“ Кажи ми зашто.

— Хе, хе, честити царе, да сам ја теби донио на пешкеш дуња, као што сам био наумио, ти би мене јутрос убио; али ми жена не даде, бог јој свакога добра дао, као што јој је и памет мимо икаква исана!

ХЕРО ПЛАЋА ГЛОБУ

ожали се Херу синчић како га је један дебели бег испребијао чибуком

бигаир хак. Херо почне тражити згоду како би се осветио бегу, и случајно га срене један дан ђе иде у џамију, те га залијепи што је боље могао. Но будући да сваки Турчин, пошто узме андес и по авдесу иде одмах клањат, не може никаква гријеха учинити, но пошто сврши клањање, пође код кадије и оптужи Хера. Зовну Хера и пита га кадија је ли он бегу дао шамар и зашто је то учинио. Херо му каже да јест, а зато што је бег његова сина истукао немилице а ни крива ни дужна.

— Е, пошто је тако, — рече кадија — ти си, Влаше, дужан платити џериме по гроша бегу.

— Пеке, ефендум, — одговори Херо, и извади грош, па рече:

— Дај ми кусур од гроша.

Не имајући кадија да му поврати пò гроша, даде грош бегу и рече му:

— Ако при себи немаш пò гроша да Влаху повратиш, ано пођи у чаршију те промијени и поврати му пò гроша; а ти, Влаше, чекај овђе доклен се бег поврне.

Херо остане а бег нешто одоцни. Кадији се задријемље, а Херо га гледаше онако дебела завратка, а киван на кадију, па удари руком по затилку и врату што је боље могао, говорећи:

— Ефендија, ја немам кад чекати, него, кад се бег врати, узми ти кусур, — да ти је халал!

ЕРО И КАДИЈА

Ч

увао Еро кадијна говеда, па имао и своју једну краву, те ишла с

кадијним говедима. Једанпут се догоди те се пободе кадијна крава с Ерином, па Ерина крава убоде кадијну на мјесто. Онда Еро брже-боље отрчи кадији:

— Честити ефендија, твоја крава убола моју краву.

— Па ко је крив, море, је ли је ко наћерао?

— Није нико, него се поболе саме.

— Е, вала море, марви нема суда.

Онда Еро:

— Ама чујеш ли ти, ефендија, што ја кажем: моја крава убола твоју краву!

— А, а, море, стани док погледам у ћитап.

А Еро те за руку:

— Нећеш, бог и божја вјера! Кад нијеси гледао мојој у ћитап, ље нећеш ни твојој.

ЕРО И ТУРЧИН

О

рао Турчин ралицом по страни изнад некаке ћуприје а Еро путем

ћерао неколико коња натоварених. Кад се Еро прикучи близу, онда Турчин стане викати:

— Ћа, шароња, ћа! И ти имаш памет, а Еро је нема.

Утом Еро дође на ћуприју, па наћера коње преко ћуприје, а њега стане помагања:

— Јаог мене до бога милога! Што ћу сад?

А Турчин, кад то чује, брже-боље устави волове, па стрчи к њему:

— Шта је, море, Еро? Шта је?

— Ог мене до бога милога! Ето одоше ми коњи, а ја остадох за водом.

— Хајде, море, и ти за коњма.

— Не смијем, господару, бог и божја вјера, ја туда за живот пријећи.

— Бе хајде, море, не лудуј, како не смијеш пријећи преко ћуприје куда иде свијет и коњи натоварени прелазе!

Аја, Еро неће нипошто, него једнако јауче и лелече. Онда Турчин:

— Хајде, море, шта ћеш дати да те пренесем ја на леђима?

— А што иштеш, господару?

— Даћеш ми дванаест перпера.

— Хајде-де.

Упрти Турчин Еру, те пренесе преко ћуприје, а кад га спусти на оној страни, онда се Еро стане пипати по њедрима:

— Немам, господару, ни перпера, бог и божја вјера!

А Турчин:

— Како немаш, бре, ана сени ситим! Зашто лажеш? Ходи опет на леђа.

Еро узјаше опет Турчина, те га још једном прејаше преко ћуприје, па га онда збаци Турчин на земљу:

— Ето, цркни ту, кад немаш чим да платиш, — па онда отиде својим воловима и почне опет орати.

А Еро онда скочи па преко ћуприје:

— Еј, Турчине, гледај како и твој шароња има памет, а Еро је нема! Еле, он тебе прејаха двапут преко ћуприје!

ЕРО С ОНОГА СВИЈЕТА

Копао Турчин с Туркињом кукурузе, па на подне отиде Турчин да препне

и да напоји коња, а Туркиња остане одмарајући се у хладу. Утом удари однекуд Еро:

— Помози бог, кадо!

— Бог ти помогао, кмете! А одакле си ти кмете?

— Ја сам, кадо, с онога свијета.

— Је ли, бога ти, а нијеси ли виђео тамо мога Мују, који је умро прије неколико мјесеци?

— О, како га не бих виђео! Он је мој први комшија.

— Па како је, бога ти, како живи?

— Хвала богу, здраво је, али се, богме, доста мучи без ашлука. Нема за што да купи дувана, нити има чим да плати каву у друштву.

— А хоћеш ли ти опет натраг? Не би ли му могао понијети, да му пошљем мало ашлука?

— Би, зашто не би, ја идем сад управо тамо.

Онда Туркиња отрчи тамо ће јој се муж био скинуо од врућине, те узме кесу с новцима, и што гођ буде новаца у њој, да Ери да понесе Муји. Еро докопа новце, па метне у њедра, па бјежи уз поток. Тек што Еро замакне уз поток, ал' ето ти Турчина ће води коња да напоји, а Туркиња те преда њга:

— Да видиш, мој човјече! Туда сад прође један кмет с онога свијета, па каже за нашега Мују да се мучи без ашлука: нема за што да купи дувана, нити има чим да плати каву у друштву, те сам му ја дала оно новаца што је било у твојој кеси, да му понесе.

А Турчин:

— Па куд оде? Куд оде?

А кад му жена каже да је отишао уз поток, онда он брже-боље скочи на гола коња, па поћерај уз поток. Кад се обазре Еро и види Турчина ђе трчи за њим, а он онда бјежи! Кад дође под брдом у једну воденицу, а он утрчи унутра, па повиче воденичару:

— Бјежи, јадна ти мајка! Ето Турчина да те посијече, већ дај мени твоју капу, а на теби моју, па бјежи уз брдо туда око воденице.

Воденичар, видећи Турчина ђе трчи на коњу, поплаши се, и не имајући кад питати зашто ће и кроз што да га посијече, да Ери своју капу а Ерину баци на главу, па изнад воденице бјежи уз брдо. Еро метне воденичареву капу на главу, па још узме мало брашна те се поспе и начини се прави воденичар. Утом и Турчин дотрчи пред воденицу, па сјаше с коња и улети у воденицу:

— Камо, море, таки и таки човјек, што је сад ту ушао у воденицу?

А Еро му каже:

— Ено га, видиш, ђе утече уз брдо.

Онда Турчин:

— Држи ми, море, коња.

Еро узме коња, а Турчин уз брдо за воденичаром овамо-онамо по буквику. Кад га већ стигне и ухвати, а он:

— Камо новци што си преварио моју жену, те узео да понесеш Муји на они свијет?

Воденичар се стане крстити и снебивати:

— Бог с тобом, господару! Ја нити сам виђео твоје жене, ни Мује, ни новаца.

И тако им прође читаво по сата, док се освијесте и виде шта је. Онда Турчин потрчи на врат на нос к воденици; кад тамо, али хоћеш! Еро узјахао коња, па отишао без трага, а Турчин савије шипке, па пјешнице к жени. Кад га жена опази без коња, а она повиче:

— Камо, човјече, шта уради?

Вели (тамо њој матер!):

— Ти си му послала новаца да купи каве и дувана, а ја сам му послао и коња, да не иде пјешнице.

ЕРА У ЦРКВИ

У

ђе Ера у цркву са торбом о рамену, па како је научио да у свакој кући, у

коју оде, обеси торбу, тако се и овде поче окретати тамо-амо, да би нашао место. Не нашавши места, ублене се и у себи прошапуће:

— Боже, боже, високе цркве, махнитих светаца! Нигде нема клина, да обесим торбу!

ЕРЕ ПОЈЕ ВРБУ

И

шло дванаест Ера путем, па дођу на неку воду, и ту угледају криву

врбу нагнуту над водом. Онда ће један рећи:

— Ене, другови, ожеднела она врба па не може да дохвати воду. Хајде да је напојимо — севап је.

— Па како ћемо, — упитају остали — кад је дебела и висока?

— Па ето како, ја ћу се ухватити за врх од врбе, а један од вас мени за ноге, а трећи овоме другоме, а четврти трећем, и тако редом, док се сви похватате један за другога, и тако ћемо је савити и напојити.

Тако и учине. Кад су се сви похватали, повика први:

— Јесте ли се сви похватали?

— Јесмо, — одговоре они.

— Е, онда држите се ви чврсто, док ја опљунем у руке да приузмем за гране, готов сам их испустити, — па пусти врбу да би пљунуо у руке, а они се отисну сви у воду те се подаве, осим првога који је знао пливати.

Он исплива, па кад стане на обалу, окрене се да види шта је са осталима, па видевши да нема ни једнога, рече:

— Их, побогу! Умало што не би зло!

КАЛУЂЕР И ЕРА

утовао неки калуђер па сретне на путу Еру. Ера, кад угледа калуђера,

поклони се па викне:

— Помоз бог, духовниче!

— Бог ти помогао! — одговори калуђер.

— Па куда ћеш, духовниче, куд је тебе срећа повела? — упита Ера.

— Ама, вала, не води ме срећа никуд. Да ме води срећа, не би ме водила овим путем.

— А што? — упита Ера. А калуђер настави:

— Ама, прој се, само своје ноге ломим за невољу. Петнаест манастира што сам обио, па нигдје мјеста за мене. Све пуно богомољаца, пустињака и црнијех калуђера. Још у ови манастир ако не буде мјеста, ја не знам шта море бити с мене.

Еле, како му драго, калуђер оде у манастир и не нађе мјеста, а тако и Ера газди, те и он не нађе мјеста. До мјесец дана опет састану се Ера и калуђер. Ера викне:

— Е, духовниче, шта ћемо сад?

— Ја не знам, — одговори калуђер.

— Знаш шта ћемо, духовниче, — рече Ера — дај ти мени твоје хаљине, а ја ћу теби своје, па да се пустимо у ова села, да купимо паре. Ти купи, а ја ћу биљежити.

Калуђер се мисли, па мисли, док најпослије не пристане како каза Ера. Промијене се хаљинама, Ера узме тевтер, па пођу заједно. Таман на поласку, на једној ћуприји сретну кнеза. Обојица дођу пред кнеза, па Ера-калуђер отегне:

— О ти, божји човјече, дај подијели овијем апостолима, који су од самога господа бога послати.

Кнез одмах за кесу, цан-цин, те Ери-калуђеру педесет гроша. Калуђер узме паре, а Ера-калуђер нешта нашандрца (а није ни знао писати), зафале кнезу, па пођу даље. Путем рече калуђер:

— Кад смо ми кнеза преварили, лако је за остало.

Тако од села до села, скупе силну пару. Калуђер сустô носећи паре, па ће Ери:

— Вала ми ове паре додијаше, дај да ми њија подијелимо.

Дођу до једне ливаде да паре дијеле. Јест, ама Еро хоће све паре себи, а калуђер не да. Горе-доље, сврниобрни, Еро не попушта шале, а калуђер се брани па не да и не да. Дође и до битке. Еро притисне калуђера пода се. Опета се калуђер давранише па притисне Еру пода се. Све село изишло и гледа како се бију. Мало се умутише, док ће калуђер:

— Е, хајдемо их свију попиту.

Еро пристане и оду у прву крчму те све оне паре попију. Кад су ишли из крчме, рекне калуђер Ери:

— Стога си ти три газде промијенио јер је теби пара драга.

Истом ће Еро:

— Стога си ти петнаест манастира обишао јер је теби ракија драга.

Ражљути се калуђер па остави Еру.

ГЛАДНЕ СЕ ГОДИНЕ НЕ НАПЛАЋУЈУ ДУГОВИ

о Босни и Херцеговини обично наплаћују се о јесени паре владичине

од народа, па дошао поп и кнез у некакво село херцеговачко и окупе све домаћине пред црквом и кажу да свака кућа има владици платити по осам гроша, „а два вам — поп им каже — владика опрашта зато што се ова година деси́ла гладна.“ Многи сељани почну плаћати, а многи одоше да из дома донесу, и међу овим посљедњим ево ће иде некакав одрпан сељак и носи врећу окрпљену про рамена и упита:

— Што сте ме звали?

— Богме, — рече кнез — да плаћаш владичине паре од ове године.

— А колико ови нови владика удрио на сваку кућу?

— По десет гроша, али како је ово гладна година, опрашта свакој кући по два гроша, него плаћај.

— Ја данас немам ни паре, но иђах у пазар да купим чељадма мало брашна, па кад узимам, платићу — може причекат, није божија смрт!

— Нема ти код грчких владика вересије, а ја не знам грчки да владику молим, — одговори му кнез.

— Вала, ако је и владика, није божији светац; ја волим мојој гладној ђеци но свијем ситанијем владикама.

— Шути, зло те смело, — повиче му поп — немој да те владика прокуне.

— Вала, попе, клео ме, не клео ме, не може ми бог дати горе него што ми је дао: зулумћар на врат, владика пред кућу, а гладна година у кућу.

ЉУДИ ДИЈЕЛЕ ЖЕНЕ

Саададоше се на једном непрегледном пољу сви народи овога свијета да

једном завазда уговоре и потврде по колико ће који чојек жена држати. Пошто се поразговорише, рекоше најприје Турци:

— Ми ћемо сваки по четири законите, а робиња колико коме ћеиф заиште а стање допусти.

Рекоше ришћани:

— Ми ћемо по циглу једну, па ако нам умре, да се можемо и другом и трећом женити, а богме и четвртом ако нам владика допусти и ако нас зубови не издаду.

Латини најпааметније — каоно ти мудри Латини — рекоше:

— И ми ћемо по једну, ама ако нам жене буду умирати, ми им нијесмо криви, па не биљежимо колико ће се пута који женити, но колико који може.

Ево ти најпотље попа ришћанскога те све народе укори говорећи:

— Ма шта ће вам више од једне, црна вам памет! Да ли не знате да сретњему чојеку умиру жене, а несретњему кобиле липшу? Ја, вала, нити ћу више од једне нити ћу се више женити ако ми попадаја умре.

Пошто се овако договорише, отидоше к цару од свега свијета да пред њим учине тврдо писмо и да ови уговор буде тврд и непоремећен до страшнога суда. Кад цар учини ово писмо и потврди га његовом руком и мохуром, ево ти је трче на врат и на нос читави буљук калуђера и фратара, па пошто чуше шта је било, потрчаше к цару вичући:

— Аман, честити царе, божји намјесниче а наше сунце огријано, правду нам и суд! Ако смо се и одоцнили, нијесмо запостили.

Цар им одговори:

— Сами сте собом изгубили, бијасте прије доћи; кога није на дијелу, њему нема ни дијела.

— А да што ћемо ми јадни сад мимо свега свијета ни криви ни дужни? — припитају га они.

Цар се мало промисли, па им одговори:

— Ано пошто вас не допаде на дио ниједна, ви ће уватите — ја мичем све на моју душу!

ЗАШТО ЛАТИНСКИ ПОПОВИ НОСЕ КЛОБУК НА ТРИ ЋОШЕ

питао један сељак у Далмацији свога попа:

— Дум Иване, ма кажи ми, мисе ти, зашто ви наши попови носите клобуке на три ћоше, а не на двије као ришћански?

— Зато што нам је драго, а то није твоје питање, — одговори му.

— Ама кажи ми, цркве ти, е смо се ту неки дан између нас на сијелу имали за длаку побити, сваки на своју казујући како ко мисли.

Поп, видећи простоту, и у шали, каже сељаку увативши се руком за ћошу од клобука:

— Ево ова, зато што ми знамо свачије грехоте, а нико наше; ова друга (окрене клобук око главе): једем свачији крух, а нико мој; а ова трећа: љубим свачије жене, а нико моје.

А сељак одговори:

— А зашто немате и четврту?

— Какву?

— Богме, да вама свак плаћа мисе, а ви никоме.

КРЕЋИ, ОЧЕ ИГУМАНЕ!

У

мирао један стари игуман у зенђилу манастиру. па од жалости, кад

види да ће умријети, почне плакати. Упита га један од најстаријих калуђера, који је као у руци држао да ће он по смрти игумана старјешином постати:

— Што ти је, оче игумане, те тако плачеш?

Одговори му он:

— Како нећу плакати, кад промислим како ћете ви јадни калуђери без мене пошто ја умрем, како ли ће ови наш манастир без добра управитеља као што сам ја?

А они му калуђер одговори, као да плаче:

— Крећи ти, оче игумане, не мисли се ништа за манастир.

КАЛУЂЕР И ДИЈЕТЕ СЕОСКО

Д

ошао калуђер у инорију јесени да купи јарад и и двизад у милостињу,

и дође у једну кућу где ништа друго није било до петоро јаради, и домаћин му једно даде намијенивши за душу својих родитеља и за здравље своје фамиље. Уто дође дијете с јарићима дома, и калуђер прихвати једно, па пође даље, а ово дијете стане рика и плач за оним јаретом, вичући на оца што му га је дао, а проклињући калуђера што га је примио. Онда га отац почне ћешити и казивати да то тако ваља давати на славу божју цркви и манастиру, али дијете рекне:

— Ма како га не би стид и страх од бога да нам од петоро однесе једно?

— Е, мој синко, у нас који калуђер не зна просити, а коњ који не зна носити, он је ни за што.

МЛАДОЖЕЊА И КАЛУЂЕР

Једне године ожени се некакав сељак доста младом и прикладном ђевојком,

али нешто на њу омрзне и хоћаше да је промијени с једним својим комшијом који се био оне исте године оженио. Но кад ови на то не пристаје него се почне подругивати, он је хоћаше отпустити; али му казаше да се то не може учинити без калуђера. Кад он то чује, и мислећи да у калуђера власти стоји распуст, потрчи к једноме младу калуђеру и замоли га да би му допустио да своју жену с ким промијени, или да је отпусти. Калуђер, познавајући му жену, од свега срца уздахне, па у себе рече: „Сити пси!“ А онеме сељаку рече:

— Би ли је са мном промијенио, да ти за њу дам краву музару и прида теле под кравом, јер ја жене немам?

То некако дочу игуман испред врата, па завиче:

— Објешењаци једни, шта то погађате? Дао бих ја и све краве па и волове манастирске, кад би се могло.

НЕВЈЕСТА, ЗАОВА И КАЛУЂЕР

Х

одила снаха млада са заовом у пазар, па срету једног калуђера те га обје пољубе у руку, а он ухвативши невјесту за руку заустави мало, па се почне нешто у вас грохот пут невјесте смијати, а невјеста у шали запјева:

Калуђер се грохоће;

Јад га нашâ, што хоће!

А он њој отпјева:

Невјесте га драже,

Да им требник каже.

Онда рече му она невјеста:

— Душе ми, да сам владика, обривала бих те.

А он њој:

— А ја, душе ми, да сам ђаво, најприје бих у тебе улетио.

ЂАВОЛАК

У

зео калуђер Светогорац мало дијете мушко, док још није знало за се, па

га однио у Свету Гору и онамо га отхранио и научио књизи. Кад му је било већ око осамнаест година, онда га поведе уза се као ђака, и пође амо у свијет да пише. Кад дођу у прво село, а то дјевојке ухватиле коло па играју, ваљада је била недјеља или какво весеље. Кад угледа ђак дјевојке, зачуди се каква су то створења, па онако мало као весео и зачуђен упита калуђера:

— Шта је оно, духовниче, шта је оно?

А калуђер, као намргођен, одговори му:

— Не гледај онамо, синко, нити питај шта је: оно је ђаво.

Онда ђак најумиљатијим гласом рече:

— Дела, духовниче, бога ти, да купимо онога једног ђаволка, па да га поведемо намастиру.

СЛОВО ИЖЕ, АЛИ СИРЦА НИЖЕ

З

аписао калуђер на сирцу (ђе се реже) иже (и), да би познао ако ђак

осијече масло од сирца. Кад калуђер изиђе из собе, онда ђак узме сирац да осијече мало, а кад види на сирцу иже, онда осијече повелику кришку, па запише опет онако иже као што је и било. Кад дође калуђер, погледа сирац и узме у руке:

— Ваистину слово изе, али сирца пизе.

БОНИК И БОЛЕСТ

Р

азболи се један богати но прости човјек, тако да је у двије-три године

дана све лекаре над собом измијенио без сваке помоћи. Најпослије му досади, те стане молити бога да умре. У томе дође к њему однекуда некакав калуђер, и тек што га види, рече му:

— Благо теби, мој болесниче и хришћанине, кад толико болујеш!

Болесник му рече:

— Какво благо? Овако благо бог теби дао, пак да се наситиш!

— Ја сам читао — рече калуђер — ђе стоји написано: „Аште господ љубит кого, того наказујет.“

— А шта ће то рећи, оче? — запита болесник.

А калуђер му одговори:

— Богме, рећи ће: да кога бог љуби, тогај се и опомиње, па тако се опомиње и тебе, него му зафали.

— Хоћу, — одговори болесник — али бих му више зафалио да ме заборави до пет-шест година, а ово бих добро — ако си ти, оче, каил — тебе даровао.

АКО ЈЕ И БОГУ, МНОГО ЈЕ

Калуђер и ђак дошли код некаке бабе да свете водицу. Кад калуђер

заиште свијећу, баба му донесе велики сирац воска, говорећи да нема свијеће готове, већ нека је с ђаком начини. Калуђер — видећи велики сирац воска, и знајући да свијећа она што у такијем догађајима претече, остаје њему — повиче на ђака да донесе с коња улар, око њега од свега онога воска граде свијећу. Кад ђак улар донесе, и баба види шта они хоће, она истргне калуђеру восак из руку, говорећи: „Нећеш, бога ми! Ако је и богу, много је.“

ДЕРВИШ И КУВАР

Н

екакав дервиш објави да зна у свако доба шта бог чини. Кад турски

цар дозове дервиша преда се, и увјеривши се о томе, позове патријара к себи на диван, да и он покаже у томе своје знање, или да се осрамоти пред дервишем. Патријар не смједне у то име отићи, него пошаље свога куvara преобучена мјесто себе.

Кад се дервиш и кувар састану пред царем, и дервиш на питање цареве: „Шта сад чини бог?“ одговори: „Ено, сад оде у башчу; ено, сад узабра цвијет; ено, сад сједе“ итд., онда цар заповједи кувару да и он каже што бог даље чини, а кувар му одговори:

— Честити царе, ја данас нијесам ништа окусио, и није право да гладујем на дивану твоме, него се молим да се мени и овоме другу моме донесе једна здјела млијека, и свакоме по један симит и по кашика, па кад се у твоме здрављу наједемо, онда ћемо се сити и весели надговарати и надмудривати.

Цар одмах заповједи те се то све донесе, и здјела се с млијеком метне пред куvara и пред дервиша, који су један према другом били сјели, а по симит и кашика даде им се у руке. Онда кувар, почевши свој симит дробити у млијеко преда се, рекне дервишу да и он тако свој дроби преда се. Пошто обојица симите издobre, кувар узме кашику те оно дробљење измијеша по млијеку, па онда рече дервишу:

— Дела сад да једемо.

Како дервиш први пут захвати и кусне, кувар га запали кашиком по челу.

— Зашто то? — повиче дервиш, а кувар одговори:

— Ето зато што једеш моје дробљење, што сам ја дроблио од мога симита.

Кад дервиш на то одговори: „Како ћу ја знати које је твоје дробљење кад си ти кашиком измијешао!“ кувар га удари још једанпут кашиком по челу, говорећи:

— Кад ти не познајеш твога дробљења, које си сад дроблио, а како ћеш знати што бог на небу ради?

На ове се ријечи кувареве дервиш тако смете да не знадне одговорити ништа, а цар смијући се повиче:

— Право, право!

И потом одмах заповједи те дервиша, као лажу и варалицу, изведу на поље и посијеку.

А КИ ЈЕ ВРОГ ПЛОТ ЗДЕЛАЛ?

Н

еки жупник попне се на предикаоницу и поче говорити народу:

— Дроги моји жупљани! Денес вам бум поведал как' је дроги госпон Бог првега човека створил. Аки би вам некај рекал, кај не бисте розмели, сам фућните, пак јаз вре бум вам растолковал. Даклем, дроги моји крстјани, кад је дроги Бог делал првега човека, зделал га је од блата, пак га је присленил нуз плот, да се присуши!

На то ће неко из народа звижнути, а жупник изненађен повика:

— Но ки је осел так затепен да ни тега не би могел розмети?

А на то ће жупљанин:

— А ки је врог плот зделал, кад још ни било човека?

ПОП И ПАРОХИЈАНИ

Б

уде једне године силна суша; зато састану се сељани пред црквом по

летурђији, и укоре попа како му нијесу пријатне молитве к богу, а у толико је пута залуд молио за кишу. Поп се нашао мудар и рече им:

— Знадите, браћо, да су ми јучер поручили озгор с неба да се с вама договорим у који ћете дан да вам пошље и колико кише. Сад ми одговорите.

Рече главар од села:

— Ето сјутра, у понеђелник.

Одговори поп:

— Сјутра не, зашто сам најмио мобу да ми окопавају фрментин.

— А оно у уторник, — рече главар; а други одговори:

— А зар нијеси видио да ми је толико жито прострто на гувно да се суши?

— А ми хајдемо у сриједу, — рече главар; а трећи одговори:

— Не у сриједу, мене је крсно име, па ако ми се званице сквасе, ондар куд ћу ја?

— А ми елајмо у четвртак, — рече главар; а четврти одговори:

— Како у четвртак? Да ли ја та дан не женим сина?

— Хајдемо, дакле, у петак, — рече главар; а пети опет скочи:

— Не у петак, људи говоре да никака срећа у петак није пробитачна.

— А ви, браћо, хајдемо у суботу.

— Богме, ја нећу, — одговори шести — догнаће ми један ортак два вола, ако се погодисмо, пак ваља ми их обидовати.

Тадар рече поп:

— А ви, моји људи, ове друге неђеље договорите се, пак ми одговорите.

А сељаци се ни друге неђеље не моглоше договорити, па ни до данас.

КУДРОВ И КУСОВ

отурчи се један обијесан Влах, а почне већма јаде хришћанима задавати но доклен је био у своју прву праву вјеру.

Паком неко доба срете се на путу хоџа и поп, и даду се у разговор. Хоџа, да би се подсмјао попу ђе му се парохијан потурчио, као ругајући се и силећи се рече му:

— Богу вала, попе, ево отпаде од вас један ваљатан јунак и одабра нашу турску вјеру и, турске му вјере, такога јунака у наше село данас нема, нити је откад ја знам било.

Насмије се поп намјесто да се постиди, па одговори хоџи:

— Ми у нас зовемо пса кад нема репа кусов, а онога што цијеле уши нема кудров, а пас те пас вазда.

ЦРНОГОРСКИ ПОП

Кад је Црна Гора увела да свештеници морају бити изучени, бива морају

свршавати богословију, а који није свршио да иде у мир, био један поп па није хтио оставити парохије. Кад га наћераше па је морао, крену ти он на Цетиње, па ће Господару:

— Ама, Господару, чему ме врже с моје парохије? Божја ти чиста вјера, кога сам год крстио — није се потурчио, кога сам вјенчао — није се развјенчао, а кога сам опојао — никада се није из гроба дигао.

ДВА ПОПА У ЦИЈЕЛОМ СВИЈЕТУ

Б

ила су у неко вријеме само два попа у свијету, и била је једнога инорија

југ и исток, а другога запад и шјевер. О јесени, кад су ходили по инорији да купе бирове, срету се на путу. Један упита другога:

— Како си, брацо? Како живиш?

— Добро, богу хвала, и здраво; али да ми није тебе, још бих боље, — одговори му.

ПОМИРУЦКА И — ПОМРИЈЕ СВИЈЕТ

Једне године удари у некакво село велика болест и помор страшни у народ.

Нерђе се срету поп из оближњег села и поп од оног села у ком је болест и помор, па рече први пошљедњему:

— Благо, тебе, мој брате, ти се нагрну ове године пара колико икад у твој вијек од укупница, подушја и сандара твојих сељана; а ја, сиромах, ево толико земана не хоће нико да умре, јер их за зло моје одвећ благосивљем.

Одговори му он тихо на поповску:

— Шта ћеш, мој брацо? Божја воља, а моја срећа.

Мало послије, сељани ови ће је помирало реку попу:

— Попе, болан, шта је ово? Све помрије; него, ако си клео, откуни.

— Није ово помор прави, не дао бог, него ђеко, ђеко помируцка.

Но кад му умрије попадија, онда поп завика народу:

— Што је ово народе? Помрије свијет!

ТЕСТАМЕНАТ

С ељака на умору исповиједао поп, па пошто га исповједио, запитаће га да ли је расположио својим имањем.

— Јесам са свијем, осим са јаднијем јунцем.

— Па шта мислиш с њиме? — запита поп, мислећи да ће га њему за укуп оставити.

— Знаш, попе, тога ми је јунца нестало има неколико дана, па ако се не нађе — нека буде теби, а ако се нађе — нек иде моме најстаријем сину.

УТОПИО СЕ ПОП ШТО НИЈЕ РУКУ ДАО

У

крцају се у један чун пет-шест простака и један поп да се превезу преко

једне ријеке илити блата, док на један мах пухне жестоки вјетар и изврне се чун, те сви у блато. По срећи сви су знали пливати, до самога попа; док начну се топити, те се сваки од њих ухвати за чун и преплију на другу страну. Кад се врате кући, кажу и попадији све како је било, и да се поп без памети и без потребе утопио. Стане у сав плач попадија кукати, као коме је невоља, пак их запита:

— Како се утопи?

А они јој одговоре:

— Кад се изврну чун, и ми сви у воду панусмо, сви једногрлице завикасмо: „Дај, попе, руку! Дај, попе, руку!“ И он могаше ласно дати, тек да хоћаше, ма не даде и утолико се утопи.

— Знам ја, кукава кукавица, — рече попадија — да је тако. Ма да сте му завикали: „На, попе, руку!“ хоћаше скапулати, јер је вазда — тешко мене! — научио узимати, а не давати.

ПРАВОГА, БОЖЕ!

У

некаквом селу била скупштина и све се село од мушкијех глава окупи

пред црквом, да се о сеоским пословима договарају. Уто дође попово једно дијете те прошапти попу на ухо:

— Послала ме мама да те питам хоћемо ли заклати једнога интова кнежева те је јутрос улегао у нашу кућу с нашим интушама, али ћемо га пуштити?

— Што у нашу кућу дође само и добровољно, благословено је, — одговори му полако поп.

Дијете отиде весело кући, а сељани наставе свој договор, док на један мах пуче жестоки гром и удари негђе близу оне скупштине, а поп у страху рекне:

— Правога, боже!

Завичу сељани:

— Што говориш, попе, болан! Јеси ли луд?

— Зато — одговори им поп — јер нема човјека на ови свијет да није грјешан, а то и кнежев интов зна, а ви сви не знате.

ГРЈЕШНИК И ЛУДИ ИСПОВЈЕДНИК

О

тиде некакав грјешник хришћанин к исповједнику на велики

понеђелник да се исповједи, те између осталијех грјехова каже да се је пет пута уз часне посте омрсио. Кад чује исповједник, сав у трепетно чудо остане, и завиче:

— Бјеж, грјешниче! Ја те не могу одријешити од грјеха прво него питам владике, него дођи сјутра.

Кад потом исповједник отиде к владици и замоли га да он одријеши грјешника од грјеха, владика се стане у цијели грохот смијати, пак му се наруга како он не зна за оваки мали грјех покору изнаћи, па му рече:

— Нека прочита три „Оченаша“ и четири „Богородице дјево“, пак одмах нека се причести.

Сјутрадан ево ти грјешника да прими покору, и пошто му исповједник каже шта је владика наредио, рече грјешнику:

— Моли бога што је наш владика добар, а знао би ми казати како се мрси уз часне посте!

Тек што исповједник отпусти онога, ево му другога на исповијест, који му рече да је три пута мяса уз посте јио. Сад се нађе у чуду наш исповједник, не знајући колику ће према грјеху покору измјерити, па пошто виђе да не може на крај изићи по покори коју је владика мало приђе казао, рече грјешнику:

— Још двапут јеђи мяса, то јест сјутра и прекосјутра, па прочитај три „Оченаша“ и четири „Богородице дјево“, па у четвртак приступи са страхом да се причестиш.

ЧОБАНЧЕ ПРЕВАРИЛО ПОПА

утовао некуда поп подаље из своје нурије, па дође у незнано село.

Изнад села нађе једно чобанче, па желећи да у добру кућу дође на конак, упитаће чобанче:

— Ко у овоме селу најбоље стоји, дијете?

— Петар ковач, — одговори дијете — поваздан је уз наковањ.

— Не питам те то, но ко је у овоме селу најјачи.

— У мога стрица: во Зимоња. Нема у цијелу селу ниједнога вола да му море добости ја утегнути.

— Ама, не питам те ни то, но ти мени кажи ко је најстарији у овоме селу.

— Дуб насред села, што се пода њ искупљају сеоска говеда, — одговори му дијете.

Поп се на то наљути, па ће дјетету:

— Хајде, дијете, с ђаволом!

— И ти, попе, с богом! — рече му дијете.

Пошто се поп одмаче од дјетета, предомисли се, па ће му довикнути:

— Не било ти, дијете, оно што ти рекох!

— Ни теби, попе, оно што ја теби рекох! — довикну му дијете, а поп се угризе за губицу.

СЛИПАЦ И ХАЦИЈА

У

хвате хајдуци некаква слијепца, те му све што је код себе и на себе имао

понесу, осим гаћа и опанака, па га на оно исто мјесто оставе и побјегну. Један од ових хајдука поврати се кријући дружине к слијепцу, говорећи му:

— Дај, Влаше, те опанке, ти ћеш ласно друге испросити, а ја сам готово без мојијех остануо.

Слијепац му се почне молити и заклињати:

— Немој, мој лијепи хаџо! Немој хаџо, ћабе ти!

Зачуди се хаџија откуда га оп познаде, па га упита:

— Откуда, море, ти знаш да сам ја хаџија?

А слијепац му одговори:

— Та ја знам да то други не би ни учинио него онај који је на ћабу ходио, и који се заклео над гробом Мухамедовијем да ће право чинити.

ГРАДИ КО ИМА, А КРАДЕ КО НЕМА

Н

екакав зенђио човјек градио кућу, пак је хтио да учини једну ствар

што други никада није учинио и да тим докаже свијету своје богаство, те измисли и начини алку на авлинским вратима сребрну па позлаћену, и запише на вратима великим словима: „Овако чини ко има.“

Пође путем некакав човјек сиромах, па кад види што није никада прије чуо ни видио, донесе по ноћи једно гвожђе те разврати алку на вратима и понесе, па запише: „А овако чини који нема.“

КРЕПАО КОТАО

И

змислио један прости сељанин како би преварио неког каматника трговца у вароши, који му је доста кривице урадио, и пође један дан у трговца молећи га:

— Господару, молим те, узајми ми котао ракијски да нешто ракије испечем, а до данашњега дана донијећу ти га, и добити на њ талијер.

Слакоми се трговац и узајми му котао, а сељанин седми дан пође к трговцу и однесе један преко мјере мали котлић ракијски говорећи:

— Знаш шта је, господару?

— Шта? — запита трговац.

— Богме се окотио твој котао, — одговори сељанин — и ево сам ти ждријебе од њега донио, јер је у мене ждријебан и дошао, а ја твојега нећу.

— Браво, браво! — одговори трговац — по томе се види да си човјек поштен, фала ти.

— Него, молим те, господару, — придода сељанин — нека још који дан у мене постоји котао, јер га онако болесна не могу справити.

— Добро, дакле, — одговори му трговац.

Послије десетак дана дотрчи уплашен сељанин к трговцу, па му рече:

— Господару, не знаш несреће?

— Које? — запита трговац.

— Крепао котао!

— Како крепао, ничији сине! — продере се трговац. — Како котао може крепати?

— Ето како, — прихвати сељанин — што гођ се коти, ваља и да крепа.

И на овај начин, кад трговац потјера сељанина на суд, сељанин и у суду добије разлог, и узме велики котао за мали.

МУДРИЈИ ЈЕ МОЈ МАГАРАЦ НО ВИ СВА ТРИ

Састали се негђе на посијело љети три некаква велика господара и сваки

је имао својега слугу уза се, који су им добар ручак приуговорили. Пошто се добро наједу а још боље напију, почне сваки својега слугу фалити како му је вјеран и ваљан, а један од њих рече:

— Да ја сад мојему речем: ајде скочи с ове камене литице и стрмоглави се, послушаће ме.

Други одма рече:

— И мој ће одма.

Трећи настави:

— Вала, ако се ваша два сломе, и мој ће чисто.

Зовне дакле најпрви својега и нареди му, а ови одма ни пет ни шест но с оне литице стрмоглавице баци се и сав у комаде; па тако и други. Трећи господар, кад виђе, жао му би својега слугу, па га упита:

— Би ли се и ти за мене онако самодавио?

— Ја је ли, господару? Богме хоћу, не само ја него и ово моје магаре на којему сам јутрос догнао јело и пиће.

Тек што ово рече, окрочи оно магаре и узме једну тојагу те по магарцу доклен га догна доврх оне литице оклен ће скочити, но кад магарац виђе ону пропад, удари на се, а он по магарцу с десне и с лијеве, но све залуду, неће па неће да скочи; па најпосље рече:

— Ево, господару, немој посље рећи да је до мене.

Завикаше му онда сва тројица:

— Врати се, врати, видимо твоју вјерност; не жалимо толико тебе колико твога магарца.

А он њима:

— Душе ми, мудрији је он но ви сва три.

НАСРЕДИН ДИЈЕЛИ ОВНОВЕ

З

аробило девет горских хајдука десет овнова, па стали да их дијеле. —

Дијели, па дијели, како год почму, на сваког долази по један, а само на једног по два овна. Тако кавгу заметнуше и да ће оружје тргнути, кад ли нанесе срећа Насредина крај њиха. Кад га они виде, викну га:

— Де, хоцо, пејгамбера ти, нареди крај инату и кавги, раздијели нам овнове како те твоја правица учи, па како ти речеш, нам ће право бити.

Сад уђе хоца у дружину и рече:

— Ако заиста на моју ријеч пристанете, како по праву и правици речем, и ако ми неће нико злобити, то ћу право подијелити.

Сви хајдуци учинише клетву, а то би Насредину драго, па ће овако:

— Вас девет и један ован је десет; ја један и девет овнова — па је опет десет.

То рекавши, остави хајдуцима једнога овна, а остало девет са собом оћера.

НАСРЕДИН У БОСТАНУ

ролазио Насредин-хоџа крај бостанџијина бостана. Запеле му лијепе

диње и карпузе за очи, па не могô срцу одолити, прескочи плот па их стане у торбетину трпати. Ал' ето ти бостанџије:

— Море, хоџо, што радиш у мом бостану?

Насредин, како прихватио дињу да ју утргне, окаменио се крај ње и избуљио очи у бостанџију:

— Море, бостанџијо, витар ме донио.

— Ако те је витар донио, што држиш дињу у руци? — пита бостанџија.

— Држим се да ме даље не однесе, — вели хоџа.

— Ма кад се држиш да те даље не однесе, зашто их трпаш у торбу? — пита опет бостанџија.

— Бели, ни сам не знам што то од страха радим, — доклопи хоџа.

НАСРУДИН И ПАС

Једном Насрудин-хоџа ишао некуда кроз село, па на њега налети пас његова комшије. Хоџа, да се обрани, потегне сјекиру, удари пса у главу, а пас отегне репину.

Комшија оде кадији, па му се потужи. Одмах доведу Насрудина, те му рече кадија:

— Што ниси држалицом ударио пса, већ сјекиром?

На што ће му Насрудин:

— Да је хтио пас мене репом ујести, и ја бих њега ударио држалицом.

НАСРЕДИН МИРИ КАВГАЦИЈЕ

Већ лежô Насредин хоџа са женом си, кад ли чује на двору галаму.

— Шта је то? — пита Насредин.

— Галама, — вели жена.

— То и сам знам да је галама, ал' зашто је, то не знам, — одбруси хоџа, па огрнув јорган изађе пред врата.

Он ванка, а вани неколико људи кавгу заметнуло. Сад се уплете Насредин у њиха и поче их мирити. То разљути кавгације, па му отму јорган и побјегну невидом. Шта ће Насредин, па се врати без јоргана у собу своју.

— О што су кавгу заметнули? — пита га жена.

— Чини ми се, о мој јорган, — вели Насредин и покрије са жениним јорганом.

НАСРЕДИНОВ МУДРИ ЗЕЦ

Б

ила у Насредин-хоџе два зеца. Једно јутро, кад је пошô к својим орачима на орање, рећи ће жени:

— Спреми нам за ручак добру бравећу чорбу с купусом и кромпиром; на бравину метни црљена лука; скувај питу од тикве и пошаљи нам добра шенична крува и оку ракије.

Тако рекавши, узме једнога зеца, — с њим у торбу, па на орање.

Он к орачима, све лијепо:

— Мерхаба!

— Мерхаба, хоџа!

— А људи, што би данаске ручали, — запитаће их хоџа — би ли добре бравеће чорбе с купусом и кромпиром?

— Како не би, по богу брате? — веле орачи.

— А би ли на бравину црљена лука? — пита хоџа.

— Ама, никад боље, — рећи ће један орач — браветина туста, а лук љут: што лук изгризе, бравина замаже.

— А би ли питу од тикве? — пита опет хоџа.

— А ко ју не би, — вели опет један орач — и мртав би је јео!

— Па онда бијела шенична крува, — вели хоџа.

— И окица мученице, — доклопи један орач.

— Па таман, — насмије се хоџа.

Тако будавши, извуче Насредин зеца из торбе, па му рече:

— Скокни хануми и реци јој нека нам спреми за ручак бравећу чорбу са купусом и кромпиром, — на бравину нека нареже црљена лука, па нека скува питу од тикве, ама нека не заборави добра шенична крува и оку ракије.

Тако рекавши, испусти зеца, а он бјеж па у шуму.

— Е, како одскаче, — вели Насредин — ето га сад код куће, ама ни у цара бољега татара.

Мили боже, шта се орачи начудише: кад учило подне, а ето ручка, ма баш онакова по какав Насредин поручи. Једва чекају ноћи, да оду кући да се нагледају мудрачине зеца. Тако паде и ноћ, а орачи заноће у Насредина. Ма није њима било до коначења, ван да се нагледају мудра зеца. Зец ко зец, а они мисле од онога што је осто код куће да је они кога је Насредин на орању испустио.

— Де, хоцо, удари му цину, па да тргујемо, — веле орачи.

— Ма шта мислите, бони, да је таки зец по пару — двије?

— Ама нећемо се цијенкат, теке да тргујемо.

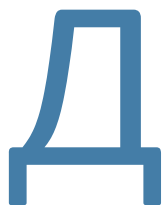
Бели се орачи намолише хоци и он им за велике паре продаде зечину. Одоше орачи весели к себика, а хоца се насмије, поглади браду и рече жени:

— Да не има луда, како би мудри живили?

НАСРАДИН ХОЦА И ФРАНЦУЗ

Дошао некакав Француз у Стамбол и пријавио се у царски двор. Цар га прими лијепо, а Француз му каже да би се потурчио, ако му ко могне погодити мисао. Тражио цар горе, доље, не може никога наћи ко би могао са тако ученијем човјеком говорити, а још мање ко ће му мисли погодити. у томе тражењу каже му неко за Насрадин хоцу, вели: ако му он не погоди шта мисли, други нико не море. Брже цар пошље слуге по Насрадина. Тражили су га дуго, ниђе га стићи. А Насрадин сваки би дан узјахџ магарца па ишао некуд по Стамболу, куд он хоће, а тај дан пустио Насрадин магарцу на вољу, да га носи куд магарац хоће. Једва у нека доба нађу га царске слуге и кажу му да га цар одмах зове себи. Насрадин окрене магарца, па управи царскоме сарају. Гладан је кџ вук, јер ваздан ништа није јео, кџ кад је ишџ за магареџом памети, па га ето снађе још већи белај, јер зна да није добра чим га цар зове преда се. Еле, како му недраго, Насрадин сјаше с магарца, привеже га за авлинска врата, па пред цара. Каже му цар шта је и како је и зашто га је звао. Насрадину не би драго, јер ко ће погодити туђе мисли? Правдаше се да не зна француски, но царски људи навале на њ, макар ишаретом да говори с Французом, и тако га сколесају.

Уђе Насрадин у једну одају и сједе на миндерлук. Док ето ти Француза и сједе према њему. Никога више нема у соби, да их не помета у разговор. Француз погледа у Насрадина па заокружи руком испред себе попут круга, а Насрадин опет руком као да пресијеца круг на пола. Опет Француз руком исред онога круга. уздигнутим прстом горе, миче руком неколико пута, а Насрадин опет руком озгор као да шта просипа по оном кругу. Чуди се Француз, па потеже јаје из џепа, а Насрадин комадић сира, па према њему. Скочи Француз па управо цару.

— Погоди — вели — све што гођ сам мислио, и сад турчи ме како гођ хоћеш!

— Како то би? — упита цар.

— Ето како: ја заокружим испред себе, кџ велим: земља је округла. А он располови, бива: половина је вода. Ја опет оздо руком покажем како из земље расте свакојако биље, а он опет руком озгор, показује како киша пада и да без кише не може расти. Ја потегнем из џепа јаје мислећи: ево овака је земља, а он комад сира, бива така је кад снијег пада.

Изиђе Француз, и цар зовне Насрадина, па га похвали и упита га како погоди Французу мисли.

— Хм, врло ласно, — вели Насрадин. — Он заокружи испред себе, ко вели: имам добру погачу, а ја како сам гладан, једва дочекам и преполовим испред себе, мислећи: пола мени, пола теби. Он опет учини руком оздо, кô кад кврца пилав, и вели: имам добар пилав, а ја покажем руком озго, велећи: замасти, добро замасти! Он пружи јаје, ко вели: ево, па ћемо и чимбур испећи, а ја покажем комад сира, — ево, велим, па ћемо начинити и омак.

Насмија се цар Насрадиновој мудрости, лијепо га обдари и отпусти. И отада оста ријеч: разумјели се кô Француз и Насрадин.

ЦИГАНИН И ЦАР

иганин се пријави цару за послужника код коња. Погоде се нека му плати сваки муж који се боји жене сто дуката. Послије неколико дана дође и рече Циганин цару:

— Ево у башчи имам прелијепу ђевојку од петнаест година; ако те бегенише, ја ти је поклањам на дар.

Цар прихвати:

— Доведи ми је, али се чувај да не би дознала моја царица.

Сад Циганин пружи руку и рече:

— Дај сто дуката: и ти се бојиш жене, а царска се ријеч не пориче.

ТУРЧИН И ЦИГАНИН

Б

ио један Турчин, па имао добра хата. Живио је хат дуго година и био је

добар. Остарио је, да није могао више служити. Турчин се домисли како би он свога хата продао, да га не штетује, па га даде у ближе село својим кметовима. Турчин га зацијени сто дуката. Ако би хат крепао, његови кметови да му имају сто дуката скупити и донијети. Који буде јавио да је хат крепао, тај мора дукате донијети.

Хат је од старости морао цркнути. Кметови почну купити дукате и покупе сто дуката. Путем наиђе Циганин. Кад је он то опазио, упита их да чему купе толико дуката. Они су му одговорили да морају дукате носити Турчину за хата, јер им је он тако наложио и запријетио, чим хат цркне. Циганин је заискао од њих један дукат да он Турчину однесе дукате.

Циганин дође к Турчину, па се стао шетати испред Турчина амо-тамо. Турчин га је упитао откле је. Цигу му рече да је из села гдје је његов хат. Турчин упита Цигу да ли познаје његова хата, а Цигу каже да га познаје и да се подмладио и побашкарио. Турчин га упита:

— Како се је побашкарио?

А Цигу му одговори:

— Обашка му глава, обашка ноге, обашка реп, обашка му све!

Турчин му каже:

— Ех, вала је цркао!

Цигу каже:

— Сам си изрекао да је цркао, а ја нисам!

Турчин му одврати:

— Ех, превари ме, Цигу, изгубих и дукате и хата.

ЦИГАНКА ЗВАЛА МУЈА

Д

ошле Швабе да ћерају Циганина у ропство. Кад су запитали Циганку
ђе јој је муж, Циганка изиде пред своју чергу и зовне га у њихову присуству: „О Мујо, о,
о! Шума ти мати, брда се вати, геле поскакеле, дођи одмах, Швабе те траже!“

ЦИГАНИН И СВЕТИ ДУХ

Д

ође некакав Циганин у кочобаше сеоскога и замоли га да га увересија педесет ока жита до јесени.

— Хоћу, — рече му кочобаша — ако хоћеш таман шјутра, ако будеш кадар прекрстити се овако: ва име оца и сина и светог духа, амин.

Циганин рече:

— Валај, хоћу све се до шјутра крстити доклен научим, и ето ме шјутра по жито.

Ево шјутридан Циганина, и каже да је научио.

— Хајде-де нека чујем, — рече му кочобаша.

— Ва име оца и светог духа, амин.

— А ће ти је син, што га прескочи?

— Ено га с врећом ће чека пред авлијом, — одговори му.

ЦИГАНИН И ДИЊА

родавао човек диње, па наиђе и један Циганин. Човек се хтеде нашалити, па му рече:

— А бре, Циге, ако ме одмах брзо слажеш, даћу ти једну дињу.

— Што ће ми два диња, мулим газда, доста ми је и једна, — одговори Циганин.

— Па једну сам ти и казао.

— Бођидуша, казао си ми да ћеш ми дати два диња.

— Лажеш, Циге!

— Па кад лажем, дај ми тај диња што си ми га обећао за лаж! — рече Циганин, и однесе дињу.

ЦИГАНСКО ДИЈЕТЕ У ХРИШЋАНКЕ

Д

ође некакво циганско дијете код једне удовице хришћанке на конак, и било гладно, па се замоли да му да мало круха, а она му да; па кад му даде круха, замоли се да му да и мало сира, а жена му да, али врло мало. Кад Циганче поједе сир, а остаде му још хљеба, те се замоли да би му дала мало варенике да присмочи оно хљеба. Али се жена наљути на толика искања, па му срдито рече:

— Е, моје дијете, ма ти много нешто тражиш; ја ти нећу дати и хљеба и варенике, јер обоје много је, него кажи ми: хоћеш ли хљеба али млијека?

А Циганче одговори:

— Ја, моја лијепа банице, најволиј удробити.

ДОБРА ХВАЛА

Хвалило се Циганче матери:

- Да знаш, мајко, како је лијепа печена кокош са погачом!
- А оклен ти знаш?
- Богме сам гледао кроз плот од колибе како пашалија једе.

ЦИГАНСКА ПИТА

— **Д**

а имамо масла, како немамо брашна, па бисмо посудили у селу тепсију, те бисмо начинили питу, — приповиједа се да је рекла некаква Циганка.

Онда једно Циганче рекне:

— Ја бих је однио у пећ да се испече.

А друго, мичући руком као да што нагло испред себе узима и трпа у уста:

— А ја бих је овако јео.

На то Циганин размахне шаком, те дијете по глави, говорећи:

— Полако, враг ти матери, шта си навалио: зар хоћеш ти сам све да поједеш?

ОТАЦ ТУРЧИН, А МАЈКА ХРИШЋАНКА

објегло некакво дијете од страха очина из дома, па пође у друго једно

мјесто не би ли нашло да се ће најми у службу; а кад дође код некаква човјека коме је требовала слуга, упита га откуда је и чије је, а оно му каже да је из тога и тог села, а да ни само не зна чије је. Онда га упита они човјек:

— А да што ти ради отац?

— Клања.

— А мајка?

— Крсти се.

— А ти?

— Ја валај ништа друго него прекрстим руке, па се мрзнем од чуда гледајући их што раде; сад ако ти не знаш ко сам ја, ја заисто не знам.

АКО СТЕЧЕ ПАМЕТ, НЕЋЕ СЕ ОЖЕНИТИ

Један отац хтио да ожени сина врло млада, но је хтио да чује савјет од једнога свог најмилијег пријатеља, те пође к њему, и рече му:

— Што би ме шјетовао, мој по богу брате, бих ли оженио ове јесени мог јединка сина?

— Ја, да сам тобом, — одговори му — не бих ни још за коју годину, док дајбуди стече мало више снаге, а и памети.

— Ти си човјек луд; — одговори му отац — болан, ја га баш зато и женим доклен је премлад и луд, јер ако мој син стече памети, неће се никад оженити.

ЂЕВОЈКА, МАГАРЕ И БАБА

О

сироти у некаквом селу једна ђевојка без оца и матере, без брата и без

сестре, и ниђе ништа није имала него три-четири стотине гроша, па пође код једне бабе у селу и упита је:

— Што би рекла, бако, кад сам овако сиротна остала, а без ничијега доноса, бих ли купила једно магаре су нешто мало пара те ми је остануло од, покојне мајке, па на њему носила дрва у чаршију доклен ми се деси срећа да се удам?

Баба се насмије па јој крњезубачки рече:

— Људа љи си, моље диљете! Заштљо бљи се тљи лудља и нељјака мучљила, петљо, кад имашљ пара, купи мужља па тљи другљи магарац не требљује.

НЕМА БОЛЕЋЕГА

Р

азбољела се жена усред зиме, па јој пало на ум на букову мезгру; муж јој

каже:

— Бог с тобом, жено! Откуд сада букова мезгра?

Сад букве пуцају од мраза.

А она му одговори:

— Е, мој човјече: нема болећега, а он би наложио ватру око букве, па би се буква откравила, и било би мезгре.

ЈУНАЧКО СРЦЕ

И

зружила жена мужа, а он прибјегô у комшилук и окупио плакати.

Слегаше се комшије око њега:

— Што јечиш, болан? Која ти грдна рана?

А он јецајућ:

— Изружила ме жена, па ми не може јуначко срце одолити.

ЗЛА ЖЕНА САЧУВАЛА МУЖА

З

апанула бијаху два брата накрај пута да чекају крвника који им је понедавно оца убио, и који се та дан с пазара враћао. Кад га упазе на један пушкомет, приправе се да га убију, али он имадијаше још једнога друга који му рече:

— Бржај, ако бога знаш, мрче; нећемо ноћас никад кући доћи, — а крвник му одговори:

— Мени се, брате, душе ми, не мили у пусту кућу уласти зато што имам несретну жену, и проста турска сабља ма не њезин језик, и ко би ме убио, душу би стекао.

Ово чујући два брата, рече старији:

— Ваистину, кад овако злу жену има, боље бисмо му учинили да га убијемо, него хајде да га оставимо.

И тако та пусте и већ му о глави нијесу радили.

БАБА И ЋЕД У ЛОВУ

Једне године појаве се у некаквом селу силни скакавци и миши, те се окупи

све село и реку: ко ухвати десет шиша или десет скакаваца да ће му се платити за снахе десет вижлин. То чују муж и жена, обоје престаро, па једну вече разговарајући се реку да би заварно било добити вижлин; него шјутра да иду у мише и скакавце, кад су свакако беспослени, те подране шјутридан обоје у лов, баба у мише а ђед у скакавце, као што су уговорили. Срету се негђе послѣ две-три сахата, па упита ђед бабу:

— Ухвати ли колико?

А она њему:

— Девет ми манка, а десетого ћерам. А ти, ухвати ли којег скакавца? — упита баба.

— Ухватио бих ја досад и стотину, него су одвећ лукави и плашљиви, па сви преда мном бјеже.

БАБА И БЛАГОВИЈЕСТ

Ч

ула баба да многи говоре да нема више зиме послије Благовијести, па ишћерала јариће у планину а оставила дома зубун, па почне пухати шјевер, а она с објема рукама почне давати роге и њаке шјеверу, говарећи:

— На шјевере, а прц марчу! Више вам се не бојим, близу је наш млади Ђуро, а моји јарићи петорошчићи

Расрди се на бабу шјевер и марач, па удари снијег и мраз, те јој се јарчићи смрзну, а баба, бјежаћи кући и духајући у руке, завиче:

— Богме, људи лажу да је зима прошла, него може бити Блатовијест приповијест.

БАБА И СМРТ

Б

ила некаква баба одвећ срдита, а имала унучад брло опаку и немирну,

те се с њима један дан угусте заинади; а они на њу камењем. Додије се баби, те почне у плачу и у иједу проклињати себе, и од јада завиче:

— О смрти, ђе си, забога, узми ме с овога свијета!

У тај час прикаже се страшна смрт, па завиче:

— Ево ме, ко ме оно зваше?

Баба се препане и покаја се што рече, па проговори:

— Ено оно моје најстарије унуче!

СВЕТИ АРАНЂЕО И БАБА

Баба се пет пута удавала, па пошто је умрла, кренула богу на истину. У

путу је срео свети Аранђео, па ће јој:

— Кудијен си пошла, беба?

— Богме, синко, у рај.

— А како ћеш ти, баба, у рај, кад си се пет пута удавала? Вуци се у пакао натраг!

— А оклен ти знаш да сам се ја пет пута удавала?

— Како нећу знати кад сам ти ја свакоме човјеку душу извадио?

Баба се ражљути, па ће:

— Ха, нијесам прије ни знала крвника. Мичи ми се, крвниче, с очију! Да им ти нијеси душу вадио, не бих се ја пет пута удавала.

НАЗИРЕМ

— **В**идиш ли, баба, куму?

— Не видим.

— А видиш ЛИ стрица?

— Назирем.

ХУРИЈЕ И ХУРЦИ

риповиједала некаква баба турска турскијем ђевојкама какав је ценет

и како у њему Турци што гођ пожелеле имају, па најпослије да сваки има по дванаест најљепшијех младих ђевојака, те се зову хурије, и Турчину на сваки измет и уживање служе. Једна од ових ђевојака упита:

— Ма, моја нано, што му хоће толико ђевојака?

— Богме је тако хак бог Турцима наредио, а светац Мухамед за ћитап привезао.

А ђевојка опет упита:

— А да, моја ханумо, кад у рају има толико хурија, има ли за нас ђевојке по толико хураца?

— Јок оно, — одговори јој.

— А зашто не? — упита је.

— Богме, зато што у корану не пише.

КО НАЈБОЉЕ МИЛУЈЕ?

Сиђеле негђе жене и ђевојке на прелу према сунцу, па се о свачему разговарале. Једна ђевојка која ту бијаше, доста пристара, рече:

— Ма хвала боту, да ми је знати ко најбоље милује?

Једна рече: најбоље поп; друга: није, него ђак; трећа: није, него чобан; четврта: није, него млинар; а пета: није, него кнез, итд.

Једна баба између њих почела на сву прешу да вретеном окреће предиво, и у вас грохот почне се смијати па рече:

— Луде ли сте, кукала ви мајка! Не милује, моје ми душе, нико тако, слађе и милокрвније, као Светогорац бог му душу упокојио, као и хоће!

ШТА ЈЕ ЗАПОВИЈЕД — ЗАПОВИЈЕД ЈЕ

Ж

ивила баба у великој задрузи — у пуној кући, имала синове и снахе,

унуке, момке и дјевојка и друге сроднике. Сваке сриједи и недјеље ишли су момци из куће по заповијед сеоској стражи. Кад год би момци дошли са заповиједи дома, питала их баба:

— Каква је, дјецо, запосвијед?

Морали су јој све потанко исприповиједати. Већ се момцима било досадило бабино пропиткивање, пак се договоре њих тројица како ће бабу преварити и насадити.

Дошавши опет са заповиједи, упита баба по својој навади:

— Дјецо, каква је заповијед?

— Чудновата, бако, дошла заповијед од цара, не смијемо ти ни казат.

— Па нека, кажите ви мени слободно, било што било.

— Е, бако, стид нас је, чудна је заповијед.

— Па чудна, чудна, сваког чуда за три дана доста; кажите ви слободна својој баки.

— Па баш кад ти се хоће, а ти чуј: цар заповиједа да одселе момци, кад се жене, морају узимати бабе удовице, а дјевојка, кад се удају, морају полазити за старце удовце.

На то се присутне дјевојке грохотом насмију, а баба се осијече на њих:

— А што се ви, дјевојчуре, смијете? Што је заповијед — заповијед је, мора се послушати.

СВОЈСТВА ЛИЈЕПЕ ЋЕВОЈКЕ

Н

екакав човјек причао покрај ватре на сијелу да је нашао у књигама

како је ћевојке свака подијељена на два дијела; а то од паса низ до у стидно, а од паса навише у дивно, што чојека премама да је вјенча. Један момак, који се ту намјерио, рече у дружини:

— Дајте, људи, да сваки право каже ко би што најволио од ћевојке лијепе од паса навише.

Један рече:

— Ја бих најволио њезине три бијеле ствари: грло, зубове и образ.

Други рече:

— А ја ћевојачке три црне стави: очи, солуфе и обрве.

Трећи:

— А ја најволиј њезине црљене ствари: усница, јагодице и језик.

А четврти:

— А ја њезине три витке ствари: руке, косе и ћердан.

А пети:

— А ја три меке ствари: прси, мишицу и плећи

Шести се чешао по глави и све увијао нешто раменима, па рече:

— Ето, мене не остаде ништа, већ да бих пошао у доње село на конак, па да и ја пробирам.

И ВРИЈЕДИ

оставила кума куми чанак граха и мало хајвара, па сјеле обје да једу.

Кад се гошћа наклопи на хајвар а граху ни мукајет, онда домаћица рече:

— Узми, кумо, и граха!

А гошћа јој одговори:

— Хвала, кумо, добар је и хајвар.

На то домаћица рече:

— Али је хајвар скуп: ока по то и по то.

А гошћа одговори:

— И вриједи.

ПОМОЏ БОГ, ЗЛА ЖЕНО!

У

даривши некакви путници поред много жена које су у друштву сјеђеле,

један од њих рече шале ради:

— Сад ћу ја познати која је зла жена међу овим женама; — па онда, кад им се прикуче, рече: — Помоз' бог, зла жено!

А једна између њих, која је управо била зла, одмах одговори:

— А како сам ти зло учинила, јела те болест!

МОЈ ЈЕ ПРЕДЊАК

Б

ио један човек, па имао жену која је хтела свакад да је њена реч старија,

а сиромас муж морао јој давати за право. Једанпут, кад су седели пред кућом, пролети онуда велико јато ждралова, а један ждрал пред свима измакао поздравом. Гледајући жена ждралове, рече мужу:

— Види, човече, како онај ждрал напред лети, оно је баш мој!

— Није, жено, — рекне човек — оно је предњак и старешина оних других ждралова, а ја сам твој старешина, дакле је мој предњак.

— Није твој, него мој, — одговори жена, и тако, „није твој, него мој“, они се посвађају, те најпослије жена рекне човеку: — Човече, ако неће бити мој предњак, ја ћу умрети.

— Па умри, — одговори јој човек — једанпут нек је и моја старија.

Жена легне, па се начини да је умрла. Лежећи тако целу ноћ, кад буде ујутру, рече јој муж:

— Устај, или ћу сад ићи да зовем жене да те окупају и наместе.

— А је ли мој предњак? — проговори она, а он јој одговори:

— Није. А она раче:

— Кад није, нека ме купају.

Потом отиде муж и дозове жене, те је окупају и наместе. Онда човек, као наричући око ње, пришапће јој:

— Устај, или идем да те огласе.

— А је ли мој предњак? — запита га она, а кад јој он опет одговори да није, она му рече: — Кад није, нека ме гласе.

Кад већ дође време да се сахрањује, опет јој муж пришапће:

— Устај, сад ће доћи поп и ђаци да те прате у гробље.

— А је ли мој предњак? — запита жена, а кад јој опет одговори да није, она рече:
— Кад није, нека ме прате.

У томе дође и поп и ђаци и свет се искупи, те је изнесу на авлију те свештеник
очита последњу молитву, а човек, као плачући над њом, пришапће јој:

— Устај, несрећницо! Зар не видиш да те хоће у раку да те носе?

— А је ли мој предњак? — упита она, а кад јој он опет рече да није, она одговори:
— Е, кад није, нека ме у раку носе.

Потом однесу је у гробље, и кад је спусте у раку свештеник по обичају баци на
њу земље, па оде први Онда муж рекне свету:

— Идите, браћо, полагамо кући мојој, ето одмах и мене, само хоћу да је ја сам
земљом покријем, тако сам јој се заверио.

Онда свет ко оде ко не оде, а муж се спусти у раку, па викне жени кроз заклопац:

— Устај, проклептицо! Ето хоће земљом да те затрпају.

— А је ли мој предњак? — запита она опет, а кад јој муж одговори да није, она му
рече: — Кад није, човече, а ти иди кући, подај свету нека једе и пије за моју душу, а
мене нека затрпају.

Кад муж види да ништа не помаже, он дигне заклопац и рече:

— Устај, твој је предњак, нека те ђаво носи!

Онда жена ђипи онако с покровом, па стаде трчати за светом и викати:

— Станте, народе, мој је предњак, мој је предњак, мој је предњак!

А свет, кад види, помисли да се повампирила, па бежи! А кад чу поп где она
виче: „Мој је предњак!“ помисли да она мисли њега, па бежи колико игда може, а
жена све претрчала па јури за њим вичући:

— Стани, попо, мој је предњак!

А кад поп види да ће га стићи, падне од страха а она прође вичући: „Мој је
предњак!“ и тако отиде кући.

ДЈЕВОЈКА И КНЕЗ ЈОВО

Х

одила некаква дјевојка на пазар и на глави носила један каблић

млијека, па путем сама се собом разговарала на који би начин најбоље могла стећи новац купујући и препродавајући ствари на којима се може добити. Почне рачунати онако:

— Кад дођем на пазар, ово ћу млијеко продати, па ћу купити једну плицу, хранићу је док ми пронесе, па она њезина јаја налећи, а кад се пилад излегу, продаћу квочку и пилад на пазару, а купити једну јагњицу, па кад ми се објагњи, продаћу и овцу и јагње, и с оним парама купити једну телицу и хранићу је све док се не отели, па онда на пазар продати и краву и теле те с оним парама купити црљену ћурдију као у наше попадије; онда ће се и момци за мнош мамити и један другоме говорити: „Зор и кршне оне дјевојке у црвеној антерији!“ — а ја ћу се кочити и поносити као паун.

У овим мислима сrete је кнез Јово, па јој назове:

— Помоз бог, дјевојко!

А она, не спазећи се да јој је каблић млијека на глави, поклони му се по обичају, а каблић и млијеко пред њом на земљу. Упита је кнез Јово:

— Шта то би, дјевојко! Шта уради, бона?

— Ево зло да ми је! Што год сам била сирота стекла идући, ево све земља радова, и све бих опростила, али црвене ћурдије никако не могу.

БОРОВИЧАНИ СКАЧУ У МАГЛУ

Једноћ се десило неколико Боровичана на високој стијени. Сунце је лијепо

сјало, а кад погледају наниже, испод стијене се нешто бијели баш кô памук. То је била пала магла наниже од њих. Док ће ти један Боровичанин рећи другима:

— Бога вам, братјо, гледајте доли испод нас памука! Ајдемо скакати одавлен дол' у они памук!

То рекне и скочи до у ону маглу. Остали га погледају пошто је доље на дно пао, па угледају како је јадник искесио зубе, те помисле да му је у оном памуку лијепо и да им се смије, те и они окрену за њиме скакати у ону маглу, и сви поломе вратове.

СЕЉАНИ И ВОДЕНИ РАК

К

ад су пошли љети да се некакви сељани купају у једној ријеци, један од њих угледа у води рака, па се стане крстити и од, чуда викати:

— Браћо, забога, дођите да видите некакву живину која се још није виђала откако је свијет постануо.

Сви се около њега окупе, те почну нагађати шта оно може бити, говорећи: ено ноге, ма скакавац није; ено кљун као у тице, а тица није; ено на њему самар, а магарету ни коњу не слични; ено ножице као у терзије, а терзија не може бити; ено брци као у мачке, а мачка бели није. Овако чудећи се зовну најстаријега и најпаметнијега из села да им он каже шта је; а он:

— Скакавац није, ни терзија, ни тица, ни мачка, него нешто живо те једе и пије, а како се зове то наш посао није.

ЗА ОКУ СОЛИ ПОШАО У МОСТАР

Д

ошао некакав сељак на пазар у Сарајево, па пошто је продао нешто мало вуне, отиде у један дућан да купи оку соли, те упита дућанцију:

— Пошто подаваш оку соли?

— Као и свакоме, — одговори му — по тридесет пара оку.

— Ма зашто, болан, по тридесет, кад у Мостару ока је по двадесет пет пара?

— А ти ајде у Мостар, — одговори му дучанџија.

Сељак, за инад онога дучанџије, врати се кући без соли, па сјутридан осамари коња, узјаше, те право у Мостар и купи оку соли. Кад се пети дан вратио кући, упита га жена:

— Ће си био, болан, оволико дана?

— У Мостар сам ходио да купим оку соли за инад циганског дућанџије Сарајевца, који хоћаше да ми залукави пет пара.

НИЈЕСАМ БАШ ИЗ САРАЈЕВА

Н

екакав Турчин, дошавши у берберницу да се обрије, каже на питање

да је из Сарајева. Берберин од ђаволства стане хвалити како су Сарајлије сви јунаци, и да се они нигда не даду нақвасити, него суву косу брију. Турчину то буде мило и, показавши да је и он јунак, пристане да га брију ненақвашена; али кад га стане врло бољети и више не могне трпљети, онда рече:

— Нақваси мало, нијесам баш из Сарајева, него поблизу оданде.

БАЧВАНИН И ГРК

В

озио Бачванин Грка у Пешту. Један дан купи Грк од чобана на путу

младо јагње. Кад дођу увече у крчму на конак, Грк рече Бачванину:

— Море, кочијашу, закољи то јагње и одери, а ја ћу га зготовити, пак ћемо заједно јести.

Бачванин радо пристане у тај ортаклук. Кад Грк зготови јагње, учини му се мало за бојицу; зато рече Бачванину:

— Море, кочијашу, ово је за нас двојицу мало, него ајде да спавамо, па који лепши сан усни, онај сам нека поједе све.

Бачванин пристане и на то, пак легну спавати. Пошто Грк заспи, Бачванин устане, пак узевши леба из своје торбе, метне гвоздењак с куваним јагњетом преда се, и поједе све; па онда оставивши гвоздењак празан на своје место, легне и он, те заспи. Кад се Грк пробуди, он повиче Бачванина:

— Еј, море, кочијашу, устај, казуј, шта си снио?

Пробудивши се Бачванин одговори му:

— Ти си, господару, старији, ти си господар; казуј ти најпре,

Онда Грк почне.

— Ја сам снио где се отворило небо, па тамо седи бог на престолу своме; то је тако лепо да се не може казати; па онда бог спусти одозго велике мердевине, па зовне и мене да идем горе к њему. А ја онда уз мердивене ајде горе.

— Стани, господару, доста је, — повиче Бачванин — ја сам гледао кад си ти горе пошао, пак помислих да нећеш више амо ни доћи; па онда узмем те поједем све месо.

— Шта, море, бре, — повиче Грк поплашен — ја се шалим море!

— Богме, господару, — одговори Бачванин, — ти се шалио или не шалио, ја сам за истину примио.

ПУСТИО БИХ ЈА ЊЕГА, АЛИ НЕЋЕ ОН МЕНЕ

Н

екакав Турчин сврне с пута у поток да се напије воде, па га ухвати хајдук, а он онда дозвавши свога друга, који је био остао на путу, каже му:

— Ходи, ухватио сам хајдука!

Друг му одговори:

— Кад си га ухватио, а ти га поведи амо.

Онда му он каже:

— Али неће да иде.

Кад му друг на то рече: „Ако неће да иде, а ти га пусти“, а он му одговори:

— Пустео бих ја њега, али неће он мене.

ЋОСО ЖУТЕ БРАДЕ И ТОМА ГА ЗНАДЕ

У

покојног Јефтана Мрава, трговца из Мостара, пазаривао више пута

један ћосо понешто робе, али увијек за готове паре. Једном тај ћосо пазари повише робе, па однесе с обећањем да ће се за тини час вратити и платити, па оде у недошлиће. Чекај ти мој покојни Јефтан, чекај, нема па нема. Шта ће друго но узетефтер, па запише дуг. Али хоћеш; не зна му ни имена ни безимена, па дозва свога комшију Тому Кашиковића и упита га:

- Болан Тома, знаш ли ти онога ћосу?
- Знам, како не знам, — одговори Тома.
- А знаш ли како му је име и безиме?
- Богме, не знам.

Сиромах Јефтан, не знајући како ће потурити, записа: „На ћоси жуте браде и Тома га знаде.“

СТРАНАЦ И ЦРНОГОРАЦ

Пошао некакав странац да испитује црногорски народ. Пошто пређе границу, сретне једнога Црногорца, па помисли да одмах отпочне испитивати, те се с њиме поздрави и упита. Затијем га упита:

— Знаш ли ми, пријатељу, казати како је име божијој матери?

Црногорац се мало промисли, па му одговори:

— Марија.

Странац му стави још једно питање, али ће овај њему:

— Чекај, чоче, да ја упитам нешто тебе. — Па ће му онда: — Знаш ли ти како је мојој матери име?

— Богме, не знам.

— Е, онда ти не знаш ништа, јер то цијело село зна.

Странац, видећи да је на првом кораку ограисао, окани се испитивања, и поврати се оклен је и дошао...

ЛАЈУ ПСИ У СЕЛУ

У

неком селу у војничкој крајини, приповиједа се, био је њеки капрал

Маркеља. Био је у свом сеоцу мјесни заповједник, капрал од управитељства, пак се научио био беспосличити. Кад би лети приспјели прешни послови, као што је жетва и косидба, морао би и капрал Маркеља са својим кућани ићи у поље помагат радити. Ну кад би се већ заморио послом, често би бацио очи к селу и њешто прислушкивао, пак би најпосље рекао:

— Слушајте, људи: пси лају у селу!

— Да шта ће, — рекао би му који шаљивац — да шта ће кад не знају пјевати?

— Није, — рекао би капрал Маркеља — него стигла је у село заповијед од сатније, морам ићи дома да видим шта је, — и тако би измакô од посла за коју уру прије него остали посленици.

ДА ХОЋЕ СВАК УМРИЈЕТИ!

— та си се замислио? — упита весељака његов друг.

— Мишљах, да хоће свак на свијету умријети, како бих лијепо живио, јео, пио, дјевојке љубио и свакоме заповиједао!

— А кад би сав свијет помро, коме би заповиједао, ко би те слушао?

— Будале и кењци, као што си ти.

ОБРАЗ БЕЗ ОБРАЗА

Б

ио је некакав човјек врло opak и у свако је зло упадао не стидећи се

људи ни бога бојећи, само је ли му се десила прилика. Свак га је у оном селу мрзио и ружио, али ништа његовом образу није шкодило, нити је марио што га сваки ружи и безобразником називље.

Један дан неко од његових сељака сусрете га и од јада у љутини поздрави га шалећи се:

— Добро јутро, поштени човјече!

Ови се нађе увријеђен, те брже-боље код кадије жалећи се:

— Аман, ефендија, јутрос ме резили на путу ни крива ни дужна мој комшија, и рече ми једну ријеч што ми још до данас нико жив није рекао, него суди ми за царски хљеб.

Упита га кадија:

— Ма што ти је рекао, болан?

— Рекао ми је: „поштени човјече“!

— Па зар нијеси поштен? — упита га кадија.

— Јок ја, те нећу да ми говори оно што никад нијесам био нити ћу бити.

ОПЕТ ДОБРА ХВАЛА

С астану се двојица сиромаша, два главна пријатеља, који се нијесу задуго виђели. Пошто се најприје за здравље упитају, упитаће један другога:

— Како ми сад животиш?

— Добро, одговори други. — Што имам пара — све ми је у житу, што имам жита — све ми је у брашну, што имам брашна — све ми је у хљебу, а што имам хљеба — све ми је у трбуху.

КАД СЕ ХАРЧИ, НЕК СЕ ХАРЧИ

приспије на ручак кум у кума тврдице изненада, и кум се нимало не обрадује, али му је за невољу морало бити да га с веселим срцем дочека и предусрете, говорећи му:

— Мило ми је што си приспио, али ми је врло жао што ми се честито није намјерило него кртоле на бистру воду.

— Остав се, куме, душе ти, — одговори гост — само кад је воља добра, а чуо сам да је гладну човјеку намјерна најбоља.

Пошто наш тврдица то чује, пође у куварницу, и тек што уљезе, звекну се шаком по глави, пак узевши соли баци у пињату говорећи: „Ех, мога ископања!“ Но размисливши да сама со неће осмочити кртолу и повољити госта, узме и двије црљене паприке, те пошто и њих врх кртоле врже, рече:

— Кад се харчи, нек се харчи.

Е ЛИЈО, САД СИ ДОЛИЈАЛА

У

некакој земљи огласи се лажљив врач. Цар од оне земље дозове га

преда се и, изнесавши у завезаној врећи лисицу, рече му:

— Ако погодиш шта је у тој врећи, прави си врач, и нећу ти ништа; ако ли не погодиш, погубићу те.

Онда он, замисливши се мало, рече сам себи:

— Е лијо, сад си долијала!

Чувши то цар, одмах повиче:

— Погоди, лисица и јест!

И тако га отпусти као правога врача.

ЗЕТ У ПУНИЦАМА

В

јери се један врло мршави и у лицу блиједи младић, а при том и врло

фалиша. Имао је једнога слугу којег је научио да, кад гођ би се он што пред ким фалио о чему, да он вазда помаже му полагавати и рече више него што је он рекао. Пође једанпут у пунице и поведе собом полажицу. Кад тамо дођу, дочека их пуница, и по вечери почне јој се зет фалити како он умије нашку књигу, а слуга му дода:

— Умије неборе и латинску, те да знате како!

Даље стане се зет фалити како има више од десет крава и волова, а слуга рече:

— Има ваистину и двадесет.

Даље рече како може на годину од осам краставаца добити тридесет цекина, а слуга потврди:

— Може, и преко шездесет, душе ми и образа.

Најпослије рече да може највишега коња прескочити, а слуга рече:

— Може, поштења ми мога, и два један уз другог.

Слушала пуница то и дичила се, па запита зета:

— Забога, што си тако блијед и жут у образу?

А зет одговори:

— Ова ми се само у лето догоди, — а слуга потврди:

— Јест вјере ми моје, и у лето и у зиму безда једнак.

На то се вјереник ражљути, па му рече:

— Мучи, ничиј сине! Ако си све досад говорио, ту си најпотоњу слагао.

КЛИНЧОРБА

риповиједају да је дошао солдат баби у кућу и искао да му да штогод

за јело, а она му казала да нема ништа у кући за јело. Онда солдат рече:

— А ти ми дај барем тигањ и мало воде да начиним клинчорбу.

Баба му то да, а он узме тигањ и метне у њега гвозден клин, па налије воде и метне над ватру. Кад се вода угрије а он заиште од бабе мало соли, и баба му да, те је посоли. Кад вода узаври, а он заиште мало брашна: баба му да и то: само да види од чуда како ће то бити клинчорба, те саспе у ону воду и замете; потом заиште једно јаје, те и њега разбије у онај скроб; онда заиште још мало масти, те оно замасти; па онда скине с ватре и клин извади напоље, а клинчорбу изједе.

САМОУК И ЊЕГОВО ПИСМО

У

једном селу у Херцеговини некакво момче само по себи научило

читати и нешто жље писати, па кад умрије поп онога села, скочи народ те га запопе. Кад гођ је којему сељанину била потреба да што пише, ходили су к попу, али поп дознаде да коме је гођ писао нико није могао проучити, те се окани писања одговарајући се на много начина: неке да нема хартије, неке да нема дивита или пера.

Једноме сељанину није могло бити да не лише у Дубровник књигу за некакав голем посао, па да му се поп почем не би одговорио и рекао да нема једно од троје што за писање треба, понесе све троје попу. Кад поп виђе да већ нема куд камо, онда рече ономе сељаку:

— Не буди ти жао, брате, него ми вјеруј да су ми продрти опанци.

Зачуди се они сељек, те упита попа:

— Ма што опанци требају кад се књига пише?

— Право ти рећи, ако ја напишем књигу, треба ми је у Дубровник носити, јер је нико други осим мене не зна проучити.

УЧИТЕЉ И УЧЕНИК

ослао био некакав сељак сина у приморски град на школу, па се ово

дијете нашло од себе немарљиво, тако да ни најмање није марило да научи, а јести, пити и спавати — не бој се. Више би га пута учитељ укоравао зашто не учи, а он би му вазда одговорио:

— Која је преша? Ја засад идем за оним што ми душа и срце иште, јер виђу да ми је отуда и корист, а за науком срце ми не прилишће, па није се фајде ни мучити. А, по души, од свега онога што, СИ ме досад учио ништа у нашем селу не служи, нето је еве права беспослица. Нити ме научи како се оре ни копа, како се сије и жање, како се у башчи ради а појата гради, како се у млин носи а сијено коси; а све ти просто, ама чини ми се да ти не знаш како се у нас игра и пјева, па шта ће ми твоја наука?

Учитељ биђе што је и како је, и да оно дијете није за науку рођено, те ће рећи му:

— Ала си прави дембел и магарац! Што више учиш, мање знаш, него ајде кући те плети kotaц као ти и отац; самар у школу дошао, а самар и магарац пошао.

Нађе се дијете увријеђено, па кад крену кући, рече учитељу:

— Ово што знам — из дома сам допио, а што сам магарац — од тебе сам научио.

ЦАР И ДИЈЕТЕ

еташе се једном некакав цар, па се срене с једним ђететом и, онако

као у шали, запита га:

— Ће идеш, дијете?

Дијете нешто било зловољно, па му опрчито одговори:

— Не знам.

Цару би жао, те заповједи да ухвате оно дијете и да га затворе у тамницу, које одмах слуге учине. Наком два—три дана цару се ражали зашто оно дијете стави у тамницу, а опет промисли: ко зна ђе је оно ходило, шта ли да уради. Па пође к ђетету у тамницу и упита га:

— Зашто ми, дијете, одговори ономадне да не знаш ђе идеш?

А он цару:

— Видиш и сам да нијесам звао: ко се надао, ко ли је знао да ја идем у тамницу?

ТИ ЋЕШ СВИРАТИ

Кад, је некакав чоек полазио некуд на пут, комшије и познаници навале

око њега, па један вели: донеси ми ово, други вели: донеси ми оно, а ниједан не даје новаца; онда некакво дијете изиђе преда њи, пруживши му пару, рекне:

— На ти, молим те, ову пару, те ми купи и донеси свиралу.

А он му онда одговори:

— Ти ћеш, синко, свирати

ЗНАМ И ЈА КАО БОГ, ДА СМИЈЕМ КАЗАТИ

Један сељак имао неколико јаради, па слао за њима синчића од десетак година. Синчић се једном у паши бацаи каменом те једно јаре уврх главе и намртво убије. Кад пошље домаћин виђе јаре, рећи ће:

— Бог зна шта му је било!

А дијете ће у себи:

— Знам и ја као бог, да смијем казати.

МЕНИ ЈЕДАН, А ТЕБИ ОСТАЛО

Х

одао султан кроз Стамбол, па тако ходајући сретне на улици ђецу ђе иду

из мејтафа. Између ове ђеце један му ђак запне за око, па га устави и упита шта учи. Кад му малиша показа шта учи, цар бијаше задовољан са одговором, па извади дукат и пружи му га. Ђак није стио узети дуката, а када цар упита зашто не узме, одговори му:

— Ја не смијем од матере, јера ће ми рећи да сам га ђе украо.

На то ће му цар:

— Узми, па кажи да ти је цар дао.

А дијете ће опет њему:

— Не смијем јера ће ми рећи мати: да ти је цар дао, дао би ти више.

Цару се ово дијете још више допадне, па извади пуну шаку дуката и даде му, још му нареди да дође к њему на диван. Када је вијеме дошло, пође мали цару, али када је стио уљећи, заустави га стражар и не шће га пуштити. Мали је задуго молио, али када му све молбе не помогаше, исприча стражару све што се с њиме и са царем догодило, и замоли га поново да га пушти цару. Стражар, када чује, рећи ће му:

— Пуштићу те, ако ћемо подијелити што од цара добијеш.

А малиша ће стражару:

— Мени један, а теби све остало, — и са том погодбом пушти га стражар цару.

Када је малиша изашао пред цара, упита га цар шта жели. А он ће њему: да ништа друго неће но стотину штапова по табанима. Цар га је од тога одвраћао, али пошто не може га одвратити, нареди те се донесоше тојаге. Када се тојаге донесоше, рећи ће малиша:

— Честити царе, нареди нека се мени удари један, а остало ономе што врата чува, јера ме није стио пуштити теби док му не обећаш да ћемо дар дијелити, а ја сам му обећао све осим једнога, стога по нашој погодби његовијех је деведесет и девет штапова.

Цар, када ово чу, нареди те стражара истуку и отпусте, а малога узе, даде на науке, и веле да му је послије био велики везир.

НЕСРЕТНИКУ СЕ НЕ МОЖЕ ПОМОЋИ

З

а некакога чоека говорило се да је несрећан и да Му се никако не може

помоћи. Један богат чоек намисли огледати да ли је то истина, па узме једну кесу новаца те метне на брвину преко које је мало потом ваљало да пређе онај несретник. Кад несретник дође близу к брвини, он рекне у себи: „Доста сам пута преко ове брвине прелазио, хајде сад да огледам да ли могу жмурећи преко ње прећи“, и тако зажмузивши пређе преко брвине и рекорачи кесу с новцима.

И ТО ЋЕ ПРОЋИ

Све ће проћи, и највеће зло као и највеће добро.

Некакав путник дође у једно село у коме је господар имао велики прекрасан двор, па код двора једнога свог роба ухватио у јарам те орао на њему. Кад, путник то чује, буде му врло жао, и, отишавши господару на орање, стане му говорити да то није право, и заиште да би му продао онога роба да се онако не мучи; али прије нето му господар одговори, окоси се на њ роб говорећи:

— Шта је теби стало за то? И то ће проћи.

Путник се нађе у чуду, па окрене својим путем. Кад се путник послије дугог времена врати натраг, и дошавши опет у оно село, дозна од сељака да је цар, чувши како је господар свога роба мучио, господара погубио, а његов двор и остало све имање дао робу. Путнику буде врло мило, и дигне се к робу и стане му срећу честитати захваљујући богу што се тако догодило. Али роб, не марећи ништа за то, одговори му:

— И то ће проћи.

ШТО ЗОВЕТЕ МРТВЕ?

ревозила се преко једне воде лађа пунана свакога народа, па ужди жестоки вјетар да су сви у ризику живота били, па у оном страху сваки се почне по своме закону молити богу; хришчани: „Помози, свети Никола, сад ал' никада!“ а Турци: „Свети пророче Мухамеда. амен!“ Један прости сељак — видећи да ништа не малаксава вјетар, но то виши бива — завиче:

— Што вам је људи, јесте ли при себе? Што зовете мртве, него дајте да зовемо кога из оног села да нам помогну.

РЕЧНИК

абатити — застати, затећи

андес — муслиманско прање пред молитву

авизати се јавити се, досетити се

ајван — стока, марва

ајлук — плата

акшам — вече, четврта муслиманска молитва

алах рахметиле — с божјом милошћу

алмаз — драги камен

анаишеш ли? — схваташ ли?

антерија — кратка хаљина са рукавима која се носи испод друге

ар, арови — коњушница

арата — весеље, игра

аргатлук — рад под надницу

арна — добра

арслан — лав

аспра — новац ситне вредности

аферим — право, врло добро

ачкати — ухватити, уловити

аџамија — неискусан, невешт

ашлама (аршлама) — трешња раница

ашлук — новац за трошак

ашчибаша — главни кувар, надзорник кухиње

ашчија — кувар
ашчиница — кухиња
баврљати — ићи којекуда
баилдисати — онесвестити се
балота — пушчано зрно, тане, кугла
бастати — ићи од руке, бити могућно
батерисавати — расипати, траћити имање
баџа — баба врачара, отвор на димњаку
бе — узвик којим се изражава одобравање, похвала и чуђење
безбели — заиста
бели — зацело доиста, богме, баш
бендати —обзирати се
берићет версум — хвала ти
бетерније — лошије, горе
бешлук — турски новац од 5 гроша (1 динар)
бигаир хак — на правди бога
биља — чворновато дрво
бирт — механџија
бискати — требити од вашију
бо' (не био) — болан
богац — убог сиромах
бођидуша — бог и душа
борије — труба
бошча — велики рубац

- брбати — тражити рукама пипајући
- бређа — трудна
- броћ — биљка од чијег се корена прави црвена боја
- брчак — шуштање воде, таласић
- бујрум — изволите
- ваган — житна мера; чанак
- вакти сахат — одређени (суђени) час, тачан рок
- вала(х) — тако ми бога
- валија — старешина вилајета
- ван — (значи и) већ
- већ — (значи и) више
- вешти — мршава створења
- вижлин — турски новац од 60 пара
- вижље — пас препеличар
- виљевски — слоновски
- Влах — човек православне вере, сељак
- гигов — велики петао
- главња — зажарено дрво
- гобела — „наплатак, један од лукова који састављају круг око точка”
- гредом — путујући
- гужва — узица
- гумина — „врло дебело уже којим се вежу велике лађе“
- дава — парница
- деверати — некако живети

девлет — завичај

дегати се — препирати се

денија — бденија, ночне службе у цркви

дењиз — море

десетак (суд) — бачва

диван — веће, скупштина; разговор; кућа или одаја у којој се чини диван

дивит — мастионица

дина ти — вере ти

добатати — с муком доћи

дова — молитва

доженеш — дотераш

дортјол — раскршће

дохакати — „изићи на крај у борби с неким”, доћи главе коме

дохранити — (значи и) сачувати

драм — 2,5 грама, колико је био тежак дукат

дулац — цев на гајдама

дум — господин

дунђер — дрводеља

душак један сећи — сећи колико се може без прекида или одмора

дура — стани

ђеђерна — згодна

ђемија — лађа

ђердек — ложница

ђерђејев, ђерђеф — дрвена спарава у коју се, као у оквир ставља платно на коме се везе

ђик — скочи
ђунделук — плата
ејвалај — е хвала, браво
емер — заповест
екмешчија — пекар
ефендум — господине
жбан — дрвен суд за воду
жље — у зао час
закалати — поћи, одлучити се на путовање
закољак — одломак од дрвета
заметнути крајину — повести рат
замкне — замакне
заронити — (значи и) затрпати
засобице — један до другог
затомити — сакрити, угушити, уништити
заточник — заменик
затравити — опчинити, зачарати
заувар — корисно је, вреди
зафајду — залуд
зафтија — стражар
зацрепни — захвати
захира — храна
зевак — уживање, весеље
зенђио — богат

зијан — штета
зијафет — гозба, чашећење
золота — врста новца
зôр — сила, жестина
изјавити (овце) — истерати на пашу
излевушати — истући, ишћушкати
изун — допуштење
иксанско — људско
илински — око Илиндана (2 авг.)
инако — друкчије
интов (интуљ) — ћуран
интуша — ћирка
инорија — парохија
иншалах — ако бог да
исан (иксан) — човек
искладити — ставити, изнети
ископати (кога) — упропастити
испијенути — издахнути
истријесана — изношена, иихтијар занђала — старац
ишарет — знак, миг
јабанџија — странац
јабуку дати — дати поклон
јаглук — марамица рубац
јазук — штета

јала (јалах) — о боже!
јамити — узети
јанџик — кожна торба
јареби шучур — богу хвала
јаспрен — новчан
јаспреша — грамжљинац, који воли пару
једанак — одмах
једноничити — једанпут на дан јести
каница — каваница (која је често и берберница)
када (кадуна) — турска госпођа
каламар — перо од трске
камара соба: хрпа, гомила
кароца — кочија
карпузе — лубенице
касида — врста новца
катил — крвник
кахва — кавана
каштига — казна
кеса блага — 500 гроша (око 18 златних дуката)
кијача — батина
клади (па једи) — носи
клафтра — некаква мера за ширину
кличак — петељка
кљука — кука, врста мотике у планинским крајевима

кованџија — пчелар

козара — кланица за козе и овце

кокошка — (значи и) велико дугуљасто клубе

комати — гурати

конабати се — мучити се, петљати се

копања — дрвен суд

корота — жалост

кочобаша — сеоски главар

кошиц — котарица

крајина — област, земља; граница; рат

крамар — сопственик товарних коња који превлачи трговачку робу

красна — трнокоп, чакља

крмарити — крманити, управљати, радити вешто као крмар

крсмет — удес, срећа

кувијерта — кров од куће

кужина — кухиња

кулатаст — мишје боје

курбан — жртва (тако се зову обнови који се на барјам кољу и деле сиротињи)

курисати се — наместити се

курталисати — ослободити

кустура — ножага

кутарисати — избавити

лајт — буре, бачва

лаће — врста одеће

лином муширом — израз нејасног значења

литра — 320 грама

личина — уже, конопац

лопар — од дрвета округла и равна лопата па коју се меће хлеб па с ње у ватру или у пећ

ложница — жлица, кашика

лоит — реч нејасног значења. (можда: и тло, или: лој)

лубардати — пуцати

ље — вала баш

љек (па љек у образ) — шљис

љељеница — кошута

љеса — оплетено пруже

максузиле — нарочито

малар — сликар

ма'м — махом, одмах

маџарија — мађарски дукат

маштрава — мали бакрени суд

мевлеће — земља

медреса — иуслиманска средња школа

мезар — гроб

мејтеф — школа

мераја — утрина, поље

мерхаба — здраво!

мешћема — суд

морда — мора да
мохур (мухур) — печат
мртвик — дубок сан
мујезин — човек који с мунаре позива на молитву
мукајет — пажљив, заинтересован; ни мукајет — „који и не обраћа пажњу“
мусафир, мусавир — гост
мухур-сахибија — чувар печата
мучњак — сандук у који пада брашно испод воденичног камена
муштулук — добар глас, награда за радосну вест
надвор — напоље
нађавасати се — наситити се
назорице — издалека пратити некога али тако да се не губи из вида
наиде — нађе
наимар (неимар) — градитељ
наједанак — наједанпут
накладен — изнесен, постављен
налет је било — далеко од нас (нека буде отерана)
намирити се — бити задовољан
на облажај — у походе
нафака — издржавање
не копај трица — не причај којешта
ножице — маказе
обенђелучити — опити
обервраг — ђаволски старешина

обестрвити — уништити упропастити
оварисати — достићи, домислити се, погодити
одаждене — отера
одаженеш — отераш
ожица — жлица, кашика
ока — око 1¼ кг
оклепан — веома стар
окуисати — позивати верне на молитву
омак — једна врста јела
ондрљавине — хука и бука
опећак — испупчење у зиду
оплатити — начинити на нечему оплату (оквир)
опретљати — одебљати
опуцкати — појести
оранија — велики казан
срма — коњска опрана
ороз — петао
осанисати се — очамати
осехирити — радознало разгледати
осјевина — мекиње
оћути се — чује се
очебрснути — одломити, откинути
паветина — павитина, врста лозе
павта — карика

падишах — цар

паја — степен, ранг

панта (пајанта) — гредица на рогу од куће

пантарул — виљушка

пасати — проћи

паша — „1) од два туга (коњска репа), тј. заповједник и господар од једнога града и његове нахије, напр: зворнички паша, шабачки итд. — 2) од три туга, тј. везир и господар од читавог једног пашалука, гдје има више градова и нахија, напр.: босански (или травнички) паша, биоградски итд.”

паше (од пасати) — прође

пезевен (пезевенк) — подводник

пејгамбер — пророк

пеке — добро је

пељда — чудовиште, наказа, напаст

перпер — мали новац

пешкеш — поклон

пештера — пећина

пијевнути — издахнути

пињата — земљан суд који се ставља на ватру као катао

пишлад — пилићи

планинка — станарица (жена која се стара за овце)

подавро (под краву) — навалио да доји

поискати — побискати

поиште — побиште

покров — кров

помагање — запомагање („а њега стане помагања”)

понајлак — полагано
поплун — покривач, јорган
поренути — погнати
посати — подојити
поскура — хлеб у вези са верским обредима
постуле — обућа
постулиција — обућар
потура — турска пара
поћелица — женска капа
прео — преко
пресекати — испљускати
преставити се — умрети
претљи — дебљи
преша — хитња, журба
призајмити — потерати
пријеђељак — преграда, одељак
пријену — приону
прикојасити се — догодити се
припушити — притиснути
пришуће — прећута
прова — горњи део крова
пудар — чувар
радовати — уграбити, прогутати („све земља радова”)
разбијати — (значи и) одвраћати, задржавати, спречавати

разговарати (кога) — забављати, тешити, храбрити

раметли — в. рахметли

рахат — удобно, спокојно

рахатлук — слаткиш; ракија

рахметли — покојни

рекавица — воденица

реушити — успети, испасти за руком

рупњак — житна мера (пола мерице)

рушпа (рушпија) — дукат

садразан — велики везир; лични чувар

сакато (воће) — красно

сактисати — уништити

саландар — жртва у част умрлих

сање — дојење

сарај — двор

сати (сем, сеш, се) — сисати, дојити

сахан — метална (бакарка) посуда

свјештавају масла — „помазују самртницу светим Миром”

сê — доји

сеирџија — радознали гледалац

сејсана — товарни коњ

сека — плићак

селамент — спасење, корист

селамлук — трем за примање странаца, посета

сенет — исправа, докуменат

сербез — спокојно, удобно, без бриге

сермија — имање, стока

сниле — шамар, ћушка

сицкати се — гицкати се (врцати се)

сјек — брвно

сколесати — натерати

скопак — стара мотика

скутати се — сакрити се

слентрати — наговорити, навести, окупити

слимити — снимити, скинути

служба — (значи и) плата

смагати — (значи и) кротити, савлађивати

собет — друштво, састанак, договор

софа — леја; клупа

софта — ђак

соха — рачвасто дрво

спутити — (значи и) посаветовати

спуцкати — појести до последње мрве

срклет — налог са претњом

ставити се — присетити се

страница — „који је из земље као изникао”

статива — на разбоју за ткање једна од двеју усправних гредица између којих лежи братило

стио — хтео

стиснути се (на кога) — бацити се
стожина — колац
стрн — клас који остаје на њиви пошто се жито пожње
струка — огртач
ступа — кучина
сувал — питање
сувотовати — живети о сувом хлебу
сузовит — влажан (као да сузи)
такум — коњска опрема
талијер — крупан сребрн новац
татарин — гласник
тевтиш — иследник
тесте — туце
тефсија — тепсија, плитка и округла посуда од бакра
тефтедар — главни прегледач рачуна
тилисум — мађија
тињи — тили
товар — 100 ока
трем — трен, тренутак
трс — лоза, чокот
тука, тукац — ћурка, ћуран
туче — ћуре
тучар — онај који чува ћурке
ћа — далеко, дуго, чак

ћаба — свето место

ћаге — хартија, писмо

ћинтерац — ћурче, крзнен капутић

ћитап — света књига, законик

ћосање — љубав

ћурдија — крзнена хаљина

увалити — заклати

угледати — помоћи (богаташи нису никога угледали)

удуречен — укочен

узети у беглук — конфисковати

уисати — добро пристанути

укабулити — одобрити, примити

урган — уже

утва — дивља патка која има златасто перје по трбуху

утећи се — истаћи се, јурнути напред, обратити се за помоћ, узети реч

утије — утови се, угоји се

фацулет — марама

филцан — шоља без дршке

фисе билила — удели бога ради

фрментин — кукуруз

фукара — сиротиња

фукараш — сиромах

хајван — в. ајван

хак — право

- халалити — благословити, опростити
- ханума — госпођа, жена
- ханџија — гостионичар
- харар — врећа
- харач (харча) — трошак
- хат — в. ат
- хатар — имање
- хесап — рачун
- хеспап — роба
- хефта — седмица, недеља дана
- цекин — млетачки дукат
- цимина — клица, пера, прво лишће у биљке
- цревље — ципеле
- црепња — „округао поклопац од печене земље под којим се пече хлеб”
- црносапац, црносапчина — нож са црном дршком
- цукор — шећер
- чакар-бакар — бакар и слично
- чактараш — који носи звоно
- чамшире — рубље
- чвонта — главица
- чејрек — четврт
- черег — четвртина
- честита (учинити кога) — срећна
- четврти — ноге и руке (шчепаше га за четврти)

чимбур — јело од јаја
чипчија — човек који живи и ради на агиној земљи
чити — исти
читлук — пољско имање
чифт — пар
џара — „земљани суд за масло или уље”
џевап — одговор, разговор
џенет — рај
џерима — глоба, казна
џибра — исцеђен остатак грожђа
џилит — кратко копље
џица — метални котурић, играчка, најситнији новац
шаит — сведок
шарапод — трем
шеих — старац, поглавица
шенлук — весеље, светковина; осветљење
шехер — варом
шех-ислам — духовни поглавар муслимана
шикутор — црквењак
шилте — јастук за седење
шиљеже — млада овца
шиник — мера Од 10 ока (12,8 кг)
шиша — таваница
штрик — уже

шубара — (значи и) шупљина

шумке (ићи) — „наврх прста, да се не би чуло”

шундрати — уништити, упропастити

шушица — незнатан човек, човечуљак

